TAMPEREEN KAUPUNKISEUTU

Tampereen kaupunkiseudun lukioiden yhteinen opetussuunnitelma 2016

NOKIAN LUKION OPETUSSUUNNITELMA 1.8.2016 ALKAEN

Sisältö

1 OPETUSSUUNNITELMA

1.1 Opetussuunnitelman laatiminen
1.2 Opetussuunnitelman sisältö

2 LUKIOKOULUTUKSEN TEHTÄVÄ JA ARVOPERUSTA

2.1 Lukiokoulutuksen tehtävä
2.2 Arvoperusta

3 OPETUKSEN TOTEUTTAMINEN

3.1 Oppimiskäsitys
3.2 Opiskeluympäristöt ja -menetelmät
3.3 Toimintakulttuuri
3.4 Opintojen rakenne

4 OPISKELIJAN OHJAUS JA TUKEMINEN

4.1 Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö
4.2 Ohjaus
4.3 Oppimisen ja opiskelun tuki
4.4 Opiskeluhuolto
4.4.1 Opiskeluhuollon keskeiset periaatteet
4.4.2 Opiskeluhuollon suunnitelmat ja niiden laatiminen
4.5 Suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelyistä
4.6 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä kysymyksiä

5 OPPIMISTAVOITTEET JA OPETUKSEN KESKEISET SISÄLLÖT

5.1 Opetuksen yleiset tavoitteet
5.2 Aihekokonaisuudet
5.3. Äidinkieli ja kirjallisuus
5.3.1 Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärä
5.3.2 Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä
5.4 Toinen kotimainen kieli
5.4.1 Ruotsi
5.4.1.1 Ruotsi, B1-oppimäärä
5.5 Vieraat kielet

5.5.1 Vieraat kielet, englanti, A-oppimäärä
5.5.2 Vieraat kielet, A-oppimäärä
5.5.3 Vieraat kielet, B2-oppimäärä
5.5.4 Vieraat kielet, B3-oppimäärä
5.6 Matematiikka
5.6.1 Matematiikan yhteinen opintokokonaisuus
5.6.2 Matematiikan pitkä oppimäärä
5.6.3 Matematiikan lyhyt oppimäärä
5.7 Biologia
5.8 Maantiede
5.9 Fysiikka
5.10 Kemia
5.11 Filosofia
5.12 Psykologia
5.13 Historia
5.14 Yhteiskuntaoppi
5.15 Uskonto
5.15.1 Evankelis-luterilainen uskonto
5.15.2 Ortodoksinen uskonto
5.15.3 Katolinen uskonto
5.15.4 Islam
5.15.5 Juutalainen uskonto
5.15.6 Muut uskonnot
5.16 Elämänkatsomustieto
5.17 Terveystieto
5.18 Liikunta
5.19 Musiikki
5.20 Kuvataide
5.21 Teatteri-ilmaisu
5.22 Opinto-ohjaus
5.23 Tietotekniikka
5.24 Teemaopinnot
5.25 Lukiodiplomit

6 OPISKELIJAN OPPIMISEN ARVIOINTI

6.1 Arvioinnin tavoitteet
6.2 Kurssisuorituksen arviointi
6.2.1 Numeroarvosanat ja suoritusmerkinnät
6.2.2 Itsenäisesti suoritettu kurssi
6.2.3 Suullisen kielitaidon kurssien arviointi
6.2.4 Opinnoissa edistyminen
6.2.5 Osaamisen tunnustaminen ja opintojen hyväksilukeminen
6.3 Oppiaineen oppimäärän arviointi
6.4 Lukion oppimäärän suoritus
6.5 Todistukset ja niihin merkittävät tiedot

LIITE 1 Kehittyvän kielitaidon tasojen kuvausasteikko
LIITE 2 Valtioneuvoston asetus lukiolaissa tarkoitetun koulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta (942/2014)

LIITE 3 Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi. Opetushallituksen ohje nro 8/012/2015.

LIITE 4 Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi. Opetushallituksen ohje nro 9/012/2015

LIITE 5 Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi. Opetushallituksen ohje nro 10/012/2015

LIITE 6 Nokian lukion ohjauksen käytänteet

1 OPETUSSUUNNITELMA

1.1 Opetussuunnitelman laatiminen

Lukiokoulutuksen opetussuunnitelmajärjestelmän osia ovat

- lukiolaki (629/1998) ja -asetus (810/1998)
- valtioneuvoston asetus lukiolaissa tarkoitetun koulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta (942/2014)
- Opetushallituksen määräys lukion opetussuunnitelman perusteista
- koulutuksen järjestäjän hyväksymä opetussuunnitelma
- lukioasetuksen (810/1998) 3 §:n mukainen vuosittainen suunnitelma.

Kaikki nuorten lukiokoulutuksen järjestäjät laativat lukion opetussuunnitelman näiden lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaan, jollei opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämästä järjestämisluvasta muuta johdu. Jos lukiokoulutuksen järjestämislupaan liittyy erityinen koulutustehtävä, siihen liittyvät määräykset otetaan huomioon opetussuunnitelmaa laadittaessa. Opetussuunnitelmassa päätetään lukion opetus- ja kasvatustyöstä. Koulutuksen järjestäjä laatii opetussuunnitelman pohjalta lukuvuosittaisen suunnitelman opetuksen käytännön järjestämisestä. Opiskelija laatii henkilökohtaisen opiskelusuunnitelmansa lukion opetussuunnitelman sekä lukuvuosittaisen suunnitelman pohjalta.

Opetussuunnitelmaa laadittaessa tulee ottaa huomioon muiden oppilaitosten opetustarjonta sekä lukion toimintaympäristö, paikalliset osaamisvahvuudet ja erityisresurssit. Lukiopaikkakunnan tai -alueen luonto ja ympäristö, historia, kieliolosuhteet sekä elinkeino- ja kulttuurielämä tuovat opetussuunnitelmaan paikallisuutta. Käytännön yhteistyö eri alojen asiantuntijoiden kanssa lisää opiskelun elämänläheisyyttä ja syvällisyyttä. Opetussuunnitelmaa laadittaessa myös ajankohtaistetaan opetussuunnitelman perusteissa määrättyjä asioita.

Koulutuksen järjestäjä hyväksyy lukion opetussuunnitelman ennen sen käyttöönottoa erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä ja saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten.

Opiskelijan mahdollisuus suorittaa lukion oppimäärään sisältyvät opinnot kolmessa vuodessa on turvattava järjestämällä opintojen eteneminen joustavasti ja tarjoamalla tarvittava oppimisen ja opiskelun tuki. Opetussuunnitelma tulee laatia siten, että se antaa opiskelijalle mahdollisuuden yksilöllisiin valintoihin myös muiden koulutuksen järjestäjien antamaa opetusta hyväksi käyttäen.

Koulutuksen järjestäjä päättää, miten opetussuunnitelma laaditaan opetussuunnitelman perusteiden pohjalta. Lukion opetussuunnitelma laaditaan yhteistyössä lukion henkilöstön, opiskelijoiden, opiskelijoiden vanhempien ja huoltajien sekä säännösten edellyttämiltä osin lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Yhteistyötä opetussuunnitelman laatimisessa voidaan tehdä myös muiden koulutuksen järjestäjien ja eri sidosryhmien kanssa. Kaikilla opiskelijoiden vanhemmilla ja huoltajilla tulee olla mahdollisuus tutustua opetussuunnitelmaan. Ennen opetussuunnitelman hyväksymistä koulutuksen järjestäjän tulee kuulla opiskelijakuntaa ja lukion henkilöstöä sekä varata lukion kaikille opiskelijoille mahdollisuus ilmaista mielipiteensä siitä. Yhteistyöllä eri

tahojen kanssa pyritään varmistamaan lukiokoulutuksen korkeatasoisuus, yhteiskunnallinen merkittävyys sekä koko yhteisön sitoutuminen yhdessä määriteltyihin tavoitteisiin ja toimintatapoihin.

Opetussuunnitelmaa laadittaessa pyritään ratkaisuihin, jotka kehittävät lukion toimintakulttuuria, tukevat opiskelijoiden hyvinvointia, jaksamista ja osallisuutta, rohkaisevat resurssien joustavaan ja tehokkaaseen käyttöön sekä monipuolistavat vuorovaikusta lukion sisällä ja suhteessa ympäröivään yhteiskuntaan.

Opetushallitus antoi nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet 27.10.2015 (Dnro 60/011/2015). Opetussuunnitelman perusteiden pohjalta koulutuksen järjestäjän tulee laatia ja hyväksyä opetusta varten lukion opetussuunnitelma noudattaen, mitä perusteissa on määrätty.

Tampereen seutukunnassa opetussuunnitelma on laadittu seudullisesti ja täydentäen lukiokohtaisena. Seudullisen ja oppilaitoskohtaisen opetussuunnitelman tulee täsmentää ja täydentää perusteissa esitettyjä tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä. Lukiokoulutuksen seudullinen opetussuunnitelma on Kangasalan, Lempäälän, Nokian, Oriveden, Pirkkalan, Pälkäneen, Tampereen kaupungin lukioiden, Tampereen yksityisten lukioiden ja Ylöjärven koulutuksenjärjestäjien yhteinen.

Oppilaitoskohtainen opetussuunnitelma täydentää ja täsmentää perusteiden ja seudullisen opetussuunnitelman sisältöjä niissä kohdin, jotka ohjautuvat oppilaitoksessa oman toimintakulttuurin mukaisesti. Tarkempi erittely seudullisen ja oppilaitoskohtaisen opetussuunnitelman suhteesta on esitetty luvussa 1.2 Opetussuunnitelman sisältö.

Opetussuunnitelma on laadittu seudullisissa työryhmissä, ja kaikissa työryhmissä on ollut edustus kaikilta koulutuksenjärjestäjiltä. Seudullinen osuus on erotettu Tampereen kaupunkiseudun logolla ja kursivoidulla tekstillä. Oppilaitosten osuudet on merkitty erottuvasti perusteiden ja seudullisen opetussuunnitelman yhteyteen. Nokian lukion oppilaitoskohtaiset osuudet on merkitty opetussuunnitelmaan Nokian lukion logolla.

1.2 Opetussuunnitelman sisältö

Tampereen kaupunkiseudun lukioiden yhteinen opetussuunnitelma on tehty yhteisesti koskien opiskeluympäristöä ja opiskelumenetelmiä, opintojen rakennetta, opiskelijoiden ohjausta, kurinpitotoimien käyttämistä, oppimistavoitteita sekä opetuksen keskeisiä sisältöjä ja oppimisen arviointia. Tarkempi erittely seudullisen ja oppilaistokohtaisen opetussuunnitelman kesken on seuraava:

- toiminta-ajatus ja arvopainotukset
    - *oppilaitoskohtainen*
- koulutuksen järjestäjän hyväksymä lukion tuntijako
    - *oppilaitoskohtainen*
- kieliohjelma
    - *opetussuunnitelmassa oppilaitoskohtainen ja Tampereen kaupungin lukioissa yhteisesti sovittu kieliohjelma.*
- toimintakulttuurin pääpiirteet
    - *oppilaitoskohtainen. Oppilaitokset kirjanneet oman toimintakulttuurinsa pääpiirteet ja esim. toimintakulttuuria kehittävät ja rakentavat työryhmät*

- opiskeluympäristöt ja -menetelmät
    - *laadittu seudullisesti*
- itsenäisen opiskelun periaatteet
    - *laadittu seudullisesti*
    - *lukiot ohjeistavat omat käytänteensä esim. opinto-oppaassa*
- aihekokonaisuudet
    - *seudullisesti ja oppilaitoskohtaisesti*
- oppiaineen tehtävä, oppiaineen opetuksen yleiset tavoitteet ja arviointi
    - *laadittu seudullisesti oppiainetyöryhmissä*
- tavoitteet ja keskeiset sisällöt kursseittain
    - *koulukohtaisten kurssien yleiset tavoitteet ja arviointi määritelty oppilaitoskohtaisesti ja ne on sijoitettu oppiaineiden yhteyteen, valtakunnallisten kurssien perään.*
    - *lukio järjestämät lukiodiplomit, taiteiden välisten opintojen kurssit ja teemaopinnot on määritelty oppilaitosten omissa opetussuunnitelmissa. Lukiodiplomeista on tehty seudullinen kartoitus opetussuunnitelmaan.*
- kodin ja oppilaitoksen yhteistyö
    - *kirjattuna oppilaitoskohtaiseen lukion opiskeluhuoltosuunnitelmiin*
    - *Nokian lukion opetussuunnitelmassa kirjattu myös kohtaan 4.1.*
- yhteistyö ammatillisten oppilaitosten ja muiden lukioiden kanssa
    - *seudullisesti yhteinen opiskeluympäristö-osuus, jota lukiot täydentäneet*
- yhteistyö yliopistojen, ammattikorkeakoulujen, muiden oppilaitosten ja tahojen kanssa
    - *seudullisesti yhteinen opiskeluympäristö-osuus, jota lukiot täydentäneet*
- tieto- ja viestintäteknologian opetuskäytön suunnitelma
    - *seudullinen, jota oppilaitoskohtaiset tarvittaessa täydentävät*
- ohjaussuunnitelma
    - *seudullisesti ja oppilaistokohtaisesti*
- oppimisen ja opiskelun tukea tarvitsevien opiskelijoiden opetus
    - *seudullisesti ja koulutuksenjärjestäjäkohtaisesti*
- kieli- ja kulttuuriryhmien opetus
    - *koulutuksenjärjestäjäkohtainen*
- opiskeluhuolto
    - *oppilaitosten opiskeluhuoltosuunnitelmat tarkentavat perusteiden tekstiä*
- opiskelijan oppimisen arviointi
    - *seudullinen*
- toiminnan jatkuva kehittäminen ja arviointi.
    - *seudullisesti ja oppilaitoskohtaisesti*

Lukion opetussuunnitelmassa tulee kuvata kaikkien siihen sisältyvien kurssien tavoitteet ja keskeiset sisällöt.

Mikäli lukio järjestää vieraskielistä opetusta, etäopetusta tai mahdollisuuden suorittaa lukiodiplomeita tai taideopintokursseja, se tulee määritellä opetussuunnitelmassa.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) 13 §:n mukaan koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhuollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan oppilaitoskohtainen opiskeluhuoltosuunnitelma.

Lukiolain 21 §:n 3 momentin mukaan (629/1998, muutettu lailla 1268/2013) koulutuksen järjestäjän tulee laatia opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä toimeenpanna suunnitelma ja valvoa sen noudattamista ja toteutumista. Kyseinen suunnitelma on kirjattava oppilaitoskohtaiseen opiskeluhuoltosuunnitelmaan [Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013), 13 §].

Lukiolain 21 §:n 3 momentin mukaan (629/1998, muutettu lailla 1268/2013) koulutuksen järjestäjän tulee laatia ja ohjeistaa opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista.

Naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain 5 a §:n mukaan (609/1986, muutettu lailla 1329/2014) koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että vuosittain laaditaan oppilaitoskohtaisesti tasa-arvosuunnitelma yhteistyössä henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa. Vuosittaisen tarkastelun sijasta suunnitelma voidaan laatia enintään kolmeksi vuodeksi kerralla. Tasa-arvosuunnitelma voidaan sisällyttää osaksi opetussuunnitelmaa tai muuta oppilaitoksen suunnitelmaa.

Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 6 §:n 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaitoksella on suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Yhdenvertaisuussuunnitelma voi sisältyä opetussuunnitelmaan.

2 LUKIOKOULUTUKSEN TEHTÄVÄ JA ARVOPERUSTA

2.1 Lukiokoulutuksen tehtävä

Lukiokoulutuksen tehtävänä on laaja-alaisen yleissivistyksen vahvistaminen. Lukiokoulutuksessa yleissivistys koostuu arvoista, tiedoista, taidoista, asenteista ja tahdosta, joiden avulla kriittiseen ja itsenäiseen ajatteluun pystyvät yksilöt osaavat toimia vastuullisesti, myötätuntoisesti, yhteisöllisesti ja menestyksekkäästi. Lukioaikana opiskelija kartuttaa olennaista ihmistä, kulttuureja, luontoa ja yhteiskuntaa koskevaa tietoa ja osaamista. Lukio-opetus harjaannuttaa opiskelijaa ymmärtämään elämässä ja maailmassa vallitsevia monitahoisia keskinäisriippuvuuksia sekä jäsentämään laaja-alaisia ilmiöitä.

Lukiokoulutuksella on opetus- ja kasvatustehtävä. Lukiokoulutuksen aikana opiskelija rakentaa identiteettiään, ihmiskäsitystään, maailmankuvaansa ja -katsomustaan sekä paikkaansa maailmassa. Samalla opiskelija kehittää suhdettaan menneisyyteen ja suuntautuu tulevaisuuteen. Lukiokoulutus syventää opiskelijan kiinnostusta tieteiden ja taiteiden maailmaan sekä kehittää valmiuksia työelämään ja työhön.

Lukiokoulutus rakentuu perusopetuksen oppimäärälle. Se antaa yleiset jatko-opintovalmiudet yliopistoihin, ammattikorkeakouluihin ja lukion oppimäärään perustuvaan ammatilliseen koulutukseen. Lukiossa hankittuja tietoja ja taitoja osoitetaan lukion päättötodistuksella, ylioppilastutkintotodistuksella, lukiodiplomeilla ja muilla näytöillä. Lukiokoulutus ohjaa opiskelijaa tulevaisuuden suunnitelmien laadintaan ja elinikäiseen oppimiseen.

Tampereen seutukunnassa lukiokoulutuksen tehtävää täsmentävät seuraavat päämäärät:

- *lukiokoulutus tukee opiskelijan kasvua tasapainoiseksi kansalaiseksi*
- *lukiokoulutus antaa jokaiselle opiskelijalle hyvät valmiudet jatko-opintoihin ja halun jatkuvaan itsensä kehittämiseen*
- *opetus ja oppimistulokset ovat kansallisesti ja kansainvälisesti korkeatasoisia*
- *lukiokoulutus tarjoaa turvallisen, luovuutta ja sosiaalisia taitoja kehittävän oppimisympäristön sekä edistää yhteisöllisyyttä alueellaan.*
- *helpottaa opiskelijaa kansainvälistymään tarjoten kansainvälisiä projekteja ja yhteistyökumppaneita*
- *lukiokoulutus seuraa aikaansa opetusmetodeissa ja oppimisympäristöissä, ja tarjoaa tarvittavat tiedot ja taidot jatko-opintoja ja työelämää varten*

2.2 Arvoperusta

Lukion opetussuunnitelman perusteiden arvoperusta rakentuu suomalaiselle sivistysperinteelle, jonka mukaan opiskelu ja oppiminen uudistavat yhteiskuntaa ja kulttuuria. Sivistys on yksilöiden ja yhteisöjen taitoa tehdä ratkaisuja eettisen pohdinnan, toisen asemaan asettumisen ja tietoon perustuvan harkinnan avulla. Sivistykseen kuuluu taito ja tahto käsitellä inhimillisten pyrkimysten ja vallitsevan todellisuuden välisiä ristiriitoja eettisesti, myötätuntoisesti ja ratkaisuja etsimällä. Sivistys ilmenee huolenpitona, avarakatseisuutena, laaja-alaisena todellisuuden hahmottamisena ja sitoutumisena toimintaan myönteisten muutosten puolesta. Lukion sivistysihanteena on pyrkimys totuuteen, inhimillisyyteen ja oikeudenmukaisuuteen. Lukio-opetus kehittää arvo-osaamista käsittelemällä julkilausuttujen arvojen ja todellisuuden välisiä jännitteitä.

Lukio-opetuksen perustana on elämän ja ihmisoikeuksien kunnioitus sekä ihmisarvon loukkaamattomuus. Opiskelija muodostaa lukioaikanaan jäsentyneen käsityksen perus- ja ihmisoikeuksien taustalla olevista arvoista, keskeisistä perus- ja ihmisoikeusnormeista sekä näitä oikeuksia edistävistä toimintatavoista. Lukio-opetus pohjautuu keskeisiin ihmisoikeussopimuksiin, kuten Lapsen oikeuksien sopimukseen.

Lukio-opetus edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä hyvinvointia ja demokratiaa. Lukio-opetus on opiskelijoita uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamatonta, eikä sitä saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen välineenä. Lukio-opetus kannustaa pohtimaan suomalaisen yhteiskunnan ja kansainvälisen kehityksen mahdollisuuksia, vaihtoehtoja ja epäkohtia. Osallisuus, toimijuus ja yhteisöllisyys korostuvat kaikessa lukion toiminnassa.

Lukio-opetuksessa ymmärretään kestävän elämäntavan ja ekososiaalisen sivistyksen välttämättömyys sekä rakennetaan osaamisperustaa ympäristön ja kansalaisten hyvinvointia edistävälle taloudelle. Opiskelija ymmärtää oman toimintansa ja globaalin vastuun merkityksen luonnonvarojen kestävässä käytössä, ilmastonmuutoksen hillinnässä ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämisessä. Lukio-opetus kannustaa kansainväliseen yhteistyöhön ja maailmankansalaisuuteen YK:n kehitystavoitteiden suunnassa.

Jokainen lukio on yhteisö, jossa monista kieli-, katsomus- ja uskontotaustoista tulevilla ihmisillä on mahdollisuus tunnistaa yhteisiä hyvän elämän arvoja ja periaatteita sekä harjaantua yhteistyöhön. Lukiossa kannustetaan keskinäiseen välittämiseen ja huolenpitoon. Luovuutta, aloitteellisuutta, rehellisyyttä ja sisua arvostetaan. Inhimillinen ja kulttuurinen moninaisuus nähdään rikkautena ja luovuuden lähteenä. Kulttuuriperintöjä vahvistetaan välittämällä, arvioimalla ja uudistamalla niihin liittyvää tietoa ja osaamista.

Opetussuunnitelmassa arvoperustaa konkretisoidaan oman lukion kannalta olennaisissa asioissa. Arvoperusta toteutuu lukion toimintakulttuurissa, kaikkien oppiaineiden opetuksessa ja työskentelyn organisoinnissa. Lukion arvoperustaa syventävät näissä lukion opetussuunnitelman perusteissa kuvatut aihekokonaisuudet, jotka ovat arvokannanottoja ajankohtaisiin kasvatus- ja koulutushaasteisiin.

Nokian lukiossa painotetaan seuraavia arvoja:

1. Vastuullisuus ja yritteliäs elämänasenne

Lukio-opiskelun alusta alkaen ryhmänohjaajat, opinto-ohjaajat ja aineenopettajat korostavat opiskelijan oman vastuun merkitystä opinnoista ja opintojen suunnittelusta. Määrätietoista ja pitkäjänteistä työskentelyä painotetaan ohjaamalla opintojen suunnitteluun ja järkevään ajankäyttöön. Tavoitteena on luoda edellytykset elinikäiselle oppimiselle.

2. Sosiaalisuus ja yhteistyökykyisyys

Tavoitteena on edistää opiskelijoiden ja koko koulun henkilökunnan välistä yhteistyötä ja hyviä suhteita. Tähän sisältyy kohtelias käytös ja toisen työn huomioon ottaminen arkityössä. Opiskelijakunnalle ja tutoreille annetaan mahdollisuuksia järjestää koulupäivän aikana yhteisöllisyyttä ja sosiaalisuutta tukevia tapahtumia, joiden avulla lisätään suvaitsevaisuutta ja ehkäistään kiusaamista. Opetus pyritään järjestämään mahdollisimman pienissä ryhmissä.

3. Hyvä itsetunto

Opiskeluhuollon palveluiden sekä opiskelijakunnan ja tutoreiden toiminnan avulla rakennetaan avointa ja turvallista oppimisympäristöä, joka on perustana hyvän itsetunnon kehittymiselle. Kouluyhteisön jäsenet antavat opiskelijoille rakentavaa ja realistista palautetta opintojen etenemisestä ja muusta toiminnasta koulussa. Pyritään antamaan opiskelijoille hyväksytyksi tulemisen ja onnistumisen kokemuksia koulun arjessa.

3 OPETUKSEN TOTEUTTAMINEN

3.1 Oppimiskäsitys

Opetussuunnitelman perusteet pohjautuvat oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppiminen on seurausta opiskelijan aktiivisesta, tavoitteellisesta ja itseohjautuvasta toiminnasta. Oppimisprosessin aikana opiskelija tulkitsee, analysoi ja arvioi eri muodoissa esitettyä informaatiota, rakentaa uutta tietoa ja syventää siten osaamistaan aikaisempien kokemustensa ja tietojensa pohjalta. Ohjaus ja rakentava palaute vahvistavat itseluottamusta ja auttavat opiskelijaa kehittämään ajatteluaan ja työskentelemään tarkoituksenmukaisella tavalla.

Oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa muiden opiskelijoiden, opettajien, asiantuntijoiden ja yhteisöjen kanssa erilaisissa ympäristöissä. Se on monimuotoista ja sidoksissa siihen toimintaan, tilanteeseen ja kulttuuriin, jossa se tapahtuu. Lukio-opinnoissa opiskelijoita ohjataan havaitsemaan käsitteiden, tiedonalojen ja osaamisen välisiä yhteyksiä sekä soveltamaan aiemmin oppimaansa muuttuvissa tilanteissa. Oppimisprosesseistaan tietoiset opiskelijat osaavat arvioida ja kehittää opiskelu- ja ajattelutaitojaan. Näin kehittyvät myös elinikäisen oppimisen edellyttämät taidot. Opintoihin liittyvät onnistumiset ja muut myönteiset kokemukset edistävät oppimista ja innostavat osaamisen kehittämiseen.

3.2 Opiskeluympäristöt ja -menetelmät

Lukion opiskeluympäristöjä ja -menetelmiä koskevien ratkaisujen lähtökohtana ovat oppimiskäsitys sekä opetukselle asetetut tavoitteet. Opiskeluympäristöjen ja -menetelmien valinnan ja kehittämisen perustana ovat myös opiskelijoiden edellytykset, kiinnostuksen kohteet, näkemykset ja yksilölliset tarpeet.

Koska oppiminen on monimuotoista ja sidoksissa aiemmin hankittuun osaamiseen, käytetään lukiossa monipuolisia opetus-, ohjaus- ja opiskelumenetelmiä. Menetelmien valinnassa otetaan huomioon eri oppiaineissa edellytetty käsitteellinen ja menetelmällinen osaaminen. Tutkimiseen, kokeilemiseen ja ongelmanratkaisuun perustuvat opiskelumenetelmät edistävät oppimaan oppimista ja kehittävät kriittistä ja luovaa ajattelua. Menetelmällisillä ratkaisuilla voidaan rakentaa kokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää osaamista.

Lukion opetus- ja opiskelumenetelmien tarkoituksena on edistää opiskelijoiden aktiivista työskentelyä ja yhteistyötaitojen kehittymistä. Opiskelijoita ohjataan suunnittelemaan opiskeluaan, arvioimaan toiminta- ja työskentelytaitojaan sekä ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan. Heitä ohjataan myös käyttämään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa. Lisäksi opiskelumenetelmien valinnassa ja työskentelyn ohjauksessa kiinnitetään huomiota sukupuolittuneiden asenteiden ja käytänteiden tunnistamiseen ja muuttamiseen.

Merkitykselliset oppimiskokemukset sitouttavat ja innostavat opiskeluun. Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuuksia työskentelyyn, joka kytkee opiskeltavat tiedot ja taidot sekä heidän kokemuksiinsa että ympäristössä ja yhteiskunnassa esiintyviin ilmiöihin. Opiskelijoita rohkaistaan ratkomaan avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä, havaitsemaan ongelmia sekä esittämään kysymyksiä ja etsimään vastauksia.

Lukiossa opiskelijat toimivat turvallisissa ja terveellisissä opiskeluympäristöissä. Tavoitteena on, että opiskeluympäristöt ovat monipuolisia ja että ne rikastuttavat opiskeluun liittyviä kokemuksia ja edistävät opiskelumotivaatiota. Opiskeluympäristöjen kehittämisellä tuetaan vuorovaikutusta ja yhdessä oppimista itsenäisen työskentelyn ohella. Opiskeluympäristöjä koskevissa ratkaisuissa otetaan huomioon, että oppimista tapahtuu mitä moninaisimmissa tilanteissa ja paikoissa. Rakennettuja tiloja ja luontoa hyödynnetään opiskelussa siten, että luova ajattelu ja tutkimiseen perustuva opiskelu on mahdollista. Opiskeluympäristöjä laajennetaan oppilaitoksen ulkopuolelle myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen. Yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja muiden oppilaitosten, kirjastojen, liikunta- ja luontokeskusten, taide- ja kulttuurilaitosten, työelämän ja yritysten sekä muiden tahojen tarjoamia opiskeluympäristöjä hyödynnetään monin tavoin.

Opiskelijoita ohjataan hyödyntämään digitaalisia opiskeluympäristöjä, oppimateriaaleja ja työvälineitä eri muodossa esitetyn informaation hankintaan ja arviointiin sekä uuden tiedon tuottamiseen ja jakamiseen. Opiskelijat vastaavat itse henkilökohtaiseen opiskelukäyttöön tarkoitettujen työvälineiden, laitteiden ja materiaalien hankinnasta, ellei koulutuksen järjestäjä niitä tarjoa.

Opiskelijoiden yksilöllistä etenemistä, henkilökohtaisia oppimispolkuja ja verkko-opiskelutaitojen kehittymistä tuetaan tarjoamalla opiskelijoille mahdollisuuksia suorittaa opintoja myös etäopiskeluna. Etäopiskeluna suoritettu kurssi koostuu opettajan ohjaamasta itsenäisestä opiskelusta, ja siinä käytetään monipuolisesti tietoverkkoja sekä muuta tieto- ja viestintäteknologiaa. Etäopiskelussa pyritään käyttämään myös yhteisöllisiä työtapoja. Lukiokurssi voidaan järjestää myös monimuoto-opetuksena, jolloin verkossa tapahtuvan etäopetuksen ja -opiskelun lisäksi kurssi sisältää myös lähiopetusta ja -ohjausta.

Itsenäistä opiskelua järjestettäessä otetaan huomion opiskelijan edellytykset suorittaa opintoja opetukseen osallistumatta sekä hänen ohjauksen ja tuen tarpeensa.

Seudullinen opetussuunnitelma

Tampereen seudun lukioissa kehitetään opiskeluympäristöjä ja -menetelmiä valtakunnallisten opetussuunnitelmien perusteiden edellyttämällä tavalla.

1. Jokaisessa lukiossa käytetään pedagogisesti mielekkäitä digitaalisia oppimisympäristöjä. Niiden käyttöä kehitetään vuorovaikutuksessa opiskelijoiden kanssa.

2. Seudullista yhteistyötä lisätään mm. toteuttamalla yhteisiä kursseja, asiantuntijavierailuja ja opiskeluympäristöjen kehittämiseen tähtääviä tapahtumia. Lukiot etsivät suunnitelmallisesti uusia toimintatapoja ja jakavat omaa erityisosaamistaan toisille.

3. Opiskeluympäristöjen ja -menetelmien kehittämisellä vastataan tulevaisuuden ja työelämän haasteisiin. Omakohtainen tutustuminen korkeakouluopiskeluun ja työelämään avaa opiskelijalle tulevaisuudennäkymiä.

Tärkeintä ei ole mitä opettaja tekee vaan mitä opiskelija tekee. Opiskelijoita kuunnellaan ja ohjataan rakentamaan osaamista yksilöllisesti ja yhteisöllisesti.

Seudullisesti on laadittu tieto ja viestintäteknologian opetuskäytön suunnitelma (tvt-suunnitelma), jota oppilaitoksen tvt - suunnitelmat täydentävät
linkki: http://bit.ly/treseutu-lukiotvt

3.3 Toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on käytännön tulkinta lukion opetus- ja kasvatustehtävästä. Se tulee näkyväksi yhteisön kaikessa toiminnassa ja sen jäsenten tavassa kohdata toinen toisensa. Lukio on oma koulutusmuotonsa, ja jokaisella lukiolla on omanlaisensa toimintakulttuuri. Opetussuunnitelman eri osat konkretisoituvat toimintakulttuurissa. Toimintakulttuuri sisältää sekä tiedostettuja että tiedostamattomia tekijöitä, jotka heijastuvat oppilaitoksen toimintaan.

Opetussuunnitelman perusteet korostavat toimintakulttuuria, joka edistää kestävää hyvinvointia ja osallisuutta sekä on avoin monimuotoiselle vuorovaikutukselle ja maailmassa tapahtuville muutoksille. Toimintakulttuuria kehitetään yhdessä lukion koko henkilöstön, opiskelijoiden, huoltajien ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Toimintakulttuurin kehittämisen ja arvioinnin periaatteet sekä mahdolliset paikalliset painotukset kuvataan opetussuunnitelmassa.

Opetussuunnitelman perusteiden lähtökohtana ovat seuraavat toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat teemat.

Oppiva yhteisö
Oppilaitos on oppiva yhteisö, joka edistää kaikkien jäsentensä oppimista ja haastaa tavoitteelliseen työskentelyyn. Sen rakentuminen edellyttää dialogisuutta ja pedagogista johtajuutta. Yhteisöllistä ja yksilöllistä oppimista vahvistavia käytäntöjä kehitetään suunnitelmallisesti. Jaksojen temaattinen toteutus voi luoda edellytyksiä opetuksen eheyttämiselle. Toiminta on opiskelijalähtöistä, ja se vahvistaa opiskelijoiden omaa toimijuutta, kehitystä ja oppimista. Myönteinen asenne oppimiseen luo perustaa tulevaisuuden taidoille ja elinikäiselle oppimiselle. Oppiva yhteisö luo toimintatapoja vuorovaikutukselle niin oppilaitoksen sisällä kuin ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Tämä edellyttää yhteistyötä kotien, muiden oppilaitosten ja koulutusasteiden sekä työ- ja yrityselämän kanssa. Digitalisaatio tuo mahdollisuuksia yhteisölliseen oppimiseen ja tiedon luomiseen sekä erilaisten opiskelu- ja tietoympäristöjen hyödyntämiseen. Opiskelijoita ohjataan toimimaan myös verkostoituneessa ja globalisoituneessa maailmassa.

Nokian lukio on toiminnaltaan monipuolinen yleislukio, jossa noudatetaan viisijaksojärjestelmää. Nokian lukio tarjoaa laaja-alaisen yleissivistyksen. Opiskelijoilla on myös hyvät mahdollisuudet erikoistua omien tavoitteiden ja lähtökohtien mukaan, esimerkiksi valitsemalla urheilupainotuksen, suorittamalla taide- ja taitoaineissa lukiodiplomeja sekä osallistumalla kansainvälisiin projekteihin. Osa lukiokursseista voidaan toteuttaa tiimijakso-opintoina.

Nokian lukio tekee yhteistyötä ainakin seutukunnan lukioiden, Tampereen kesäyliopiston, Tampereen seudun ammattiopiston ja yrityselämän kanssa sekä Nokian kaupungin perusopetuksen kanssa.

Osallisuus ja yhteisöllisyys
Osallisuus ja demokraattinen toiminta luovat perustaa opiskelijoiden kasvulle aktiiviseen kansalaisuuteen. Koulutuksen järjestäjä edistää kaikkien opiskelijoiden osallisuutta ja luo heille monipuolisia mahdollisuuksia osallistua oppilaitoksen päätöksentekoon ja toimintatapojen kehittämiseen. Heitä rohkaistaan ilmaisemaan mielipiteensä, osallistumaan yhteisistä asioista päättämiseen sekä toimimaan vastuullisesti yhteisöissä ja yhteiskunnassa. Opiskelijoita kannustetaan aktiivisuuteen ja osallistumiseen muun muassa opiskelijakunnan ja tutortoiminnan kautta. Osallisuutta ja yhteisöllisyyttä rakentavia menettelytapoja kehitetään suunnitelmallisesti yhteisön ja yhteistyökumppaneiden välisessä vuorovaikutuksessa. Opetuksessa hyödynnetään yhteistoiminnallisuutta ja tuetaan ryhmän sosiaalisten suhteiden muotoutumista. Yhteisöllisten toimintatapojen ja ryhmänohjauksen merkitys korostuvat lukio-opintojen aloitusvaiheessa.

Nokian lukiossa tavoitteena on edistää opiskelijoiden ja koko koulun henkilökunnan välistä yhteistyötä ja hyviä suhteita. Opiskelijakunta- ja tutortoiminta ovat keskeisiä lukion toimintakulttuurin ylläpitäjiä ja kehittäjiä. Opiskelijakunnalle ja tutoreille annetaan mahdollisuus järjestää koulupäivän aikana tapahtumia, jotka edesauttavat turvallisen, suvaitsevaisen ja avoimen ilmapiirin syntymistä. Opiskelijoita kuullaan ja heidän mielipiteillään on merkitystä päätöksenteossa. Opiskelijoilta kerätään palautetta lukion toiminnasta. Opettajainkokouksissa on mukana opiskelijakunnan edustus.

Lukio-opiskelun alussa ryhmänohjaajat tutustuvat ryhmänsä opiskelijoihin haastattelemalla henkilökohtaisesti jokaisen ohjantaryhmänsä opiskelijan. Viikoittaisissa ryhmänohjaustuokioissa korostetaan opiskelijoiden oman vastuun merkitystä opinnoissa ja opintojen suunnittelussa. Ryhmänohjaajat tekevät tiiviisti yhteistyötä opinto-ohjaajien, aineenopettajien ja huoltajien kanssa. Tarvittaessa apua saa monialaiselta opiskelijahuoltoryhmältä.

Hyvinvointi ja kestävä tulevaisuus
Oppivassa yhteisössä edistetään kestävää elämäntapaa ja hyvän tulevaisuuden edellytyksiä. Opiskelijoita rohkaistaan toimimaan oikeudenmukaisen ja kestävän tulevaisuuden puolesta. Vastuullinen suhtautuminen ympäristöön heijastuu arjen valintoihin ja toimintatapoihin. Toimintatavat ja käytännöt tukevat opiskelijan ja yhteisön hyvinvointia sekä ilmapiirin kiireettömyyttä ja turvallisuutta. Yhteisön vuorovaikutuksessa korostuvat avoimuus, välittäminen ja keskinäinen arvostus. Nämä näkökulmat ulottuvat kaikkeen oppilaitoksen toimintaan ja ohjaavat jokaisen työskentelyä. Ohjaus ja opiskeluhuolto ovat oppilaitoksessa yhteinen tehtävä. Opiskelijoilla on mahdollisuus saada säännösten mukaista ohjausta ja tukea ottaen huomioon heidän moninaisuutensa ja erityistarpeensa. Toiminnassa edistetään yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Kiusaamista, häirintää, väkivaltaa, rasismia eikä syrjintää hyväksytä vaan niitä ennaltaehkäistään ja niihin puututaan. Opiskelijoita

kannustetaan terveyttä, hyvinvointia ja oppimista edistävään sekä liikunnalliseen elämäntapaan. Ruokailu on osa opiskelijoiden hyvinvointia edistävää toimintakulttuuria.

Opiskelijaruokailun tavoitteena on monipuolisten ruokatottumusten vahvistaminen hyvinvoinnin ylläpitämiseksi. Opiskeluvuodet ovat otollinen vaihe vaikuttaa nuorten aikuisten ruokatottumuksiin. Valtaosa nuorista irtautuu kodin vaikutuspiiristä ja ottaa vastuun elintavoistaan opiskelujen aloittamisen myötä. Opiskelija-ateria voi toimia mallina opiskelijoiden ruokavalinnoille myös kotioloissa ja opiskeluajan jälkeisissä elämänvaiheissa. Oikea-aikainen ja kiireetön opiskelijaruokailu edistää opiskelijan ravitsemusta, antaa energiaa opintoihin ja ylläpitää työvireyttä koko opiskelupäivän ajan.

Henkilökunta rohkaisee opiskelijoita antamaan aktiivisesti päivittäispalautetta keittiöhenkilökunnalle ja oppilaitos innostaa osallistumaan vuosittaisiin asiakastyytyväisyyskyselyihin aktiivisesti. Opiskelijaruokailu tarjoaa mahdollisuuden luontevaan vuorovaikutukseen muiden opiskelijoiden kanssa. Tämä vahvistaa yhteisöllisyyttä ja edistää siten opiskelijan hyvinvointia ja jaksamista.

Suunnitelmallisuus helpottaa koulun arkea. Henkilökuntaa informoidaan viikkotiedotteilla, opiskelijoille tiedotetaan ajankohtaisista asioista mm. ryhmänohjaustuokioilla, info-TV:ssä ja Wilmassa. Järjestyssäännöt on laadittu opiskelun sujumisen, viihtyvyyden ja turvallisuuden takaamiseksi. Ohjeet, säännöt ja määräykset on kirjattu opinto-oppaaseen, joka jaetaan opiskelijoille lukuvuoden alussa.

Opiskelijoita ohjataan fyysiseen ja henkiseen hyvinvointiin, jossa opiskelu, vapaa-aika ja lepo ovat tasapainossa. Opiskelijoilla on myös mahdollisuus erityisopettajan, terveydenhoitajan, kuraattorin ja psykologin palveluihin. Ruokailussa huomioidaan opiskelijoiden erityisruokavaliot.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Lukiossa arvostetaan kulttuurista ja kielellistä moninaisuutta. Eri kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa keskenään. Yhteisö hyödyntää maan kulttuuriperintöä, kansallis- ja vähemmistökieliä sekä omaa ja ympäristön kulttuurista, kielellistä, uskonnollista ja katsomuksellista moninaisuutta. Yhteisössä ymmärretään kielten keskeinen merkitys oppimisessa ja vuorovaikutuksessa sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan sosiaalistumisessa. Jokaisella

oppiaineella on tapansa käyttää kieltä, oma käsitteistönsä ja omat tekstikäytäntönsä, jotka avaavat samaan ilmiöön eri näkökulmia. Kielitietoisessa lukiossa kehitetään opiskelijan monikielistä osaamista, joka koostuu tieteenalojen kielistä, äidinkielten, niiden murteiden ja rekistereiden sekä muiden kielten eritasoisesta hallinnasta. Lukiossa jokainen opettaja on myös oppiaineensa kielen opettaja.

Kielten opiskelu antaa hyvän pohjan jatko-opiskelulle ja työelämään siirtymiselle. Nokian lukio tarjoaa monipuolisen kieliohjelman. Nokian lukio kuuluu ESN-verkostoon (European School Network), jonka kautta opiskelijoilla ja opettajilla on mahdollisuus osallistua kansainvälisiin projekteihin, seminaareihin ja vaihtoihin.
Aineenopettajat huolehtivat oman oppiaineensa käsitteistön ja tieteenalan kielen opettamisesta. Eri oppiaineiden välinen integrointi tukee opiskelijoiden monikielistä osaamista.

Lukion toimintakulttuuria arvioidaan säännöllisesti opiskelijoille ja huoltajille sekä henkilökunnalle suunnatuin kyselyin. Toimintakulttuuria kehitetään yhdessä lukion koko henkilöstön, opiskelijoiden, huoltajien ja yhteistyökumppaneiden kanssa.

3.4 Opintojen rakenne

Nuorille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa lukion oppimäärä sisältää vähintään 75 kurssia. Lukio-opinnot muodostuvat lukiolaissa tarkoitetun koulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta annetun valtioneuvoston asetuksen (942/2014) mukaisesti pakollisista, syventävistä ja soveltavista kursseista. Syventävät kurssit ovat opiskelijalle valinnaisia, pääasiassa oppiaineen pakollisiin kursseihin välittömästi liittyviä jatkokursseja. Valtakunnalliset syventävät kurssit ovat valtioneuvoston asetuksessa (942/2014) tarkoitettuja syventävinä opintoina tarjottavia kursseja, joihin Opetushallitus on laatinut opetussuunnitelman perusteet. Näitä kursseja opiskelijan on valittava opinto-ohjelmaansa vähintään kymmenen. Valtakunnallisten syventävien kurssien lisäksi lukiossa voi olla opetussuunnitelmassa määriteltyjä paikallisia syventäviä kursseja.

Soveltavat kurssit ovat menetelmäkursseja, saman tai muun koulutuksen järjestäjän tarjoamia ammatillisia opintoja, aineksia eri oppiaineista sisältäviä eheyttäviä kursseja tai muita lukion tehtävään soveltuvia opintoja. Soveltaviin kursseihin kuuluu valtakunnallisia soveltavia kursseja ja lukion opetussuunnitelmassa määriteltyjä paikallisia soveltavia kursseja. Valtakunnallisia soveltavia kursseja ovat eri aineissa ja aineryhmissä suoritettavat koulutuksen järjestäjän tarjoamat valtakunnallisten opetussuunnitelman perusteiden mukaiset lukiodiplomit sekä ne taideopintokurssit, joille Opetushallitus on laatinut valtakunnalliset opetussuunnitelman perusteet näiden lukion opetussuunnitelman perusteiden luvussa Taiteiden väliset kurssit.

Kurssien suoritusjärjestyksestä päätetään lukion opetussuunnitelmassa.

Seudullinen opetussuunnitelma

Lukiot määrittelevät yhteiset ja koulukohtaiset syventävät ja soveltavat kurssinsa. Koulukohtaiset kurssit arvostellaan suoritusmerkinnällä (S/H). Arviointi (S/H) ei koske lukion erityistehtävään tai painotukseen kuuluvia kursseja. Kertauskurssit luokitellaan koulukohtaisiksi syventäviksi opinnoiksi. Teemaopinnot ja taiteiden väliset kurssit arvostellaan suoritusmerkinällä (S/H).

NOKIAN LUKION TUNTIJAKO

	Pakolliset	Valtakunnalliset syventävät	Koulukohtaiset syventävät	Valtakunnalliset soveltavat	Koulukohtaiset soveltavat
Äidinkieli ja kirjallisuus	6	3			1
A1-kieli	6	2	1		1
A2-kieli	6	2	1		1
B1-kieli	5	2	1		1
B2- ja B3-kieli		8	1		
Matematiikan yht. opintokokonaisuus	1				
Lyhyt matematiikka	5	2	1		1
Pitkä matematiikka	9	3	1		3
Biologia	2	3	1		3
Maantiede	1	3	1		1
Fysiikka	1	6	1		3
Kemia	1	4	1		1
Filosofia	2	2	1		
Psykologia	1	4	1		3
Historia	3	3	1		1
Yhteiskuntaoppi	3	1	1		1
Uskonto	2	4	1		1
Elämänkatsomustieto	2	4	1		
Terveystieto	1	2	1		1
Liikunta	2	3			15
Musiikki	1-2	2			1
Kuvataide	1-2	2			4
Teatteri-ilmaisu					4
Tietotekniikka					2
Opinto-ohjaus	2				
Lukiodiplomit				4	
Teemaopinnot		3			

NOKIAN LUKION KIELIOHJELMA

A1-kieli	**englanti**
A2-kieli	**ranska, saksa**
B1-kieli	**ruotsi**
B2-kieli	**ranska, saksa, venäjä**
B3-kieli	**espanja, ranska, saksa, venäjä**

Nokian kasvatus- ja opetuslautakunta on 9.12.2015 (§ 136) päättänyt Nokian lukion kieliohjelmasta. Lukiossa opiskelija jatkaa A1-kielenä englantia ja B1-kielenä ruotsia. Perusopetuksen 4. luokalla valittua A2-kieltä ja 8. luokalla aloitettua B2-kieltä voidaan jatkaa lukiossa. Lukiossa voidaan uutena kielenä (B3-kieli) aloittaa vielä ranskan, saksan, venäjän, espanjan tai jonkin muun vieraan kielen opiskelu opiskelijoiden valintojen määrästä riippuen. Lukiossa A2-, B2- ja B3-kielissä ryhmän perustamisen minimikoko opintojen alussa on 10 - 12 opiskelijaa.

4. OPISKELIJAN OHJAUS JA TUKEMINEN

4.1 Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö

Nuorten lukiokoulutuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa (lukiolaki 629/1998, 2 §). Yhteistyön lähtökohtana on avoin ja yhdenvertainen vuorovaikutus sekä keskinäinen kunnioitus. Yhteistyö tukee opiskelijan oppimisen edellytyksiä, tervettä kehitystä ja hyvinvointia. Sen tarkoituksena on edistää myös opiskelijoiden, huoltajien ja kotien osallisuutta sekä oppilaitosyhteisön yhteisöllisyyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta. Yhteistyö huoltajien ja kotien kanssa kuuluu lukion toimintakulttuuriin, ja se jatkuu opiskelijan koko lukio-opiskelun ajan.

Yhteistyö on monipuolista, ja sen toteuttamisen tapoja kehitetään suunnitelmallisesti. Lukiosta koulutusmuotona ja sen käytänteistä tiedotetaan huoltajia ja heitä kannustetaan osallistumaan toiminnan kehittämiseen ja yhteistyöhön. Opiskelijan työskentelyä ja opintojen edistymistä seurataan yhdessä opiskelijan kanssa ja niistä annetaan tietoa hänen huoltajilleen. Lisäksi opiskelijoille ja huoltajille annetaan tietoa ohjauksesta, opiskeluhuollosta sekä oppimisen ja opiskelun tuesta.

Opiskelijan yksilölliset edellytykset ja tarpeet ohjaavat yhteistyön toteutusta. Yhteistyössä otetaan huomioon aikuistuvan nuoren ja täysi-ikäisen opiskelijan

itsenäisyys ja oma vastuullisuus. Yhteistyössä huomioidaan myös perheiden moninaisuus ja yksilöllisyys. Huoltajien osaamisen hyödyntäminen yhteistyössä vahvistaa toimintakulttuuria. Yhteistyö korostuu koulutuksen nivelvaiheissa, opintojen suunnittelussa ja huolenpidossa mahdollista tukea tarvitsevasta opiskelijasta.

Vastuu yhteistyön kehittämisestä, sen edellytysten ja toimintatapojen luomisesta on koulutuksen järjestäjällä. Koulutuksen järjestäjä päättää opetussuunnitelmassa kodin ja oppilaitoksen yhteistyön järjestämistavasta. Koulutuksen järjestäjän tulee määräajoin selvittää opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa näkemyksiä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän toiminnasta (lukiolaki 629/1998, 27 §). Opetussuunnitelma laaditaan kodin ja oppilaitoksen yhteistyötä koskevilta osiltaan yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten kanssa.

Kannustamme opiskelijaa itse ottamaan vastuuta opinnoistaan. Tämä tukee nuoren itsenäistymistä ja sisäisen opiskelumotivaation löytymistä. Tarvittaessa keskustelemme opiskelijan kanssa ja autamme häntä ongelmatilanteissa. Ryhmänohjaaja toimii pääasiallisena yhteydenpitäjänä kodin ja koulun välillä. Hän on yhteydessä kotiin Wilman välityksellä ja tarvittaessa puhelimitse. Lukuvuosittain järjestettävissä vanhempainilloissa käsitellään kunkin vuositason keskeisiä opiskeluun liittyviä asioita ja ryhmänohjaaja tapaa opiskelijoiden huoltajia. Huoltajan on mahdollista varata aika henkilökohtaiseen keskusteluun ryhmänohjaajan tai kenen tahansa opettajan kanssa.
Kun nuori otetaan koulumme opiskelijaksi, huoltajille annetaan Wilma-tunnukset. Wilma toimii pääasiallisena yhteydenpitovälineenä kodin ja koulun välillä. Tärkeimmät tiedotteet tulevat huoltajien luettavaksi Wilmaan, ja he voivat seurata lapsensa opintomenestystä ja koulunkäyntiä Wilman kautta. Huoltajan Wilma-tunnukset lakkaavat toimimasta, kun opiskelija täyttää 18 vuotta. Oikeutta opintojen seurantaan Wilmassa voidaan jatkaa opiskelijan suostumuksella. Täysi-ikäisen opiskelijan toivotaan tiedottavan huoltajilleen opinnoistaan, vaikka huoltajan oikeus Wilman käyttöön päättyisi.
Koulun kotisivuille on koottu tärkeimpiä ja ajankohtaisia tietoja koulun toiminnasta. Opinto-opas, kirjalista, lomakkeet ja vuosikertomus ovat siellä sähköisessä muodossa. Kotiväelle-kohdassa selvitetään lukiomme tärkeimmät käytänteet, kuten tuntikaavio ja koeviikkojärjestelmä.
Yhteisöllinen opiskeluhuoltoryhmä pyrkii kehittämään ja ylläpitämään terveellistä, avointa ja kannustavaa opiskeluympäristöä. Ryhmä kokoontuu vähintään kolme kertaa lukuvuodessa. Huoltajien edustaja on mukana

ryhmässä. Kokoontumisten muistiot ovat huoltajien nähtävillä kotisivujen Opiskelijahuolto-kohdassa. Yksilöllinen opiskeluhuoltoryhmä kokoontuu tarvittaessa selvittämään yksittäisen opiskelijan opiskelua. Tarpeen mukaan pyydetään opiskelijan huoltaja mukaan ryhmän kokoontumiseen.

4.2 Ohjaus

Ohjaustoiminta muodostaa lukion toiminnassa kokonaisuuden, joka tukee opiskelijaa lukio-opintojen eri vaiheissa sekä kehittää hänen valmiuksiaan tehdä koulutusta ja tulevaisuutta koskevia valintoja ja ratkaisuja. Ohjaustoiminta tukee opiskelijoiden hyvinvointia, kasvua ja kehitystä, tarjoaa aineksia itsetuntemuksen ja -ohjautuvuuden lisääntymiseen sekä kannustaa aktiiviseen kansalaisuuteen. Opiskelijoiden yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja toimijuutta kehitetään ja pidetään yllä lukio-opintojen ajan. Ohjauksen avulla edistetään koulutuksen yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä ehkäistään syrjäytymistä. Opiskelijoiden opintojen sujumista seurataan ja heidän opintojensa etenemistä tuetaan. Opiskelijoiden opiskelun ja hyvinvoinnin seuraamisesta ja tukemisesta huolehditaan yhteistyössä huoltajien ja opiskeluhuoltohenkilöstön kanssa.

Ohjaus on lukiokoulutuksen henkilöstön tavoitteellisesti johdettua yhteistä työtä. Opinto-ohjaajalla on päävastuu opinto-ohjauksen käytännön järjestämisestä sekä ohjauksen kokonaisuuden suunnittelusta ja toteutuksesta. Ryhmänohjaaja toimii opiskelijaryhmänsä lähiohjaajana. Aineenopettaja ohjaa opiskelijaa opettamansa aineen opiskelutaidoissa, auttaa häntä kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan ja tukee opiskelijoiden jatko-opintovalmiutta ja työelämätuntemusta oman oppiaineensa osalta. Opiskelija on ohjauksessa aktiivinen ja osallistuva toimija. Jokaista opiskelijaa kunnioitetaan yksilönä, jolla on oikeus ohjaukseen. Ohjausta voidaan järjestää kurssimuotoisena opetuksena, henkilökohtaisena ja pienryhmäohjauksena, vertaisohjauksena sekä näiden yhdistelmänä.

Opiskelijan tulee saada lukio-opintojensa aikana ohjausta opiskelunsa ja valintojensa tueksi. Ohjauksen avulla opiskelija ymmärtää erilaisten lukioaikaisten valintojen vaikutuksen ura- ja jatko-opintomahdollisuuksiinsa. Opiskelijan opiskelutaidot sekä kyky arvioida taitojaan kehittyvät. Häntä tuetaan tunnistamaan vahvuutensa ja kehittymistarpeensa oppijana sekä käyttämään hänelle soveltuvia opiskelumenetelmiä. Opiskelijaa harjaannutetaan omien valintojen suunnitteluun ja tekemiseen sekä vastuuseen valinnoistaan. Tavoitteena on, että opiskelija sisäistää elinikäisen oppimisen merkityksen. Ohjauksessa käsitellään monipuolisesti ja ennakkoluulottomasti erilaisia jatko-opintoihin ja urasuunnitteluun liittyviä vaihtoehtoja opiskelijan omien suunnitelmien ja valintojen tueksi sekä ohjataan opiskelijaa näihin liittyvässä tiedonhaussa. Opiskelijan lukio-opintojen etenemisen sekä jatko-opintoihin ja työelämään siirtymisen tueksi opiskelija laatii itselleen henkilökohtaisen suunnitelman, joka pitää sisällään opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman. Opiskelija päivittää suunnitelmiaan oppilaitoksen ohjaushenkilöstön tuella.

Ohjauksen merkitys korostuu koulutuksen nivel- ja siirtymävaiheissa. Oppilaitos antaa tietoa lukiokoulutuksesta perusopetuksen oppilaille, heidän huoltajilleen, opinto-ohjaajille ja opettajille sekä tarjoaa heille mahdollisuuksia tutustua opetukseen

lukiossa. Lukio-opintonsa aloittavat opiskelijat perehdytetään oppilaitoksen toimintaan sekä opiskelun käytänteisiin. Opiskelijoille järjestetään lukioaikana mahdollisuuksia tutustua sekä työelämään että opiskeluun jatko-opiskelupaikoissa. Jatko-opintoihin siirtymiseen kiinnitetään huomiota lukio-opintojen loppuvaiheessa.

Opiskelijan tulee saada tietoa siitä, mitkä ovat eri toimijoiden tehtävät ohjauksen kokonaisuudessa sekä missä asioissa ja miten opiskelija voi saada heiltä tukea. Osaksi opetussuunnitelmaa laaditaan ohjaussuunnitelma, joka osaltaan toimii koko oppilaitoksen ohjaustyön kehittämisen välineenä. Ohjaussuunnitelmasta tulee käydä ilmi ohjaustoiminta ja sen tavoitteet, ohjaukseen liittyvien tehtävien ja työn jakautuminen lukion koko henkilöstön kesken, ohjaus koulutuksen nivelvaiheissa, kuvaus ohjausta koskevan yhteistyön järjestämisestä keskeisten yhteistyökumppaneiden, kuten jatko-opintopaikkojen, työelämän ja muiden lukion ulkopuolisten tahojen, kanssa. Ohjaussuunnitelmasta tulee käydä ilmi myös huoltajien kanssa tehtävä ohjaukseen liittyvä yhteistyö.

Seudullinen opetussuunnitelma

Ohjaus voidaan jakaa lukio-opintojen aikana kolmeen eri aihealueeseen: ohjaus lukio-opintojen aloittamiseen ja lukio-opiskelijaksi kasvamiseen, ohjaus lukio-opintojen ja ylioppilastutkinnon suorittamiseen sekä ohjaus lukion jälkeisiin jatko-opintoihin.

Lukio-opintojen alkuvaiheessa ohjaus keskittyy lukion eri käytänteiden ja toimintakulttuurin tuntemiseen, lukio-opinnoissa vaadittavien taitojen harjaannuttamiseen ja lukio-opiskelijaksi kasvamiseen.

Opintojen edetessä ohjauksessa painottuu lukio-opintojen suunnitelmallinen eteenpäin vieminen ja ylioppilastutkintoon valmistautuminen. Opintojen loppuvaiheessa keskitytään lukion päättötodistuksen ja ylioppilastutkinnon vaatimien suoritusten saamiseen sekä tutustutaan lukion jälkeisiin jatko-opintomahdollisuuksiin.

Lukioaikana opiskelija saa ohjausta monipuolisesti. Henkilökohtaisen ohjauksen ja kaikilla oppitunneilla tapahtuvan opetuksen lisäksi opiskelijaa ohjataan koko ikäluokille pidettävissä infotilaisuuksissa, ryhmänohjaustuokioissa, sähköisellä viestinnällä ja tiedottamisella sekä opinto-ohjauksen kursseilla luokka-, suur- ja pienryhmäopetuksena. Opiskelija ohjataan tarvittaessa erityisopettajalle tai muiden tukipalvelujen pariin: terveydenhoitajalle, kuraattorille tai psykologille.

Ohjaukseen osallistuvien tehtävät ja työnjako

Rehtori:
o koordinoi ja tukee ohjaustoimintaa
o tiedottaa lukio-opintoihin ja ylioppilastutkintoon liittyvistä säännöistä ja määräyksistä

Opinto-ohjaaja:
o vastaa ohjauksen kokonaissuunnittelusta koulussa
o ohjaa ja auttaa opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman laatimisessa
o ohjaa ja auttaa kurssivalintojen tekemisessä
o ohjaa ja auttaa henkilökohtaisen lukujärjestyksen laatimisessa
o organisoi jatko-opiskelupaikkoihin ja työelämään tutustumisia
o ohjaa nivelvaiheissa ja opiskelijan siirtyessä oppilaitoksesta toiseen
o tekee monialaista yhteistyötä opiskelijan hyvinvoinnin tukemiseksi
o osallistuu tarvittaessa opiskeluhuollon monialaisen asiantuntijaryhmän toimintaan

Ryhmänohjaaja:
o on oman ryhmänsä opiskelijoiden lähiohjaaja
o on ensisijainen yhdyshenkilö koulun ja huoltajien välillä
o perehdyttää uudet opiskelijat koulun käytänteisiin
o ohjaa opiskelijoita ryhmäytymään ja tukee ryhmänsä yhteisöllisyyttä
o haastattelee oman ryhmänsä opiskelijat
o seuraa hallinto-ohjelman avulla säännöllisesti ryhmänsä opiskelijoiden opintojen etenemistä, kurssikertymää ja poissaoloja sekä puuttuu niihin tarvittaessa
o tekee säännöllistä yhteistyötä opinto-ohjaajan kanssa
o pitää ryhmänohjaajan tuokioita ja tiedottaa ryhmällensä ajankohtaisista asioista
o osallistuu tarvittaessa opiskeluhuollon monialaisen asiantuntijaryhmän toimintaan

Aineenopettaja:
o ohjaa ja auttaa opiskelijaa opettamansa aineen opiskelussa sekä auttaa häntä kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan ja oppimisen valmiuksiaan
o seuraa ja merkitsee hallinto-ohjelmaan opiskelijan kurssin aikaiset poissaolot ja tiedottaa niistä tarvittaessa ryhmänohjaajalle
o seuraa opiskelijan opintojen edistymistä omassa oppiaineessaan
o tukee opiskelijoiden jatko-opintovalmiutta ja työelämätuntemusta oman oppiaineensa osalta
o osallistuu tarvittaessa opiskeluhuollon monialaisen asiantuntijaryhmän toimintaan

Erityisopettaja tai muu koulun nimeämä asiantuntija:
o arvioi oppimisen ja opiskelun tuen tarpeen
o ohjaa ja opettaa opiskelijaa opiskelutaidoissa
o tekee luki-testit ja laatii tarvittaessa luki-lausunnon
o antaa lausunto- ja erityisjärjestelyohjausta lukioaikana ja yo-kirjoituksia varten
o tekee säännöllistä yhteistyötä opinto-ohjaajan, ryhmänohjaajien ja aineenopettajien kanssa
o osallistuu tarvittaessa opiskeluhuollon monialaisen asiantuntijaryhmän toimintaan

LIITE 6: Nokian lukion ohjauksen käytänteet

4.3 Oppimisen ja opiskelun tuki

Oppimisen ja opiskelun tuen tarkoituksena on tukea opiskelijaa lukio-opintojen suorittamisessa. Tuki järjestetään ottaen huomioon opiskelijoiden erilaiset lähtökohdat, vahvuudet ja kehitystarpeet. Oppimisen ja opiskelun tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja opiskeluympäristöön liittyviä ratkaisuja sekä opiskelijoiden yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Keskeisiä asioita ovat oppimisen esteettömyys, oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisy ja varhainen tunnistaminen. Jokaisella opiskelijalla tulee olla mahdollisuus omista lähtökohdistaan käsin onnistua oppimisessa, kehittyä oppijana sekä kasvaa ja sivistyä ihmisenä. Huomiota kiinnitetään opiskelijan oppimisen valmiuksiin, oppimaan oppimisen taitojen kehittämiseen ja mahdollisuuteen ottaa vastuuta omasta opiskelustaan, sen suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista. Opiskelijoille ja huoltajille annetaan tietoa tuen saannin mahdollisuuksista ja huoltajia kannustetaan tukemaan osaltaan opiskelijan tavoitteellista oppimista.

Opiskelija voi olla tilapäisesti jäänyt jälkeen opinnoissaan, tai tuen tarve voi johtua esimerkiksi kielellisestä, matemaattisesta, motorisesta tai tarkkaavaisuuden häiriöstä. Se voi liittyä myös sosiaalisiin vaikeuksiin, mielenterveyden tai elämäntilanteen ongelmiin. Lähtökohtana tuen tarpeen arvioinnissa on yhteistyö ja vuorovaikutus opiskelijan ja mahdollisuuksien mukaan myös huoltajien kanssa. Tuen tarpeen tunnistaminen voi pohjautua perusopetuksesta perusopetuslain 40 §:n perusteella (628/1998, muutettu lailla 1288/2013) saatuun tietoon, opiskelijan omiin, opettajien tai muun henkilöstön havaintoihin tai erilaisiin arviointeihin. Tuen suunnittelu perustuu saatavilla olevaan tietoon opiskelijan tuen tarpeesta ja mahdollisesti aiemmin annetusta tuesta. Tukitoimien suunnittelu ja toteuttaminen aloitetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Lukiossa käytössä olevia toimintatapoja, opetusjärjestelyjä ja opiskeluympäristöjä sekä niiden soveltuvuutta opiskelijalle tarkastellaan ja niihin pyritään löytämään opiskelijan opiskelua tukevia ratkaisuja. Opettaja suunnittelee tukitoimet yhdessä opiskelijan kanssa sekä yhteistyössä muiden mahdollisten asiantuntijoiden kanssa. Jokaisen opettajan tehtävänä on antaa kannustavaa palautetta ja ohjata tukea tarvitsevaa opiskelijaa siten, että hänen itseluottamuksensa, itsearviointitaitonsa ja oppimaan oppimisen taitonsa sekä kyky suunnitella tulevaisuuttaan vahvistuvat. Opiskelijan tarvetta erityisjärjestelyihin ylioppilastutkinnon kokeissa arvioidaan hänen lukioaikana tarvitsemansa ja saamansa tuen pohjalta. Häntä ohjataan tarvittavien lausuntojen hankkimisessa sekä sovitaan yhteistyöstä opiskelijan tarvitsemien erityisjärjestelyjen kokeilemiseksi ja harjoittelemiseksi.

Tukimuotoina voivat olla opetuksen eriyttäminen ja muut pedagogiset ratkaisut, kurssien valintamahdollisuuksien hyödyntäminen, monipuolinen opinto-ohjaus ja ryhmänohjaajan tuki. Oppimistilanteet ja kokeet pyritään järjestämään siten, että opiskelijan yksilölliset tarpeet otetaan huomioon. Lukiolain 13 §:n (629/1998,

muutettu lailla 478/2003) mukaan opiskelijan opiskelu voidaan järjestää osittain toisin kuin lukiolaissa ja -asetuksessa säädetään ja lukion opetussuunnitelmassa määrätään. Tarvittavat tukitoimet ja tuki eri oppiaineissa voidaan sopia kirjattavaksi opiskelijan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan. Opiskelijaa ohjataan tarvittaessa hakemaan lukiolain 29 §:n 2 momentin mukaisia palveluja. Oppimisen ja opiskelun tuen rinnalla opiskelija voi saada myös yksilökohtaista opiskeluhuoltoa.

Opetussuunnitelmassa määritellään, miten opiskelijoiden tukitoimien tarve arvioidaan ja miten tuki suunnitellaan ja järjestetään.

Seudullinen opetussuunnitelma
Tuen tavoitteena on oppimisen esteettömyys ja oppimisvaikeuksien ennaltaehkäiseminen. Tuki voi olla yhteisöllisiä, opiskeluympäristöön tai yksilölliseen tukemiseen liittyviä ratkaisuja.

Tiedottaminen
Lukiot tiedottavat uusille opiskelijoille ja heidän huoltajilleen oppimisen ja opiskelun tuesta ja oppimisvaikeuksien huomioimisesta lukio-opinnoissa ja ylioppilaskirjoituksissa.
Oppimisen ja opiskelun tuen järjestämisen kannalta on tärkeätä, että tarvittava tieto opiskelijan oppimisvaikeuksista ja tuen tarpeesta siirtyy koulun sisällä.
Ryhmänohjaajalla on tieto opiskelijoidensa tuen tarpeesta.

Tuen tarpeen arviointi
Lukiossa kartoitetaan uusien opiskelijoiden oppimistaustaa ja tuen tarvetta. Tietoa tuen tarpeesta saadaan opiskelijalta ja huoltajalta. Lakisääteinen tieto tuen tarpeesta ja aiemmin annetusta tuesta siirretään peruskoulusta.
Erityisopettaja tai muu asiantuntija teettää opiskelijoilla lukiseulat ja kyselyn omasta oppimisesta. Tuen tarpeen arviointi vaatii onnistuakseen moniammatillista yhteistyötä.

Tukitoimien suunnittelu
Tukitoimien suunnitteluun osallistuu opiskelija itse sekä tarvittaessa hänen huoltajansa. Koululta suunnittelussa ovat mukana esimerkiksi erityisopettaja, opinto-ohjaaja, ryhmänohjaaja, apulaisrehtori ja aineenopettaja. Tukitoimien suunnittelussa voidaan konsultoida myös opiskeluhuoltohenkilöstöä ja muita yhteistyötahoja.
Tukea tarvitsevaa opiskelijaa tavataan säännöllisesti ja seurataan tukijärjestelyiden toimivuutta. Opiskelijan tulee saada sellaista tukea, jota hän tarvitsee ja jota koulun resursseilla on mahdollista järjestää. Mikäli opiskelijalla on oikeus ja tarve erityisjärjestelyihin ylioppilastutkinnon kokeissa, on tuen suunnittelu aloitettava mahdollisimman varhain, usein ensimmäisen lukiovuoden aikana.

Tuen järjestäminen
Opetusjärjestelyissä otetaan huomioon opiskelijoiden erilaiset valmiudet ja tarpeet, ja tavoitteena on vähentää erikseen järjestettävää tukea. Opiskelijoita tuetaan opinto-ohjauksen keinoin ja heitä ohjataan opiskelu- ja itsearviointitaidoissa. Tarvittaessa oppimista voidaan tukea tukikurssien ja tukiopetuksen avulla. Oppimisvaikeus voi

edellyttää myös erityisiä arvioinnin järjestelyjä (esimerkiksi lisäaika kokeessa, osakokeet), erityistä oppimateriaalia tai avustajan käyttöä.
Opiskelijaa ohjataan tarvittavien lausuntojen ja erityisjärjestelyiden hakemisessa lukioaikana ja ylioppilaskirjoituksia varten. Erityisopettaja tai muu koulun nimeämä asiantuntija tekee tarvittaessa lukitestauksen ja laatii lukihäiriölausunnon, johon sisältyy aineenopettajien huomioita opiskelijan työskentelystä eri oppiaineissa.

Opiskelijaa ohjataan erityisjärjestelyiden harjoittelussa lukioaikana. Aineenopettaja vastaa sovituista tukijärjestelyistä oppitunneillaan ja kurssikokeissaan. Tarvittavat tukitoimet kirjataan hallinto-ohjelmaan opiskelijan tietoihin.

Liite 1: Tampereen seudun lukiokoulutuksen ohjauksen käytänteet 2016-2017.

4.4 Opiskeluhuolto

Lukion opetussuunnitelman perusteissa käytetään lukiolain mukaisen käsitteen opiskelijahuolto sijasta oppilas- ja opiskelijahuoltolain käsitettä opiskeluhuolto.

Lukion opiskeluhuollon tavoitteena on edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia ja huolehtia oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista sekä opiskeluympäristön terveellisyydestä ja turvallisuudesta. Opiskeluhuoltoa toteutetaan sekä yhteisöllisenä että yksilökohtaisena opiskeluhuoltona. [Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 2 ja 3 §.]

Lukion opiskeluhuollon kokonaisuuteen sisältyvät koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen opiskeluhuolto sekä opiskeluhuollon palvelut, joita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä opiskeluterveydenhuollon palvelut. Opiskeluhuollon palveluiden järjestämisestä vastaa lähtökohtaisesti oppilaitoksen sijaintikunta. Yksityinen koulutuksen järjestäjä tai valtio koulutuksen järjestäjänä voi päättää järjestää näitä palveluja kokonaan tai osittain omana toimintanaan ja omalla kustannuksellaan. Opiskelijalla on oikeus saada maksutta sellainen opiskeluhuolto, jota koulutukseen osallistuminen edellyttää lukuun ottamatta yli 18-vuotiaiden opiskelijoiden sairaanhoitopalveluja. Opiskelijoille ja heidän huoltajilleen annetaan tietoa opiskelijoiden käytettävissä olevasta opiskeluhuollosta ja opiskelijaa ohjataan hakemaan tarvitsemiaan opiskeluhuollon palveluja. [Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3, 9 (muutettu lailla 1409/2014) ja 11 §.]

Opiskeluhuolto järjestetään monialaisessa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Opiskeluhuoltoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhuollossa huolehditaan kaikkien opiskelijoiden mahdollisuudesta osallistua opiskeluhuollon suunnitteluun ja kehittämiseen. Opiskeluhuolto on kaikkien oppilaitoksissa työskentelevien ja opiskeluhuoltopalveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä. Ensisijainen vastuu opiskeluyhteisön hyvinvoinnista on oppilaitoksen henkilökunnalla. [Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 ja 4 §, lukiolaki 629/1998, 27 § (1268/2013).]

4.4.1 Opiskeluhuollon keskeiset periaatteet

Näissä opetussuunnitelman perusteissa määrätään opiskeluhuollon keskeisistä periaatteista, opetustoimeen kuuluvan opiskeluhuollon tavoitteista sekä opetussuunnitelman ja oppilaitoskohtaisen opiskeluhuoltosuunnitelman laatimisesta

[lukiolaki 10 §, 29 a § (muutettu lailla 1289/2013), oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 §].

Yhteisöllinen opiskeluhuolto

Opiskeluhuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä yhteisöllisenä opiskeluhuoltona. Opiskeluhuolto on osa oppilaitoksen toimintakulttuuria ja toimia, joilla edistetään opiskelijoiden osallisuutta, oppimista, hyvinvointia, terveyttä ja sosiaalista vastuullisuutta. Lisäksi edistetään ja seurataan opiskeluyhteisön hyvinvointia sekä opiskeluympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 4 §.)

Yhteisöllisen opiskeluhuollon suunnittelun ja kehittämisen lähtökohtana on opiskelijan osallisuus, myönteinen vuorovaikutus sekä aikuistuvan nuoren itsenäistymisen tukeminen. Kaikilla opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus osallistua yhteisöllisen opiskeluhuollon toimintatapojen kehittämiseen ja mielipiteensä ilmaisemiseen opiskelijoita ja oppilaitosyhteisöä koskevissa asioissa [lukiolaki 27 § (muutettu lailla 1268/2013), oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 18 §]. Huoltajien mahdollisuutta osallistua yhteistyöhön tuetaan. Huoltajia kannustetaan osallistumaan yhteisöllisen opiskeluhuollon kehittämiseen ja oppilaitosyhteisön hyvinvoinnin ja yhteistyön vahvistamiseen. Yhteistyötä tehdään myös kunnassa nuorten hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

Opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön [lukiolaki 21 § (muutettu lailla 1268/2013)]. Siihen kuuluu fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on opiskelijoiden ja henkilökunnan turvallisuuden takaaminen kaikissa tilanteissa. Opiskelijoiden osallisuus opiskeluyhteisön turvallisuuden edistämisessä tukee hyvinvointia ja tarkoituksenmukaista toimintaa turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa. Turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen on osa oppilaitoksen toimintakulttuuria, ja se otetaan huomioon kaikessa oppilaitoksen toiminnassa.

Yksilökohtainen opiskeluhuolto

Yksilökohtaisella opiskeluhuollolla tarkoitetaan yksittäiselle opiskelijalle annettavia opiskeluhuollon palveluja, joita ovat opiskeluterveydenhuollon palvelut, opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä yksittäistä opiskelijaa koskeva monialainen yksilökohtainen opiskeluhuolto, jota toteutetaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 5 §.)

Yksilökohtaisen opiskeluhuollon tehtävänä on edistää hyvinvointia, terveyttä ja opiskelukykyä sekä tunnistaa näihin ja opiskelijan elämäntilanteeseen liittyviä yksilöllisiä tarpeita. Tavoitteena on myös varhaisessa vaiheessa ehkäistä ongelmia ja huolehtia tarvittavan tuen järjestämisestä.

Yksilökohtaista opiskeluhuoltoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijan kanssa ja hänen suostumuksellaan. Opiskelijan omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä itseään koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa. Lähtökohtana on opiskelijaa arvostava, hänen mielipiteitään kuunteleva ja luottamusta rakentava vuorovaikutus sekä opiskelijan itsenäinen asema opiskeluhuoltoon liittyvissä kysymyksissä. Opiskelijalle ja hänen huoltajalleen annetaan tietoa yksittäisen opiskelijan oikeuksista opiskeluhuollossa sekä asioiden käsittelyyn liittyvistä lain edellyttämistä

menettelytavoista ja tietojen käsittelystä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 11 ja 18 §.)

Opiskeluhuoltoryhmät monialaisessa yhteistyössä

Opiskeluhuollon monialaiseen yhteistyöhön kuuluvien opiskeluhuoltoryhmien toiminta on osa opiskeluhuollon kokonaisuutta. Opiskeluhuoltoryhmiä ovat 1) opiskeluhuollon ohjausryhmä, 2) oppilaitoskohtainen opiskeluhuoltoryhmä sekä 3) tapauskohtaisesti koottava monialainen asiantuntijaryhmä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 §.)

Koulutuksen järjestäjä asettaa opiskeluhuollon ohjausryhmän ja oppilaitoskohtaisen opiskeluhuoltoryhmän. Yksittäistä opiskelijaa koskevat asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa asiantuntijaryhmässä. Kaikki opiskeluhuoltoryhmät ovat monialaisia, mikä tarkoittaa, että ryhmässä on mukana opetushenkilöstöä, opiskeluterveydenhuollon palveluja sekä psykologi- ja kuraattoripalveluja edustavia jäseniä. Jokaisella kolmella ryhmällä on omat tehtävät ja niiden perusteella määräytyvä kokoonpano.

Opiskeluhuollon ohjausryhmä vastaa koulutuksen järjestäjäkohtaisen opiskeluhuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Sille asetetut tehtävät voi hoitaa myös muu tehtävään soveltuva ryhmä. Ohjausryhmä voi olla myös kahden tai useamman koulutuksen järjestäjän yhteinen. Sama ryhmä voi olla useamman koulutusmuodon yhteinen.

Oppilaitoskohtaisen opiskeluhuoltoryhmän tehtävänä on vastata oppilaitoksen opiskeluhuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Ryhmää johtaa koulutuksen järjestäjän nimeämä edustaja. Koulutuksen järjestäjä ja opiskeluhuollon palveluja tuottavat tahot päättävät yhdessä sen kokoonpanosta sekä tehtäviin liittyvistä toimintatavoista. Opiskeluhuoltoryhmä voi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita. Ryhmän keskeinen tehtävä on oppilaitosyhteisön terveellisyyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen opiskeluhuollon toteuttaminen ja kehittäminen.

Monialainen asiantuntijaryhmä kootaan yksittäisen opiskelijan tai opiskelijaryhmän opiskeluhuollon tuen tarpeen selvittämiseksi ja palvelujen järjestämiseksi. Ryhmän kokoaa se opetushenkilöstön tai opiskeluhuollon palvelujen edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu. Asiantuntijaryhmän tapauskohtainen kokoonpano perustuu yksilölliseen harkintaan, käsiteltävään asiaan ja siinä vaadittavaan osaamiseen. Asiantuntijaryhmään voidaan nimetä asiantuntijoita jäseneksi vain opiskelijan, tai, ellei hänellä poikkeuksellisesti ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa suostumuksella. Asiantuntijaryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Opiskelijan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella hänen asiansa käsittelyyn voi osallistua myös muita tarvittavia opiskeluhuollon yhteistyötahoja tai opiskelijan läheisiä (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 19 §).

4.4.2 Opiskeluhuollon suunnitelmat ja niiden laatiminen

Paikallisella tasolla opiskeluhuollon suunnittelua ja toteuttamista ohjaa kolme eri suunnitelmaa. Suunnitelmat ovat 1) lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, johon sisältyy opiskeluhuoltoa koskeva osuus, 2) opetussuunnitelmaan sisältyvä kuvaus opiskeluhuollosta sekä 3) oppilaitoskohtainen opiskeluhuoltosuunnitelma. [Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 12 ja 13 §, lastensuojelulaki 417/ 2007, 12 § (muutettu lailla 1292/2013), lukiolaki 10 § (muutettu lailla 478/2003), terveydenhuoltolaki (1326/2013) 17 §.]

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on kunnan tai useamman kunnan yhdessä laatima kunnan tai kuntien toimintaa koskeva suunnitelma lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi, lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Se hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. [Lastensuojelulaki 12 § (muutettu lailla 1292/2013).]

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä muut kunnan lasten ja nuorten hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta koskevat linjaukset otetaan huomioon valmisteltaessa opetussuunnitelman opiskeluhuoltoa koskevaa osuutta sekä oppilaitoskohtaisia opiskeluhuoltosuunnitelmia.

Opiskeluhuolto opetussuunnitelmassa

Opetussuunnitelmassa kuvataan käytännön tasolla opetussuunnitelman perusteissa määrättyjen asioiden toteutus, opetussuunnitelman yhteys lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan sekä linjaukset oppilaitoskohtaisen opiskeluhuoltosuunnitelma laatimiseksi.

Opetussuunnitelma tulee opiskeluhuollon osalta laatia yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa [lukiolaki 10 § (muutettu lailla 478/2003), terveydenhuoltolaki 17 §]. Opetussuunnitelman laatimisessa tehdään tarvittaessa yhteistyötä myös muiden viranomaisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa.

Osa oppilaitoskohtaiseen opiskeluhuoltosuunnitelmaan sisältyvistä asioista on tarkoituksenmukaista kuvata yhdenmukaisesti kaikissa koulutuksen järjestäjän oppilaitoksissa siten, että niitä täsmennetään ja täydennetään oppilaitoskohtaisesti. Tämä tukee opiskeluhuollon palvelujen yhdenvertaista laatua ja saatavuutta (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 2 §).

Seudullinen opetussuunnitelma

Opiskeluhuollolla tarkoitetaan opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa oppilaitosyhteisössä (Oppilas- ja

opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 3§). Tämä tarkoittaa arjessa opettajien ja oppilaitoksen henkilökunnan kasvatusvastuun uudelleenajattelua ja haltuun ottamista.

Opiskeluhuollon tulee olla luonteeltaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevää toimintaa, josta ovat vastuussa kaikki oppilaitosyhteisön jäsenet. Koulutuksen järjestäjän tulee järjestää opiskeluhuollon palvelut (opiskeluterveydenhuolto, kuraattori- ja psykologipalvelut), ja ne toteutetaan yhdessä toisen asteen koulutuksen sekä sosiaali- ja terveystoimen monialaisena suunnitelmallisena yhteistyönä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa.

Opiskeluhuoltoa järjestetään kahdella tasolla. Yhteisöllisellä opiskeluhuollolla tarkoitetaan sellaista toimintakulttuuria ja sellaisia toimia, joilla koko oppilaitosyhteisössä edistetään opiskelijoiden oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä opiskeluympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. Yksilökohtaisella opiskeluhuollolla tarkoitetaan yksittäiselle opiskelijalle annettavia opiskeluhuollon palveluita.

Lain mukaan opiskeluhuollon toimintaa ohjaa ohjausryhmä, joka koostuu Tampereen seudulla eri koulutuksenjärjestäjien toisen asteen koulutuksen yhteisenä ohjausryhmänä. Ohjausryhmä vastaa yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja meta-arvioinnista. Ohjausryhmä kokoontuu vähintään kerran lukukaudessa ja kerätyn palautteen perusteella asettaa seutukunnan opiskeluhuollon toiminnalle vuosittaiset kehittämiskohteet.

Kullakin oppilaitoksella on oma opiskeluhuoltoryhmä, joka vastaa oppilaitoksen tasolla opiskeluhuollon suunnittelusta, toteutuksesta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista ohjausryhmän laatiman suunnitelman mukaisesti. Suunnitelmaan kirjataan mm. ne toimenpiteet, joilla opiskelijoiden hyvinvointia edistetään ennakoivasti ja pitkäjänteisesti. Tähän suunnitelmaan kirjataan myös opintojen eri vaiheisiin liittyvät toimet mm. ryhmäytymisen ja opintoihin liittyvien taitojen ja valmiuksien vahvistaminen.

Opiskelijoiden hyvinvointiin vaikuttaa myös se, miten opiskelijat otetaan mukaan oppilaitoksen toiminnan suunnitteluun ja päätöksentekoon. Oppilaitoksen johdon tulee tavata opiskelijoita myös muuten kuin edustajiensa (oppilaskunta) välityksellä. Kysely- ja keskustelutilaisuudet johdon ja opiskelijoiden välillä vahvistavat avointa ja osallistavaa vuorovaikutusta. Opiskelijoille tulee antaa tietoa erilaisista mahdollisuuksista ottaa yhteyttä myös nimettömästi.

Yksittäisen opiskelijan tukena toimii myös hyvin toimiva ryhmä. Opintoihin kiinnittyminen ensimmäisenä vuonna tukee määräajassa valmistumista. Opiskelijoiden ryhmäyttäminen ja ryhmän tukeminen opintojen aikana ehkäisevät yksinäisyyden kokemusta ja syrjäytymistä. Tärkeä osa yhteisöllistä opiskeluhuoltoa on opettaa ja tukea opiskelijan vastuuta omasta ja yhteisön hyvinvoinnista.

Oppilaitoksen ja kotien yhteisenä tehtävänä on tukea opiskelijaa opintojen aikana. Kaikkien opettajien tehtävänä on huomata, ottaa puheeksi ja tarvittaessa ohjata opiskelijaa eteenpäin. Ryhmänohjaajalla on ensisijainen vastuu toimia yhdyshenkilönä kodin ja koulun välillä. Ryhmänohjaajan tulee olla yhteydessä uusien opiskelijoiden huoltajiin heti opintojen alussa. Tässä yhteydessä kannattaa nostaa esiin huoltajan keskeinen rooli opintojen tukemisessa. Varhainen yhteydenotto huoltajiin helpottaa molemminpuolista yhteydenpitoa opintojen aikana. Sujuvaa

yhteistyötä helpottaa, kun ryhmänohjaaja on kotiin yhteydessä myös positiivisissa merkeissä. Sähköinen opiskelijahallintajärjestelmä helpottaa yhteydenpitoa. Yli 18-vuotiaalla opiskelijalla on mahdollisuus kieltää oppilaitoksen yhteydenotot kotiin. Tavoitteena kuitenkin on, että opiskelija täysikäisyydestään huolimatta antaisi kodin ja koulun väliselle keskustelulle mahdollisuudet.

Mahdolliset oppilaitoksissa toimivat vanhempainyhdistykset ovat yksi kodin ja koulun välisen yhteistyön voimavara. Myös muiden hallintokuntien ja kolmannen sektorin sekä oppilaitoksen yhteistoimintaa tulee vahvistaa.

Oppilaitoskohtaisen opiskeluhuoltosuunnitelman laadinta

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhuollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan oppilaitoskohtainen opiskeluhuoltosuunnitelma. Opiskeluhuoltosuunnitelma voi olla myös kahden tai useamman oppilaitoksen yhteinen. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä oppilaitoksen ja opiskeluhuollon henkilöstön sekä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Se on tarkistettava vuoden kuluessa siitä, kun kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on tarkistettu. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 §.)

Oppilaitoksen opiskelijakuntaa kuullaan ennen suunnitelman vahvistamista [lukiolaki 27 § (muutettu lailla 1268/2013)]. Suunnitelmaa laadittaessa tehdään tarvittaessa yhteistyötä myös muiden viranomaisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa.

1. Opiskeluhuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat opiskeluhuoltopalvelut

Opiskeluhuoltosuunnitelmassa esitetään arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhuoltopalveluista niiden yhdenvertaisen saatavuuden varmistamiseksi ja toiminnan tarkoituksenmukaiseksi kohdentamiseksi. Opiskeluhuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevien opiskeluhuoltopalvelujen määrä ilmoitetaan sen mukaisena, mitä ne ovat suunnitelmaa valmisteltaessa. Arviota voidaan tarpeiden muuttuessa tarkistaa.

Arviossa otetaan huomioon opiskelijoiden terveyteen ja hyvinvointiin sekä opiskeluyhteisöön ja ympäristöön liittyvät tarpeet. Arviota laadittaessa hyödynnetään monipuolisesti näihin liittyviä selvityksiä ja seurantatietoja, opiskeluhuollossa muodostunutta tietoa sekä huoltajilta ja erityisesti opiskelijoilta saatavaa tietoa.

Opiskeluhuoltohuoltosuunnitelmaan sisällytetään arvio oppilaitoksen käytettävissä olevista opiskeluhuoltopalveluista, joita ovat opiskeluterveydenhuolto- sekä psykologi- ja kuraattoripalvelut.

Lisäksi suunnitelmassa kuvataan

- opiskeluhuollon palveluiden järjestäminen ja sen edellyttämä työn- ja vastuunjako sekä palvelujen toteuttamisessa tarvittava yhteistyö sekä palveluista tiedottaminen ja niihin ohjaaminen
- opiskeluhuollon palveluiden kohdentaminen yksittäisiin opiskelijoihin, oppilaitosyhteisöön ja yhteistyöhön liittyviin tehtäviin sekä opiskeluhuollon kehittämiseen ja seurantaan.

2. Yhteisöllinen opiskeluhuolto ja sen toimintatavat

Oppilaitoksen opiskeluhuoltosuunnitelmassa kuvataan yhteisöllisen opiskeluhuollon järjestäminen opiskelijan ja opiskeluyhteisön terveyden, hyvinvoinnin ja oppimisen seuraamiseksi ja edistämiseksi.

Suunnitelmassa kuvataan
- toimenpiteet yhteisöllisyyden edistämiseksi oppilaitosyhteisössä
- toimenpiteet opiskeluyhteisön ja ympäristön terveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseksi
- yhteistyö ja toimenpiteet opiskelijoiden osallisuuden vahvistamiseksi
- yhteistyö ja toimenpiteet huoltajien yhteistyön ja osallisuuden vahvistamiseksi
- oppilaitoskohtaisen opiskeluhuoltoryhmän toimintatavat ja käytännöt
- opiskeluhuollon kokonaisuudesta tiedottaminen
- yhteistyö nuorisotoimen, lastensuojelun ja poliisin sekä muiden opiskeluhuollon kehittämiseen tarvittavien tahojen kanssa
- terveysneuvonnan ja terveystiedon opetuksen välinen yhteistyö
- opiskeluun osallistumisen seuranta, poissaolojen ehkäiseminen ja niihin puuttuminen
- toimenpiteet esteettömyyden ja saavutettavuuden edistämiseksi opiskeluympäristössä
- tapaturmien ehkäiseminen, ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus oppilaitoksessa
- tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen
- yhteistyö ja käytänteet oppilaitoksen terveellisyyden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa
- suunnitelma opiskelijan suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä
- toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa.

Seuraavassa määritellään kahden viimeksi mainitun suunnitelman tarkempi sisältö:

a) Suunnitelma opiskelijan suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä laaditaan suunnitelma [lukiolaki 21 § (muutettu lailla 1268/2013), oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 §].

Suunnitelmaa laadittaessa otetaan huomioon sekä opiskelijoiden keskinäiset että opiskelijoiden ja aikuisten väliset vuorovaikutussuhteet oppilaitoksessa.

Suunnitelman tulee sisältää seuraavat kuvaukset:
- kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäiseminen ja siihen puuttuminen
- edellä mainittujen asioiden käsittely yhteisö-, ryhmä- ja yksilötasolla
- yksilöllinen tuki, tarvittava hoito, muut toimenpiteet ja jälkiseuranta sekä teon tekijän että sen kohteena olevan osalta
- yhteistyö huoltajien kanssa
- yhteistyö tarvittavien viranomaisten kanssa

- suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, opiskelijoille, huoltajille ja yhteistyötahoille
- suunnitelman päivittäminen, seuranta ja arviointi.

b) Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa

Opiskeluhuoltosuunnitelmassa määritellään toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa. Suunnitelmassa otetaan huomioon myös toimintavalmiudet ylioppilastutkinnon kokeiden aikana mahdollisesti tapahtuvassa äkillisessä uhka- ja vaaratilanteessa. Kriisisuunnitelma valmistellaan yhteistyössä tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen huomioon muut uhka-, vaara- ja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset, kuten pelastussuunnitelma [pelastuslaki (379/2011) 15 § ja valtioneuvoston asetus pelastustoimesta (407/2011) 1 ja 2 §)].

Suunnitelmassa kuvataan
- kriisitilanteiden ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat äkillisissä kriisitilanteissa
- johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako erilaisissa kriisitilanteissa ja niihin varautumisessa
- sisäisen ja ulkoisen sekä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän välisen tiedottamisen ja viestinnän periaatteet
- psykososiaalisen tuen ja jälkihoidon järjestäminen
- suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, opiskelijoille, huoltajille ja yhteistyötahoille
- toimintavalmiuksien harjoittelu
- suunnitelman arviointi ja päivittäminen.

3. Yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestäminen

Opiskeluhuoltosuunnitelmassa kuvataan yksilökohtaisen opiskeluhuollon toteuttamistavat ja yhteistyö opiskelijan terveyden, hyvinvoinnin ja oppimisen edistämiseksi ja seuraamiseksi sekä tarvittavien yksilöllisten tukitoimien järjestämiseksi:

- opiskeluterveydenhuolto- sekä kuraattori- ja psykologipalvelujen järjestäminen ja keskinäinen työn- ja vastuunjako sekä palvelujen järjestämisessä tarvittava yhteistyö
- monialaisen asiantuntijaryhmän toimintatapojen ja käytäntöjen sopiminen ja yksilöllisten tukitoimien järjestämisen periaatteet
- opiskeluhuollon yhteistyö opiskelijan opintojen ohjauksessa ja jatko-opintojen suunnittelussa
- opiskeluhuoltokertomuksen laatiminen ja säilytys
- sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestämiseen liittyvä yhteistyö oppilaitoksessa
- opiskeluterveydenhuollon sairaanhoitopalveluiden järjestämistapa ja ohjaus niihin hakeutumiseksi
- tarvittava yhteistyö oppilaitoksen ulkopuolisten palvelujen ja yhteistyökumppaneiden kanssa (erikoissairaanhoito, sosiaalitoimi, poliisi, nuorisotoimi jne.).

4. Yhteistyö opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa

Opiskeluhuoltoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Suunnitelmassa kuvataan

- opiskelijan ja huoltajan osallisuus ja yhteistyö opiskeluhuollon suunnittelussa, kehittämisessä ja arvioimisessa
- opiskelijalle ja hänen huoltajalleen annettava tieto yksittäisen opiskelijan asioiden käsittelyyn liittyvistä lain edellyttämistä menettelytavoista ja tietojen käsittelystä
- opiskelijan itsenäinen asema opiskeluhuollon asiakkaana ja suostumuksen hakeminen opiskelijalta ja tarvittaessa tämän huoltajalta yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa
- käytänteet opiskelijan toiveiden huomioimisessa häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa sekä huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä
- käytänteet opiskelijan kehitystason ja edun toteutumisen arvioimiseksi opiskeluhuollon henkilöstöön kuuluvan sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilön toimesta
- menettelytavat yksittäistä opiskelijaa koskevan asian käsittelyssä monialaisessa asiantuntijaryhmässä.

5. Opiskeluhuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen

Koulutuksen järjestäjä vastaa yhteistyössä oppilaitoksen sijaintikunnan opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen kanssa opiskeluhuollon kokonaisuuden omavalvonnan toteutumisesta (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 26 §).

Opiskeluhuoltosuunnitelmassa kuvataan toimenpiteet opiskeluhuollon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (omavalvonta). Suunnitelmassa esitetään seurattavat asiat, tietojen kokoamiseksi käytettävät menetelmät, seurannan aikataulu sekä vastuussa oleva taho. Tämän lisäksi kuvataan seurantatietojen käsittely ja niiden hyödyntäminen opiskeluhuollon kehittämisessä sekä keskeisistä tuloksista tiedottaminen opiskelijoille, huoltajille ja tarvittaville yhteistyökumppaneille.

4.5 Suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelyistä

Lukiolain 21 §:n (629/1998, muutettu lailla 1268/2013) mukaan opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Lukioyhteisön yhteistyö ja erilaiset pedagogiset ratkaisut luovat edellytyksiä hyvän työrauhan rakentumiselle. Lukiokoulutuksen järjestäjällä on oikeus käyttää myös lukiolain mukaisia kurinpitokeinoja.

Lukiolain 21 §:n mukaan koulutuksen järjestäjän tulee opetussuunnitelman yhteydessä laatia ja ohjeistaa suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista. Opetushallitus antaa määräykset suunnitelman laatimisesta opetussuunnitelman perusteissa. Suunnitelman tarkoituksena on varmistaa toimintatapojen laillisuus ja yhdenmukaisuus sekä opiskelijoiden yhdenvertainen

kohtelu. Suunnittelu tukee myös oppilaitoksen järjestyssääntöjen toteutumista.

Suunnitelman laadinnassa on otettava huomioon, että kurinpidossa ja työrauhan turvaamisessa voidaan käyttää vain lainmukaisia keinoja ja että näitä keinoja käytettäessä noudatetaan hallinnon yleisiä oikeusturvaperiaatteita. Keinojen käytön tulee perustua asiallisiin, yleisesti hyväksyttäviin ja objektiivisiin syihin. Samanlaisista teoista tulee tekijästä riippumatta määrätä samanlainen seuraamus, kuitenkin siten, että tekojen toistuminen voidaan ottaa huomioon raskauttavana tekijänä. Kurinpitoseuraamusten tulee olla oikeassa suhteessa tekoon, eikä niitä saa käyttää asiaan kuulumattomassa tarkoituksessa, kuten esimerkiksi häpäisemistarkoituksessa.

Koulutuksen järjestäjä laatii suunnitelman kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista yhteistyössä oppilaitoksen henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa. Ennen suunnitelman hyväksymistä tai sen päivittämistä koulutuksen järjestäjän tulee kuulla opiskelijakuntaa ja oppilaitoksen henkilöstöä sekä varata lukion kaikille opiskelijoille mahdollisuus ilmaista mielipiteensä siitä. Yhteistyö opiskelijoiden huoltajien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ja muiden tarvittavien viranomaistahojen kanssa tukee suunnitelman laatimista ja toteuttamista.

Suunnitelman kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista tulee sisältää seuraavat asiakokonaisuudet:

- menettelytavat rike- ja häiriötilanteissa, asioiden selvittämisvastuut, työnjako sekä kuulemis- ja kirjaamismenettelyt
- periaatteet hallinnon yleisten oikeusturvaperiaatteiden noudattamiseen kurinpitokeinoja käytettäessä
- henkilökunnan osaamisen varmistaminen kurinpidollisten toimivaltuuksien käyttämisessä
- suunnitelmasta, järjestyssäännöistä ja laissa säädetyistä kurinpitokeinoista tiedottaminen eri tahoille
- yhteistyö eri viranomaistahojen ja huoltajien kanssa
- menettelytavat suunnitelman seurantaa sekä sen toteutumisen ja vaikuttavuuden arviointia varten.

Suunnitelma voi sisältyä opetussuunnitelmaan, tai se voi olla erillinen.

Seudullinen opetussuunnitelma

Opiskelijaa, joka rikkoo järjestystä, harjoittaa opinnoissaan vilppiä tai käyttäytyy muuten epäasiallisesti, voidaan kurinpidollisesti rangaista. Kurinpitorangaistuksia ovat kirjallinen varoitus ja opiskelijan erottaminen oppilaitoksesta enintään yhdeksi vuodeksi. Opetusta häiritsevä opiskelija voidaan määrätä poistumaan jäljellä olevan oppitunnin ajaksi luokkahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka oppilaitoksen järjestämästä tilaisuudesta. Opiskelijan osallistuminen opetukseen voidaan evätä enintään kolmen työpäivän ajaksi, jos opetus tai siihen liittyvä toiminta

vaikeutuu kohtuuttomasti opiskelijan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi. Lisäksi, jos on olemassa vaara, että toisen opiskelijan tai oppilaitoksessa tai muussa opetustilassa työskentelevän henkilön turvallisuus kärsii opiskelijan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi, voidaan opiskelijan osallistuminen opetukseen evätä enintään kolmen työpäivän ajaksi.

(LL 26§)

Lukiolla erillinen suunnitelma, jossa toimintaohjeet

- rehtorin puhuttelu: opiskelijan kuuleminen kirjallisesti (lomake liitteeksi)
- kirjallinen varoitus: opiskelijan ja huoltajien kuuleminen kirjallisesti (rehtori)
- 3 päivän opetuksesta epääminen: opiskelijan ja huoltajan kuuleminen kirjallisesti (lomake liitteeksi)
- määräaikainen erottaminen (erottaminen ja opiskelusta pidättäminen päätettävä monijäsenisessä toimielimessä)

Vilppi opintojen suorittamisessa, kuten esimerkiksi plagiointi tai lunttaus johtaa seuraamuksiin joita teon törkeys ja toistuvuus huomioiden, ovat rehtorin puhuttelu, opiskelijan ja tarvittaessa huoltajan kuuleminen, kirjallinen varoitus tai määräaikainen erottaminen. Lisäksi seuraamuksena on hylätty kurssin osasuoritus tai kurssin hylkäys.

Päihteiden hallussapito ja käyttäminen sekä niiden vaikutuksenalaisena esiintyminen oppilaitoksen tiloissa ja toiminnoissa on kielletty ja johtaa aina kirjalliseen varoitukseen. Väkivaltainen käytös johtaa aina vähintään kirjalliseen varoitukseen.

Oppilaitokseen ei saa tuoda eikä työpäivän aikana pitää hallussa sellaista esinettä tai ainetta, jonka hallussapito on laissa kielletty tai jolla voidaan vaarantaa omaa tai toisen turvallisuutta taikka joka erityisesti soveltuu omaisuuden vahingoittamiseen ja jonka hallussapidolle ei ole hyväksyttävää syytä. Opettajalla ja rehtorilla on toimivalta tarkastaa opiskelijan tavarat ja ottaa haltuun esineitä ja aineet, jotka vaarantavat opiskelijan tai muiden turvallisuuden.

Lukiolla on erillinen suunnitelma, jossa on tarkemmin toimintaohjeet vaarallisen tai kielletyn esineen tai aineen haltuun ottamisesta.

Kaikissa kurinpitokeinojen käyttötilanteissa noudatetaan hyvää hallintoa ja yleisiä oikeusturvaperiaatteita, joita ovat yhdenvertaisuus, tarkoitussidonnaisuus, puolueettomuus, suhteellisuus ja luottamuksensuoja.

Henkilökunnan osaamisen varmistaminen kurinpidollisten toimivaltuuksien käyttämisessä hoidetaan tiedottamisella ja tarvittavalla koulutuksella.

Koulu tiedottaa järjestyssäännöistä ja laissa säädetyistä kurinpitokeinoista. Opiskelijoille tiedottaminen tapahtuu ryhmänohjaajan tai muun opetushenkilöstön toimesta esimerkiksi ryhmänohjaajantunneilla.

Opiskeluhuoltosuunnitelma sisältää kuvauksen yhteistyöstä eri viranomaistahojen ja huoltajien kanssa. Opiskeluhuoltosuunnitelmassa on myös menettelytavat suunnitelman seurantaan sekä sen toteutumisen ja vaikuttavuuden arviointia varten.

Kaikki säännöt ovat voimassa kaikissa koulun tapahtumissa myös koulun ulkopuolella

4.6 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä kysymyksiä

Kaikkien opiskelijoiden opetuksessa noudatetaan yhteisiä, lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaisia tavoitteita ja periaatteita. Opiskelijoiden kielelliset valmiudet sekä kulttuuritausta otetaan lukio-opetuksessa huomioon. Jokaisen opiskelijan kieli- ja kulttuuri-identiteettiä tuetaan monipuolisesti. Opiskelijoita ohjataan ymmärtämään ja kunnioittamaan perustuslain mukaista oikeutta jokaisen omaan kieleen ja kulttuuriin. Opiskelijoita ohjataan tiedostamaan omat kielelliset ja kulttuuriset oikeutensa eri tilanteissa.

Tavoitteena on ohjata opiskelijoita arvostamaan eri kieliä ja kulttuureja sekä edistää kaksi- ja monikielisyyttä ja siten vahvistaa opiskelijoiden kielellistä tietoisuutta ja metakielellisiä taitoja. Lukio-opiskeluun voi sisältyä monikielisiä opetustilanteita.

Lukiokoulutuksessa oppilaitoksen opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetuksesta voidaan lukiolain 6 §:n 1 momentin mukaisesti antaa muulla kuin edellä mainitulla opiskelijan omalla kielellä. Opetussuunnitelmaan tulee tällöin kirjata, missä oppiaineissa, missä määrin ja millä tavoin edellä mainittuja kieliä käytetään opetuksessa tai opiskelussa.

Saamelaiset ja saamenkieliset

Saamelaisopiskelijoiden opetuksessa otetaan huomioon, että saamelaiset ovat alkuperäiskansa, jolla on oma kieli ja kulttuuri. Saamelaisopiskelijoiden lukio-opetuksen erityisenä tavoitteena on, että nuoret voivat kasvaa omaan kieleensä, kulttuuriinsa ja yhteisöönsä sekä rakentaa omaa identiteettiään. Lukio-opetus voi tukea myös menetetyn alkuperäiskielen uudelleen oppimista ja kielen elvyttämistä. Lukio-opetus edistää oman historian, kulttuurin ja usean valtion alueelle ulottuvan saamelaisyhteisön tuntemusta, tietoisuutta saamelaisista yhtenä maailman alkuperäiskansoista ja antaa mahdollisuuksia perinteisen tiedon oppimiseen. Lukio-opetus edistää opiskelijoiden mahdollisuuksia saamen kielen ja saamenkielisiin korkea-asteen opintoihin Suomessa ja naapurimaissa.

Suomessa puhuttuja saamen kieliä – inarinsaamea, koltansaamea ja pohjoissaamea – voidaan opettaa lukiossa lukiolain 8 §:n mukaan äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä. Saamen kieltä voidaan opettaa myös vieraan kielen eripituisina oppimäärinä tai lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena. Saamen kieltä voidaan opettaa äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä, vaikka lukio ei antaisikaan opetusta saamen kielellä. Saamea äidinkielenä opiskeleville opetetaan suomen kieltä tai ruotsin kieltä joko erillisen saamenkielisille tarkoitetun oppimäärän tai suomen kieli ja kirjallisuus tai ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Saamelaisille opiskelijoille, joilla ei ole ollut mahdollisuutta oppia saamea omassa ympäristössään, voidaan tarjota saame vieraana kielenä -opetusta.

Saamen kieli voi olla lukio-opetuksen opetuskieli, ja perusopetuksessa saamenkielistä opetusta saaneille opiskelijoille pyritään turvaamaan saamenkielisen opetuksen jatkuminen myös lukiossa. Saamenkielisen opetuksen erityisenä tavoitteena on opiskelijoiden tukeminen heidän kasvamisessaan kaksikielisyyteen. Opetus tukee

myös saamelaisten yhdenvertaisia opiskelu- ja toimintamahdollisuuksia sekä saamen- että suomenkielisessä yhteisössä. Saamenkielisessä opetuksessa eri oppiaineiden opetus ja opiskelu tukevat saamen kielen taitojen kehittymistä. Saamenkielisessä opetuksessa noudatetaan opetussuunnitelman perusteita ottaen huomioon saamelaisen kulttuurin erityispiirteitä. Opetuksessa painotetaan saamelaisten oman historian sekä saamelaisyhteisön perinteisten elinkeinojen, perinteisen tiedon, saamelaisalueen luonnon sekä saamelaisen musiikki-, kertoma- ja käsityöperinteen tuntemusta. Opetuksen resursseina käytetään lähiympäristöä, sukuyhteisöä, saamenkielistä mediaa ja aktiivisia yhteyksiä muille saamelaisalueille.

Romanit

Romaniopiskelijoiden opetuksessa tulee ottaa huomioon Suomen romanien asema etnisenä ja kulttuurisena vähemmistönä. Lukio-opiskelun erityisenä tavoitteena on, että nuoret voivat kasvaa omaan kieleensä, kulttuuriinsa ja yhteisöönsä sekä rakentaa yhteiskunnallista osallisuuttaan ja omaa identiteettiään. Tavoitteena on lisäksi edistää romaniopiskelijoiden siirtymistä jatko-opintoihin.

Romanikieltä voidaan opettaa lukiossa lukiolain 8 §:n mukaisesti äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä. Romanikieltä voidaan opettaa myös lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena. Romanikielen lukio-opetus edistää opiskelijoiden mahdollisuuksia sekä kielen elvyttämiseen että romanikielen korkea-asteen opintoihin. Romanikielen opetus lukiossa vahvistaa romaniopiskelijoiden identiteettiä ja antaa heille mahdollisuuksia käyttää kieltään ja ilmaista itseään siten, että huomioidaan heidän kotoaan, yhteisöstään ja perusopetuksesta saamansa taidot ja tiedot sekä heidän oma halunsa ilmaista identiteettiään. Opetus edistää romaniopiskelijoiden oman historian ja kielen tuntemusta sekä tietoisuutta romaneista Suomessa ja muissa maissa. Romanikielen opetusta voidaan järjestää myös yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa. Opiskelussa voidaan hyödyntää lähiympäristöä, romaniyhteisöä ja romanikielistä mediaa.

Viittomakieliset

Viittomakielisten lukiokoulutuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa opiskelijoiden viittomakielistä identiteettiä sekä opettaa heitä arvostamaan omaa kieltään ja kulttuuriaan tasa-arvoisena enemmistökielen ja -kulttuurin rinnalla. Viittomakieltä käyttävät opiskelijat voivat olla kuuroja, huonokuuloisia tai kuulevia.

Viittomakielisten opetuksessa ja opiskelussa noudatetaan lukion yleisiä kasvatus- ja oppimistavoitteita soveltaen niitä viittomakieliseen kulttuuriin ja viestintään. Opetuskielenä voi olla suomalainen tai suomenruotsalainen viittomakieli, jolloin suomea tai ruotsia käytetään luku- ja kirjoituskielenä. Viittomakieliä tai niistä johdettuja kommunikaatiomenetelmiä voidaan käyttää myös suomen- tai ruotsinkielisen opetuksen rinnalla. Opiskelijoita ohjataan hyödyntämään viittomakielisiä tulkki- ja yhteiskuntapalveluja. Tavoitteena on myös viittomakielisestä kulttuurista ja toimintatavoista poikkeavan äänimaailman ja kuulevien kulttuurin ja toimintatapojen tiedostaminen ja oppiminen niin, että joustava toimiminen kahden tai useamman kulttuurin piirissä on mahdollista. Viittomakieltä voidaan opettaa äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä, vaikka lukio ei antaisikaan opetusta viittomakielellä. Viittomakieltä äidinkielenä opiskeleville opetetaan suomen

tai ruotsin kieltä joko erillisen viittomakielisille tarkoitetun oppimäärän mukaan tai suomen kieli ja kirjallisuus tai ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan.

Koska suomalainen ja suomenruotsalainen viittomakieli ovat vähemmistökieliä, opetuksessa tulee kiinnittää erityistä huomiota mahdollisimman rikkaan viittomakielisen opiskeluympäristön luomiseen. Viittomakielestä ei ole olemassa yleisesti käytössä olevaa kirjoitusjärjestelmää, joten henkilökohtaisen kielellisen vuorovaikutuksen merkitys korostuu. Opetuksessa hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia viittomakieliseen viestintään ja tiedonsaantiin.

Viittomakielisiä opiskelijoita on informoitava heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnossa.

Vieraskieliset opiskelijat

Vieraskielisten opiskelijoiden opetuksessa ja opiskelussa noudatetaan yhteisiä, lukion opetussuunnitelman perusteiden ja lukion opetussuunnitelman mukaisia tavoitteita ja periaatteita huomioiden opiskelijoiden taustat ja lähtökohdat, kuten suomen/ruotsin kielen taito, äidinkieli, suomalaisen lukiokoulutuksen ja opiskelukulttuurin tuntemus sekä aikaisempi koulunkäynti. Opetus ja opiskelu lukiossa tukevat opiskelijan opetuskielen hallintaa, monikielistä identiteettiä, oman kieli- ja kulttuuritaustan arvostusta sekä kasvua kulttuurisesti monimuotoisen yhteiskunnan aktiiviseksi ja tasapainoiseksi jäseneksi.

Vieraskieliselle opiskelijalle voidaan opettaa äidinkieltä ja kirjallisuutta suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä on opiskelijalle tarkoituksenmukainen, mikäli hänen suomen tai ruotsin kielen peruskielitaidossaan on puutteita jollakin kielitaidon osa-alueella. Opiskelijan omaa äidinkieltä voidaan opettaa lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena. Opiskelijan omaa äidinkieltä voidaan myös opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppimääränä lukiolain 8 §:n mukaan. Koulutuksen järjestäjä päättää, miten suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus, omakielinen opetus ja opiskelijan oman äidinkielen opetus järjestetään ja milloin sitä on tarkoituksenmukaista toteuttaa useiden oppilaitosten yhteistyönä.

Vieraskielisiä opiskelijoita on informoitava heidän opiskelumahdollisuuksistaan ja tukijärjestelyistä lukiossa sekä heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnossa.

Jos opiskelija on suorittanut lukiokoulutuksen kursseja maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävässä lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa, ne voidaan lukea hyväksi lukio-opintoihin.

5 OPPIMISTAVOITTEET JA OPETUKSEN KESKEISET SISÄLLÖT

5.1 Opetuksen yleiset tavoitteet

Lukion opetus ja muu toiminta järjestetään valtioneuvoston asetuksessa (942/2014) määriteltyjen lukiokoulutuksen yleisten valtakunnallisten tavoitteiden mukaan siten, että opiskelijalla on mahdollisuus kasvaa sivistyneeksi yhteiskunnan jäseneksi, hankkia muuttuvan toimintaympäristön edellyttämiä tietoja ja taitoja sekä kartuttaa elinikäisen oppimisen taitoja. Tavoitteet korostavat laaja-alaisen yleissivistyksen ja kokonaisuuksien ymmärtämisen merkitystä sekä kannustavat eettisesti vastuulliseen ja aktiiviseen toimijuuteen paikallisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti.

Lukio-opetus vahvistaa opiskelijan tietoisuutta ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristön tilaan. Opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään kestävän elämäntavan välttämättömyyden ja moniulotteisuuden. Opetus kannustaa opiskelijaa tunnistamaan ja käsittelemään eettisiä kysymyksiä, ristiriitoja ja jännitteitä monista näkökulmista. Se rohkaisee opiskelijaa vaikuttamaan ja toimimaan nykyistä oikeudenmukaisemman, kestävämmän ja ihmisoikeuksia paremmin kunnioittavan yhteiskunnan ja maailman puolesta.

Lukioaikana opiskelija saa monipuolisia kokemuksia uuden tiedon ja osaamisen rakentamisesta myös oppiainerajat ylittäen. Opiskelija kehittää tiedonhankinta- ja soveltamistaitojaan sekä ongelmanratkaisutaitojaan. Opiskelija saa kokemuksia tutkivasta oppimisesta sekä osallisuudesta tieteen ja tutkimuksen tekoon. Opetus vahvistaa opiskelijan monilukutaitoa niin, että hän ymmärtää tieteen- ja taiteenaloille ominaista kieltä sekä osaa tuottaa ja tulkita erilaisia tekstejä. Opiskelija tottuu arvioimaan tiedon luotettavuutta. Lukio-opetuksessa arvostetaan ja tuodaan näkyväksi kieliä monipuolisesti. Opiskelija harjaantuu toimimaan sekä molemmilla kotimaisilla kielillä että vierailla kielillä. Opetus ohjaa opiskelijaa syventämään ymmärrystään tieto- ja viestintäteknologiasta sekä käyttämään sitä tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja turvallisesti niin itsenäisessä kuin yhteisöllisessäkin työskentelyssä.

Lukio-opiskelu rakentaa yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja hyvinvointia vahvistamalla vuorovaikutus-, yhteistyö- ja ilmaisutaitoja. Opiskelussa saadaan kokemuksia tavoitteellisesta toiminnasta ja vertaisoppimisesta tiimeissä ja projekteissa. Lukio-opetus kannustaa opiskelijoita eri taiteenaloille ominaiseen ilmaisuun ja toimintaan sekä taide- ja kulttuurielämään osallistumiseen. Fyysinen aktiivisuus ja terveelliset elämäntavat ymmärretään terveyden ja hyvinvoinnin perusedellytyksiksi.

Lukioaikana opiskelijan oppimaan oppimisen taidot kehittyvät ja monipuolistuvat. Opiskelija oppii tuntemaan vahvuuksiaan ja kehittymistarpeitaan oppijana sekä luottamaan mahdollisuuksiinsa oppia. Opiskelija ymmärtää sitoutumisen merkityksen oppimiselleen, mikä vahvistaa hänen itseohjautuvuuttaan. Lukio-opetus auttaa opiskelijaa tunnistamaan hänelle sopivia opiskelustrategioita ja kehittymään niissä taitavaksi. Lukioaikana opiskelijalle muodostuu vankka elinikäisen opiskelun taito ja tahto.

Lukio-opetus lujittaa opiskelijan identiteettiä ja ohjaa oman ainutlaatuisuuden ymmärtämiseen ja arvostamiseen. Sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuuden ymmärtäminen luo edellytyksiä sukupuoli- ja tasa-arvotietoiselle opetukselle. Opetus antaa opiskelijalle koulutusmahdollisuuksista, yhteiskunnasta ja

työelämästä tietoja ja kokemuksia, joiden avulla hän osaa suunnitella omaa tulevaisuuttaan, jatkokoulutustaan ja tulevaa ammattiaan. Opetus vahvistaa opiskelijoiden yhdenvertaisia ja tasa-arvoisia mahdollisuuksia kehittää osaamistaan sekä tehdä opiskeluaikaisia ja tulevaisuutta koskevia valintoja.

5.2 Aihekokonaisuudet

Aihekokonaisuudet ovat yhteiskunnallisesti merkittäviä kasvatus- ja koulutushaasteita. Samalla ne ovat ajankohtaisia arvokannanottoja. Käytännössä aihekokonaisuudet ovat oppiainerajat ylittäviä teemoja ja laaja-alaisia osaamisalueita. Aihekokonaisuudet on otettu huomioon perusteiden oppiainekohtaisissa osuuksissa sekä toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavissa teemoissa.

Kaikkien aihekokonaisuuksien yhteisinä tavoitteina on, että opiskelija

- havainnoi ja analysoi nykyajan ilmiöitä ja toimintaympäristöjä
- ymmärtää asioiden välisiä yhteyksiä, vuorovaikutussuhteita ja keskinäisriippuvuuksia sekä osaa jäsentää laaja-alaisia kokonaisuuksia tiedon- ja taidonalat ylittävästi ja yhdistävästi
- saa mahdollisuuksia osaamisen jakamiseen, vertaisoppimiseen, ratkaisujen yhdessä ideointiin ja tuottamiseen sekä luovaan ongelmanratkaisuun ja ajatteluun
- osaa esittää perusteltuja käsityksiä toivottavista muutoksista sekä rohkaistuu toimimaan hyvän tulevaisuuden puolesta.

Kaikille lukioille yhteisiä aihekokonaisuuksia ovat

- aktiivinen kansalaisuus, yrittäjyys ja työelämä
- hyvinvointi ja turvallisuus
- kestävä elämäntapa ja globaali vastuu
- kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys
- monilukutaito ja mediat
- teknologia ja yhteiskunta.

Näiden aihekokonaisuuksien lisäksi koulutuksen järjestäjä voi hyväksyä opetussuunnitelmaan muita aihekokonaisuuksia.

Aihekokonaisuuksia täydennetään ja konkretisoidaan opetussuunnitelmassa. Aihekokonaisuudet otetaan huomioon kaikkien oppiaineiden opetuksessa ja lukion toimintakulttuurissa. Teemaopintojen sisältöjä voidaan valita aihekokonaisuuksista. Vapaaehtoistyö, työharjoittelu tai jokin muu lukion ulkopuolinen toiminta voivat olla osa aihekokonaisuuden toteutusta.

Aktiivinen kansalaisuus, yrittäjyys ja työelämä

Aihekokonaisuuden tavoitteena on vahvistaa opiskelijoiden tahtoa ja taitoa toimia aktiivisina kansalaisina sekä lisätä heidän työn, työelämän ja yrittäjyyden tuntemustaan. Aihekokonaisuus antaa opiskelijoille oppimiskokemuksia, jotka kannustavat aloitteellisuuteen, yrittäjämäiseen toimintaan, yhteistyöhön, vastuullisuuteen sekä rakentavaan ja tietoperustaiseen kriittisyyteen. Osallistumis-, vaikuttamis- ja työkokemukset sekä niiden reflektointi ovat aihekokonaisuuden keskeistä sisältöä.

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kansalaisyhteiskunnan, yritysten ja julkisen vallan toimintaperiaatteita, analysoi yhteiskunnallisia kysymyksiä ja laajentaa työelämän tuntemustaan
- ymmärtää työelämän ja yrittäjyyden lähtökohtia sekä perehtyy yrittäjyyden ja työn tekemisen eri muotoihin, talouden toimintaperiaatteisiin ja tulevaisuuden näkymiin
- saa kokemuksia toimijuudesta kansalaisyhteiskunnassa sekä työ- ja yrityselämässä sekä löytää omia kiinnostuksen kohteita, toimintatapoja ja -kanavia
- kehittää ja käyttää kansalaisyhteiskunnan sekä työelämän edellyttämiä taitojaan, kuten kieli-, viestintä- ja vuorovaikutustaitoja
- osaa käyttää sananvapauttaan sekä analysoida ajankohtaisten esimerkkien valossa vastuullisen sananvapauden rajoja
- harjaantuu suunnittelemaan omaa toimintaansa, oppii ennakoivaa ajattelua ja tilannearviointia sekä ottamaan kohtuullisia riskejä ja kestämään myös epäonnistumista ja pettymyksiä
- rohkaistuu ideoimaan, tekemään aloitteita, käynnistämään keskusteluita ja vaikuttamaan eri yhteisöissä
- tunnistaa omia taipumuksiaan, vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan sekä osaa tehdä opintoihin ja työhön liittyvät valintansa harkiten.

Aihekokonaisuuden toteuttamista tukevia opiskeluympäristöjä kehitetään yhteistyössä opiskelijoiden sekä muiden toimijoiden, kuten erilaisten järjestöjen ja yritysten kanssa. Lähidemokratia, media eri muodoissaan sekä nuorten toimintaryhmät tarjoavat väyliä aktiiviseen kansalaisuuteen. Elinkeino- ja työelämän sekä yrittäjyyden tuntemusta opiskelijat rakentavat perehtymällä näihin elämänalueisiin käytännössä ja erilaisten tietolähteiden avulla. Harjoitusyritystoiminta sekä yritysten, korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten kanssa tehtävät yhteiset projektit voivat olla osa aihekokonaisuuden toteutusta.

Hyvinvointi ja turvallisuus

Aihekokonaisuuden tavoitteena on luoda yleiskuva hyvinvointiin, terveyteen ja turvallisuuteen vaikuttavista psyykkisistä, sosiaalisista, fyysisistä, yhteiskunnallisista ja kulttuurisista tekijöistä. Elämänhallinnan taidot ja itsetuntemus sekä terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta edistävät tiedot, taidot, asenteet, arvot ja tahto ovat aihekokonaisuuden keskeisiä sisältöjä. Aihekokonaisuudella edistetään liikunnallisen elämäntavan omaksumista, vahvistetaan mielenterveyden suojatekijöitä ja opitaan tunnistamaan mahdollisia riskitekijöitä.

Tavoitteena on, että opiskelija
- osaa kuvata psyykkistä, sosiaalista, fyysistä ja kulttuurista hyvinvointia ymmärtäen inhimillistä moninaisuutta sekä ihmisten erilaisia tarpeita ja elämäntilanteita
- ymmärtää omaan, lukioyhteisön ja yhteiskunnan hyvinvointiin ja turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä ja osaa pohtia, miten niiden ylläpitämiseen voi osallistua
- tunnistaa hyvinvointia heikentäviä tekijöitä, kuten kiusaamisen, häirinnän, rasismin ja yhteisön ulkopuolelle jättämisen, sekä osaa puolustaa itseään ja muita näiltä
- osaa käsitellä ristiriitoja ja konflikteja rakentavasti ja myös sovittelun keinoin
- osaa toimia ongelma- ja poikkeustilanteissa sekä tarvittaessa hakeutua ja ohjata toisia hakeutumaan palvelujärjestelmän tarjoaman avun piiriin

- osaa toimia oman ja toisten hyvinvoinnin ja turvallisuuden hyväksi lukiossa, lähiyhteisöissä ja yhteiskunnallisesti
- tuntee hyvinvoinnin ja turvallisuuden yhteiskunnallisia edistämiskeinoja sekä osaa kohdata muuttuvan maailman epävarmuutta.

Aihekokonaisuus on osa lukion hyvinvointia ja turvallisuutta ylläpitävää toimintakulttuuria, jossa yhteisöllisyys ja keskinäinen huolenpito korostuvat. Hyvinvointi- ja turvallisuusnäkökulmat liittyvät myös opiskelijakunnan toimintaan, kodin ja oppilaitoksen yhteistyöhön, oppilaitosruokailuun sekä opiskeluhuoltoon. Aihekokonaisuuden toteuttamiseksi lukio voi tehdä yhteistyötä nuoriso-, liikunta-, kulttuuri- ja sosiaalitoimen sekä poliisin ja pelastuslaitoksen kanssa.

Kestävä elämäntapa ja globaali vastuu

Aihekokonaisuuden tavoitteena on kannustaa opiskelijoita kestävään elämäntapaan ja toimintaan kestävän kehityksen puolesta. Kestävän kehityksen päämääränä on turvata nykyiselle ja tuleville sukupolville hyvän elämän mahdollisuudet paikallisesti, alueellisesti ja globaalisti. Lähtökohtana on ihmisen toiminnan sopeuttaminen luonnonympäristöjen kantokykyyn ja luonnonvarojen rajallisuuteen sekä ekosysteemipalveluiden toimivuudesta huolehtiminen. Pyrkimyksenä on opiskelijoiden kasvaminen vastuullisiksi toimijoiksi, joilla on taito ja tahto toimia kestävän tulevaisuuden puolesta omassa elämässään.

Tavoitteena on, että opiskelija
- tuntee perusasiat kestävän elämäntavan ekologisesta, taloudellisesta sekä sosiaalisesta ja kulttuurisesta ulottuvuudesta sekä ymmärtää, että vasta niiden yhteensovittaminen tekee elämäntavasta kestävän
- osaa analysoida ja arvottaa luonnonympäristöissä, rakennetuissa ympäristöissä ja sosiaalisissa ympäristöissä tapahtuvia muutoksia sekä rohkaistuu toimimaan myönteisten ratkaisujen puolesta
- tuntee ilmastonmuutokseen ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemiseen vaikuttavia tekijöitä sekä tiedostaa niiden merkityksen ympäristölle ja ihmisen toiminnalle
- osaa analysoida globalisoitumista ja sen vaikutuksia kestävään elämäntapaan paikallisesti ja maailmanlaajuisesti sekä tuntee keinoja köyhyyden ja eriarvoisuuden lievittämiseksi
- osaa analysoida kestävän elämäntavan, tuotanto- ja kulutustapojen sekä poliittisten päätösten välisiä yhteyksiä
- osaa noudattaa luontoperustastaan ja kulttuuriperinnöstään ylisukupolvisesti huolehtivaa elämäntapaa
- osaa tehdä yhteistyötä eri tahojen kanssa edistääkseen yhteisvastuullisesti kestävää ja oikeudenmukaista kehitystä.

Aihekokonaisuuden toteuttamisessa luodaan yleiskuva muutostarpeista ja niiden mittavuudesta sekä tuodaan esiin jo tehtyjä korjauksia ja muutosmahdollisuuksia. Kasvaakseen kestävän kehityksen aktiiviseksi edistäjäksi opiskelija tarvitsee kokemuksia siitä, että hänen omilla valinnoillaan ja teoillaan on merkitystä. Globaalin vastuun näkökulman sisällyttäminen lukion toimintaan edistää kestävän elämäntavan oppimista. Lukio voi tukea kestävän kehityksen toteutumista laatimalla oman kestävän kehityksen ohjelman. Keskeistä kestävän kehityksen ohjelman toteuttamisessa on opiskelijoiden osallisuus sekä yhteistyö järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa.

Kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys

Aihekokonaisuuden tavoitteena on kartuttaa opiskelijoiden kulttuurien tuntemusta ja monikielisyyttä, antaa aineksia kulttuuri-identiteettien rakentamiseen sekä vahvistaa heidän toimijuuttaan kulttuurisesti moninaisissa toimintaympäristöissä. Aihekokonaisuuden keskeisenä lähtökohtana on lukion opiskelijoiden oma kokemusmaailma, jossa erilaiset identiteetit, kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa keskenään. Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuuksia tutkia, mistä osallisuus ja toimintakykyisyys muodostuvat kulttuurisesti moninaistuvassa yhteiskunnassa, kansainvälistyneessä työelämässä ja monitulkintaisessa, keskinäisriippuvuuksien muovaamassa maailmassa.

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee ihmisoikeuksia ja osaa pohtia ihmisoikeuksien edistämistä kulttuurisesti ja katsomuksellisesti moninaisissa yhteisöissä
- osaa reflektoida kulttuuriperintöjä, arvoja, taloudellisia toimintaympäristöjä ja muita seikkoja, joiden pohjalle kulttuuri-identiteetit ja elämäntavat rakentuvat omassa arjessa, suomalaisessa yhteiskunnassa ja maailmassa
- vahvistaa myönteisiä kulttuuri-identiteettejään ja kulttuurien tuntemustaan sekä oppii näkemään asioita toisten elämäntilanteista ja olosuhteista käsin ja harjaantuu toimimaan kulttuuritulkkina
- ymmärtää, miten aineellinen ja aineeton kulttuuriperintö ovat muodostuneet sekä mikä voi olla hänen ja hänen yhteisöjensä tehtävä kulttuuriperinnön vaalimisessa ja uusintamisessa
- vahvistaa kielitietoisuuttaan, monikielisyyttään ja monilukutaitoaan
- osaa toimia kulttuurisesti moninaisissa verkostoissa ja toimintaympäristöissä pyrkien keskinäiseen kunnioitukseen ja aitoon vuorovaikutukseen
- saa tilaisuuksia harjoitella ja kartuttaa maailmankansalaisen osaamistaan tehden luovaa, monenkeskistä yhteistyötä hyvän tulevaisuuden rakentamiseksi**.**

Aihekokonaisuuden teemoja käsitellään mahdollisuuksien mukaan autenttisissa ja monikielisissä opiskeluympäristöissä. Opiskeluympäristöjen rakentamisessa lukio voi hyödyntää kansainvälisen toiminnan verkostojaan ja kotikansainvälisyyden keinovalikoimia. Yhteistyötä tehdään eri toimijoiden kanssa. Toimintakulttuuria kehitettäessä kiinnitetään huomiota lukioon kieli- ja kulttuuriympäristönä sekä hyvien tapojen edistämiseen. Lukion traditiot, juhlat ja muut tapahtumat voivat olla osa aihekokonaisuuden toteutusta.

Monilukutaito ja mediat

Aihekokonaisuus syventää opiskelijoiden ymmärrystä monilukutaidosta ja medioista sekä niiden keskeisestä asemasta ja merkityksestä ihmisenä kasvamiselle ja kulttuurille. Monilukutaidolla tarkoitetaan taitoja tulkita, tuottaa ja arvottaa tekstejä eri muodoissa ja konteksteissa. Medialukutaito on osa monilukutaitoa. Monilukutaito perustuu laaja-alaiseen tekstikäsitykseen, jonka mukaan tekstit ovat sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen tai kinesteettisten symbolijärjestelmien tai niiden yhdistelmien muodostamia kokonaisuuksia. Monilukutaito tukee ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymistä sekä syventää kriittistä lukutaitoa ja kielitietoisuutta. Erilaiset lukutaidot kehittyvät kaikessa opetuksessa ja kaikissa oppiaineissa.

Tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja kehittää monilukutaitoaan, erityisesti monimuotoisten tekstien tulkintaa, tuottamista ja arvottamista
- syventää käsitystään eri tieteen- ja taiteenalojen kielten merkityksestä opiskelussa ja työelämässä
- harjaantuu hakemaan, valitsemaan, käyttämään ja jakamaan monenlaisia tekstiaineistoja tiedonhankinnassa ja opiskelussa
- syventää vuorovaikutus- ja vaikuttamistaitojaan kehittämällä yhteisen mediatuottamisen osaamistaan yhdessä muiden kanssa eri viestintäympäristöissä ja eri välinein
- harjaantuu mediakriittisyyteen perehtymällä medioiden toimintaan vaikuttaviin yhteiskunnallisiin, taloudellisiin ja kulttuurisiin tekijöihin
- tuntee tekijänoikeuksia ja sananvapautta koskevia keskeisiä normeja sekä osaa analysoida medioihin liittyviä eettisiä ja esteettisiä kysymyksiä
- osaa käyttää monilukutaitoa ja medioita itseilmaisussa ja vuorovaikutuksessa sekä toimia vastuullisesti sisällön tuottajana, käyttäjänä ja jakajana.

Opiskelijoiden monilukutaidon kehittymistä tukee oppiaineiden välinen yhteistyö, opiskelu monipuolisissa opiskeluympäristöissä, opiskelijoiden omien ideoiden ja toimintaympäristöjen hyödyntäminen sekä yhteistyö esimerkiksi medioiden, kirjastojen sekä tutkimus- ja kulttuurilaitosten kanssa. Opiskelijat oppivat erilaisia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä mediassa toimimisen tapoja esimerkiksi osallistumalla mediamateriaalin laatimiseen. Lukion tieto- ja viestintäteknologian opetuskäytön suunnitelma voi tukea aihekokonaisuuden toteutusta.

Teknologia ja yhteiskunta

Aihekokonaisuuden tavoitteena on syventää opiskelijan ymmärrystä teknologisen ja yhteiskunnallisen kehityksen vuorovaikutteisuudesta. Teknologian avulla ihminen rakentaa maailmaa tarpeidensa pohjalta uusia ratkaisuja etsien ja luoden. Teknologisten ratkaisujen perustana on tietämys luonnonlaeista ja -ilmiöistä. Luovuus ja ongelmanratkaisu, tarkoituksenmukaisuus ja toimivuus sekä kestävä tulevaisuus ovat näkökulmia teknologian kehittämiseen. Tieto- ja viestintäteknologian kehityksen keskeisiä sisältöjä ovat elämäntapojen, toimintaympäristön ja yhteiskunnan muuttuminen. Aihekokonaisuutta voidaan lähestyä historiallisista, ajankohtaisista ja tulevaisuuden näkökulmista.

Tavoitteena on, että opiskelija

- käyttää eri oppiaineiden tietoja ja taitoja arvioidessaan teknologian eri ilmentymiä

sekä pohtiessaan teknologisten innovaatioiden vaikutuksia ja teknologian moninaisia kehittämismahdollisuuksia
- ymmärtää ihmisen suhdetta teknologiaan sekä osaa pohtia teknologian osuutta ja merkitystä elämäntapojen muotoutumisessa, yhteiskunnan muutoksissa ja ympäristön tilaan vaikuttavana tekijänä
- ymmärtää tieteen, taiteen ja teknologian kehityksen keskinäistä vuorovaikutusta
- rohkaistuu käyttämään omia mahdollisuuksiaan, luovuuttaan ja ongelmanratkaisutaitojaan hakiessaan ratkaisuja käytännöllisiin ongelmiin sekä oppii suhtautumaan erehdyksiin luovaan prosessiin kuuluvana kokemuksena
- oppii yhteistyön taitoja ja yrittäjyyttä sekä tutustuu teknologisilta ratkaisuiltaan kiinnostaviin yrityksiin ja innovatiivisiin työelämän toimijoihin
- osaa tehdä järkeviä teknologiaa koskevia valintoja kansalaisena ja kuluttajana
- osaa pohtia teknologian, talouden ja politiikan vuorovaikutusta sekä teknologisten vaihtoehtojen vaikutusta työpaikkojen kehitykseen, työn sisältöön ja työllisyyteen

Ihmisen suhdetta teknologiaan pohditaan kodin, työelämän ja vapaa-ajanvieton näkökulmista. Teknologisen kehityksen suuntia ja vaihtoehtoja arvioidaan eettisin ja taloudellisin perustein sekä hyvinvointi- ja turvallisuusnäkökulmista. Opiskelijoita kannustetaan ottamaan kantaa teknologian kehittämiseen ja osallistumaan sitä koskevaan päätöksentekoon pitäen esillä pyrkimyksiä kestävään elämäntapaan. Aihekokonaisuuteen liittyviä kysymyksiä konkretisoidaan tutustumalla teknologioiden soveltamiseen eri aloilla. Työskentely digitaalisissa ympäristöissä ja teknologia-alan eri toimijoiden kanssa voi olla osa aihekokonaisuuden toteutusta. Ohjauksella voidaan edistää tasa-arvoa opiskelijoiden valinnoissa.

5.3. Äidinkieli ja kirjallisuus

Oppiaineena äidinkieli ja kirjallisuus on lukio-opetuksen keskeinen taito-, tieto-, kulttuuri- ja taideaine. Se tarjoaa aineksia kielellisen ja kulttuurisen yleissivistyksen sekä oman identiteetin rakentamiseen. Opetus kehittää ajattelemisen taitoja ja vahvistaa sekä arjessa että opiskelussa tarvittavia oppimaan oppimisen taitoja ja vuorovaikutusosaamista. Se saa sisältöjä kieli-, kirjallisuus- ja viestintätieteistä sekä kulttuurin tutkimuksesta. Oppiaine on osa lukion kieli-, kulttuuri-, media- sekä kansalais- ja demokratiakasvatusta.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteena on taito ilmaista itseään suullisesti ja kirjallisesti eri tilanteiden vaatimalla tavalla. Opetus tähtää sellaiseen kielen ja kirjallisuuden tuntemukseen sekä kielenkäyttö-, teksti-, moniluku-, vuorovaikutus- ja mediataitoihin, joita jatko-opinnot, työelämä ja yhteiskunnassa toimiminen edellyttävät. Opetus perustuu laajaan tekstikäsitykseen, jonka mukaan tekstit voivat koostua sanoista, kuvista, äänistä, numeroista tai niiden yhdistelmistä tai muista symbolijärjestelmistä. Opetus ohjaa aktiiviseen tiedon hankkimiseen, tiedon kriittiseen käsittelyyn, tulkintaan ja eettiseen pohdintaan.

Kirjallisuudenopetuksen tavoitteena on sekä kauno- että tietokirjallisuuden ymmärtäminen, lukukokemusten syventäminen sekä tekstien eritteleminen ja tulkitseminen eri näkökulmista. Kirjallisuus tarjoaa elämyksiä ja tukee kriittisen ajattelun, empatian ja identiteetin sekä eettisen ja esteettisen pohdinnan kehittymistä ja kulttuuriperintöön tutustumista. Kirjallisuuden lukeminen monipuolistaa omaa ilmaisua.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus mahdollistaa omasta kielellisestä ja kulttuurisesta taustasta lähtevän identiteetin rakentamisen moninaisessa ja medioituneessa yhteiskunnassa. Tavoitteena on oppia arvostamaan monikielisyyttä, kulttuurista monimuotoisuutta, kielellisiä ihmisoikeuksia, tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.

Opetuksessa pyritään oppiaineen sisäiseen integraatioon, sillä eri tieto- ja taitoalueet ovat yhteydessä toisiinsa. Opiskelussa käytetään monipuolisia menetelmiä ja vaihtelevia opiskeluympäristöjä, kuten verkkoympäristöjä, kirjastoja ja kulttuurilaitoksia, sekä opiskelijoille merkityksellisiä, elämyksellisiä ja oppimisen iloa tuottavia tehtäviä. Tekstejä tuotetaan, tulkitaan ja jaetaan sekä yksin että yhdessä, myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen. Äidinkielen ja kirjallisuuden eri oppimäärien opetuksessa tehdään yhteistyötä oppimäärien välillä ja muiden oppiaineiden kanssa.

5.3.1 Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärä

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on syventää suomen kielen taitoa, moniluku- ja vuorovaikutustaitoja sekä erityisesti suomalaisen kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemusta. Opetus syventää opiskelijan käsitystä kielitaidon, kielitietoisuuden, omien kielten ja kulttuurien merkityksestä yksilön identiteetille ja yhteisöille. Opetuksessa otetaan huomioon suomen ja ruotsin kielen asema kansalliskielinä sekä suomen kielen asema Suomen enemmistökielenä ja opetuksen kielenä sekä saamen kieli maan alkuperäiskansan kielenä. Suomen kieli on sekä opetuksen kohde että väline muiden oppiaineiden opiskelussa. Opetuksessa ohjataan pohtimaan kieli- ja vuorovaikutustaitojen merkitystä jatko-opintojen kannalta

sekä tutustutaan mahdollisuuksiin jatkaa suomen kielen ja kirjallisuuden opintoja korkea-asteella.

Opetuksessa toteutetaan oppimäärän sisäistä integraatiota: lukeminen, kirjoittaminen, puhuminen, vuorovaikutus, kieli, tekstit, kirjallisuus ja media kytkeytyvät jokaisen kurssin tavoitteisiin ja sisältöihin siten, että tietojen ja taitojen opiskelu on jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään. Kaikilla kursseilla kehitetään kirjoitetun yleiskielen hallintaa ja teksti-, puhe- ja vuorovaikutustaitoja sekä luetaan kaunokirjallisia ja muita tekstejä kunkin kurssin näkökulmasta. Kokonaisteosten lukeminen ja laajojen tekstien kirjoittaminen kuuluvat kurssien sisältöihin.

Seudullinen opetussuunnitelma: opetuksen yleiset tavoitteet
Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteena on, että opiskelija kehittää ajattelemisen taitojaan ja vahvistaa sekä arjessa että opiskelussa tarvitsemiaan oppimaan oppimisen taitoja ja vuorovaikutusosaamista. Hän ymmärtää äidinkielen ja kirjallisuuden oppiaineen luonteen perustana oppimiselle. Opiskelija oppii aktiiviseksi ja kriittiseksi tiedonhankkijaksi ja -käsittelijäksi sekä saa valmiuksia hyödyntää ryhmäviestintätaitoja myös työelämässä ja koulun ulkopuolella.
Opiskelija ymmärtää, että kieli luo merkityksiä ja on tärkein vaikuttamisen keino. Hän kehittää ilmaisu- ja empatiakykyään kirjallisuutta lukemalla ja tulkitsemalla sekä ymmärtää kielen ja kirjallisuuden merkityksen identiteetin rakentumisessa. Opiskelija oppii näkemään kielen ja kirjallisuuden osana kulttuuriperintöä ja osaa lukea tekstejä suhteessa kontekstiin. Opetus tarjoaa kulttuurielämyksiä sekä valmiuksia analysoida ja tulkita esimerkiksi kokonaisteoksia, teatteriesityksiä ja erilaisia näyttelyitä.

Seudullinen opetussuunnitelma: opiskeluympäristö ja -menetelmät
Opiskelija kehittää kielenkäyttö-, teksti-, moniluku-, vuorovaikutus- ja mediataitojaan esimerkiksi yhteisöllisen oppimisen tai ilmiöoppimisen keinoin ja hyödyntää taitojaan myös muissa oppiaineissa. Hän käyttää opiskelussaan tieto- ja viestintäteknologiaa, joka mahdollistaa muun muassa monipuolisen seudullisen yhteistyön esimerkiksi sosiaalisessa mediassa. Vaihtelevat opiskeluympäristöt laajentavat yhteistyömahdollisuuksia kirjastojen, kulttuurilaitosten, asiantuntijoiden, medioiden ja eri oppilaitosten kanssa.

Opetuksen tavoitteet

Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja monipuolistaa suomen kielen taitoaan sekä teksti- ja vuorovaikutustaitojaan niin, että hän pystyy tavoitteelliseen ja tarkoituksenmukaiseen itsensä ilmaisemiseen ja vuorovaikutukseen
- syventää ja monipuolistaa tietojaan kielestä, kauno- ja tietokirjallisuudesta, mediasta sekä vuorovaikutuksesta ja osaa hyödyntää niihin liittyviä käsitteitä
- syventää monilukutaitoaan siten, että hän osaa eritellä, tulkita, arvioida, hyödyntää ja tuottaa erilaisia tekstejä ja tekstikokonaisuuksia tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista

- monipuolistaa vuorovaikutusosaamistaan siten, että osaa eritellä ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita tietoisena niiden konteksteista, niihin liittyvistä vuorovaikutusilmiöistä ja -taidoista sekä vuorovaikutusetiikasta
- ymmärtää yhteisen kirjakielen tarpeellisuuden, tiedon- ja tieteenalojen kielen merkityksen ja hallitsee yleiskielen normit
- syventää kielen ja kirjallisuuden tuntemustaan ja kehittää siten ajatteluaan, laajentaa yleissivistystään, mielikuvitustaan ja eläytymiskykyään ja rakentaa maailmankuvaansa ja identiteettiään
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tietolähteitä, tiedon luotettavuutta, käyttökelpoisuutta ja tarkoitusperiä sekä etsiä ja valikoida tilanteeseen sopivan tietolähteen
- ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia ja käyttää lähteitä oikein
- osaa hyödyntää tieto- ja viestintäteknologiaa monipuolisesti kaikilla oppimäärän osa-alueilla sekä ymmärtää digitaalisuuden vaikutuksia kieleen, teksteihin ja vuorovaikutukseen
- nauttii kielestä ja kulttuurista ja arvostaa niiden monimuotoisuutta sekä ymmärtää niiden historiallisten juurten merkityksen ja näkyvyyden nykykulttuurissa.

Arviointi

Suomen kielen ja kirjallisuuden oppimäärän arviointi kohdistuu oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin kurssikohtaisiin tavoitteisiin. Kurssin tavoitteet kerrotaan opiskelijalle, jotta sekä opettaja että opiskelija voivat seurata kurssilla edistymistä. Oppimisprosessin aikainen arviointi, henkilökohtainen tavoitteenasettelu, itsearviointi, vertaisarviointi ja palaute tukevat opiskelijaa kehittämään osaamistaan. Kurssiarvosanaan vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset sekä aktiivinen työskentely kurssin aikana. Arviointi on monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Itsearviointitaitojen avulla opiskelija rakentaa myönteistä ja realistista käsitystä itsestään puhujana, tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Seudullinen opetussuunnitelma: arviointi
Äidinkielessä arviointi on jatkuvaa ja monipuolista, ja siihen vaikuttavat kaikki kurssin aikana tehdyt suoritukset. Palaute voi olla sekä suullista että kirjallista. Arviointiin kuuluu myös opiskelijoiden itse- ja vertaisarviointi.

Pakolliset kurssit

1. Tekstit ja vuorovaikutus (ÄI1)

Opiskelijan käsitys monimuotoisista teksteistä ja vuorovaikutuksesta syvenee. Hänen monilukutaitonsa sekä kykynsä toimia vuorovaikutustilanteissa tavoitteellisesti ja tarkoituksenmukaisesti lisääntyvät. Hän harjaantuu tarkkailemaan ja kehittämään omia taitojaan kuuntelijana, puhujana, lukijana ja kirjoittajana erilaisissa ympäristöissä.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- oppii hahmottamaan tekstejä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina
- kehittää taitoaan tulkita, tuottaa ja arvioida erilaisia tekstejä ja niiden ilmaisutapoja
- monipuolistaa käsitystään kirjoittamisesta, lukemisesta ja puhumisesta vuorovaikutuksellisena, yhteisöllisenä ja yksilöllisenä ilmiönä
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana
- lisää tietojaan ja taitojaan puhumisesta ja ryhmäviestinnästä.

Keskeiset sisällöt
- oman viestijäkuvan kehittyminen puhujana, kuuntelijana, kirjoittajana ja lukijana
- tekstin käsite ja tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit ja niiden yhdistelmät
- tekstikokonaisuuden rakentuminen, tekstien tavoitteen, kontekstin, sisällön, rakenteen ja näkökulmien erittely sekä tiedon soveltaminen omaan ilmaisuun
- tekstien monimuotoisuus, erityisesti mediatekstit ja kuvat mediassa
- tekstien moniäänisyys
- proosan erittely ja tulkinta: fiktiiviset ja faktatekstit, erityisesti romaanien ja novellien analyysi
- tiedonhankinnan ja arvioinnin taidot, verkkolukeminen, lähdekritiikki, lähdeviittaukset
- tekstien referointi, kommentointi ja aineiston pohjalta kirjoittaminen sekä yhdessä kirjoittaminen
- ryhmäviestintätaidot ja ryhmädynamiikka tavoitteellisessa ryhmäkeskustelussa

2. Kieli, kulttuuri ja identiteetti (ÄI2)

Opiskelijan käsitys kielen ja muiden ilmaisutapojen merkityksiä rakentavasta luonteesta, kielen vaihtelusta, kulttuurin merkityksestä ja vuorovaikutuksesta monipuolistuu. Opiskelija saa yleiskuvan siitä, mikä merkitys kielellä ja kulttuurilla on yksilön identiteetille ja yhteiskunnalle.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- syventää kieli- ja tekstitietoisuuttaan sekä ymmärtää kielen ja kirjallisuuden yhteiskunnallisen, yksilöllisen, yhteisöllisen ja merkityksiä rakentavan tehtävän
- oppii ymmärtämään kielen rakenteita ja käyttämään kieliopillisia käsitteitä tekstejä eritellessään
- ymmärtää suomen kielen aseman maailman kielten joukossa
- ymmärtää Suomen kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden, äidinkielen ja kielitaidon sekä tiedon- ja tieteenalojen kielten merkityksen
- oppii suunnittelemaan, muokkaamaan ja laatimaan puhuttuja ja kirjoitettuja asiatekstejä, antamaan ja vastaanottamaan palautetta sekä arvioimaan puhe- ja kirjoitustaitojaan.

Keskeiset sisällöt
- kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin merkitys identiteetin rakentamisessa
- kielen rakenteiden ja muiden merkityksiä rakentavien ilmaisutapojen analyysi, kielen metaforisuus

- suomen kielen vertailu muihin kieliin, kielen vaihtelu ja muuttuminen, kirjakielen normit, kehittäminen ja ohjailu, Suomen kielellinen ja kulttuurinen moninaisuus, kielen ja kulttuurin yhteys, monikielisyys, kielten elinvoimaisuus
- kurssin teemaan liittyviä fiktiivisiä ja faktatekstejä
- kirjoittaminen prosessina: ideointi, suunnittelu, aiheen rajaus ja näkökulman valinta, jäsentely, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, muokkaaminen, tyylin hionta, otsikointi ja viimeistely
- informatiivisen puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen sekä palautteen antaminen ja vastaanottaminen

3. Kirjallisuuden keinoja ja tulkintaa (ÄI3)

Opiskelijan käsitys kaunokirjallisuudesta, kielen taiteellisesta tehtävästä ja sen kulttuurisesta merkityksestä syvenee. Opiskelija harjaantuu tulkitsemaan kaunokirjallisia tekstejä ja nauttimaan kaunokirjallisuudesta sen eri muodoissaan.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- harjaantuu lukemaan fiktiivisiä tekstejä analyyttisesti ja eläytyen sekä omaa lukemistaan reflektoiden
- syventää käsitystään kaunokirjallisuudesta ja sen vaikutuskeinoista
- monipuolistaa taitoaan eritellä ja tulkita kaunokirjallisuutta sopivaa käsitteistöä ja lähestymistapaa hyödyntäen ja oppii perustelemaan tulkintaansa
- oppii ymmärtämään kielen poeettista luonnetta
- syventää ryhmäviestintätaitojaan.

Keskeiset sisällöt
- kaunokirjallisuuden lajit sekä niiden moninaisuus ja muuttuvuus
- monitulkintaisuus, kielen kuvallisuus ja tekstuaaliset keinot kaunokirjallisuudessa ja omissa teksteissä
- proosan, lyriikan ja draaman erittely ja tulkinta, erityisesti näytelmien ja runojen analyysi
- monimuotoisten tekstien kerronnan ja ilmaisun tarkastelua, esimerkiksi teatterin, elokuvan ja taidekuvien erittelyä ja tulkintaa
- kirjallisuuden pohjalta kirjoittaminen
- tavoitteellinen kirjallisuuskeskustelu sekä keskustelun erittelyä ja arviointia ryhmätaitojen näkökulmasta

4. Tekstit ja vaikuttaminen (ÄI4)

Opiskelija oppii tarkastelemaan monimuotoisia tekstejä ja niiden ilmaisutapoja sekä vuorovaikutusta erityisesti vaikuttamisen ja osallisuuden näkökulmista. Hän perehtyy vaikuttamisen ja argumentoinnin keinoihin sekä syventää niihin liittyviä tietoja ja taitoja.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- osaa perustella niin kirjoittajana kuin puhujanakin monipuolisesti näkemyksiään
- oppii tarkastelemaan ja arvioimaan tekstejä ja niiden välittämiä arvoja esimerkiksi ideologisista ja eettisistä lähtökohdista
- osaa tarkastella kirjallisuuden, muun taiteen ja median yhteiskunnallista vaikutusta ja kulttuurista merkitystä.

Keskeiset sisällöt
- vaikuttamisen ja argumentoinnin tavat sekä retoriset keinot
- vaikuttamisen kielelliset ja visuaaliset keinot
- tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot, tiedon- ja tieteenalojen puhetavat ja näkökulmat, tiedonhankinta ja -hallinta, viestinnän eettisyys
- sananvapaus, sensuuri, lähdekritiikki, tekijänoikeudet, mediakritiikki
- kantaa ottavan ja vaikuttavan kauno- ja tietokirjallisuuden keinoja ja lajeja
- argumentointitaidot, kantaa ottavien kirjoitusten ja puheenvuorojen harjoittelu

5. Teksti ja konteksti (ÄI5)

Opiskelija oppii tarkastelemaan tekstejä ja niiden konteksteja. Opiskelija harjaantuu erittelemään, tulkitsemaan ja tuottamaan erityylisiä ja -lajisia tekstejä.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- oppii tarkastelemaan tekstejä niiden maantieteellisissä, kielellisissä, ajallisissa ja kulttuurisissa konteksteissa ja suhteessa muihin teksteihin
- oppii erittelemään tekstien tyylipiirteitä
- kehittää ja laajentaa omia suullisia ja kirjallisia ilmaisutapojaan
- tuntee suomalaisen kaunokirjallisuuden ja maailmankirjallisuuden keskeisiä teoksia sekä teemoja ja osaa sijoittaa ne kulttuurikontekstiinsa.

Keskeiset sisällöt
- tekstien tarkastelua ihmiskuvan, maailmankuvan, arvo- ja aatemaailman ilmentäjinä sekä tekstin ilmestymisajankohdan että nykyajan kontekstissa
- tyylin vaikutus tekstiin ja kielenhuoltoa tyylin näkökulmasta
- suomalaisen ja maailmankirjallisuuden keskeisiä teoksia
- kirjallisuusaiheisia kirjoitus- ja puhetehtäviä, esimerkiksi puheenvuoro, draama, essee

6. Nykykulttuuri ja kertomukset (ÄI6)

Opiskelija oppii tarkastelemaan nykykulttuurin ilmiöitä erityisesti kertomusten ja kertomuksellisuuden näkökulmasta. Opiskelijan käsitys suomalaisesta nykykulttuurista ja sen moninaisuudesta syvenee. Opiskelija syventää tietojaan vuorovaikutusetiikasta.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- perehtyy ajankohtaisiin teksteihin ja ilmiöihin

- syventää käsitystään kielen ja tekstien merkityksestä kulttuurissa
- syventää käsitystään kertomuksista ja kertomuksellisuudesta kulttuurien keskeisenä ilmiönä sekä kerronnan ja ilmaisun keinoista
- tuntee Suomen ja muiden maiden nykykirjallisuuden ja -kulttuurin keskeisiä teoksia ja teemoja
- oppii toimimaan eettisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt
- ajankohtaisia kielen ja kulttuurin ilmiötä, esimerkiksi kielen ja tekstien muuttuminen digitaalisissa ympäristöissä, kieli ja identiteetti
- monimuotoisten tekstien ajankohtaiset lajit, esimerkiksi teatteri, mediatekstit, elokuva, kuvat
- kertomukset ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa ja muussa kulttuurissa, intertekstuaalisuus, kuten myytit ja klassikot nykykulttuurissa
- nykyteosten käsittelyä, puhe- ja kirjoitustehtäviä kurssin teemoista sekä kielenhuoltoa
- dialoginen vuorovaikutus ja vuorovaikutusetiikka, myös verkossa

Valtakunnalliset syventävät kurssit

7. Puhe- ja vuorovaikutustaitojen syventäminen (ÄI7)

Opiskelija syventää ja monipuolistaa puhe- ja vuorovaikutustaitojaan ja niihin liittyviä tietojaan sekä kehittää kykyään ennakoida, mukauttaa ja arvioida viestintäänsä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Opiskelija oppii arvioimaan puhe- ja vuorovaikutustaitojen merkitystä ihmissuhteissa, opiskelussa ja työelämässä. Opiskelijalle voidaan tarjota mahdollisuus osallistua toisen asteen puheviestintätaitojen päättökokeeseen eli Puhvi-kokeeseen.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- syventää tietojaan vuorovaikutuksen luonteesta, ominaispiirteistä ja puheyhteisöistä
- syventää käsitystään vuorovaikutussuhteiden rakentumisesta, ylläpitämisestä ja jännitteistä
- kehittää kykyään toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa sekä rakentaa ja ylläpitää vuorovaikutussuhteita
- kehittää viestintärohkeuttaan sekä esiintymis- ja ryhmätaitojaan
- tunnistaa ja osaa analysoida sekä puhujan että sanoman luotettavuuteen vaikuttavia tekijöitä
- oppii tarkastelemaan vuorovaikutusta ja vuorovaikutustaitoja eri näkökulmista.

Keskeiset sisällöt
- vuorovaikutustilanteiden ja vuorovaikutussuhteiden osatekijät ja ominaispiirteet
- puhuttujen tekstien erittely, tulkinta, arviointi
- kielellinen ja ei-kielellinen viestintä
- arjen vuorovaikutustilanteet
- esiintymisen, neuvottelujen, kokousten ja erilaisten keskustelujen ominaispiirteet ja menettelytavat sekä argumentointitaidot niissä
- esiintymis- ja ryhmätaitojen harjoittelu

- puheviestinnän kulttuurisia piirteitä

8. Kirjoittamistaitojen syventäminen (ÄI8)

Opiskelija syventää taitojaan tuottaa erilaisia tekstejä, erityisesti asiatyylisiä laajoja aineistopohjaisia tekstejä. Opiskelija perehtyy ajankohtaisiin kulttuurin, median ja yhteiskunnallisen keskustelun aiheisiin.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- syventää taitojaan oman tekstinsä näkökulman valinnassa, aiheen käsittelyssä, lähteiden valinnassa, ajattelun itsenäisyydessä ja ilmaisun omaäänisyydessä
- varmentaa taitoaan valmistella sisällöltään, rakenteeltaan ja tyyliltään ehyttä ja johdonmukaista tekstiä
- kykenee keskustellen ja kirjoittaen käsittelemään ajankohtaisia teemoja
- löytää itseään kiinnostavia tekstejä ja osallistuu niistä käytävään keskusteluun tuottamalla omaa tekstiä.

Keskeiset sisällöt
- kirjoitusprosessi, erityisesti tekstin muokkaaminen ja viimeistely palautteen perusteella sekä yhdessä kirjoittaminen, tekstien jakaminen
- tekstien ymmärrettävyyden, havainnollisuuden ja eheyden harjoittelua sekä kielenhuoltoa
- kirjoittaminen monipuolisen aineiston pohjalta, kuten fiktiivisten ja faktatekstien sekä monimuotoisten tekstien pohjalta
- mediatekstien tuottamista ja analyysia

9. Lukutaitojen syventäminen (ÄI9)

Opiskelija syventää ja monipuolistaa taitojaan eritellä, tulkita, tuottaa ja arvioida erilaisia tekstejä. Hänen kriittinen ja kulttuurinen lukutaitonsa syvenee. Opiskelija harjaantuu tuottamaan tekstien tulkintoja sekä puhuen että kirjoittaen.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- vahvistaa taitoaan lukea analyyttisesti, kriittisesti, eläytyvästi ja luovasti erilaisia tekstejä
- syventää käsitystään monilukutaidosta, tekstien piirteistä, ominaisuuksista ja tekstilajeista
- varmentaa kriittistä ja kulttuurista lukutaitoaan sekä lukustrategioitaan
- syventää käsitystään tiedon- ja tieteenalojen kielistä ja puhetavoista.

Keskeiset sisällöt
- tekstitiedon ja -analyysin syventäminen, kielen, kirjallisuuden, kuvan ja median käsitteiden käyttö tekstien erittelyssä, tulkinnassa ja arvioinnissa
- fiktiivisten ja faktatekstien sekä monimuotoisten tekstien analysointia eri näkökulmista

- tekstikokonaisuuksien lukeminen, esimerkiksi esseiden, romaanien, novellien, tietokirjojen ja oppiaineen alaan kuuluvien tietotekstien lukeminen

Seudullinen opetussuunnitelma

ÄI1 Tekstit ja vuorovaikutus

Kurssin tavoitteena on tekstien monimuotoisuuden ymmärtäminen ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen. Opiskelijan viestijäkuva syventyy ryhmäkeskusteluissa, proosaa analysoimalla, lähteitä kriittisesti tutkimalla ja moniäänisiä tekstikokonaisuuksia erittelemällä. Lisäksi kurssilla referoidaan, opetellaan aineiston pohjalta kirjoittamista ja tulkitaan mediatekstejä sekä kuvia.

ÄI2 Kieli, kulttuuri ja identiteetti

Kurssilla keskeistä on kielentuntemus sekä suomen kielen ja kulttuurin erityisyyden ymmärtäminen. Opiskelija oppii prosessikirjoittamista sekä kehittyy palautteen antajana ja vastaanottajana. Kurssilla perehdytään myös informatiiviseen puhumiseen.

ÄI3 Kirjallisuuden keinoja ja tulkintaa

Kurssilla perehdytään kaunokirjallisuuden lajeihin ja monimuotoisiin teksteihin. Kurssin tavoitteena on syventää opiskelijan taitoa eritellä ja tulkita kirjallisuutta ja esimerkiksi teatteri- ja elokuvataidetta sekä suullisesti että kirjallisesti. Keskeistä on kirjallisuuden pohjalta kirjoittaminen ja tavoitteellinen kirjallisuuskeskustelu.

ÄI4 Tekstit ja vaikuttaminen

Kurssilla tutkitaan monimuotoisia tekstejä vaikuttamisen näkökulmasta. Tavoitteena on syventää kriittistä lukutaitoa ja oppia tarkastelemaan ja arvioimaan tekstejä ja niiden välittämiä arvoja. Opiskelija harjoittelee argumentointitaitoja ja tuottaa sekä kantaa ottavia kirjoituksia että puheenvuoroja.

ÄI5 Teksti ja konteksti

Kurssilla opitaan tunnistamaan tekstin tyylipiirteitä. Erityylisiä tekstejä eritellään, tulkitaan ja tuotetaan sekä kirjallisesti että suullisesti. Kurssilla tutustutaan keskeisten teosten avulla kulttuurisen kontekstin käsitteeseen ja ymmärretään, että kirjallisuus on kulttuuri- ja aikasidonnaista. Lisäksi opiskelijat perehtyvät kielenhuoltoon tyylin näkökulmasta.

ÄI6 Nykykulttuuri ja kertomukset

Kurssilla käsitellään nykykirjallisuutta ja -kulttuuria erityisesti kertomusten näkökulmasta. Opiskelija syventää käsitystään suomalaisesta nykykulttuurista ja sen ajankohtaisista ilmiöistä. Keskeistä on oppia toimimaan eettisesti ja rakentavasti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, esimerkiksi verkossa. Kurssiin kuuluu puhe- ja kirjoitustehtäviä sekä kielenhuoltoa.

Valtakunnalliset syventävät

ÄI7 Puhe- ja vuorovaikutustaitojen syventäminen

Kurssin tavoitteena on syventää ja monipuolistaa puhe- ja vuorovaikutustaitoja. Opiskelija oppii tarkastelemaan tietoisesti erilaisia vuorovaikutustilanteita sekä arvioimaan itseään ja muita esiintyjinä ja ryhmässä viestijöinä. Lisäksi opiskelija ymmärtää puheviestinnän kulttuurisidonnaisuuden.

ÄI8 Kirjoittamistaitojen syventäminen

Kurssin tavoitteena on syventää tekstin tuottamisen taitoja ja kerrata kielenhuoltoa. Kurssilla kirjoitetaan muun muassa asiatyylisiä aineistopohjaisia tekstejä sekä mediatekstejä yksin ja yhdessä. Kurssilla käsitellään ajankohtaisia teemoja myös keskustellen. Kurssi valmentaa yo-kokeeseen.

ÄI9 Lukutaitojen syventäminen

Kurssin tavoitteena on syventää monipuolisesti lukutaitoja. Erilaisia tekstejä, myös monimuotoisia, analysoidaan kirjallisesti ja suullisesti. Kurssi valmentaa yo-kokeeseen.

10. Luova kirjoittaminen (ÄI10)

Harjoitellaan monipuolisesti erilaisten tekstien kirjoittamista yksin ja ryhmässä. Luetaan erilaisia tekstejä kirjoittamisen virikkeeksi.

Tavoitteet

- omien tekstien kehittäminen monipuolisemmaksi
- opitaan muokkaamaan tekstejä palautteen avulla
- huomataan lukemisen yhteys kirjoittamiseen

Sisällöt

- erilaisia kirjoitusharjoituksia
- palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- lukeminen kirjoittamisen lähtökohtana

5.3.2 Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä

Opiskelijoille, joiden äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame, voidaan opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaine suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä on opiskelijalle tarkoituksenmukainen, mikäli hänen suomen kielen peruskielitaidossaan on puutteita jollakin kielitaidon osa-alueella, jolloin opiskelijan suomen kielen taito ei opettajien arvion mukaan anna edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun. Oppimäärän lähtökohtana on toisen kielen oppijan oppimistilanne: opiskelija oppii suomea suomenkielisessä ympäristössä, ja hänelle kehittyy vähitellen monipuolinen suomen kielen taito oman äidinkielen rinnalle. Lukion suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteet ja sisällöt perustuvat perusopetuksessa tai muualla hankittuun suomen kielen perusteiden hallintaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetuksen keskeinen tavoite on saavuttaa sellainen suomen kielen taito ja suomalaisen kulttuurin tuntemus, jolla opiskelija selviää jatko-opinnoissa ja työelämässä. Yhdessä oman äidinkielen opetuksen kanssa suomi toisena kielenä -opetus vahvistaa opiskelijan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on syventää suomen kielen moniluku- ja vuorovaikutustaitoja sekä kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemusta. Opetuksessa otetaan huomioon suomen ja ruotsin kielen asema kansalliskielinä sekä suomen kielen asema ja velvoitteet Suomen enemmistökielenä ja pääasiallisena opetuksen kielenä. Opetus syventää opiskelijan käsitystä kielitaidon, kielitietoisuuden, omien kielten ja kulttuurien merkityksestä yksilön identiteetille ja yhteisöille. Opetus edistää kielenoppimista kaikissa vuorovaikutustilanteissa.

Suomen kieli on sekä opetuksen kohde että väline muiden oppiaineiden opiskelussa. Kielen ja vuorovaikutustaitojen hyvä hallinta on merkityksellistä jatko-opintojen, työelämän ja arjessa selviytymisen kannalta. Kursseilla toteutetaan oppimäärän sisäistä integraatiota: lukeminen, kirjoittaminen, puhuminen, vuorovaikutus, kieli, tekstit, kirjallisuus ja media kytkeytyvät jokaisen kurssin tavoitteisiin ja sisältöihin siten, että tietojen ja taitojen opiskelu on jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään. Kaikilla kursseilla kehitetään kirjoitetun kielen hallintaa ja teksti-, puhe- ja vuorovaikutustaitoja sekä luetaan kaunokirjallisia ja muita tekstejä kunkin kurssin näkökulmasta. Opetuksessa ohjataan pohtimaan kieli- ja vuorovaikutustaitojen merkitystä jatko-opintojen kannalta sekä tutustutaan mahdollisuuksiin jatkaa suomen kielen opintoja korkea-asteella.

Seudullinen opetussuunnitelma: opetuksen yleiset tavoitteet
Suomi toisena kielenä ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteena on, että opiskelija kehittää suomen kielen ja ajattelemisen taitojaan ja vahvistaa sekä arjessa että opiskelussa tarvitsemiaan oppimaan oppimisen taitoja ja vuorovaikutusosaamista. Hän osaa ja rohkenee käyttää kielitaitoaan erilaisissa tilanteissa. Opiskelija oppii aktiiviseksi ja kriittiseksi tiedonhankkijaksi ja -käsittelijäksi sekä saa valmiuksia hyödyntää ryhmäviestintätaitoja myös työelämässä ja koulun ulkopuolella.
Opiskelija tiedostaa kielellisen vaihtelun ja laajentaa tietojaan eri kielimuotojen eroista. Suomen kielen rakenteiden hallinta vakiintuu, ja tietoisuus suomen kielen erityispiirteistä

tarkentuu. Opiskelija pohtii monikielisyyttään ja ymmärtää tiedon ja tieteenalojen merkityksen.
Tavoitteena on ymmärtää toisen kielen oppimisprosessia ja tehdä havaintoja oman kielitaidon kehittymisestä itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa. Opiskelijan kauno- ja tietokirjallisuuden tuntemus syvenee sekä kirjallinen yleissivistys laajenee. Opetus tarjoaa kulttuurielämyksiä sekä valmiuksia analysoida ja tulkita esimerkiksi kokonaisteoksia, teatteriesityksiä ja erilaisia näyttelyitä.

Seudullinen opetussuunnitelma: opiskeluympäristö ja -menetelmät
Opiskelija kehittää kielenkäyttö-, teksti-, moniluku-, vuorovaikutus- ja mediataitojaan esimerkiksi yhteisöllisen oppimisen tai ilmiöoppimisen keinoin ja hyödyntää taitojaan myös muissa oppiaineissa. Hän käyttää opiskelussaan tieto- ja viestintäteknologiaa, joka mahdollistaa muun muassa monipuolisen seudullisen yhteistyön esimerkiksi sosiaalisessa mediassa. Vaihtelevat opiskeluympäristöt laajentavat yhteistyömahdollisuuksia kirjastojen, kulttuurilaitosten, asiantuntijoiden, medioiden ja eri oppilaitosten kanssa.

Opetuksen tavoitteet

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää suomen kielen taitoaan sekä monipuolistaa teksti- ja vuorovaikutustaitojaan siten, että pystyy käyttämään niitä ajattelun, oppimisen, vuorovaikutuksen ja vaikuttamisen välineenä
- osaa ja rohkenee ilmaista itseään ymmärrettävästi erilaisissa arkielämän ja opiskelun vuorovaikutustilanteissa
- syventää monilukutaitoaan siten, että kykenee tuottamaan, tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti eri tieteenalojen tekstejä sekä kehittää taitoaan etsiä, valita, muokata ja välittää tietoa erilaisista lähteistä
- havaitsee kielen vaihtelun puhujan, tilanteen ja alueen mukaan ja laajentaa tietojaan puhutun ja kirjoitetun kielen eroista ja työnjaosta
- vakiinnuttaa suomen kielen rakenteiden hallintaa ja tulee entistä tietoisemmaksi suomen kielen erityispiirteistä omaan kieleensä tai muihin kieliin verrattuna
- oppii ymmärtämään toisen kielen oppimisprosessia, pystyy tarkkailemaan omaa kielitaitoaan ja arvioimaan edistymistään, haluaa kehittää kielitaitoaan sekä itsenäisesti että yhdessä muiden kanssa ja osaa hyödyntää siinä erilaisia tapoja ja välineitä
- syventää kauno- ja tietokirjallisuuden tuntemusta ja kehittää siten ajatteluaan, laajentaa kirjallista yleissivistystään, mielikuvitustaan ja eläytymiskykyään sekä rakentaa maailmankuvaansa ja identiteettiään
- osaa hyödyntää tieto- ja viestintäteknologiaa kaikilla oppimäärän osa-alueilla
- nauttii kielestä, kirjallisuudesta ja kulttuurista ja arvostaa niiden monimuotoisuutta
- osaa pohtia monikielisyyttään, ymmärtää tiedon- ja tieteenalojen kielen merkityksen, ja hänen käsityksensä kielen merkityksestä oppimisessa syvenee.

Arviointi

Jos opiskelijan oppimääräksi on valittu suomi toisena kielenä ja kirjallisuus, häntä arvioidaan tämän oppimäärän mukaan huolimatta siitä, onko hänelle järjestetty

erillistä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaista opetusta vai ei tai onko lukio voinut tarjota vain osan suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -kursseista. Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaisesti suoritetut kurssit luetaan hyväksi täysmääräisesti suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -kursseihin, ja niiltä saatu arvosana siirtyy suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -kurssin arvosanaksi. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -kurssit korvaavat suomen kielen ja kirjallisuuden kurssit siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Tällöin pakollisten kurssien osalta voidaan edellyttää lisänäyttöjä ja arvosana harkitaan uudelleen niiden yhteydessä.

Arviointi kohdistuu oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin kurssikohtaisiin tavoitteisiin. Kurssin tavoitteet kerrotaan opiskelijalle, jotta sekä opettaja että opiskelija voivat seurata kurssilla edistymistä. Oppimisprosessin aikainen arviointi, henkilökohtainen tavoitteenasettelu, itsearviointi, vertaisarviointi ja palaute tukevat opiskelijaa kehittämään osaamistaan. Kurssiarvosanaan vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset sekä aktiivinen työskentely kurssin aikana. Arviointi on monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Itsearviointitaitojen avulla opiskelija rakentaa myönteistä ja realistista käsitystä itsestään puhujana, kirjoittajana ja tekstien tulkitsijana.

Seudullinen opetussuunnitelma: arviointi
Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetuksessa arviointi on jatkuvaa ja monipuolista, ja siihen vaikuttavat kaikki kurssin aikana tehdyt suoritukset. Palaute voi olla sekä suullista että kirjallista. Arviointiin kuuluu myös opiskelijoiden itse- ja vertaisarviointi, jotta opiskelijoille muodostuu myönteinen ja realistinen käsitys itsestään kielen käyttäjänä.

Pakolliset kurssit

1. Tekstit ja vuorovaikutus (S21)

Opiskelijan käsitys kielestä, teksteistä ja vuorovaikutuksesta syvenee. Hänen monilukutaitonsa sekä kykynsä toimia vuorovaikutustilanteissa tavoitteellisesti ja tarkoituksenmukaisesti lisääntyy. Hän harjaantuu tarkkailemaan ja kehittämään omia taitojaan kuuntelijana, puhujana, lukijana ja kirjoittajana erilaisissa viestintäympäristöissä. Hän osaa käyttää luontevasti ja monipuolisesti suomen kielen keskeisiä rakenteita.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- harjaantuu erittelevään luku- ja kirjoitustaitoon
- kehittää taitoaan tulkita, tuottaa ja arvioida erilaisia tekstejä ja niiden ilmaisutapoja

- oppii lukio-opinnoissa tarvittavan yleiskielisen esitystavan sekä kirjallisesti että suullisesti sekä monipuolistaa käsitystään kirjoittamisesta ja puhumisesta vuorovaikutuksellisena, yhteisöllisenä ja yksilöllisenä ilmiönä
- oppii ymmärtämään sanaston muodostumiskeinoja
- vahvistaa suomen kielen perusrakenteiden hallintaa sekä oppii hahmottamaan tekstejä rakenteellisina kokonaisuuksina ja lähestymään niitä analyyttisesti
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä pystyy asettamaan tavoitteita suomen kielen opiskelulleen ja rohkaistuu suomen kielen käyttäjänä
- harjaantuu käyttämään ja soveltamaan tieto- ja viestintäteknologiaa tiedonhaussa sekä ymmärtää tiedon- ja tieteenalojen kielten merkityksen.

Keskeiset sisällöt
- lukion opiskelukulttuuri ja suomen kielen opiskelutekniikka sekä lukiokoulutuksen edellyttämiä viestintätaitoja puhujana, kuuntelijana, kirjoittajana ja lukijana
- tekstin käsite ja tekstilajit (kertovat, kuvaavat, ohjaavat ja pohtivat tekstit) sekä erilaisten tekstien kielen ja sisällön havainnointia
- tekstikokonaisuuden rakentuminen, kirjoitusprosessi ja lukustrategiat
- erilaiset vuorovaikutustilanteet ja niissä kommunikointiin tarvittavaa sanastoa
- yleiskielen ja puhekielen eroavaisuuksia, kielen rekisterit ja erilaiset kielimuodot, suomen kielen sananmuodostuskeinot
- tiedonhankinnan ja arvioinnin taidot, verkkolukeminen, lähdekritiikki, lähdeviittaukset
- suomen kielen keskeisten rakenteiden kertaus
- virke, lause, sanaluokat, verbi, predikaatti, aikamuodot, tapaluokat

2. Kieli, kulttuuri ja identiteetti (S22)

Opiskelijan käsitys suomen kielen rakenteesta, kielen vaihtelusta ja vuorovaikutuksesta monipuolistuu. Opiskelija saa yleiskuvan kielen ja kulttuurin merkityksestä yksilön identiteetille ja yhteiskunnalle.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- vahvistaa kielitaitoaan ja lisää kieli- ja tekstitietoisuuttaan
- ymmärtää suomen kielen rakenteellisen luonteen sekä syventää tietojaan kirjakielen perusnormeista ja osaa soveltaa niitä omia tekstejä tuottaessaan
- ymmärtää äidinkielen ja kielitaidon merkityksen ajattelun, vuorovaikutuksen ja identiteetin rakentamisen välineenä
- ymmärtää suomen kielen aseman maailman kielten joukossa
- vahvistaa käsitystään suomalaisuudesta
- oppii arvioimaan omaa kielitaitoaan ja erityisesti puhe- ja vuorovaikutustaitojaan, kehittää tiedon- ja tieteenalojen kielten hallintaa sekä oppii laatimaan suunnitellun puhe-esityksen.

Keskeiset sisällöt
- kielen, vuorovaikutuksen, kirjallisuuden, kulttuurin ja median merkitys
- eri tekstilajien hallinnan syventäminen

- lauseen rakenne (subjekti, predikaatti, objekti, kongruenssi) ja lausetyypit sekä erilaisten lauseiden tehtävät
- suomen kielen vertailu omaan äidinkieleen ja muihin kieliin, Suomen kielellinen ja kulttuurinen moninaisuus, kielen ja kulttuurin yhteys, monikielisyys
- suomen kielen ominaispiirteet, kielen vaihtelu ja kielen kuvallisuus
- kielen rakenteiden vakiinnuttaminen ja kielenhuoltoa: muun muassa rektio, lauseiden ja kappaleiden sidosteisuus
- aineiston pohjalta kirjoittaminen ja kirjoittaminen prosessina: ideointi, suunnittelu, aiheen rajaus ja näkökulman valinta, jäsentely, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, muokkaaminen, tyylin hionta, otsikointi ja viimeistely
- kuullun ymmärtämisen ja oman viestimisen harjoittelua
- informatiivisen puheenvuoron rakentaminen, kohdentaminen, havainnollinen esittäminen ja arviointi sekä palautteen antamisen ja vastaanottamisen harjoittelua

3. Kirjallisuuden keinoja ja tulkintaa (S23)

Opiskelijan käsitys kaunokirjallisuudesta, kielen taiteellisesta tehtävästä ja sen kulttuurisesta merkityksestä monipuolistuu. Opiskelija harjaantuu tulkitsemaan kaunokirjallisia tekstejä sekä suullisesti että kirjallisesti ja nauttimaan kaunokirjallisuudesta sen eri muodoissaan.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- syventää taitoaan eritellä ja tulkita fiktiivisiä ja digitaalisia tekstejä sekä kuvia ja liikkuvaa kuvaa
- oppii vertailemaan suomalaisia ja oman kulttuurin tekstejä
- harjaantuu lukemaan fiktiivisiä tekstejä
- ymmärtää kielikuvien, vertausten, monitulkintaisten ilmausten sekä idiomien merkityksen ja niiden kulttuurisidonnaisuuden
- oppii perustelemaan tulkintaansa teksteistä sekä suullisesti että kirjallisesti
- oppii ymmärtämään kielen poeettista käyttöä, esimerkiksi kuvallisuutta ja monitulkintaisuutta
- syventää ryhmäviestintätietojaan ja -taitojaan.

Keskeiset sisällöt
- yleiskuva suomalaisesta kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista
- kaunokirjallisuuden lajit ja niiden ominaispiirteitä
- kielen kuvallisuus ja tekstuaaliset keinot kirjallisuudessa
- proosan, lyriikan ja draaman erittely ja tulkinta suullisesti ja kirjallisesti, myös verkossa
- suomalaisen kirjallisuuden keskeinen teos
- tavoitteellinen kirjallisuuskeskustelu sekä keskustelun erittelyä ja arviointia ryhmätaitojen ja -ilmiöiden näkökulmasta
- viestien tulkitsemista ja tuottamista
- kielen rakenteiden vakiinnuttaminen ja kielenhuoltoa: muun muassa pronominit, konjunktiot

4. Tekstit ja vaikuttaminen (S24)

Opiskelija oppii tarkastelemaan tekstejä, niiden kieltä ja vuorovaikutusta erityisesti vaikuttamisen ja osallisuuden näkökulmista. Hän perehtyy vaikuttamisen ja argumentoinnin keinoihin sekä syventää niihin liittyviä tietoja ja taitoja.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- ymmärtää erilaisia suullisia, kirjallisia ja multimodaalisia asiatekstejä, erityisesti mielipidetekstejä, syventää kriittistä lukutaitoaan ja oppii tarkastelemaan tekstien välittämiä arvoja
- oppii tunnistamaan, miten kielellä vaikutetaan
- osaa tarkastella myös kaunokirjallisuutta mielipiteiden ja maailmankuvan muokkaajana
- osaa muodostaa ja ilmaista mielipiteitään perustellen
- syventää kielen perusrakenteiden hallintaa, erityisesti sijamuotojen merkitystehtäviä ja rektioita.

Keskeiset sisällöt
- kantaa ottavat tekstit, argumentaatio ja retoriikka
- asiatekstin analysointi- ja tulkintaharjoituksia, tiedon- ja tieteenalojen puhetavat ja näkökulmat, esimerkiksi virallinen ja epävirallinen viestintä, käsitteellinen ja konkreettinen kielenkäyttö ja lukion eri oppiaineiden kielenkäyttötapoja
- vaikuttamisen kielelliset ja visuaaliset keinot
- argumentoinnin keinot ja retoriset keinot, huumori, vaikuttaminen arjen vuorovaikutussuhteissa
- kaunokirjallisuus ja media (myös sosiaalinen media) vaikuttajana
- perustelemisen harjoittelemista sekä suullisesti että kirjallisesti
- ryhmäkeskustelutehtäviä sekä muita kommunikointiharjoituksia
- sananvapaus, sensuuri, tekijänoikeudet
- nominaalimuotojen ja lauseenvastikkeiden tarkastelua, rektio

5. Teksti ja konteksti (S25)

Opiskelija oppii tarkastelemaan tekstejä, niiden piirteitä ja konteksteja. Opiskelija harjaantuu erittelemään, tulkitsemaan ja tuottamaan erityylisiä ja -lajisia tekstejä.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- oppii tarkastelemaan tekstejä niiden konteksteissa ja jatkumoissa ja suhteessa muihin teksteihin, muun muassa erityisalojen tekstit
- oppii erittelemään tekstien tyylipiirteitä
- pystyy itsenäiseen tekstin tuottamisen prosessiin ja kehittää omaa ilmaisutapaansa
- oppii valmistelemaan suullisen esityksen kirjallisuuden pohjalta yksin tai ryhmässä
- tuntee suomalaisen kaunokirjallisuuden keskeisiä teoksia sekä teemoja ja osaa arvioida niiden merkitystä oman kulttuurinsa näkökulmasta kulttuurisen ja yksilöllisen identiteetin rakentajana
- oppii tarkastelemaan vuorovaikutusta ja vuorovaikutustaitoja erilaisten kontekstien, vuorovaikutussuhteiden ja puhekulttuurien näkökulmasta
- vakiinnuttaa tieto- ja viestintäteknologista osaamistaan.

Keskeiset sisällöt
- tyylin aineksien vaikutus tekstiin
- abstraktin ja konkreettisen kielenkäytön sekä yleiskielen ja puhekielen erot
- tietokirjallisuus, etenkin essee, verkkotekstit ja multimodaaliset tekstilajit
- eläytyvää kirjoittamista ja kirjoittamista kirjallisuuden pohjalta
- kielenhuoltoa erityisesti tyylin näkökulmasta
- suullinen esitys, esimerkiksi esitelmä, puheenvuoro, draama, paneeli, keskustelu
- kielitilanteiden vaihtelu ja puheen variaatio

6. Nykykulttuuri ja kertomukset (S26)

Opiskelija oppii tarkastelemaan suomalaista nykykulttuuria ja ilmiöitä. Opiskelija syventää tietojaan vuorovaikutuksesta. Opiskelija vahvistaa suomen kielen taitoaan teksteillä ja tehtävillä.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- tutustuu suomalaiseen kulttuuriin, erityisesti kirjallisuuteen sekä muihin taiteisiin ja mediakulttuuriin ja vertailee suomalaista kulttuuria tuntemiinsa muihin kulttuureihin
- perehtyy nykykulttuurin ilmiöihin ja ajankohtaisiin tekstilajeihin
- tutustuu suomalaisen kirjallisuuden keskeisiin teoksiin ja teemoihin sekä osaa arvioida niiden merkitystä
- oppii soveltamaan tietoaan suomen kielen normeista omia tekstejä tuottaessaan
- oppii toimimaan sujuvasti, eettisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt
- tekstien ajankohtaiset lajit ja mediatekstit
- kertomukset mediassa, elokuvissa ja tv-sarjoissa (myytit, klassikot, tarinallistaminen)
- kielenhuollon kertausta, sanaston laajentamista ja vaikeita kielen rakenteita
- luetun ymmärtämistä, tekstien selittämistä, kirjoitelmia
- erilaisten vuorovaikutustilanteiden harjoittelua
- suomalaista nykykirjallisuutta, kuten novelleja, lyhytproosaa, runoja, romaanikatkelmia sekä kokonaisteos

Valtakunnalliset syventävät kurssit

7. Puhe- ja vuorovaikutustaitojen syventäminen (S27)

Opiskelija syventää ja monipuolistaa puhe- ja vuorovaikutustaitojaan ja niihin liittyviä tietojaan sekä kehittää kykyään ennakoida, muuttaa ja arvioida viestintäänsä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Opiskelija oppii arvioimaan puhe- ja vuorovaikutustaitojen merkitystä ihmissuhteissa, opiskelussa ja työelämässä.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- syventää tietojaan vuorovaikutuksen ja vuorovaikutussuhteiden luonteesta, ominaispiirteistä ja puheyhteisöstä

- harjaantuu viestimään tilanteen mukaisesti ja tulee tietoiseksi toimintamahdollisuuksistaan vuorovaikutustilanteissa
- kehittää kykyään toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa sekä rakentaa ja ylläpitää vuorovaikutussuhteita
- kehittää puhumisrohkeuttaan ja ilmaisuvarmuuttaan sekä esiintymis- ja ryhmätaitojaan
- oppii erottamaan eri tyylejä ja sävyjä kirjoitetussa ja puhutussa kielessä
- oppii erittelemään ja hallitsemaan kielen lauserakenteita.

Keskeiset sisällöt
- vuorovaikutustilanteiden ja vuorovaikutussuhteiden osatekijät ja ominaispiirteet
- puhuttujen tekstien erittely, tulkinta ja arviointi
- suomen puhekielen erityispiirteitä ja kielioppia
- esiintymisen, neuvottelujen, kokousten ja erilaisten keskustelujen ominaispiirteet ja käytänteet
- esiintymis- ja ryhmätaitojen harjoittelu erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- erilaiset asiointitilanteet
- puheviestinnän kulttuurisia piirteitä ja suomalaista ja kansainvälistä puhekulttuuria
- kielen lausetason perusrakenteet, peruslauseen jäsenet ja suomen kielelle ominaiset lausetyypit
- sananmuodostuskeinojen kertausta

8. Kirjoittamistaitojen syventäminen (S28)

Opiskelija syventää taitojaan tuottaa erilaisia tekstejä. Opiskelija perehtyy ajankohtaiseen kulttuuriin, median aiheisiin sekä kulttuuri- ja yhteiskunnalliseen keskusteluun eri tavoin.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- syventää taitojaan oman tekstinsä näkökulman valinnassa, aiheen käsittelyssä, lähteiden valinnassa, ajattelun itsenäisyydessä ja ilmaisun omaäänisyydessä
- harjaantuu erittelevään luku- ja kirjoitustaitoon sekä rohkaistuu persoonalliseen kielen tuottamiseen
- syventää ja monipuolistaa kirjallisen ilmaisun taitojaan
- kykenee keskustellen ja kirjoittaen käsittelemään, arvioimaan ja arvottamaan ajankohtaisia teemoja
- löytää itseään kiinnostavia tekstejä ja osallistuu niistä käytävään keskusteluun
- varmentuu kielen rakenteiden hallinnassa ja harjaantuu kirjoitusprosessiin ja yhdessä kirjoittamiseen.

Keskeiset sisällöt
- kirjoitusprosessi, erityisesti tekstin muokkaaminen, viimeistely ja palautteen antaminen
- kirjoittamista erilaisiin tarkoituksiin, muun muassa asia- ja asioimiskirjoittamista
- tekstin tuottamista erilaisista aineistoista ja luovaa kirjoittamista

- kirjoittamista materiaalin pohjalta sekä pohjatekstin tekstilajin ja kielen havainnointia, esimerkiksi tekstin kommentointia
- kielen rakenteita opiskelijoiden tarpeiden mukaan
- kielenhuollon kertaus: muun muassa sitaattivälimerkit, lähteiden lainaaminen
- suullinen tehtävä kurssin aiheista, esimerkiksi paneeli, keskustelu, alustus, puheenvuoro

9. Lukutaitojen syventäminen (S29)

Opiskelija syventää ja monipuolistaa taitojaan eritellä, tulkita, tuottaa ja arvioida erilaisia tekstejä. Hänen kriittinen ja kulttuurinen lukutaitonsa syvenee.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- vahvistaa taitoaan lukea analyyttisesti, kriittisesti, eläytyvästi ja luovasti erilaisia tekstejä
- syventää käsitystään monilukutaidosta, tekstien piirteistä ja tekstilajeista
- syventää käsitystään tiedon- ja tieteenalojen kielistä ja puhetavoista
- kehittää suomalaisen kirjallisuuden tuntemustaan.

Keskeiset sisällöt
- erilajisten kaunokirjallisten ja asiatekstien sekä eri tiedon- ja tieteenalan tekstien lukemista
- kirjallisuudesta keskustelemista ja kirjoittamista, oman lukukokemuksen jakamista
- kielen käsitteet tekstien erittelyssä, tulkinnassa ja arvioinnissa
- tekstianalyysi, tekstin rakenne, tekstilajit, intertekstuaalisuus
- vapaavalintainen kaunokirjallinen teos, esimerkiksi oman kulttuuri-identiteetin rakentumisen kannalta tärkeä teos
- kirjailija- tai teosesittely
- käännösharjoitus

Seudullinen opetussuunnitelma

S21 Tekstit ja vuorovaikutus

Kurssin tavoitteena on tekstien monimuotoisuuden ymmärtäminen ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen. Opiskelijan viestijäkuva syventyy ryhmäkeskusteluissa, proosaa analysoimalla, lähteitä kriittisesti tutkimalla ja moniäänisiä tekstikokonaisuuksia erittelemällä. Kerrataan keskeiset suomen kielen rakenteet ja kieliopin käsitteet sekä sananmuodostuskeinot.

S22 Kieli, kulttuuri ja identiteetti

Kurssilla keskeistä on kielentuntemus ja oman kieli-identiteetin rakentuminen sekä suomen kielen ja kulttuurin erityisyyden ymmärtäminen maailman kielten joukossa. Opiskelija soveltaa kielen rakenteiden tuntemustaan omia tekstejä prosessinomaisesti tuottaessaan sekä

kehittyy palautteen antajana ja vastaanottajana. Kurssilla harjoitellaan kuullun ymmärtämistä ja omaa viestimistä esimerkiksi suunniteltuja puhe-esityksiä pitämällä.

S23 Kirjallisuuden keinoja ja tulkintaa

Kurssilla perehdytään kaunokirjallisuuden lajeihin ja monimuotoisiin teksteihin. Kurssin tavoitteena on syventää opiskelijan taitoa eritellä ja tulkita kirjallisuutta ja esimerkiksi teatteri- ja elokuvataidetta sekä suullisesti että kirjallisesti. Keskeistä on kirjallisuuden pohjalta kirjoittaminen ja kielikuvien, vertausten sekä monitulkintaisten ilmausten kulttuurisidonnaisuuden ymmärtäminen. Kurssissa luetaan jokin suomalaisen kirjallisuuden keskeinen teos, jota käsitellään kirjallisuuskeskustelussa.

S24 Tekstit ja vaikuttaminen

Kurssilla tutkitaan monimuotoisia tekstejä vaikuttamisen näkökulmasta. Tavoitteena on syventää kriittistä lukutaitoa ja oppia tarkastelemaan ja arvioimaan tekstejä ja niiden välittämiä arvoja. Opiskelija harjoittelee argumentointitaitoja ja tuottaa sekä kantaa ottavia kirjoituksia että puheenvuoroja. Opiskelija syventää kielen perusrakenteiden hallintaa, erityisesti sijamuotojen merkitystehtäviä ja rektioita sekä tarkastelee nominaalimuotoja että lauseenvastikkeita.

S25 Teksti ja konteksti

Kurssilla opitaan tunnistamaan tekstin tyylipiirteitä. Erityylisiä tekstejä eritellään, tulkitaan ja tuotetaan sekä kirjallisesti että suullisesti. Kurssilla tutustutaan keskeisten teosten avulla kulttuurisen kontekstin käsitteeseen ja ymmärretään, että kirjallisuus on kulttuuri- ja aikasidonnaista. Lisäksi opiskelijat perehtyvät kielenhuoltoon tyylin näkökulmasta. Opiskelija valmistaa puhe-esityksen tai osallistuu esimerkiksi paneelikeskusteluun kirjallisuuden tai muiden tekstien pohjalta.

S26 Nykykulttuuri ja kertomukset

Kurssilla käsitellään nykykirjallisuutta ja -kulttuuria erityisesti kertomusten näkökulmasta. Opiskelija syventää käsitystään suomalaisesta nykykulttuurista ja sen ajankohtaisista ilmiöistä. Keskeistä on oppia toimimaan eettisesti ja rakentavasti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, esimerkiksi verkossa. Kurssiin kuuluu puhe- ja kirjoitustehtäviä sekä kielenhuoltoa. Opiskelija vertailee suomalaista kulttuuria muihin tuntemiinsa kulttuureihin. Laajennetaan sanavarastoa ja perehdytään vaikeisiin kielen rakenteisiin.

S27 Puhe- ja vuorovaikutustaitojen syventäminen

Kurssin tavoitteena on syventää ja monipuolistaa puhe- ja vuorovaikutustaitoja. Opiskelija oppii tarkastelemaan tietoisesti erilaisia vuorovaikutustilanteita sekä arvioimaan itseään ja muita esiintyjinä ja ryhmässä viestijöinä. Lisäksi opiskelija ymmärtää puheviestinnän kulttuurisidonnaisuuden. Opiskelija oppii tuntemaan puhutun kielen sävyjä ja eri tyylejä.

S28 Kirjoittamistaitojen syventäminen

Kurssin tavoitteena on syventää tekstin tuottamisen taitoja ja kerrata kielenhuoltoa. Kurssilla kirjoitetaan muun muassa asiatyylisiä aineistopohjaisia tekstejä sekä mediatekstejä yksin ja yhdessä. Kurssilla käsitellään ajankohtaisia teemoja myös keskustellen. Kurssilla kerrataan kirjoittamisprosessi ja valmistaudutaan yo-kokeeseen.

S29 Lukutaitojen syventäminen

Kurssin tavoitteena on syventää monipuolisesti lukutaitoja. Erilaisia tekstejä, myös monimuotoisia, analysoidaan kirjallisesti ja suullisesti. Tutustutaan kielen analyysin ja erittelyn käsitteisiin sekä jaetaan omia lukukokemuksia. Opiskelija tekee käännösharjoituksen sekä kirjailija- tai teosesittelyn. Kurssi valmentaa yo-kokeeseen.

5.4 Toinen kotimainen kieli

5.4.1 Ruotsi

Ruotsin kielen opetus syventää perusopetuksessa aloitettua kielikasvatusta ja kielitietoisuuden kehittämistä. Opiskelijoita ohjataan kehittämään ruotsin kielen taitoaan ja laajentamaan monikielistä kompetenssiaan sekä kehittämään metakielellisiä taitojaan. Ruotsin kielen opetus perustuu laajaan tekstikäsitykseen, jossa tekstillä tarkoitetaan sekä puhuttua että kirjoitettua kieltä. Kieltenopetus edistää osaltaan opiskelijoiden monilukutaitoa.

Opetus vahvistaa opiskelijoiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia ruotsia ja käyttää taitoaan rohkeasti sekä tarjoaa mahdollisuuksia kokea oppimisen iloa. Opetus vahvistaa opiskelijoiden halua ja taitoa toimia ruotsinkielisissä ympäristöissä sekä Suomessa että Ruotsissa kuin muuallakin, missä se on mahdollista. Kaikkea opiskelijoiden kielitaitoa hyödynnetään, ja opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä opiskelijoiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Opiskelijoita ohjataan pohtimaan asenteiden ja arvojen merkitystä ja kehittämään taitoaan toimia rakentavasti eri yhteyksissä. Opetus antaa valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa ja syventää opiskelijoissa maailmankansalaisen taitoja.

Opiskelijoita rohkaistaan hankkimaan elinikäisiä kielenopiskelutaitoja tunnistamalla itselleen sopivia tapoja oppia ruotsin kieltä, arvioimalla oman oppimisensa edistymistä sekä näkemään kielitaito myös työelämätaitona. Kielten opiskelussa ja kielivalinnoissa vahvistetaan sukupuolten tasa-arvoa kannustamalla ennakkoluulottomuuteen ja käsittelemällä monipuolisesti erilaisia aiheita.

Kieltenopetuksessa hyödynnetään tutkivaa oppimista käyttäen monipuolisia ja opiskelijalähtöisiä menetelmiä. Opiskelijoita ohjataan hakemaan, arvioimaan ja käsittelemään tietoa ruotsin kielellä, mahdollisesti myös muilla pohjoismaisilla kielillä. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään luontevasti opiskeluympäristöjen osana.

Kieltenopetuksessa käsitellään teemoja, joiden avulla kieltenoppiminen tuodaan osaksi lukio-opiskelun kokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää työskentelyä. Opiskelijoille tarjotaan merkityksellisiä, avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä. Aihekokonaisuudet, teemaopinnot ja muu oppiainerajat ylittävä opiskelu kannustavat opiskelijoita hyödyntämään eri kielten vähäistäkin taitoaan ja monikielistä kompetenssiaan.

Opetuksessa otetaan huomioon se, että opiskelijoiden eteneminen taitotasoilla tapahtuu eri tahdissa, mikä edellyttää tehtävien eriyttämistä tai muuta tukemista.

Seudullinen opetussuunnitelma: opetuksen yleiset tavoitteet

Ruotsin kielen opetuksen tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa sellaisen toiminnallisen kielitaidon, josta on hyötyä sekä jatko-opinnoissa että työelämässä. Tavoitteena on, että oppilas tuntee tärkeimmät kohteliaisuussäännöt ja pystyy ottamaan vuorovaikutuksessaan huomioon joitakin tärkeimpiä kulttuurisiin käytänteisiin liittyviä näkökohtia. Opiskelija osaa soveltaa useita ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa. Opiskelija ymmärtää ruotsin kielen merkityksen Suomen toisena kansalliskielenä. Lisäksi tavoitteena on perehdyttää opiskelijaa tutustumaan Pohjoismaita yhdistäviin arvoihin ja pohjoismaiseen kieliympäristöön. A-oppimäärän tavoitteena on, että opiskelijalla on syvällisempi sanaston ja rakenteiden hallinta.

Kursseilla opiskelijoita kannustetaan ottamaan vastuuta opiskelustaan ja kehittämään taitojaan itsearvioinnissa ja vertaisarvioinnissa.

Seudullinen opetussuunnitelma: opiskeluympäristö ja -menetelmät

Ruotsin kielen oppiminen edellyttää lähtökohtaisesti viestintää ja kommunikaatiota. Oppiaineen perusluonne on yhteistoiminnallinen ja yhteisöllinen, esimerkiksi suullinen työskentely parin kanssa on tavallinen opiskelumenetelmä. Lukio-opintojen aikana on tärkeää herättää opiskelijat ymmärtämään, miten muiden kielten osaaminen edistää myös ruotsin kielen oppimista ja päinvastoin.

Ainerajat ylittävää osaamista voidaan edistää seuraamalla ajankohtaisia asioita ruotsiksi eri medioita käyttäen. Oppiainerajat ylittävää oppimista voi toteuttaa myös teemaopinnoilla. Ruotsi oppiaineena yhdistyy luontevasti esimerkiksi historiaan, yhteiskuntaoppiin, maantieteeseen ja taito- ja taideaineisiin.

Eräs tapa opiskella ruotsia koulun ulkopuolella on käyttää kieltä virtuaaliympäristössä. Opettajalla on tärkeä rooli opiskelijoiden ohjaamisessa ruotsin pariin verkostoissa. Luokkahuoneesta on mahdollista päästä ulos myös yhteistyökumppaneiden avulla (esim. SRO, Svenska nu, suomenruotsalaiset koulut, LL-bladet, 8sidor, Hbl). Mielekkäitä kielenkäyttökonteksteja ovat mm. teatterivierailut, rap-työpajat, opintomatkat, ruotsinkielisiin yrityksiin ja yhteisöihin tutustuminen.

Opiskelijoille pyritään tarjoamaan mahdollisuuksia kokeilla erilaisia sähköisiä oppimisympäristöjä, jotta opiskelija voi löytää niistä itselleen parhaiten soveltuvat.

Seutukunnan ruotsinopettajilla on yhteinen materiaalipankki, johon kaikki voivat lisätä eri kursseille sopivaa materiaalia ja opetusvinkkejä. Yhteistyötä voidaan tehdä kaikilla kursseilla.

Kurssien itsenäisestä suorittamisesta sovitaan koulukohtaisesti.

Ruotsin kielen opetuksen yhteiset tavoitteet

Ruotsin kielen eri oppimäärien opetuksen yhteisinä tavoitteina on, että opiskelija

- kehittyy ruotsin kielen käyttäjänä sekä toimijana kulttuurisesti moninaisessa maailmassa kansallisissa, pohjoismaisissa, eurooppalaisissa sekä globaaleissa kohtaamisissa, joissa ruotsin kielen hyödyntäminen on mahdollista
- ymmärtää ruotsin kielen merkityksen Suomen toisena kansalliskielenä

- rohkaistuu hyödyntämään ruotsin kieltä luovasti opiskelussa, työssä ja vapaa-aikana
- vankentaa ruotsin kielen osaamistaan, kielitajuaan ja taitoaan soveltaa kielitietoa myös kielirajat ylittäen
- kehittyy tavoitteellisena kielten oppijana ja osaa soveltaa kieltenopiskelustrategioita
- ymmärtää monipuolisen kielitaidon merkityksen ja kielitaidon myötä kasvavat toimintamahdollisuudet
- osaa arvioida oman osaamisensa riittävyyttä jatko-opintojen näkökulmasta
- osaa suunnitella kieliopintojaan tulevaisuuden tarpeitaan varten työelämän ja kansainvälistymisen näkökulmista.

Tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa opiskelemassaan oppimäärässä kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon (liite 1) tasot alla olevan taulukon mukaisesti ja osaa suhteuttaa omaa osaamistaan tavoitteeksi asetettuihin taitotasoihin. Opiskelija asettaa omia tavoitteitaan, arvioi taitojensa kehittymistä ja kehittää niitä edelleen.

Oppimäärä	Taito toimia vuorovaikutuksessa	Taito tulkita tekstejä	Taito tuottaa tekstejä
A-oppimäärä	B2.1	B2.1	B1.2
B1-oppimäärä	B1.1	B1.1	B1.1
B3-oppimäärä	A2.2	A2.2	A2.1
Äidinkielenomainen oppimäärä	B2.2	B2.2	B2.2

Arviointi

Ruotsin kielessä arviointi perustuu ruotsin kielen yhteisten tavoitteiden sekä oppimääräkohtaisten erityisten tavoitteiden saavuttamiseen. Kullakin kurssilla otetaan huomioon kurssikohtaiset painotukset sekä niihin läheisesti nivoutuvat ruotsin kielen yhteiset ja oppimääräkohtaiset tavoitteet. Kaikilla kursseilla annetaan monipuolisesti palautetta opiskelijan edistymisestä oppimisprosessin eri vaiheissa. Palautetta annetaan opiskelijan edistymisestä kielitaidon eri osa-alueilla sekä muissa tavoitteissa, kuten kielenopiskelutaidoissa ja valmiuksissa toimia kohdekielisissä ympäristöissä. Opiskelijoita ohjataan hyödyntämään itse- ja vertaisarviointia. Kaikilla kursseilla voidaan hyödyntää salkkutyöskentelyä, myös oppiainerajat ylittäen.

Arvioinnin tukena, opettajan työvälineenä sekä opiskelijan itse- ja vertaisarvioinnin välineenä käytetään Eurooppalaiseen viitekehykseen perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa. Opintojen alkuvaiheessa palautteenannossa painottuu opiskelijan taito kehittää kielenopiskelutaitojaan. Opintojen edetessä kielitaidon kuvausasteikkoa voidaan hyödyntää enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä.

A-oppimäärän syventävän kurssin 8, B1-oppimäärän syventävän kurssin 6 ja äidinkielenomaisen oppimäärän syventävän kurssin 8 suorituksen arviointi perustuu Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta saatuun arvosanaan ja muihin kurssin aikaisiin näyttöihin. Kurssit arvioidaan numeroin käyttäen asteikkoa 4–10. Myös kurssiin kuuluva suullisen kielitaidon koe arvioidaan numeroin käyttäen

asteikkoa 4–10. Suullisen kielitaidon kokeesta annetaan erillinen todistus lukion päättötodistuksen liitteenä.

Seudullinen opetussuunnitelma: arviointi

Kielitaidon eri osa-alueita arvioidaan kaikilla kursseilla, mutta eri osa-alueet voivat painottua kurssikohtaisesti. Opiskelijoita ohjataan ottamaan vastuuta omasta opiskelustaan sekä tunnistamaan ja kehittämään taitojaan itse- ja vertaisarvioinnissa.
Palautetta annetaan opiskelijan edistymisestä kielitaidon eri osa-alueilla ja kielen opiskelutaidoissa. Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään kielitaitoaan eri viestintätilanteissa. Arvioinnin tulee olla läpinäkyvää ja dokumentoitua.

Oppimäärän vaihtaminen

Opiskelijan on tarkoituksenmukaista jatkaa aloittamansa oppimäärän opintoja pitkäjänteisesti. Oppimäärää vaihdettaessa ruotsin kielessä pidemmästä oppimäärästä lyhyempään kursseja luetaan hyväksi seuraavasti:

Kurssit	Äidinkielen-omainen oppimäärä		A-oppimäärä		B1-oppimäärä
Kurssi	1	→	1	→	1
Kurssi	2	→	2	→	2
Kurssi	3	→	3	→	3
Kurssi	4	→	4	→	4
Kurssi	5	→	5		
Kurssi	6	→	6	→	5
Kurssi	7	→	7	→	7
Kurssi	8	→	8	→	6

Muut pidemmän oppimäärän mukaiset opinnot voivat olla lyhyemmän oppimäärän syventäviä tai soveltavia kursseja opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Jos opiskelija pyytää, hänelle tulee järjestää mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteamiseksi. Siirryttäessä lyhyemmästä pitempään oppimäärään voidaan opiskelijalta edellyttää lisänäyttöjä, ja tässä yhteydessä myös arvosana harkitaan uudelleen. Opiskelija voi opiskella myös toisen oppimäärän kursseja oppimäärää vaihtamatta. Tällöin kyseessä olevat kurssit voidaan lukea opiskelijan varsinaisen oppimäärän syventäviksi tai soveltaviksi kursseiksi opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

5.4.1.1 Ruotsi, B1-oppimäärä

Opetuksen tavoitteet

Ruotsin kielen B1-oppimäärän opetuksen erityisenä tavoitteena on, että opiskelija

- osaa suhteuttaa omaa osaamistaan kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tasoon B1.1 ja arvioida omien taitojensa kehittymistä sekä kehittää taitojaan edelleen.

Pakolliset kurssit

Pakollisilla kursseilla 1–2 painotetaan opiskelutaitojen vankentamista, oman osaamisen kehittämistä yksin ja yhdessä muiden kanssa sekä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa toimimista. Kurssista 3 lähtien kiinnitetään enenevässä määrin huomiota eri tekstilajien edellyttämään kieleen. Kursseilla 4–5 painotetaan kieltä tiedonhankinnan, olennaisen tiedon tiivistämisen ja tiedon jakamisen välineenä.

Jokaiselle kurssille varataan tilaa käsitellä ajankohtaisia tai paikallisia asioita, joista voidaan sopia yhdessä. Oppiainerajat ylittävää tai aihekokonaisuuksia avaavaa opetusta voidaan toteuttaa kaikilla kursseilla. Kursseilla harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta, joskin painotukset voivat vaihdella kursseittain.

1. Minun ruotsini (RUB11)

Kurssilla kartoitetaan opiskelijan ruotsin kielen taidon eri osa-alueiden osaamista ja kehittämisen kohteita sekä analysoidaan ja arvioidaan omia kielenopiskelutaitoja. Asetetaan tavoitteita omalle oppimiselle ja etsitään keinoja oman ja yhteisen osaamisen kehittämiseksi. Pohditaan ruotsin kielen merkitystä omassa elämässä nyt ja tulevaisuudessa. Syvennetään vapaamuotoisia ja tuttavallisia matkailuun ja arkeen liittyviä vuorovaikutustaitoja. Käsiteltävät aihepiirit liittyvät nuorten omiin kiinnostuksen kohteisiin sekä tarpeisiin käyttää kieltä erityisesti suullisissa viestintätilanteissa.

2. Hyvinvointi ja ihmissuhteet (RUB12)

Kurssilla harjoitellaan erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia käyttäen ja niistä suoriutumiseen tarvittavia strategioita. Harjoitellaan taitoa toimia aktiivisena keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä. Harjaannutetaan taitoa muotoilla mielipiteitä ja käydä merkitysneuvotteluja arkipäiväiseen elämään liittyvistä asioista. Kurssilla pohditaan eri näkökulmista, mitä on hyvä elämä ja mikä merkitys hyvinvoinnilla ja ihmissuhteilla on ihmisen elämässä. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation tuomia muutoksia vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille.

3. Kulttuuri ja mediat (RUB13)

Kurssilla vahvistetaan monilukutaitoa ja erilaisten tekstilajien tulkitsemis- ja tuottamistaitoa eri medioita hyödyntäen. Tutustutaan suomenruotsalaisiin ja muihin pohjoismaisiin kulttuuri-ilmiöihin ja medioihin ajankohtaisesta ja nuoria kiinnostavasta näkökulmasta.

4. Monenlaiset elinympäristömme (RUB14)

Kurssilla kehitetään erilaisten tekstilajien tulkintaa ja tuottamista. Aihepiireinä ovat kulttuurisesti moninainen elinympäristö sekä yhteiskunnan ajankohtaiset ilmiöt, joita tarkastellaan ensisijaisesti nuorten näkökulmasta.

5. Opiskelu- ja työelämää ruotsiksi (RUB15)

Kurssilla harjoitellaan työelämässä tarvittavia vuorovaikutustaitoja sekä pohditaan jatko-opintoja ja tulevaisuudensuunnitelmia. Tutkitaan mahdollisuuksia opiskella ja tehdä töitä ruotsin kielellä. Tutustutaan mahdollisuuksiin osallistua pohjoismaiseen ja muuhun kansainväliseen yhteistyöhön.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

Kursseilla syvennetään opiskelijan taitoa käyttää ruotsin kieltä eri tarkoituksiin. Kursseilla harjoitellaan tekstien tulkitsemista ja tuottamista yksin ja yhdessä sekä kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Kursseihin voidaan integroida muihin opintoihin liittyvä kirjallinen tai suullinen ruotsinkielinen osuus tai kokonaisuus.

6. Viesti ja vaikuta puhuen (RUB16)

Kurssilla syvennetään taitoa tuottaa kieltä suullisesti, taitoa ymmärtää puhuttua kieltä ja rakentaa dialogia. Vankennetaan puhumisen sujuvuutta sekä harjoitellaan valmistelua edellyttävää suullista tuottamista. Kurssilla kerrataan oppimäärän pakollisilla kursseilla käsiteltyjä aihepiirejä tai niitä täydennetään opiskelijoiden tarpeiden mukaan.

7. Kestävä elämätapa (RUB17)

Kurssilla syvennetään taitoa tulkita ja tuottaa ruotsin kieltä erilaisissa kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa ja erilaisille yleisöille. Kurssilla käsitellään eri tekstilajien tekstejä, kuten fiktiivisiä tai ei-fiktiivisiä, kertovia, kuvaavia, pohtivia, ohjaavia tai kantaa ottavia tekstejä. Kurssilla jatketaan oppimäärän pakollisten kurssien teemojen käsittelyä ekologisen, taloudellisen sekä sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävän elämäntavan näkökulmasta ottaen huomioon opiskelijoiden tarpeet tai kiinnostuksen kohteet.

Seudullinen opetussuunnitelma

RUB11 Minun ruotsini

Kurssilla harjoitellaan suullista viestintää arkielämän tilanteissa. Ääntämiseen kiinnitetään erityistä huomiota. Opiskelijat pohtivat ruotsin kielen merkitystä jatko-opinnoissa ja työelämässä. Opiskelutaitoja kartoitetaan ja kehitetään itsenäisesti ja ryhmissä.

RUB12 Hyvinvointi ja ihmissuhteet

Kurssilla käsitellään ihmissuhteisiin ja hyvinvointiin liittyviä teemoja. Opiskelija harjaantuu ymmärtämään arkielämässä suullisesti ja kirjallisesti lähetettyjä viestejä sekä reagoimaan niihin.

RUB13 Kulttuuri ja mediat

Kurssilla käsitellään kulttuurin eri osa-alueita Suomessa ja muissa Pohjoismaissa viestintäkanavia monipuolisesti hyödyntäen. Opiskelija harjoittelee erityyppisten tekstien ymmärtämistä ja tuottamista.

RUB14 Monenlaiset elinympäristömme

Aihepiireinä ovat kulttuurisesti moninainen elinympäristö sekä ajankohtaiset ilmiöt yhteiskunnassa. Kurssilla kehitetään erilaisten tekstilajien tulkintaa ja tuottamista.

RUB15 Opiskelu- ja työelämää ruotsiksi
Kurssin teemana ovat tulevaisuudensuunnitelmat. Kiinnitetään huomiota ruotsin kielen merkitykseen pohjoismaisessa yhteistyössä. Harjoitellaan jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia vuorovaikutustaitoja ruotsin kielellä.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

RUB16 Viesti ja vaikuta puhuen

Kurssilla parannetaan kykyä ymmärtää ja tuottaa puhuttua kieltä. Opiskelijaa rohkaistaan kehittämään suullista ilmaisutaitoaan ja itsevarmuutta viestijänä. Ääntämiseen kiinnitetään erityistä huomiota. Pakollisten kurssien aihepiirejä ja puheviestinnän kannalta tärkeimpiä rakenteita kerrataan ja laajennetaan.

RUB17 Kestävä elämäntapa

Kurssilla täydennetään pakollisten kurssien teemoja kestävän elämäntavan näkökulmasta. Opiskelija vankentaa taitoaan ymmärtää ja tuottaa erilaisia ruotsinkielisiä tekstejä.

8. Ruotsin kirjoituskurssi (RUB18)

Opiskellaan ruotsin kielen tekstien kirjoittamista monipuolisin harjoituksin.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii kirjoittamaan erilaisia ylioppilaskirjoitusten edellyttämiä kirjoitelmia
- pystyy kehittymään kirjoittajana
- pystyy viestimään kirjallisesti ruotsinkielisessä ympäristössä

Keskeiset sisällöt

- epämuodollisen ja muodollisen tyylin erot
- erityyppiset kirjoitelmat

9. Abien kertauskurssi (RUB19)

Opiskelija valmistautuu monipuolisesti ruotsin kielen ylioppilaskirjoituksiin.

Tavoitteet

- vahvistetaan ylioppilaskokeiden edellyttämiä kielitaitovalmiuksia.

Keskeiset sisällöt

- kerrataan kielen rakenteita ja sanastoa monipuolisin tehtävin.
- harjoitellaan kuullun- ja luetunymmärtämisen taitoja.
- harjoitellaan laatimaan erilaisia ylioppilaskokeiden edellyttämiä kirjoitustehtäviä.

5.5 Vieraat kielet

Kieltenopetus syventää perusopetuksessa aloitettua kielikasvatusta ja kielitietoisuuden kehittämistä. Opiskelijoita ohjataan kehittämään eri kielten taitoaan ja laajentamaan monikielistä kompetenssiaan sekä kehittämään metakielellisiä taitojaan. Kielten opetus perustuu laajaan tekstikäsitykseen, jossa tekstillä tarkoitetaan sekä puhuttua että kirjoitettua kieltä. Kieltenopetus edistää osaltaan opiskelijoiden monilukutaitoa.

Opetus vahvistaa opiskelijoiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti sekä tarjoaa mahdollisuuksia kokea oppimisen iloa. Opetus vahvistaa opiskelijoiden halua ja taitoa toimia kulttuurisesti, kansainvälisesti ja kielellisesti moninaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä. Kaikkea opiskelijoiden kielitaitoa hyödynnetään, ja opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä opiskelijoiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Opiskelijoita ohjataan pohtimaan asenteiden ja arvojen merkitystä ja kehittämään taitoaan toimia rakentavasti eri yhteyksissä. Opetus antaa valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa ja syventää opiskelijoiden maailmankansalaisen taitoja.

Opiskelijoita rohkaistaan hankkimaan elinikäisiä kielenopiskelutaitoja tunnistamalla itselleen sopivia tapoja oppia kieliä, arvioimalla oman oppimisensa edistymistä sekä näkemään kielitaito myös työelämätaitona. Kielten opiskelussa ja kielivalinnoissa vahvistetaan sukupuolten tasa-arvoa kannustamalla ennakkoluulottomuuteen ja käsittelemällä monipuolisesti erilaisia aiheita.

Kieltenopetuksessa hyödynnetään tutkivaa oppimista käyttäen monipuolisia ja opiskelijalähtöisiä menetelmiä. Opiskelijoita ohjataan hakemaan, arvioimaan ja käsittelemään tietoa osaamillaan kielillä. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään luontevasti opiskeluympäristöjen osana.

Kieltenopetuksessa käsitellään teemoja, joiden avulla kieltenoppiminen tuodaan osaksi lukio-opiskelun kokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää työskentelyä. Opiskelijoille tarjotaan merkityksellisiä, avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä. Aihekokonaisuudet, teemaopinnot ja muu oppiainerajat ylittävä opiskelu kannustavat opiskelijoita hyödyntämään eri kielten vähäistäkin taitoaan ja monikielistä kompetenssiaan.

Opetuksessa otetaan huomioon se, että opiskelijoiden eteneminen taitotasoilla tapahtuu eri tahdissa, mikä edellyttää tehtävien eriyttämistä tai muuta tukemista.

Vieraiden kielten opetuksen yhteiset tavoitteet

Vieraiden kielten eri oppimäärien opetuksen yhteisenä tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu hyödyntämään kielitaitoaan luovasti opiskelussa, työssä ja vapaa-aikana
- vankentaa kohdekielen osaamistaan, kielitajuaan ja taitoaan soveltaa kielitietoa myös kielirajat ylittäen
- kehittyy tavoitteellisena kielten oppijana ja osaa soveltaa kieltenopiskelustrategioita
- ymmärtää monipuolisen kielitaidon merkityksen ja kielitaidon myötä kasvavat toimintamahdollisuudet

- osaa arvioida omaa osaamistaan sekä suunnitella kieliopintojaan tulevaisuuden tarpeitaan varten jatko-opintojen, työelämän ja kansainvälistymisen näkökulmasta.

Tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa eri kielissä tai oppimäärissä kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon (liite 1) tasot alla olevan taulukon mukaisesti ja osaa suhteuttaa omaa osaamistaan tavoitteeksi asetettuihin taitotasoihin. Opiskelija asettaa omia tavoitteitaan, arvioi taitojensa kehittymistä ja kehittää niitä edelleen.

Kieli ja oppimäärä	Taito toimia vuorovaikutukse ssa	Taito tulkita tekstejä	Taito tuottaa tekstejä
Englanti A	B2.1	B2.1	B2.1
Muut kielet A	B1.2	B1.2	B1.2
Englanti B1	B1.2	B1.2	B1.2
Muut kielet B1	B1.1	B1.1	B1.1
Englanti B2	B1.1	B1.1	B1.1
Muut kielet B2	A2.2	A2.2	A2.2
Englanti B3	B1.1	B1.1	A2.2
Aasian ja Afrikan kielet B3	A2.1	A2.1 (puhuttu teksti) A1.3 (kirjoitettu teksti)	A2.1 (puhuttu teksti) A1.3 (kirjoitettu teksti)
Muut kielet B3	A2.1	A2.1	A2.1

Arviointi

Vieraissa kielissä arviointi perustuu vieraiden kielten yhteisten tavoitteiden sekä kieli- ja oppimääräkohtaisten erityisten tavoitteiden saavuttamiseen. Kullakin kurssilla otetaan huomioon kurssikohtaiset painotukset sekä niihin läheisesti nivoutuvat vieraiden kielten yhteiset ja oppimääräkohtaiset tavoitteet. Kaikilla kursseilla annetaan monipuolisesti palautetta opiskelijan edistymisestä oppimisprosessin eri vaiheissa. Palautetta annetaan opiskelijan edistymisestä kielitaidon eri osa-alueilla sekä muissa tavoitteissa, kuten kielenopiskelutaidoissa ja valmiuksissa toimia kohdekielisissä ympäristöissä. Opiskelijoita ohjataan hyödyntämään itse- ja vertaisarviointia. Kaikilla kursseilla voidaan hyödyntää salkkutyöskentelyä, myös oppiainerajat ylittäen.

Arvioinnin tukena, opettajan työvälineenä sekä opiskelijan itse- ja vertaisarvioinnin välineenä käytetään soveltuvin osin Eurooppalaiseen viitekehykseen perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa. Opintojen alkuvaiheessa palautteenannossa painottuu opiskelijan taito kehittää kielenopiskelutaitojaan. Opintojen edetessä kielitaidon kuvausasteikkoa voidaan hyödyntää enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä.

A-oppimäärän syventävän kurssin 8 ja B1-oppimäärän syventävän kurssin 6 suorituksen arviointi perustuu Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta saatuun arvosanaan ja muihin kurssin aikaisiin näyttöihin. Kurssit arvioidaan numeroin käyttäen asteikkoa 4–10. Myös kurssiin kuuluva suullisen kielitaidon koe arvioidaan numeroin käyttäen asteikkoa 4–10. Suullisen kielitaidon kokeesta annetaan erillinen todistus lukion päättötodistuksen liitteenä.

Oppimäärän vaihtaminen

Opiskelijan on tarkoituksenmukaista jatkaa aloittamansa oppimäärän opintoja

pitkäjänteisesti. Oppimäärää vaihdettaessa vieraassa kielessä pidemmästä oppimäärästä lyhyempään kursseja luetaan hyväksi latinan kieltä lukuun ottamatta seuraavasti:

Kurssit	A-oppimäärä		B1-oppimäärä		B2-oppimäärä		B3-oppimäärä
Kurssi	1	→	1	→	1	→	3
Kurssi	2	→	2	→	3	→	5
Kurssi	3	→	3	→	4	→	6
Kurssi	4	→	4	→	2	→	4
Kurssi	6	→	5	→	5	→	7
Kurssi	7	→	7	→	6	→	8
Kurssi	8	→	6				

Muut pidemmän oppimäärän mukaiset opinnot voivat olla lyhyemmän oppimäärän syventäviä tai soveltavia kursseja opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Jos opiskelija pyytää, hänelle tulee järjestää mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteamiseksi. Siirryttäessä lyhyemmästä pitempään oppimäärään voidaan opiskelijalta edellyttää lisänäyttöjä, ja tässä yhteydessä myös arvosana harkitaan uudelleen. Opiskelija voi opiskella myös toisen oppimäärän kursseja oppimäärää vaihtamatta. Tällöin kyseessä olevat kurssit voidaan lukea opiskelijan varsinaisen oppimäärän syventäviksi tai soveltaviksi kursseiksi opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

Seudullinen opetussuunnitelma: arviointi

Arviointi on hajautettua ja monipuolista. Siihen kuuluu kiinteänä osana itsearviointi, joka koostuu omien tavoitteiden, oman osaamisen ja kehittymistarpeiden pohdinnasta ja suhteuttamisesta toisiinsa. Opiskelijoita ohjataan ottamaan vastuuta omasta opiskelustaan. Myös vertaisarviointia harjoitetaan. Tarkoituksena on arvioinnin kautta kannustaa ja kehittää opiskelijan taitoja. Kielitaidon kaikkia eri osa-alueita arvioidaan ja painotus voi vaihdella kurssikohtaisesti. Opiskelijoita kannustetaan ilmaisurohkeuteen ja osoittamaan taitonsa käyttämällä opeteltavaa kieltä luontevasti tuotoksissa sekä oppitunneilla. Palautetta voidaan antaa oppimisprosessin eri vaiheissa ja opiskelija saa tarvittaessa tukea oppimismenetelmiensä toimivuuden arviointiin. Mahdollisia arviointitapoja voivat olla salkkutyöskentely (esim. digitaalinen portfolio) sekä pari- että ryhmäkokeet. Mahdollinen kurssityö voi olla esimerkiksi kommentti, kuvaus, selostus, kannanotto, tiivistelmä, esitelmä, esitys, raportti, analyysi, kirjoitelma, runo, video, äänite tai muu projektityö. Opiskelijat voivat olla mukana tuottamassa arviointiin käytettäviä tehtäviä. Arvioinnin tulee olla läpinäkyvää ja dokumentoitua ja arvioinnin perusteista keskustellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa kurssin alussa. Vertaisarviointia voidaan hyödyntää esimerkiksi prosessikirjoittamisen eri vaiheissa sekä erilaisia kirjallisia ja suullisia töitä arvioitaessa. Arvioinnissa voidaan myös tarjota mahdollisuuksia valinnaisten ja ylimääräisten tehtävien suorittamiseen opiskelijoiden mielenkiinnon ja tavoitetason mukaan. Opiskelijoita rohkaistaan työskentelemään pitkäjänteisesti kohti oman tavoitteensa mukaista kielitaitoa.

Kurssit

Vieraiden kielten kurssikoodit muodostuvat kielten kirjaintunnusten, oppimäärien tasotunnusten ja kurssinumeroiden mukaan. Esimerkiksi RAB32 tarkoittaa ranskan kielen B3-oppimäärän kurssia numero 2. Vieraista kielistä käytetään seuraavia koodeja:

EN = englannin kieli
LA = latinan kieli
RA = ranskan kieli
SM = saamen kieli
SA = saksan kieli
VE = venäjän kieli
IA = italian kieli
EA = espanjan kieli
PO = portugalin kieli
KI = kiinan kieli
JP = japanin kieli
KX = muu kieli

5.5.1 Vieraat kielet, englanti, A-oppimäärä

Seudullinen opetussuunnitelma: opetuksen yleiset tavoitteet
A-englannin opetuksen tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa sellaisen kielitaidon, jolla hän pärjää sekä jatko-opinnoissaan että työelämässä. A-englannin tavoitetaso pakollisten kurssien päätyttyä on korkeampi yhteiseurooppalaisella taitotasoasteikolla mitattuna kuin muissa A-kielissä. Opiskelijoita rohkaistaan pyrkimään oman tavoitteensa mukaiseen kielitaitoon työskentelemällä pitkäjänteisesti.

Kursseilla opiskelijoita kannustetaan asennoitumaan opiskeluunsa kuten työntekijä työhönsä. Yhteistyötaitoja ja tilanteen mukaista käyttäytymistä opitaan mm. pari- ja ryhmätöissä sekä erilaisilla vierailuilla ja teatterikäynneillä. Opiskelijalta edellytetään sopimusten ja määräaikojen noudattamista, mikä edistää opiskelijan vastuuntunnon kehittymistä.

Seudullinen opetussuunnitelma: opiskeluympäristö ja -menetelmät
Englannin kielen oppiminen edellyttää lähtökohtaisesti viestintää ja kommunikaatiota. Oppiaineen perusluonne on yhteistoiminnallinen ja yhteisöllinen, esimerkiksi suullinen työskentely parin kanssa on tavallinen opiskelumenetelmä. A-englannin kaikilla kursseilla edellytetään tutkimiseen ja ongelmanratkaisuun perustuvaa oppimisotetta. Esimerkiksi avoimet, luovat kirjalliset ja suulliset tehtävät edellyttävät tiedonhakua ja tiedon analysointia sekä lähdekriittisyyttä.

Kursseilla opiskelijat voivat tehdä kyselytutkimuksia ja haastatteluita. Esimerkiksi kurssilla 5 Tiede ja tulevaisuus voidaan laatia laajempi tutkimus. Myös kurssilla 4 Yhteiskunta ja ympäröivä maailma voidaan laatia mielipidekyselyitä tai esimerkiksi selvittää oman lähialueen asukkaiden uskontokuntia. Kurssilla 6 voidaan laatia oma budjetti ja pohtia sekä tutkia omaa rahankäyttöä sekä elämänhallintaa.

Englannin kieli on väline, jota voidaan käyttää muiden oppiaineiden oppisisältöjen omaksumisen apuna. Ajankohtaisen asioiden seuraaminen englanniksi tukee oppiainerajat ylittävää oppimista. Tiimijaksot, tiimiopettaminen ja tandemopettaminen edistävät oppiaineet ylittävää osaamista. Kurssitarjotin voidaan esimerkiksi laatia niin, että opiskelijat voivat valita peräkkäisillä koodeilla olevat oppiaineet. Tällaisia oppiaineita voivat olla esimerkiksi fysiikka ja englanti. Opettajat suunnittelevat kurssisisällöt yhdessä. Tiimiviikon aikana voidaan suorittaa eri oppiaineiden yhteistyökurssi, joka arvioidaan suoritusmerkinnällä. Ainerajat ylittävää osaamista voi toteuttaa myös valitsemalla koulukohtaisesti yhteisen teeman. Teemana voi olla esimerkiksi vesi tai joku maantieteellinen alue eri näkökulmista. Terveystiedon tai psykologian tutkielma voidaan toteuttaa kokonaan tai osittain englanniksi.

Englannin kieltä opitaan paljon luokkahuoneen ulkopuolella, koska opiskelijat toimivat englannin kielellä vapaa-aikanaan esimerkiksi eri verkostoissa tai sosiaalisessa mediassa. Yhteistyökumppaneiden avulla voidaan opiskella koulun ulkopuolella ja avata opiskelijoille koulunjälkeistä työmaailmaa. Englanti on usein yhteistyökieli, jos kansainvälisillä yhteistyökumppaneilla ei ole muuta yhteistä kieltä. Esimerkiksi englanninkieliset elokuvat, museovierailut, opintomatkat ja yhteistyössä eri yhdistysten kanssa toimiminen tarjoavat mielekkäitä kielenkäyttökonteksteja.

Opiskelijoille pyritään tarjoamaan opintojen alusta lähtien mahdollisuuksia kokeilla erilaisia digitaalisia oppimisympäristöjä, jotta opiskelija voi löytää itsellensä parhaiten soveltuvat oppimisympäristöt. Tarjonta on runsasta, joten on olennaista yrittää löytää mielekkäät digitaaliset opiskelutavat. Opettajan pitää olla kriittinen valitessaan erilaisia digitaalisia sovelluksia opiskelijoilleen, niin että opetusta kehitetään oppimisen eikä esimerkiksi yritysmaailman ehdoilla.

Opettaja ohjaa opiskelijan verkkokursseille tai seudullisille kursseille tarpeen mukaan. Monimuoto-opiskelu on mahdollista, mikäli se on pedagogista syistä perusteltua. Asiantuntijaverkostot ovat siltoja koulujen, yritysten ja muiden sidosryhmien välillä. Seutukuntien välisellä yhteistyöllä asiantuntijaverkostot ovat helposti saavutettavissa.
Seudullinen opettajayhteistyö on voimavara. Yhteistyötä voidaan tehdä millä tahansa kurssilla.

Kurssien itsenäisestä suorittamisesta sovitaan koulukohtaisesti.

Opetuksen tavoitteet

Englannin kielen A-oppimäärän opetuksen erityisenä tavoitteena on, että opiskelija

- kehittyy englannin kielen käyttäjänä sekä toimijana kulttuurisesti moninaisessa maailmassa niin paikallisissa, kansallisissa, eurooppalaisissa kuin globaaleissa yhteisöissä

- ymmärtää englannin kielen merkityksen ja roolin kansainvälisen kommunikaation kielenä
- osaa arvioida oman osaamisensa riittävyyttä jatko-opintojen näkökulmasta
- osaa suunnitella kieliopintojaan tulevaisuuden tarpeitaan varten työelämän ja kansainvälistymisen näkökulmista
- saa kokemuksia laajempien englanninkielisten tekstien lukemisesta, tulkitsemisesta ja käsittelystä
- osaa suhteuttaa omaa osaamistaan kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tasoon B2.1 ja arvioida omien taitojensa kehittymistä sekä kehittää taitojaan edelleen.

Pakolliset kurssit

Pakollisilla kursseilla 1–2 painotetaan opiskelutaitojen vankentamista, oman osaamisen kehittämistä yksin ja yhdessä muiden kanssa sekä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa toimimista. Kurssista 3 lähtien kiinnitetään enenevässä määrin huomiota eri tekstilajien edellyttämään kieleen. Kursseilla 4–6 painotetaan kieltä tiedonhankinnan, olennaisen tiedon tiivistämisen ja tiedon jakamisen välineenä.

Jokaiselle kurssille varataan tilaa käsitellä ajankohtaisia tai paikallisia asioita, joista voidaan sopia yhdessä. Oppiainerajat ylittävää tai aihekokonaisuuksia avaavaa opetusta voidaan toteuttaa kaikilla kursseilla. Kursseilla harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta, joskin painotukset voivat vaihdella kursseittain.

Seudullinen opetussuunnitelma: arviointi
A-englannin arviointi on hajautettua ja monipuolista. Kielitaidon eri osa-alueita arvioidaan kaikilla kursseilla, mutta eri osa-alueet voivat painottua kurssikohtaisesti. Opiskelijoita kannustetaan ilmaisurohkeuteen ja osoittamaan taitonsa käyttämällä englantia luontevasti tuotoksissa sekä oppitunneilla. Opiskelijoita ohjataan ottamaan vastuuta omasta opiskelustaan sekä hyödyntämään itse- ja vertaisarviointia.

Palautetta annetaan oppimisprosessin eri vaiheissa ja opiskelija saa palautetta oppimismenetelmiensä toimivuudesta. Mahdollisia arviointitapoja voivat olla salkkutyöskentely sekä pari-että ryhmäkokeet. Mahdollinen kurssityö voi olla kommentti, kuvaus, selostus, kannanotto, tiivistelmä, esitelmä, esitys, raportti, analyysi, kirjoitelma, runo tai projektityö. Lisäksi kurssityö voi olla opiskelijoiden tuottama video tai ääninauha.

Vertaisarviointia voidaan hyödyntää esimerkiksi prosessikirjoittamisen eri vaiheissa. Arvioinnin tulee olla läpinäkyvää ja dokumentoitua ja arvioinnin perusteista keskustellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa kurssin alussa. Arvioinnissa voidaan myös tarjota mahdollisuuksia valinnaisten ja ylimääräisten tehtävien suorittamiseen opiskelijoiden mielenkiinnon mukaan.

1. Englannin kieli ja maailmani (ENA1)

Kurssilla kartoitetaan opiskelijan kielitaidon eri osa-alueiden osaamista ja kehittämisen kohteita, analysoidaan ja arvioidaan omia kieltenopiskelutaitoja, asetetaan tavoitteita englannin opiskelulle ja etsitään keinoja oman ja yhteisen osaamisen kehittämiseksi. Kurssilla pohditaan maailman kielellistä monimuotoisuutta, englannin kieltä globaalina ilmiönä sekä kielitaitoa välineenä kasvattaa kulttuurista osaamista. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät opiskeluun, nuoren elämänpiiriin ja kielenkäyttötarpeisiin.

2. Ihminen verkostoissa (ENA2)

Kurssilla harjoitellaan toimintaa kielelliseltä ja kulttuuriselta vaativuudeltaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa eri viestintäkanavia käyttäen, myös kansainvälisessä kontekstissa. Syvennetään taitoa toimia aktiivisena keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä. Harjaannutetaan taitoa muotoilla mielipiteitä sekä käydä merkitysneuvotteluja. Monipuolistetaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa tarvittavien strategioiden valikoimaa. Kurssilla käsitellään ihmissuhteisiin liittyviä teemoja ja niiden yhteydessä psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista hyvinvointia. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation merkitystä vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille.

3. Kulttuuri-ilmiöitä (ENA3)

Kurssilla laajennetaan ja syvennetään opiskelijoiden monilukutaitoa. Kurssilla tehdään eri tekstilajien tuotoksia painottaen tekstilajille ominaista kielellistä tarkkuutta. Aihepiireinä ovat erilaiset kulttuuriset ilmiöt, englanninkieliset mediat sekä luova toiminta.

4. Yhteiskunta ja ympäröivä maailma (ENA4)

Kurssilla kehitetään tiedonhankintataitoja ja kriittistä lukutaitoa sekä harjoitellaan aktiivista toimijuutta englannin kielellä. Tutustutaan erilaisiin yhteiskunnallisista ilmiöistä käytäviin keskusteluihin erityisesti aktiivisen kansalaisuuden näkökulmasta. Pohditaan yksilöiden ja yhteisöjen vastuita ja toimintamahdollisuuksia, kuten ihmisoikeuskysymyksiä ja vaikuttamismahdollisuuksia kansalaisyhteiskunnassa.

5. Tiede ja tulevaisuus (ENA5)

Kurssilla syvennetään tekstin tulkinnan ja tuottamisen sekä tiedonhankinnan taitoja hakemalla tietoa opiskelijoita kiinnostavista tiedon- ja tieteenaloista. Harjaannutaan jakamaan omia tietoon tai mielipiteeseen perustuvia näkökantoja. Pohditaan erilaisia tulevaisuudenvisioita erityisesti teknologian ja digitalisaation näkökulmista sekä englannin kielen asemaa kansainvälisenä tieteen ja teknologian kielenä. Aihepiirit nousevat eri tiedon- ja tieteenaloista.

6. Opiskelu, työ ja toimeentulo (ENA6)

Kurssilla syvennetään käsitystä kielitaidosta työelämätaitona ja sosiaalisena pääomana. Tutustutaan tekstilajeihin, joita opiskelijat kohtaavat mahdollisissa jatko-opinnoissa tai työelämässä. Pohditaan jatko-opinto- tai urasuunnitelmia ja työntekoa myös kansainvälisessä kontekstissa. Käsitellään talousasioita, jotka liittyvät itsenäistyvän, työelämään astuvan nuoren elämänpiiriin, sekä laajempia talouden ilmiöitä.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

Kursseilla syvennetään opiskelijan taitoa käyttää englannin kieltä eri tarkoituksiin. Kursseilla harjoitellaan tekstien tulkitsemista ja tuottamista yksin ja yhdessä sekä kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Kursseihin voidaan integroida muihin opintoihin liittyvä laajahko kirjallinen tai suullinen englanninkielinen osuus tai kokonaisuus.

7. Kestävä elämäntapa (ENA7)

Kurssilla syvennetään taitoa tulkita ja tuottaa englantia erilaisissa kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa ja erilaisille yleisöille. Kurssilla analysoidaan tai tuotetaan eri tekstilajien tekstejä, kuten fiktiivisiä tai ei-fiktiivisiä, kertovia, kuvaavia, pohtivia, ohjaavia tai kantaa ottavia tekstejä. Kurssilla jatketaan oppimäärän pakollisten kurssien teemojen käsittelyä ekologisen, taloudellisen sekä sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävän elämäntavan näkökulmasta ottaen huomioon opiskelijoiden tarpeet tai kiinnostuksen kohteet.

8. Viesti ja vaikuta puhuen (ENA8)

Kurssilla syvennetään taitoa tuottaa kieltä suullisesti, taitoa ymmärtää puhuttua kieltä ja rakentaa dialogia. Vankennetaan puhumisen sujuvuutta sekä harjoitellaan valmistelua edellyttävää suullista tuottamista. Kurssilla kerrataan oppimäärän pakollisilla kursseilla käsiteltyjä aihepiirejä tai niitä täydennetään opiskelijoiden tarpeiden mukaan.

Seudullinen opetussuunnitelma

ENA 1 Englannin kieli ja maailmani

Kurssilla käsitellään nuoren arkielämään liittyviä aihepiirejä. Opiskelija

perehtyy englantiin maailmankielenä ja kommunikaation välineenä. Kurssilla kehitetään opiskelutaitoja itsenäisesti ja ryhmässä.

ENA 2 Ihminen verkostoissa

Kurssilla käsitellään ihmissuhteisiin ja hyvinvointiin liittyviä teemoja. Opiskelija pyrkii parantamaan kommunikaatiovarmuuttaan ja hän tutustuu eri viestintäkanaviin.

ENA 3 Kulttuuri-ilmiöitä

Kurssilla tutustutaan kulttuurin eri osa-alueisiin ja luovaan toimintaan. Opiskelija harjoittelee erityyppisten tekstien tuottamista ja ymmärtämistä.

ENA 4 Yhteiskunta ja ympäröivä maailma

Kurssilla perehdytään ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin ilmiöihin ja vaikuttamiseen Suomessa sekä maailmalla. Opiskelija kehittää kriittistä lukutaitoaan ja tiedonhakutaitojaan.

ENA 5 Tiede ja tulevaisuus

Kurssilla tutustutaan englantiin tieteen, tutkimuksen ja teknologian kielenä sekä pohditaan erilaisia tulevaisuudenvisioita. Opiskelija kehittää argumentointitaitojaan suullisessa ja kirjallisessa viestinnässä.

ENA 6 Opiskelu, työ ja toimeentulo

Kurssilla syvennetään jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavaa englannin kielitaitoa. Opiskelija perehtyy talousasioihin sekä nuoren omasta että yhteiskunnallisesta näkökulmasta.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

ENA 7 Kestävä elämäntapa

Kurssilla täydennetään pakollisten kurssien teemoja kestävän elämäntavan näkökulmasta. Opiskelija vankentaa taitoaan ymmärtää ja tuottaa erilaisia tekstejä. Opiskelija kehittää kielitaitoaan ja kielellistä tarkkuuttaan omien tarpeidensa ja taitotasonsa mukaan.

ENA 8 Viesti ja vaikuta puhuen

Kurssilla parannetaan kykyä ymmärtää ja tuottaa puhuttua kieltä. Opiskelijaa rohkaistaan kehittämään suullista ilmaisutaitoaan ja itsevarmuutta viestijänä. Pakollisten kurssien aihepiirejä kerrataan ja laajennetaan.

9. Englannin kirjoituskurssi (ENA9)

Opiskellaan englannin kielen ainekirjoitusta monipuolisin harjoituksin.

Tavoitteet
- perehtyä eri ainekirjoitustyyppeihin.
- oppia kirjoittamaan erilaisia ylioppilaskirjoitusten edellyttämiä kirjoitelmia.
- saada varmuutta omaan kirjalliseen ilmaisuun.

Keskeiset sisällöt
- harjoitella erilaisten ainekirjoitustyyppien laatimista monipuolisin tehtävin.
- oppia analysoimaan ja arvioimaan omia kirjoitelmia.

10. Abien kertauskurssi (ENA10)

Opiskelija valmistautuu monipuolisesti englannin kielen ylioppilaskirjoituksiin.

Tavoitteet
- vahvistetaan ylioppilaskokeiden edellyttämiä kielitaitovalmiuksia.

Keskeiset sisällöt
- kerrataan kielen rakenteita ja sanastoa monipuolisin tehtävin.
- harjoitellaan kuullun- ja luetunymmärtämisen taitoja.
- harjoitellaan laatimaan erilaisia ylioppilaskokeiden edellyttämiä kirjoitustehtäviä.

5.5.2 Vieraat kielet, A-oppimäärä

Opetuksen tavoitteet

Vieraan kielen A-oppimäärän opetuksen erityisenä tavoitteena on, että opiskelija

- kehittyy kohdekielen käyttäjänä ja toimijana kulttuurisesti moninaisessa maailmassa niin kansallisissa, eurooppalaisissa kuin globaaleissa yhteisöissä
- osaa suhteuttaa omaa osaamistaan kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tasoon B1.2 ja arvioida omien taitojensa kehittymistä sekä kehittää taitojaan edelleen.

Seudullinen ops: opetuksen tavoitteet

Vieraan kielen A-oppimäärän tavoitteena on luoda kielitaito, joka mahdollistaa kohdekielen hyödyntämisen jatkossa niin matkoilla kuin opiskelu- ja työelämässä. Opetuksessa korostetaan vertailua muihin opiskeltaviin kieliin, sananjohtamiskykyä, päättelyä sekä viestintä- ja ongelmanratkaisutaitoja. Opiskelijoita rohkaistaan ja tuetaan työskentelemään järjestelmällisesti oman tavoitteensa mukaisen kielitaidon saavuttamiseksi. Opiskelu- ja tiedonhakumenetelmiä vahvistetaan ja kehitetään. Yhteistyötaitoja sekä rakentavan kulttuurienvälisen kohtaamisen ja viestinnän taitoja vahvistetaan eri tavoilla. Kotimaan ja oman seutualueen kohdekielisen käsittelyn ja esittelyn mukaan tuominen on erityinen painopistealue ajankohtaisten aiheiden kaikkiin kursseihin integroimisen ohella. Opetuksessa pyritään mahdollisimman autenttisten viestintätilanteiden syntymiseen.

Seudullinen ops: opiskeluympäristö ja menetelmät

Oleellinen osa vieraan kielen oppimista on viestintä ja kommunikaatio. Oppiaineen perusluonne on yhteistoiminnallinen ja yhteisöllinen, esimerkiksi suullinen työskentely parin kanssa on tavallinen opiskelumenetelmä. Vertaisoppimisen merkitystä vahvistetaan tietoisesti niin luokkatilanteissa kuin virtuaaliympäristöissä opiskellessa. Pyrittäessä mahdollisimman autenttisten viestintätilanteiden syntymiseen hyödynnetään erityisesti myös internetin tarjoamia mahdollisuuksia.

Opiskelijoiden roolia aktiivisina toimijoina, vastuunottajina ja reflektoijina tuetaan. Tavoitteena on, että he voivat kokea oppimisen iloa ja muita positiivisia kielenoppija-minäkuvaa vahvistavia tunne-elämyksiä kieltä koulussa opiskellessaan. Opiskelijoita kannustetaan ja tuetaan suunnitelmallisen, vastuullisen ja mahdollisimman itseohjautuvan koulussa opiskelun ohella hyödyntämään myös informaalista oppimista, eli löytämään vapaa-aikanaan kohdekielisiä, itseä kiinnostavia foorumeita, esimerkiksi innostavien teemojen verkostoja tai sosiaalisen median yhteisöjä. Yhteistyökumppaneiden avulla voidaan opiskella koulun ulkopuolella ja avata opiskelijoille koulunjälkeistä työmaailmaa. Oppimisympäristöt ovat siis moninaiset ja ulottuvat mahdollisimman usein myös fyysisen koulurakennuksen ulkopuolelle. Kieltä voidaan oppia vaikkapa liikkumalla ja toimimalla kotipaikkakunnalla ja luonnossakin. Esimerkiksi kohdekieliset elokuvat, teatteri-, museo- ja muut vierailut, opintomatkat ja yhteistyössä eri yhdistysten kanssa sekä kansallisissa tai kansainvälisissä (verkko)projekteissa toimiminen tarjoavat mielekkäitä

kielenkäyttökonteksteja ja antavat mahdollisuuksia harjoitella yhteistyötaitoja ja eri tilanteissa toimimista. Asiantuntijaverkostoja hyödynnetään siltoina koulujen, yritysten ja muiden sidosryhmien välillä.

Opiskelijoille tarjotaan opintojen alusta lähtien mahdollisuuksia käyttää joitain sopivia digitaalisia oppimisympäristöjä. Lisäksi opiskelijaa tuetaan ottamaan käyttöön hänelle itselleen mieluisat henkilökohtaiset digitaaliset oppimistyökalut. Tarjonta on runsasta, joten on olennaista etsiä mahdollisimman hyviä ja pedagogisesti mielekkäitä digitaalisia opiskelutapoja. Opetusta kehitetään siis oppimisen eikä esimerkiksi yritysmaailman ehdoilla. Monimuoto-opiskelu on mahdollista, mikäli se on pedagogista syistä perusteltua. Opettaja ohjaa opiskelijan tarpeen mukaan verkkokursseille tai seudullisille kursseille. Seudullinen opetusyhteistyö tarjoaa mahdollisuuksia esimerkiksi opetuksen monipuolistamiseen. Seutukuntien välisellä yhteistyöllä voidaan tarjota esimerkiksi sellaisia erikoiskursseja, joihin ei yhdestä koulusta riitä opiskelijoita, esimerkiksi kansainvälisiä projekti(verkko)kursseja.

Oppiainerajat ylittävän tai aihekokonaisuuksia avaavan opetuksen merkitys korostuu kielitaidon kasvaessa. Teemana voivat olla esimerkiksi kulttuuri-ilmiöt, ympäristö tai joku maantieteellinen alue eri näkökulmista. Kotimaan ja kotiseudun esittely eri näkökulmista esim. teemaviikon aikana on myös tärkeä lähestymisvaihtoehto. Kansainväliset projektit voivat olla myös teemaviikkoihin/ teemakurssiin liitettyjä. Projektin matkaa voidaan esim. valmistella koulun teemaviikolla työpajoissa tai olla viikon aikana yhteydessä ystävyyskouluun tehden projektin teemaan liittyvää yhteistyötä internet-työkalujen avulla: videokonferenssi, yhteisesti työstettävät online-dokut, wikit jne.

Seudullinen ops: Aihekokonaisuudet
Opiskeltavan kielen opintoihin sisältyvät kaikki aihekokonaisuudet. Kieliaineen kannalta keskiössä ovat kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys, globaalit kysymykset sekä monilukutaito ja mediat.

Kursseissa A11-A12 korostuvat erityisesti seuraavat aihekokonaisuudet: kulttuurientuntemus ja kansainvälisyys sekä aktiivinen kansalaisuus, yrittäjyys ja työelämä, sekä hyvinvointi ja turvallisuus. Kurssissa A13 korostuvat aihekokonaisuudet, kulttuurientuntemus ja kansainvälisyys, monilukutaito ja mediat, sekä aktiivinen kansalaisuus, yrittäjyys ja työelämä. Kurssissa A14 korostuvat aihekokonaisuudet aktiivinen kansalaisuus, yrittäjyys ja työelämä, kulttuurientuntemus ja kansainvälisyys, kestävä elämäntapa ja globaali vastuu sekä monilukutaito ja mediat. Kurssissa A15 korostuvat aihekokonaisuudet teknologia ja yhteiskunta, monilukutaito ja mediat sekä hyvinvointi ja turvallisuus. Kurssissa A16 keskeisiä aihekokonaisuuksia ovat aktiivinen kansalaisuus, yrittäjyys ja työelämä, monilukutaito ja mediat, kulttuurientuntemus ja kansainvälisyys sekä hyvinvointi ja turvallisuus. Kurssissa A17 korostuvat erityisesti seuraavat aihekokonaisuudet: kestävä elämäntapa ja globaali vastuu, aktiivinen kansalaisuus yrittäjyys ja työelämä, teknologia ja yhteiskunta, hyvinvointi ja turvallisuus sekä monilukutaito ja mediat. Kurssissa A18 sivutaan kaikkia aihekokonaisuuksia.

Pakolliset kurssit

Pakollisilla kursseilla 1–2 painotetaan opiskelutaitojen vankentamista, oman osaamisen kehittämistä yksin ja yhdessä muiden kanssa sekä erilaisissa

vuorovaikutustilanteissa toimimista. Kurssista 3 lähtien kiinnitetään enenevässä määrin huomiota eri tekstilajien edellyttämään kieleen. Kursseilla 4–6 painotetaan kieltä tiedonhankinnan, olennaisen tiedon tiivistämisen ja tiedon jakamisen välineenä.

Jokaiselle kurssille varataan tilaa käsitellä ajankohtaisia tai paikallisia asioita, joista voidaan sopia yhdessä. Oppiainerajat ylittävää tai aihekokonaisuuksia avaavaa opetusta voidaan toteuttaa kaikilla kursseilla. Kursseilla harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta, joskin painotukset voivat vaihdella kursseittain.

1. Kieli ja maailmani

Kurssilla kartoitetaan opiskelijan kielitaidon eri osa-alueiden osaamista ja kehittämisen kohteita sekä analysoidaan ja arvioidaan omia kieltenopiskelutaitoja. Asetetaan tavoitteita kohdekielen opiskelulle ja etsitään keinoja oman ja yhteisen osaamisen kehittämiseksi sekä autenttisia kohdekielisiä kielenkäyttöympäristöjä. Kurssilla pohditaan maailman kielellistä monimuotoisuutta ja kielitaitoa välineenä kasvattaa kulttuurista osaamista. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät opiskeluun, nuoren elämänpiiriin ja kielenkäyttötarpeisiin.

2. Ihminen verkostoissa

Kurssilla harjoitellaan toimintaa kielelliseltä ja kulttuuriselta vaativuudeltaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa eri viestintäkanavia käyttäen, myös kansainvälisessä kontekstissa. Syvennetään taitoa toimia aktiivisena keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä. Harjaannutetaan taitoa muotoilla mielipiteitä sekä käydä merkitysneuvotteluja. Monipuolistetaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa tarvittavien strategioiden valikoimaa. Kurssilla käsitellään ihmissuhteisiin liittyviä teemoja ja niiden yhteydessä psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista hyvinvointia. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation tuomia muutoksia vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille.

3. Kulttuuri-ilmiöitä

Kurssilla laajennetaan ja syvennetään monilukutaitoa. Kurssilla tehdään eri tekstilajien tuotoksia painottaen tekstilajille ominaista kielellistä tarkkuutta. Aihepiireinä ovat erilaiset kulttuuriset ilmiöt, kohdekieliset mediat sekä luova toiminta.

4. Yhteiskunta ja ympäröivä maailma

Kurssilla kehitetään tiedonhankintataitoja ja kriittistä lukutaitoa sekä harjoitellaan aktiivista toimijuutta kohdekielellä. Tutustutaan erilaisiin yhteiskunnallisista ilmiöistä käytäviin keskusteluihin erityisesti aktiivisen kansalaisuuden näkökulmasta. Pohditaan yksilöiden ja yhteisöjen vastuita ja toimintamahdollisuuksia, kuten ihmisoikeuskysymyksiä ja vaikuttamismahdollisuuksia kansalaisyhteiskunnassa.

5. Tiede ja tulevaisuus

Kurssilla syvennetään tekstin tulkinnan ja tuottamisen sekä tiedonhankinnan taitoja hakemalla tietoa opiskelijoita kiinnostavista tiedon- ja tieteenaloista. Harjaannutaan jakamaan omia tietoon tai mielipiteeseen perustuvia näkökantoja. Pohditaan erilaisia tulevaisuudenvisioita erityisesti teknologian ja digitalisaation näkökulmasta. Aihepiirit nousevat eri tiedon- ja tieteenaloista.

6. Opiskelu, työ ja toimeentulo

Kurssilla syvennetään käsitystä kielitaidosta työelämätaitona ja sosiaalisena pääomana. Tutustutaan tekstilajeihin, joita opiskelijat kohtaavat mahdollisissa jatko-opinnoissa tai työelämässä. Pohditaan jatko-opinto- tai urasuunnitelmia ja työntekoa myös kansainvälisessä kontekstissa. Käsitellään talousasioita, jotka liittyvät itsenäistyvän, työelämään astuvan nuoren elämänpiiriin, sekä laajempia talouden ilmiöitä.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

Kursseilla syvennetään opiskelijan taitoa käyttää opiskeltavaa kieltä eri tarkoituksiin. Kursseilla harjoitellaan tekstien tulkitsemista ja tuottamista yksin ja yhdessä sekä kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Kursseihin voidaan integroida muihin opintoihin liittyvä laajahko kirjallinen tai suullinen kohdekielinen osuus tai kokonaisuus.

7. Kestävä elämäntapa

Kurssilla syvennetään taitoa tulkita ja tuottaa kohdekieltä erilaisissa kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa ja erilaisille yleisöille. Kurssilla käsitellään eri tekstilajien tekstejä, kuten fiktiivisiä tai ei-fiktiivisiä, kertovia, kuvaavia, pohtivia, ohjaavia tai kantaa ottavia tekstejä. Kurssilla jatketaan oppimäärän pakollisten kurssien teemojen käsittelyä ekologisen, taloudellisen sekä sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävän elämäntavan näkökulmasta ottaen huomioon opiskelijoiden tarpeet tai kiinnostuksen kohteet.

8. Viesti ja vaikuta puhuen

Kurssilla syvennetään taitoa tuottaa kieltä suullisesti, taitoa ymmärtää puhuttua kieltä ja rakentaa dialogia. Vankennetaan puhumisen sujuvuutta sekä harjoitellaan valmistelua edellyttävää suullista tuottamista. Kurssilla kerrataan oppimäärän pakollisilla kursseilla käsiteltyjä aihepiirejä tai niitä täydennetään opiskelijoiden tarpeiden mukaan.

Seudullinen opetussuunnitelma

1. Kieli ja maailmani

Kurssilla pidetään yllä kohdekielen ääntämis- ja intonaatiomallia. Opiskelija voi esitellä harrastustaan tai itseään kiinnostavia asioita valitsemallaan tavalla, esimerkiksi esitelmän, videon tai multimediaesityksen avulla. Voidaan aloittaa henkilökohtaisen portfolion kokoaminen esim. blogin muodossa. Portfolioblogissa opiskelija voi kertoa lyhyesti itselle tärkeistä asioista yhdistäen tekstiä, kuvaa tai videota sekä kommentoida toisten opiskelijoiden blogeja. Kohdekielisten nuorten arkeen on voidaan tutustua esimerkiksi videoblogien kautta. Kurssilla voidaan tehdä perheenjäsenen tai muun läheisen ihmisen henkilöhaastattelu. Myös syntyperäistä kielenpuhujaa voidaan haastatella esimerkiksi etukäteen valmisteltujen kysymysten avulla joko kasvokkain tai verkon välityksellä. Henkilökohtaista blogia on mahdollista laajentaa haastattelun videoinnilla ja vastausten tulkkauksella jälkikäteen.

2. Ihminen verkostoissa

Kurssilla harjoitellaan kielenkäyttöä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa eri viestintäkanavia käyttäen. Hyödynnetään erilaisia medioita esimerkiksi lehtiä, blogeja ja sosiaalisen median kanavia mediakriittisesti, netikettiä noudattaen. Voidaan seurata sopivia kohdekielisiä foorumeja omista kiinnostuksen kohteista. Harjoitellaan erilaisia puhuttelukäytänteitä (esimerkiksi. teitittelykulttuuria ja arjen asiointitilanteita). Opitaan keskustelutaitoja ja mielipiteen ilmaisun taitoja. Kurssin aihepiirit liittyvät ihmissuhteisiin ja henkilökohtaiseen hyvinvointiin (esimerkiksi urheilu, ravinto. perheunelmat, terveys). Työtavoissa hyödynnetään pedagogisesti tarkoituksenmukaisella tavalla tieto-ja viestintätekniikkaa. Sopivia tehtäviä kirjallisen viestinnän harjoitteluun ovat esimerkiksi kortin, sähköpostiviestin, muistilapun tai tekstiviestin kirjoittaminen ja/tai toisten tuotosten ja mielipiteiden kommentointi sosiaalisessa mediassa. Luodaan mahdollisuuksien mukaan yhteyksiä muiden lukioiden ko. kielen opiskelijoiden tai kansainvälisten yhteistyökoulujen opiskelijoiden kanssa (esimerkiksi etäyhteys kohdekulttuuriin, videoneuvottelut tai vierailut). Voidaan esimerkiksi suunnitella opintoretkeä tai projektiin kuuluvan vastavierailun isännöintiin liittyviä asioita.

3. Kulttuuri-ilmiöitä

Kurssin mahdollisia aiheita voivat olla esimerkiksi kohdekielisten maiden musiikki, elokuvat, kirjallisuus, kuvataide, näyttämötaide, nuorisokulttuuri, nuorison käyttämä kieli, tapakulttuuri, ruokakulttuuri, muoti sekä omasta kulttuurista ja kotiseudusta kertominen tavoitekielellä. Voidaan pohtia myös tavoitekielisen maan ja oman maan kulttuurien eroja sekä niihin liittyviä ennakkoluuloja ja stereotypioita. Aihepiirejä voidaan elävöittää pyytämällä tunneille vierailijoita tai pitämällä yhteyttä internetin välityksellä kohdekielisiin (nuoriin) ihmisiiin. Argumentointitaitoja voidaan harjoitella kirjoittamalla kirja- tai elokuva-arvostelu tai arvostelu taideteoksesta. Eri tekstilajien tuottamista voidaan harjoitella kirjoittamalla runo tai näytelmä, sanoittamalla musiikkikappale tai laatimalla musiikkivideo tai lyhytelokuva.

Työtapoihin voivat kuulua myös tiedonhankinta eri lähteistä kirjallista, suullista tai sähköistä esitystä varten, vierailut taidemuseoon, kirjastoon, elokuviin, teatteriin sekä vierailun työstäminen kurssilla. Oppiainerajat ylittävää yhteistyötä voidaan tehdä esim. kuvataiteen, musiikin, uskonnon, historian, äidinkielen ja kirjallisuuden sekä liikunnan kanssa.

4. Yhteiskunta ja ympäröivä maailma

Kurssilla pyritään vahvistamaan mediakriittisyyttä. Harjoitellaan suullista ja kirjallista argumentointia.
Kurssilla voidaan pohtia esimerkiksi kaupunki ja maalaisympäristöjen roolia ja tehdä projekteja esimerkiksi ekologisesti kestävän asumisen ja sekä paikallisen että globaalin kehityksen näkökulmasta. Ajankohtaisten ilmiöiden, myös uhkakuvien käsittelyn ohella pyritään pohtimaan omia, lähipiirin sekä globaaleja valintoja pieninä konkreettisina askelina kohti turvattua tulevaisuutta. Kurssin aikana voidaan toteuttaa pienimuotoista projektia yhdessä kohdekulttuurissa asuvien tai muualla samaa kieltä opiskelevien kanssa. Tällaisesta toiminnasta tai kuvitteellisesta suunnitellusta toiminnasta voidaan pitää päiväkirjaa tai blogia tai toimintaa voidaan esitellä suullisesti toisille. Aiheiksi sopivat esimerkiksi ympäristöasiat, kehitysyhteistyö sekä konfliktien torjunta esimerkiksi kulttuurienvälisen viestinnän ja erilaisuuden ymmärtämisen ja suvaitsevaisuuden taitoja kehittämällä. Työskentelyyn voidaan käyttää esimerkiksi kohdekulttuurin radio- ja tv-kanavien ja lehdistön sivuja, blogia, wikiä ja videonjakosovelluksia tai muita interaktiivisia nettiympäristöjä ja videokonferenssisovelluksia. Voidaan käsitellä vapaaehtoistyötä kohdekielellä esim. hyödyntämällä kohdekielisten autenttisten kertomuksia tai suunnittelemalla ja toteuttamalla opetusryhmän yhteinen projekti. Voidaan osallistua oman paikkakunnan kohdekieliseen toimintaan ja käyttää esim. sähköpostia tai skype-sovellusta vuorovaikutukseenkohdekielisen opiskelijoiden kanssa

5. Tiede ja tulevaisuus

Kurssilla käsitellään esimerkiksi lehdistön, radion, tv:n ja internetin tarjoamia ajankohtaisia aineistoja ja rohkaistaan opiskelijoita itsenäiseen ja kriittiseen tiedonhakuun. Kurssin aiheet tarjoavat mahdollisuuden tehdä yhteistyötä lähiseudun yritysten ja korkeakoulujen kanssa. Oppiainerajat ylittävää yhteistyötä voidaan tehdä esimerkiksi fysiikan ja biologian kanssa. Kurssilla käytetään netin ajankohtaisia aineistoja ja voidaan esimerkiksi rakentaa opiskelijoiden valitsemiin teksti- ja aineistokokonaisuuksiin yhteisöllisesi sanastoja ja tehtäviä. Kurssilla voidaan laatia myös pieni teoreettinen kirjoitelma tai kirjoittaa tulevaisuuteen suuntautuva fiktiivinen kirjoitelma.

6. Opiskelu, työ ja toimeentulo

Kurssilla voidaan käsitellä ammatinvalintaa ja jatko-opintoja opiskelijan omasta näkökulmasta esimerkiksi projektien tai ryhmätöiden muodossa. Opiskelijat voivat esimerkiksi jakautua ryhmiin itseään kiinnostavien opintosuuntien mukaan. Mahdollisia kurssin muita aiheita voivat olla ase- ja siviilipalvelus, välivuosi, ulkomailla opiskelu ja työskentely. Kurssilla voidaan laatia CV, työhakemus, itsensä esittely audiovisuaalisesti työnantajalle tai toteuttaa työpaikkahaastattelu. Lisäksi voidaan tehdä kohdekielisiä ammatinvalintatestejä, harjoitella kokouksessa

toimimista ja argumentointia. Voidaan myös hyödyntää yritysmaailman kontakteja, esimerkiksi vierailijoiden, yritysvierailuiden tai toimeksiantojen muodossa. Yhteistyötä voidaan tehdä esimerkiksi opinto-ohjauksen kanssa.

Valtakunnalliset syventävät

7. Kestävä elämäntapa

Kurssilla voidaan tehdä erilaisia esityksiä liittyen kurssin aihepiireihin hyödyntäen eri mediamuotoja. Lisäksi voidaan harjoitella argumentointitaitoja esimerkiksi väittelyn muodossa ja katsoa tai kuunnella kohdekielisiä aiheeseen liittyviä ohjelmia ja uutislähetyksiä, lukea lehti- ja nettiartikkeleita tai seurata keskustelupalstoja ja blogeja. Aiheita voivat olla esimerkiksi erilaiset energiantuotantomuodot hyötyineen ja haittoineen, ympäristönsuojelu, globalisaatio, kulutustottumukset, eettiset tuotteet, ja kehitysyhteistyö. Kerrataan aiemmin opittua.

8. Viesti ja vaikuta puhuen

Kurssin tavoite on harjoittaa erilaisia puheviestinnän strategioita ja suullisen viestinnän eri tilanteita. Kurssin aihepiirit liittyvät arkielämän viestintätilanteiden kertaamisen ja syventämisen ohella ajankohtaisiin aiheisiin ja tapahtumiin sekä valtakunnallisen syventävän kurssin 7 teemoihin. Tavoitteena on, että opiskelija pääsee harjoittelemaan suullisia valmiuksiaan erilaisten monipuolisten tekstien sekä puheenymmärtämistä harjoittavien kommunikatiivisten ja interaktiivisten harjoitusten avulla. Puheentuottamisen ohella erityisesti kuullun ymmärtämisen taitoja kehitetään. Kurssilla hyödynnetään myös internetin tarjoamia mahdollisuuksia suullisen kielitaidon kehittämiseen. Teknologian avulla voidaan esimerkiksi autenttisesti keskustella syntyperäisten tai muualla samaa kieltä opiskelevien kanssa. Lisäksi pyritään järjestämään erilaisia vierailuja mahdollisuuksien mukaan. Kurssin aikana yritetään parantaa opiskelijan valmiuksia oman mielipiteen esittämiseen ja puolustamiseen kohdekielellä. Lisäksi voidaan harjoitella kertomista omasta maasta ja kulttuurista kohdekielellä. Kurssin aikana laaditaan suullinen esitelmä (tai esim. videotallenne-esitys) itse valitusta aiheesta.

9. Kuuntelu- ja kirjoituskurssi (SAA9/RAA9)

Kurssilla keskitytään kielen kuuntelemiseen ja kirjalliseen tuottamiseen. Samalla opiskelija laajentaa sanavarastoaan ja vahvistaa rakenteiden hallintaa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kirjallisia taitojaan kirjoittamalla erityyppisiä tekstejä saksaksi
- vahvistaa kuullunymmärtämistaitojaan

Keskeiset sisällöt

- runsaasti erilaisia kuullunymmärtämisharjoituksia
- monenlaisia ainekirjoitustehtäviä
- tehtäviin liittyvien sanaston ja rakenteiden kertausta

10. Abien kertauskurssi (SAA10/RAA10)

Opiskelija valmistautuu monipuolisesti kielen ylioppilaskirjoituksiin.

Tavoitteet

- vahvistetaan ylioppilaskokeiden edellyttämiä kielitaitovalmiuksia.

Keskeiset sisällöt

- kerrataan kielen rakenteita ja sanastoa monipuolisin tehtävin.
- harjoitellaan kuullun- ja luetunymmärtämisen taitoja.
- harjoitellaan laatimaan erilaisia ylioppilaskokeiden edellyttämiä kirjoitustehtäviä.

5.5.3 Vieraat kielet, B2-oppimäärä

Opetuksen tavoitteet

Vieraan kielen B2-oppimäärän opetuksen erityisenä tavoitteena on, että opiskelija

- kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi
- kehittyy kohdekielen käyttäjänä ja toimijana kulttuurisesti moninaisessa maailmassa niin kansallisissa, eurooppalaisissa kuin globaaleissa yhteisöissä
- osaa suhteuttaa omaa osaamistaan kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tasoon A2.2 (muut kielet) tai B1.1 (englanti) ja arvioida omien taitojensa kehittymistä sekä kehittää taitojaan edelleen.

Seudullinen opetussuunnitelma: opetuksen tavoitteet

Vieraan kielen B2-oppimäärän tavoitteena on luoda pohjaa kohdekielen käyttötaitoon niin vapaa-ajan kuin työelämän yhteyksissä, jota on tarpeen mukaan jatkossa helppo laajentaa. Opetuksessa korostetaan vertailua muihin opiskeltaviin kieliin, sananjohtamiskykyä, päättelyä sekä viestintätaitoja. Opiskelijoita rohkaistaan ja tuetaan työskentelemään järjestelmällisesti oman tavoitteensa mukaisen kielitaidon saavuttamiseksi. Opiskelu- ja tiedonhakumenetelmiä vahvistetaan ja kehitetään. Yhteistyötaitoja sekä rakentavan kulttuurienvälisen kohtaamisen ja viestinnän valmiuksia kehitetään. Kotimaan ja oman seutualueen kohdekielisen käsittelyn ja esittelyn mukaan tuominen on erityinen painopistealue ajankohtaisten aiheiden käsittelyn ohella. Opetuksessa pyritään mahdollisimman autenttisten viestintätilanteiden syntymiseen.

Seudullinen opetussuunnitelma: opiskeluympäristö ja menetelmät

Oleellinen osa vieraan kielen oppimista on viestintä ja kommunikaatio. Oppiaineen perusluonne on yhteistoiminnallinen ja yhteisöllinen, esimerkiksi suullinen työskentely parin kanssa on tavallinen opiskelumenetelmä. Vertaisoppimisen merkitystä vahvistetaan tietoisesti niin luokkatilanteissa kuin virtuaaliympäristöissä opiskellessa. Pyrittäessä mahdollisimman autenttisten viestintätilanteiden syntymiseen hyödynnetään erityisesti myös internetin tarjoamia mahdollisuuksia.

Opiskelijoiden roolia aktiivisina toimijoina, vastuunottajina ja reflektoijina tuetaan. Tavoitteena on, että he voivat kokea oppimisen iloa ja muita positiivisia kielenoppija-minäkuvaa vahvistavia tunne-elämyksiä kieltä koulussa opiskellessaan. Opiskelijoita kannustetaan ja tuetaan suunnitelmallisen, vastuullisen ja mahdollisimman itseohjautuvan koulussa opiskelun ohella hyödyntämään myös informaalista oppimista, eli löytämään vapaa-aikanaan kohdekielisiä, itseä kiinnostavia foorumeita, esimerkiksi innostavien teemojen verkostoja tai sosiaalisen median yhteisöjä. Yhteistyökumppaneiden avulla voidaan opiskella koulun ulkopuolella ja avata opiskelijoille koulunjälkeistä työmaailmaa. Oppimisympäristöt ovat siis moninaiset ja ulottuvat mahdollisimman usein myös fyysisen koulurakennuksen ulkopuolelle. Kieltä voidaan oppia vaikkapa liikkumalla ja toimimalla kotipaikkakunnalla ja luonnossakin. Esimerkiksi kohdekieliset elokuvat, teatteri-, museo- ja muut vierailut, opintomatkat ja yhteistyössä eri yhdistysten kanssa sekä kansallisissa tai kansainvälisissä (verkko)projekteissa toimiminen tarjoavat mielekkäitä kielenkäyttökonteksteja ja antavat mahdollisuuksia harjoitella yhteistyötaitoja ja eri tilanteissa toimimista. Asiantuntijaverkostoja hyödynnetään siltoina koulujen, yritysten ja muiden sidosryhmien välillä.

Opiskelijoille tarjotaan opintojen alusta lähtien mahdollisuuksia käyttää joitain sopivia digitaalisia oppimisympäristöjä. Lisäksi opiskelijaa tuetaan ottamaan käyttöön hänelle itselleen mieluisat henkilökohtaiset digitaaliset oppimistyökalut. Tarjonta on runsasta, joten on olennaista etsiä mahdollisimman hyviä ja pedagogisesti mielekkäitä digitaalisia opiskelutapoja. Opetusta kehitetään siis oppimisen eikä esimerkiksi yritysmaailman ehdoilla. Monimuoto-opiskelu on

mahdollista, mikäli se on pedagogista syistä perusteltua. Opettaja ohjaa opiskelijan tarpeen mukaan verkkokursseille tai seudullisille kursseille. Seudullinen opetusyhteistyö tarjoaa mahdollisuuksia esimerkiksi opetuksen monipuolistamiseen. Seutukuntien välisellä yhteistyöllä voidaan tarjota esimerkiksi sellaisia erikoiskursseja, joihin ei yhdestä koulusta riitä opiskelijoita, esimerkiksi kansainvälisiä projekti(verkko)kursseja.

Oppiainerajat ylittävän tai aihekokonaisuuksia avaavan opetuksen merkitys korostuu kielitaidon kasvaessa. Teemana voivat olla esimerkiksi kulttuuri-ilmiöt, ympäristö tai joku maantieteellinen alue eri näkökulmista. Kotimaan ja kotiseudun esittely eri näkökulmista esim. teemaviikon aikana on myös tärkeä lähestymisvaihtoehto. Kansainväliset projektit voivat olla myös teemaviikkoihin/ teemakurssiin liitettyjä. Projektin matkaa voidaan esim. valmistella koulun teemaviikolla työpajoissa tai olla viikon aikana yhteydessä ystävyyskouluun tehden projektin teemaan liittyvää yhteistyötä internet-työkalujen avulla: videokonferenssi, yhteisesti työstettävät online-dokut, wikit jne.

Seudullinen opetussuunnitelma: arviointi

Arviointi on hajautettua ja monipuolista. Siihen kuuluu kiinteänä osana itsearviointi, joka koostuu omien tavoitteiden, oman osaamisen ja kehittymistarpeiden pohdinnasta ja suhteuttamisesta toisiinsa. Opiskelijoita ohjataan ottamaan vastuuta omasta opiskelustaan. Myös vertaisarviointia harjoitetaan. Tarkoituksena on arvioinnin kautta kannustaa ja kehittää opiskelijan taitoja. Kielitaidon kaikkia eri osa-alueita arvioidaan ja painotus voi vaihdella kurssikohtaisesti. Opiskelijoita kannustetaan ilmaisurohkeuteen ja osoittamaan taitonsa käyttämällä opeteltavaa kieltä luontevasti tuotoksissa sekä oppitunneilla. Palautetta voidaan antaa oppimisprosessin eri vaiheissa ja opiskelija saa tarvittaessa tukea oppimismenetelmiensä toimivuuden arviointiin. Mahdollisia arviointitapoja voivat olla salkkutyöskentely (esim. digitaalinen portfolio) sekä pari- että ryhmäkokeet. Mahdollinen kurssityö voi olla esimerkiksi kommentti, kuvaus, selostus, kannanotto, tiivistelmä, esitelmä, esitys, raportti, analyysi, kirjoitelma, runo, video, äänite tai muu projektityö. Opiskelijat voivat olla mukana tuottamassa arviointiin käytettäviä tehtäviä. Arvioinnin tulee olla läpinäkyvää ja dokumentoitua ja arvioinnin perusteista keskustellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa kurssin alussa. Vertaisarviointia voidaan hyödyntää esimerkiksi prosessikirjoittamisen eri vaiheissa sekä erilaisia kirjallisia ja suullisia töitä arvioitaessa. Arvioinnissa voidaan myös tarjota mahdollisuuksia valinnaisten ja ylimääräisten tehtävien suorittamiseen opiskelijoiden mielenkiinnon ja tavoitetason mukaan. Opiskelijoita rohkaistaan työskentelemään pitkäjänteisesti kohti oman tavoitteensa mukaista kielitaitoa.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

Ensimmäisillä kursseilla painottuvat suulliset ja niihin luontevasti liittyvät pienet kirjalliset vuorovaikutustilanteet. Myös kuuntelemista harjoitellaan. Kirjallisen viestinnän osuus kasvaa vähitellen, mutta suullista viestintää harjoitellaan edelleen kaikilla kursseilla. Keskeistä on kehittää jokapäiväisen viestinnän perusvalmiuksia. Kursseille varataan tarpeen mukaan tilaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsittelyyn. Kaikilla kursseilla voidaan edistää monilukutaitoa käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta tai mediaa. Kursseilla tutustutaan eri tekstilajeihin. Oppiainerajat ylittävää opetusta voidaan toteuttaa eri kursseilla. Rakenteita opetellaan, harjoitellaan ja kerrataan joustavasti sopivien

aihepiirien yhteydessä. Hyvien ääntämistottumusten vakiinnuttamiseen kiinnitetään huomiota alusta pitäen.

Seudullinen opetussuunnitelma: Aihekokonaisuudet
Opiskeltavan kielen opintoihin sisältyvät kaikki aihekokonaisuudet,
Kieliaineen kannalta keskiössä ovat kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys, globaalit kysymykset sekä monilukutaito ja mediat.

Kurssissa B21 korostuvat aihekokonaisuudet aktiivinen kansalaisuus, yrittäjyys ja työelämä, monilukutaito ja mediat sekä hyvinvointi ja turvallisuus. Kurssissa B22 korostuvat aihekokonaisuudet kulttuurientuntemus ja kansainvälisyys sekä monilukutaito ja mediat Kurssissa B23 korostuvat aihekokonaisuudet hyvinvointi ja turvallisuus, aktiivinen kansalaisuus, yrittäjyys ja työelämä sekä monilukutaito ja mediat. Kurssissa B24 keskeisiä aihekokonaisuuksia ovat monilukutaito ja mediat, kulttuurientuntemus ja kansainvälisyys sekä aktiivinen kansalaisuus, yrittäjyys ja työelämä, kulttuurientuntemus ja kansainvälisyys . Kurssissa B25 korostuvat erityisesti seuraavat aihekokonaisuudet: aktiivinen kansalaisuus yrittäjyys ja työelämä, hyvinvointi ja turvallisuus sekä monilukutaito ja mediat. Kurssissa B26 korostuvat aihekokonaisuudet kestävä elämäntapa ja globaali vastuu, aktiivinen kansalaisuus, yrittäjyys ja työelämä, hyvinvointi ja turvallisuus, teknologia ja yhteiskunta, monilukutaito ja mediat
Kurssissa B27 keskiöön nousevat aihekokonaisuudet kulttuurientuntemus ja kansainvälisyys sekä aktiivinen kansalaisuus yrittäjyys ja työelämä. Kurssissa B28 sivutaan kaikkia aihekokonaisuuksia

1. Elämän tärkeitä asioita

Kurssilla pohditaan opiskeltavan kielen merkitystä omassa elämässä nyt ja tulevaisuudessa. Kartoitetaan opiskelijan opiskeltavan kielen osaamista, analysoidaan ja arvioidaan omia kielenopiskelutaitoja, asetetaan tavoitteita omalle oppimiselle ja etsitään keinoja oman ja yhteisen osaamisen kehittämiseksi. Monipuolistetaan vuorovaikutustaitoja eri viestintäkanavia käyttäen. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät nuorten jokapäiväiseen elämään, ihmissuhteisiin ja verkostoihin, kiinnostuksen kohteisiin, vapaa-ajan viettoon ja harrastuksiin.

2. Monenlaista elämää

Kurssilla kiinnitetään huomiota sosiaalisten koodien mahdollisiin eroavuuksiin vuorovaikutuksessa. Harjoitellaan pienimuotoista kirjallista viestintää. Kurssin aihepiirit käsittelevät viestintää kulttuurien välisissä kohtaamisissa Suomessa ja ulkomailla.

3. Hyvinvointi ja huolenpito

Kurssilla opetellaan eri viestintäkanavia käyttäen toimimista keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Harjoitellaan taitoa muotoilla mielipiteitä ja käydä merkitysneuvotteluja arkipäiväiseen elämään liittyvistä asioista. Tutustutaan erilaisiin hyvinvointiin, ihmissuhteisiin ja elämänvaiheisiin liittyviin teksteihin ja harjoitellaan keskustelemaan niihin liittyvistä asioista. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation tuomia muutoksia vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille.

4. Kulttuuri ja mediat

Kurssilla vahvistetaan monilukutaitoa. Tutustutaan kohdekielisen kielialueen tai -alueiden kulttuuri-ilmiöihin ja medioihin ajankohtaisesta ja nuoria kiinnostavasta näkökulmasta.

5. Opiskelu, työ ja tulevaisuus

Kurssilla kiinnitetään huomiota viestinnän kulttuuriseen sopivuuteen. Aihepiirit liittyvät kouluun, myöhempään opiskeluun ja työelämään sekä nuorten tulevaisuudensuunnitelmiin.

6. Yhteinen maapallomme

Kurssilla jatketaan keskusteluharjoituksia ja kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Tutustutaan mahdollisuuksiin osallistua kansainväliseen yhteistyöhön. Aihepiirit nousevat luonnosta, erilaisista asuinympäristöistä sekä kestävästä elämäntavasta.

7. Kansainvälinen toiminta

Kurssilla hyödynnetään kielitaitoa ja vahvistetaan kulttuurista ymmärrystä tutustumalla tai osallistumalla kansainväliseen yhteistyöhön, vapaaehtoistyöhön tai työelämään tarvittaessa etäyhteyksiä hyödyntäen. Kielelliset tavoitteet määrittyvät toiminnan perusteella. Mahdollisesta osallistumisesta kansainväliseen toimintaan opiskelijat raportoivat yhdessä sovittavalla tavalla.

8. Viesti puhuen ja kirjoittaen

Kurssilla vankennetaan tuottamistaitoja, joita tarvitaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Harjoitellaan erilaisten tekstilajien tuottamista ja tulkintaa. Kerrataan aiemmin käsiteltyjä aihepiirejä tai niitä täydennetään opiskelijoiden tarpeiden mukaan.

Seudullinen opetussuunnitelma

1. Elämän tärkeitä asioita

Kurssilla harjoitellaan edelleen ääntämistä ja intonaatiota. Mahdollisia työtapoja ovat esimerkiksi pari- ja ryhmäkeskustelut opiskelijan kiinnostuksen kohteista, oman harrastuksen/kiinnostuksen kohteen esitteleminen suullisesti ja/tai kirjallisesti esimerkiksi esitelmän, videon tai multimediaesityksen avulla. Kurssilla voidaan myös pitää myös sähköistä portfolioblogia, jossa opiskelija kertoo itselle tärkeistä asioista yhdistäen tekstiä kuviin ja videoihin. Lisäksi voidaan tutustua videoblogeihin tai tehdä henkilöhaastattelu. Kurssin aikana voidaan luoda yhteyksiä muiden lukioiden tai yhteistyökoulujen opiskelijoiden välille (esim. videopuhelu, chat, sosiaalinen media).

2. Monenlaista elämää

Kurssilla havainnoidaan omaa ja kohdekielen kulttuuria ja niiden eroja sekä opetellaan kertomaan omasta kulttuurista kohdekielellä. Voidaan hyödyntää erilaisia yhteistyötahoja kohdekielisten kontaktien luomiseksi. Aiheeseen liittyvää sanastoa voidaan kerätä ja harjoitella erilaisten netistä löytyvien sivustojen ja sovellusten avulla. Työvälineenä ja havainnoinnin kohteena voidaan käyttää myös elokuvia, televisio-ohjelmia, verkkolehtiä ja muita medioita. Kirjallista viestintää voidaan harjoitella esimerkiksi kirjoittamalla kortti, sähköpostiviesti, tekstiviesti, nettikommentti. Erilaisia vuorovaikutustilanteita ja sosiaalisia koodeja voidaan harjoitella esimerkiksi dialogien, rooliharjoitusten ja haastatteluiden muodossa.

3. Hyvinvointi ja huolenpito

Kurssin aihepiireihin kuuluvat hyvinvointiin, ihmissuhteisiin ja erilaisiin elämänvaiheisiin liittyvät teemat (esim. urheilu, ravinto, uni, henkinen hyvinvointi, erilaiset riippuvuudet ja sairaudet, ihmissuhteet ja perheunelmat). Opiskelija kehittää kielitaitoaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ja harjoittaa mielipiteen ilmaisemisen keinoja. Kurssille soveltuvia työtapoja voivat olla muun muassa blogin pitäminen esimerkiksi terveyteen tai hyvinvointiin liittyvistä aiheista, draamalliset keskusteluharjoitukset (esimerkiksi lääkärissä käynti, ajanvaraus, roolipelit ihmissuhteisiin liittyvistä teemoista). Kurssilla voidaan hyödyntää netistä löytyviä kurssin aiheisiin sopivia testejä ja kyselyjä sekä kohdekielisiä asiantuntijapalstoja. Kurssille sopivat hyvin myös erilaiset kohdekielellä tehtävät rentoutus- ja liikuntaharjoitukset. Oppiainerajat ylittävää yhteistyötä voidaan tehdä esim. terveystiedon, psykologian, biologian ja liikunnan kanssa.

4. Kulttuuri ja mediat

Kurssilla tutustutaan kohdekulttuurin ilmiöihin esim. musiikkiin, elokuviin, kirjallisuuteen ja kuvataiteeseen käyttäen monipuolisesti hyödyksi eri medioita.

Perehdytään opiskelijoiden kiinnostuksen pohjalta myös esim. ruoka- ja tapakulttuuriin, muotiin, erilaisiin medioihin. Opiskelija harjoittelee myös kotimaansa kulttuurista kertomista esim. pitämällä suullisen esittelyn tai laatimalla kohdekielisen esittelyvideon. Kurssilla voidaan tehdä vierailuja museoon, kirjastoon, elokuviin tai teatteriin. Aihepiirejä voidaan elävöittää pyytämällä tunneille vierailijoita tai pitämällä yhteyttä netin välityksellä kohdekielisiin nuoriin. Kurssisuorituksiin voivat kuulua myös kirja- tai elokuva-arvostelu, runon tai näytelmän kirjoittaminen, musiikkikappaleen sanoittaminen, musiikkivideon tai lyhytelokuvan laatiminen. Oppiainerajat ylittävää yhteistyötä voidaan tehdä esim. kuvataiteen, musiikin, uskonnon, historian, äidinkielen ja kirjallisuuden sekä liikunnan kanssa.

5. Opiskelu, työ ja tulevaisuus

Kurssilla voidaan käsitellä ammatinvalintaa ja jatko-opintoja opiskelijan omasta näkökulmasta esimerkiksi projektien tai ryhmätöiden muodossa. Opiskelijat voivat jakautua ryhmiin itseään kiinnostavien opintosuuntien mukaan. Mahdollisia kurssin muita aiheita voivat olla ase- ja siiviilipalvelus, välivuosi, ulkomailla opiskelu ja työskentely. Kurssilla voidaan laatia CV, työhakemus, itsensä esittely audiovisuaalisesti työnantajalle tai toteuttaa työpaikkahaastattelu. Lisäksi voidaan tehdä kohdekielisiä ammatinvalintatestejä, harjoitella kokouksessa toimimista ja argumentointia. Voidaan myös hyödyntää yritysmaailman kontakteja, esimerkiksi vierailijoiden, yritysvierailuiden tai toimeksiantojen muodossa. Yhteistyötä voidaan tehdä esimerkiksi opinto-ohjauksen kanssa.

6. Yhteinen maapallomme

Mahdollisia käsiteltäviä aiheita voivat olla ympäristöasiat, kierrätys, energian tuotanto ja käyttö, kehitysyhteistyö, konfliktit, kulttuurien välinen erilaisuus ja viestintä sekä muut aiheeseen liittyvät ajankohtaiset ilmiöt. Aiheita voidaan käsitellä sekä henkilökohtaisesta, paikallisesta että globaalista näkökulmasta. Kurssin aikana voidaan toteuttaa pienimuotoinen (etä)projekti esimerkiksi yhdessä kohdekulttuurissa asuvien tai muualla samaa kieltä opiskelevien kanssa. Työskentelyyn voidaan käyttää esimerkiksi blogia, wikiä, youtubea, kohdekulttuurin radio- ja tv-kanavien ja lehdistön sivuja tai muita interaktiivisia nettiympäristöjä ja videokonferenssisovelluksia. Syvennetään mielipiteen suullisen ja kirjallisen ilmaisemisen taitoja. Yhteistyötä voidaan tehdä esim. biologian, maantieteen, yhteiskuntaopin ja historian kanssa.

7. Kansainvälinen toiminta

Kurssilla syvennetään valmiuksia kohdekielellä toimimiseen vapaaehtoistyössä tai työelämässä. Esitellään kiinnostavia vapaaehtoisjärjestöjä. Voidaan toteuttaa esimerkiksi jokin projekti kohdekielisen tai samaa kieltä opiskelevan ystävyyskoulun kanssa. Voidaan myös osallistua oman seutukunnan kohdekieliseen kulttuuri- tai yritysyhteystoimintaan ja raportoida siitä esimerkiksi (video)blogin muodossa. Pyritään vierailemaan alueella olevissa yrityksissä, joissa tarvitaan opiskeltavaa kieltä. Tehdään yhteistyötä esimerkiksi omalla paikkakunnalla opiskelun tai töiden takia toimivien kohdekielen käyttäjien kanssa tai ollaan etäyhteydessä tällaisiin henkilöihin kohdekulttuurissa. Ystävyyskaupunkitoimintaa toteutetaan soveltuvin muodoin.

8. Viesti puhuen ja kirjoittaen

Kurssilla kerrataan arkielämän viestintätilanteita sekä suullisesti että kirjallisesti sekä syvennetään ja laajennetaan taitoja. Vahvistetaan kuulunymmärtämisen ja keskustelun taitoja. Voidaan kerätä portfolio kurssin aikana tuotetuista erilaisista teksteistä, äänitallenteista ja muista materiaaleista. Kurssilla havainnoidaan esimerkiksi eri tekstilajien eroja konkreettisista esimerkeistä ja niiden pohjalta tuotetaan itse tekstejä ja video- tai puhetuotoksia. Voidaan myös muuntaa tekstilajeja toisiksi. Mahdollisia tekstilajeja voivat olla esimerkiksi muistilappu, teksti- tai chat-viesti, sähköpostiviesti, haastattelu, uutinen, tuoteseloste tai käyttöohje, mainos, tiedote, yleisönosastokirjoitus, mielipidekirjoitus, horoskooppi, ilmoitus, arvostelu, satu ja runo. Kurssilla voidaan tehdä vierailuja tai olla verkkoyhteydessä kohdekulttuuriin (tai muualla oleviin) kohdekielen käyttäjiin.

9. Abien kertauskurssi

Opiskelija valmistautuu monipuolisesti kielen ylioppilaskirjoituksiin.

Tavoitteet
- vahvistetaan ylioppilaskokeiden edellyttämiä kielitaitovalmiuksia.

Keskeiset sisällöt
- kerrataan kielen rakenteita ja sanastoa monipuolisin tehtävin.
- harjoitellaan kuullun- ja luetunymmärtämisen taitoja.
- harjoitellaan laatimaan erilaisia ylioppilaskokeiden edellyttämiä kirjoitustehtäviä.

5.5.4 Vieraat kielet, B3-oppimäärä

Opetuksen tavoitteet
Vieraan kielen B3-oppimäärän opetuksen erityisenä tavoitteena on, että opiskelija
- kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi
- kehittyy kohdekielen käyttäjänä ja toimijana kulttuurisesti moninaisessa maailmassa niin kansallisissa, eurooppalaisissa kuin globaaleissa yhteisöissä
- osaa suhteuttaa omaa osaamistaan kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tasoon A2.1 (muut kielet) tai B1.1/A2.2 (englanti) ja arvioida omien taitojensa kehittymistä sekä kehittää taitojaan edelleen.

Seudullinen opetussuunnitelma: opetuksen tavoitteet
Vieraan kielen B3-oppimäärän tavoitteena on antaa mahdollisimman hyvät taidot uuden opiskeltavan kielen käyttöön niin vapaa-ajan kuin työelämän yhteyksissä, joita on tarpeen mukaan jatkossa helppo laajentaa. Opetuksessa korostetaan vertailua muihin opiskeltaviin kieliin, sananjohtamiskykyä, päättelyä sekä viestintätaitoja. Opiskelijoita rohkaistaan ja tuetaan työskentelemään järjestelmällisesti oman tavoitteensa mukaisen kielitaidon saavuttamiseksi. Opiskelu- ja tiedonhakumenetelmiä vahvistetaan ja kehitetään. Yhteistyötaitoja sekä rakentavan kulttuurienvälisen kohtaamisen ja viestinnän valmiuksia kehitetään. Kotimaan ja oman seutualueen kohdekielisen käsittelyn ja esittelyn mukaan tuominen on erityinen painopistealue ajankohtaisten aiheiden käsittelyn ohella. Opetuksessa pyritään mahdollisimman autenttisten viestintätilanteiden syntymiseen.

Seudullinen opetussuunnitelma: opiskeluympäristö ja menetelmät
Oleellinen osa vieraan kielen oppimista on viestintä ja kommunikaatio. Oppiaineen perusluonne on yhteistoiminnallinen ja yhteisöllinen, esimerkiksi suullinen työskentely parin kanssa on tavallinen opiskelumenetelmä. Vertaisoppimisen merkitystä vahvistetaan tietoisesti niin luokkatilanteissa kuin virtuaaliympäristöissä opiskellessa. Pyrittäessä mahdollisimman autenttisten viestintätilanteiden syntymiseen hyödynnetään erityisesti myös internetin tarjoamia mahdollisuuksia.

Opiskelijoiden roolia aktiivisina toimijoina, vastuunottajina ja reflektoijina tuetaan. Tavoitteena on, että he voivat kokea oppimisen iloa ja muita positiivisia kielenoppija-minäkuvaa vahvistavia tunne-elämyksiä kieltä koulussa opiskellessaan. Opiskelijoita kannustetaan ja tuetaan suunnitelmallisen, vastuullisen ja mahdollisimman itseohjautuvan koulussa opiskelun ohella hyödyntämään myös informaalista oppimista, eli löytämään vapaa-aikanaan kohdekielisiä, itseä kiinnostavia foorumeita, esimerkiksi innostavien teemojen verkostoja tai sosiaalisen median yhteisöjä. Yhteistyökumppaneiden avulla voidaan opiskella koulun ulkopuolella ja avata opiskelijoille koulunjälkeistä työmaailmaa. Oppimisympäristöt ovat siis moninaiset ja ulottuvat mahdollisimman usein myös fyysisen koulurakennuksen ulkopuolelle. Kieltä voidaan oppia vaikkapa liikkumalla ja toimimalla kotipaikkakunnalla ja luonnossakin. Esimerkiksi kohdekieliset elokuvat, teatteri-, museo- ja muut vierailut, opintomatkat ja yhteistyössä eri yhdistysten kanssa sekä kansallisissa tai kansainvälisissä (verkko)projekteissa toimiminen tarjoavat mielekkäitä kielenkäyttökonteksteja ja antavat mahdollisuuksia harjoitella yhteistyötaitoja ja eri tilanteissa toimimista. Asiantuntijaverkostoja hyödynnetään siltoina koulujen, yritysten ja muiden sidosryhmien välillä.

Opiskelijoille tarjotaan opintojen alusta lähtien mahdollisuuksia käyttää joitain sopivia digitaalisia oppimisympäristöjä. Lisäksi opiskelijaa tuetaan ottamaan käyttöön hänelle itselleen mieluisat henkilökohtaiset digitaaliset oppimistyökalut. Tarjonta on runsasta, joten on olennaista etsiä mahdollisimman hyviä ja pedagogisesti mielekkäitä digitaalisia opiskelutapoja. Opetusta kehitetään siis oppimisen eikä esimerkiksi yritysmaailman ehdoilla. Monimuoto-opiskelu on mahdollista, mikäli se on pedagogista syistä perusteltua. Opettaja ohjaa opiskelijan tarpeen mukaan verkkokursseille tai seudullisille kursseille. Seudullinen

opetusyhteistyö tarjoaa mahdollisuuksia esimerkiksi opetuksen monipuolistamiseen. Seutukuntien välisellä yhteistyöllä voidaan tarjota esimerkiksi sellaisia erikoiskursseja, joihin ei yhdestä koulusta riitä opiskelijoita, esimerkiksi kansainvälisiä projekti(verkko)kursseja.

Oppiainerajat ylittävän tai aihekokonaisuuksia avaavan opetuksen merkitys korostuu kielitaidon kasvaessa. Teemana voivat olla esimerkiksi kulttuuri-ilmiöt, ympäristö tai joku maantieteellinen alue eri näkökulmista. Kotimaan ja kotiseudun esittely eri näkökulmista esim. teemaviikon aikana on myös tärkeä lähestymisvaihtoehto. Kansainväliset projektit voivat olla myös teemaviikkoihin/ teemakurssiin liitettyjä. Projektin matkaa voidaan esim. valmistella koulun teemaviikolla työpajoissa tai olla viikon aikana yhteydessä ystävyyskouluun tehden projektin teemaan liittyvää yhteistyötä internet-työkalujen avulla: videokonferenssi, yhteisesti työstettävät online-dokut, wikit jne.

Seudullinen opetussuunnitelma: arviointi

Arviointi on hajautettua ja monipuolista. Siihen kuuluu kiinteänä osana itsearviointi, joka koostuu omien tavoitteiden, oman osaamisen ja kehittymistarpeiden pohdinnasta ja suhteuttamisesta toisiinsa. Opiskelijoita ohjataan ottamaan vastuuta omasta opiskelustaan. Myös vertaisarviointia harjoitetaan. Tarkoituksena on arvioinnin kautta kannustaa ja kehittää opiskelijan taitoja. Kielitaidon kaikkia eri osa-alueita arvioidaan ja painotus voi vaihdella kurssikohtaisesti. Opiskelijoita kannustetaan ilmaisurohkeuteen ja osoittamaan taitonsa käyttämällä opeteltavaa kieltä luontevasti tuotoksissa sekä oppitunneilla. Palautetta voidaan antaa oppimisprosessin eri vaiheissa ja opiskelija saa tarvittaessa tukea oppimismenetelmiensä toimivuuden arviointiin. Mahdollisia arviointitapoja voivat olla salkkutyöskentely (esim. digitaalinen portfolio) sekä pari- että ryhmäkokeet. Mahdollinen kurssityö voi olla esimerkiksi kommentti, kuvaus, selostus, kannanotto, tiivistelmä, esitelmä, esitys, raportti, analyysi, kirjoitelma, runo, video, äänite tai muu projektityö. Opiskelijat voivat olla mukana tuottamassa arviointiin käytettäviä tehtäviä. Arvioinnin tulee olla läpinäkyvää ja dokumentoitua ja arvioinnin perusteista keskustellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa kurssin alussa. Vertaisarviointia voidaan hyödyntää esimerkiksi prosessikirjoittamisen eri vaiheissa sekä erilaisia kirjallisia ja suullisia töitä arvioitaessa. Arvioinnissa voidaan myös tarjota mahdollisuuksia valinnaisten ja ylimääräisten tehtävien suorittamiseen opiskelijoiden mielenkiinnon ja tavoitetason mukaan. Opiskelijoita rohkaistaan työskentelemään pitkäjänteisesti kohti oman tavoitteensa mukaista kielitaitoa.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

Ensimmäisillä kursseilla painottuvat suulliset ja niihin luontevasti liittyvät pienet kirjalliset vuorovaikutustilanteet. Myös kuuntelemista harjoitellaan. Kirjallisen viestinnän osuus kasvaa vähitellen, mutta suullista viestintää harjoitellaan edelleen kaikilla kursseilla. Keskeistä on kehittää jokapäiväisen viestinnän perusvalmiuksia. Kursseille varataan tarpeen mukaan tilaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsittelyyn. Kaikilla kursseilla voidaan edistää monilukutaitoa käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta tai mediaa. Kursseilla tutustutaan eri tekstilajeihin. Oppiainerajat ylittävää opetusta voidaan toteuttaa eri kursseilla. Rakenteita opetellaan, harjoitellaan ja kerrataan joustavasti sopivien aihepiirien yhteydessä. Hyvien ääntämistottumusten vakiinnuttamiseen kiinnitetään huomiota alusta pitäen.

Seudullinen opetussuunnitelma: aihekokonaisuudet
Opiskeltavan kielen opintoihin sisältyvät kaikki aihekokonaisuudet,
Kieliaineen kannalta keskiössä ovat kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys, globaalit kysymykset sekä monilukutaito ja mediat.
Kursseissa B31-B32 korostuvat erityisesti seuraavat aihekokonaisuudet: kulttuurientuntemus ja kansainvälisyys sekä aktiivinen kansalaisuus, yrittäjyys ja työelämä. Kurssissa B33 korostuvat aihekokonaisuudet aktiivinen kansalaisuus, yrittäjyys ja työelämä, monilukutaito ja mediat sekä hyvinvointi ja turvallisuus. Kurssissa B34 korostuvat aihekokonaisuudet kulttuurientuntemus ja kansainvälisyys sekä monilukutaito ja mediat Kurssissa B35 korostuvat aihekokonaisuudet hyvinvointi ja turvallisuus, aktiivinen kansalaisuus, yrittäjyys ja työelämä sekä monilukutaito ja mediat. Kurssissa B36 keskeisiä aihekokonaisuuksia ovat monilukutaito ja mediat, kulttuurientuntemus ja kansainvälisyys sekä aktiivinen kansalaisuus, yrittäjyys ja työelämä, kulttuurientuntemus ja kansainvälisyys . Kurssissa B37-8 korostuvat erityisesti seuraavat aihekokonaisuudet: aktiivinen kansalaisuus yrittäjyys ja työelämä, hyvinvointi ja turvallisuus sekä monilukutaito ja mediat. Kurssissa B38 /B26 korostuvat aihekokonaisuudet kestävä elämäntapa ja globaali vastuu, aktiivinen kansalaisuus, yrittäjyys ja työelämä, hyvinvointi ja turvallisuus, teknologia ja yhteiskunta, monilukutaito ja mediat

1. Tutustutaan toisiimme ja uuteen kieleen

Kurssilla tutustutaan opiskeltavan kielen asemaan maailmassa ja hahmotetaan uuden kielen suhde opiskelijoiden aiemmin opiskelemiin tai osaamiin kieliin. Harjoitellaan vuorovaikutusta arkeen liittyvissä tilanteissa ja niissä tarvittavia viestintästrategioita sekä opetellaan tärkeimpiä kohteliaisuuteen liittyviä ilmauksia.

2. Matkalla maailmassa

Kurssilla harjoitellaan selviytymistä erilaisissa matkustamiseen liittyvissä sosiaalisen kohtaamisen tilanteissa ja tavanomaisissa asiointitilanteissa. Opetellaan lisää kompensaatiokeinojen ja muiden viestintästrategioiden käyttöä.

3. Elämän tärkeitä asioita

Kurssilla harjoitellaan vuorovaikutustaitoja eri viestintäkanavia käyttäen. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät nuorten jokapäiväiseen elämään, ihmissuhteisiin ja verkostoihin, kiinnostuksen kohteisiin, vapaa-ajan viettoon ja harrastuksiin.

4. Monenlaista elämää

Kurssilla kiinnitetään huomiota sosiaalisten koodien mahdollisiin eroavuuksiin

vuorovaikutuksessa. Harjoitellaan pienimuotoista kirjallista viestintää. Kurssin aihepiirit käsittelevät viestintää kulttuurien välisissä kohtaamisissa Suomessa ja ulkomailla.

5. Hyvinvointi ja huolenpito

Kurssilla opetellaan eri viestintäkanavia käyttäen toimimista keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Harjoitellaan taitoa muotoilla mielipiteitä ja käydä merkitysneuvotteluja arkipäiväiseen elämään liittyvistä asioista. Tutustutaan erilaisiin hyvinvointiin, ihmissuhteisiin ja elämänvaiheisiin liittyviin teksteihin ja harjoitellaan keskustelemaan niihin liittyvistä asioista. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation tuomia muutoksia vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille.

6. Kulttuuri ja mediat

Kurssilla vahvistetaan monilukutaitoa. Tutustutaan kohdekielisen kielialueen tai -alueiden kulttuuri-ilmiöihin ja medioihin ajankohtaisesta ja nuoria kiinnostavasta näkökulmasta.

7. Opiskelu, työ ja tulevaisuus

Kurssilla kiinnitetään huomiota viestinnän kulttuuriseen sopivuuteen. Aihepiirit liittyvät kouluun, myöhempään opiskeluun ja työelämään sekä nuorten tulevaisuudensuunnitelmiin.

8. Yhteinen maapallomme

Kurssilla jatketaan keskusteluharjoituksia ja kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Tutustutaan mahdollisuuksiin osallistua kansainväliseen yhteistyöhön. Aihepiirit nousevat luonnosta, erilaisista asuinympäristöistä sekä kestävästä elämäntavasta.

Seudullinen opetussuunnitelma

1. Tutustutaan toisiimme ja uuteen kieleen

Vahvistetaan ja syvennetään oppijan hyviä kielten opiskelun taitoja ja käytänteitä sekä tuetaan vertaisoppimiseen. Johdatetaan kohdekielisen kulttuurin tuntemukseen, opiskellaan kielen perussanastoa, -rakenteita sekä ääntämistä ja intonaatiota. Alusta lähtien pyritään käyttämään sähköisiä oppimisalustoja ja totutetaan opiskelija omaehtoiseen opiskeluun. Kurssilla rohkaistaan tuottamaan ensimmäisiä kohdekielisiä suullisia ja kirjallisia tuotoksia. Työtapoina voidaan käyttää parityötä ja yhteistominnallisia työtapoja. Kurssilla voidaan käyttää hyväksi eri maiden

kansallisten medioiden (kieltenopetukseen tuotettuja ja autenttisia) tasonmukaisia internet-sisältöjä. Opetuksen tukena ja innoittajina voivat toimia seutukunnalla olevat syntyperäiset kohdekielen puhujat, esimerkiksi vaihto-opiskelijat tai muualla asuvat syntyperäiset tai kyseistä kieltä opiskelevat henkilöt, joihin voidaan olla yhteydessä internetin (videoneuvottelu)sovellusten avulla. Voidaan alkaa laatia omaa kohdekielistä (sähköistä) portfoliota, blogia jne.

2. Matkalla maailmassa

Vahvistetaan ääntämistä ja intonaatiota sekä rohkaistaan opiskelijaa ilmaisemaan itseään kohdekielellä sekä kasvokkain että sähköisillä sovelluksilla. Kurssilla tutustutaan kohdekielisen maan matkailukohteisiin ja kulttuuritarjontaan internetissä.

Ääntämistä ja intonaatiota sekä suullista ja kirjallista viestintää harjoitellaan tunnilla, kotona, yksin ja ryhmissä hyödyntäen esimerkiksi puhe- video- ja kirjoitussovelluksia. Opiskelijaa rohkaistaan tutustumaan internetissä tavoitekielisen maan matkailukohteisiin ja kulttuuritarjontaan koskien matkailua ja omia kiinnostuksen kohteita (musiikki, elokuvat, lehdet jne.)

3. Elämän tärkeitä asioita

Kurssilla harjoitellaan edelleen ääntämistä ja intonaatiota. Mahdollisia työtapoja ovat esimerkiksi pari- ja ryhmäkeskustelut opiskelijan kiinnostuksen kohteista, oman harrastuksen/kiinnostuksen kohteen esitteleminen suullisesti ja/tai kirjallisesti esimerkiksi esitelmän, videon tai multimediaesityksen avulla. Kurssilla voidaan myös pitää myös sähköistä portfolioblogia, jossa opiskelija kertoo itselle tärkeistä asioista yhdistäen tekstiä kuviin ja videoihin. Lisäksi voidaan tutustua videoblogeihin tai tehdä henkilöhaastattelu. Kurssin aikana voidaan luoda yhteyksiä muiden lukioiden tai yhteistyökoulujen opiskelijoiden välille (esim. videopuhelu, chat, sosiaalinen media).

4. Monenlaista elämää

Kurssilla havainnoidaan omaa ja kohdekielen kulttuuria ja niiden eroja sekä opetellaan kertomaan omasta kulttuurista kohdekielellä. Voidaan hyödyntää erilaisia yhteistyötahoja kohdekielisten kontaktien luomiseksi. Aiheeseen liittyvää sanastoa voidaan kerätä ja harjoitella erilaisten netistä löytyvien sivustojen ja sovellusten avulla. Työvälineenä ja havainnoinnin kohteena voidaan käyttää myös elokuvia, televisio-ohjelmia, verkkolehtiä ja muita medioita. Kirjallista viestintää voidaan harjoitella esimerkiksi kirjoittamalla kortti, sähköpostiviesti, tekstiviesti, nettikommentti. Erilaisia vuorovaikutustilanteita ja sosiaalisia koodeja voidaan harjoitella esimerkiksi dialogien, rooliharjoitusten ja haastatteluiden muodossa.

5. Hyvinvointi ja huolenpito

Kurssin aihepiireihin kuuluvat hyvinvointiin, ihmissuhteisiin ja erilaisiin elämänvaiheisiin liittyvät teemat (esim. urheilu, ravinto, uni, henkinen hyvinvointi, erilaiset riippuvuudet ja sairaudet, ihmissuhteet ja perheunelmat). Opiskelija kehittää kielitaitoaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ja harjoittaa mielipiteen ilmaisemisen keinoja. Kurssille soveltuvia työtapoja voivat olla muun muassa blogin pitäminen esimerkiksi terveyteen tai hyvinvointiin liittyvistä aiheista, draamalliset keskusteluharjoitukset (esimerkiksi lääkärissä käynti, ajanvaraus, roolipelit

ihmissuhteisiin liittyvistä teemoista). Kurssilla voidaan hyödyntää netistä löytyviä kurssin aiheisiin sopivia testejä ja kyselyjä sekä kohdekielisiä asiantuntijapalstoja. Kurssille sopivat hyvin myös erilaiset kohdekielellä tehtävät rentoutus- ja liikuntaharjoitukset. Oppiainerajat ylittävää yhteistyötä voidaan tehdä esim. terveystiedon, psykologian, biologian ja liikunnan kanssa.

6. Kulttuuri ja mediat

Kurssilla tutustutaan kohdekulttuurin ilmiöihin esim. musiikkiin, elokuviin, kirjallisuuteen ja kuvataiteeseen käyttäen monipuolisesti hyödyksi eri medioita. Perehdytään opiskelijoiden kiinnostuksen pohjalta myös esim. ruoka- ja tapakulttuuriin, muotiin, erilaisiin medioihin. Opiskelija harjoittelee myös kotimaansa kulttuurista kertomista esim. pitämällä suullisen esittelyn tai laatimalla kohdekielisen esittelyvideon. Kurssilla voidaan tehdä vierailuja museoon, kirjastoon, elokuviin tai teatteriin. Aihepiirejä voidaan elävöittää pyytämällä tunneille vierailijoita tai pitämällä yhteyttä netin välityksellä kohdekielisiin nuoriin. Kurssisuorituksiin voivat kuulua myös kirja- tai elokuva-arvostelu, runon tai näytelmän kirjoittaminen, musiikkikappaleen sanoittaminen, musiikkivideon tai lyhytelokuvan laatiminen. Oppiainerajat ylittävää yhteistyötä voidaan tehdä esim. kuvataiteen, musiikin, uskonnon, historian, äidinkielen ja kirjallisuuden sekä liikunnan kanssa.

7. Opiskelu, työ ja tulevaisuus

Kurssilla voidaan käsitellä ammatinvalintaa ja jatko-opintoja opiskelijan omasta näkökulmasta esimerkiksi projektien tai ryhmätöiden muodossa. Opiskelijat voivat jakautua ryhmiin itseään kiinnostavien opintosuuntien mukaan. Mahdollisia kurssin muita aiheita voivat olla ase- ja siiviilipalvelus, välivuosi, ulkomailla opiskelu ja työskentely. Kurssilla voidaan laatia CV, työhakemus, itsensä esittely audiovisuaalisesti työnantajalle tai toteuttaa työpaikkahaastattelu. Lisäksi voidaan tehdä kohdekielisiä ammatinvalintatestejä, harjoitella kokouksessa toimimista ja argumentointia. Voidaan myös hyödyntää yritysmaailman kontakteja, esimerkiksi vierailijoiden, yritysvierailuiden tai toimeksiantojen muodossa. Yhteistyötä voidaan tehdä esimerkiksi opinto-ohjauksen kanssa.

8. Yhteinen maapallomme

Mahdollisia käsiteltäviä aiheita voivat olla ympäristöasiat, kierrätys, energian tuotanto ja käyttö, kehitysyhteistyö, konfliktit, kulttuurien välinen erilaisuus ja viestintä sekä muut aiheeseen liittyvät ajankohtaiset ilmiöt. Aiheita voidaan käsitellä sekä henkilökohtaisesta, paikallisesta että globaalista näkökulmasta. Kurssin aikana voidaan toteuttaa pienimuotoinen (etä)projekti esimerkiksi yhdessä kohdekulttuurissa asuvien tai muualla samaa kieltä opiskelevien kanssa. Työskentelyyn voidaan käyttää esimerkiksi blogia, wikiä, youtubea, kohdekulttuurin radio- ja tv-kanavien ja lehdistön sivuja tai muita interaktiivisia nettiympäristöjä ja videokonferenssisovelluksia. Syvennetään mielipiteen suullisen ja kirjallisen ilmaisemisen taitoja. Yhteistyötä voidaan tehdä esim. biologian, maantieteen, yhteiskuntaopin ja historian kanssa.

9. Abien kertauskurssi

Opiskelija valmistautuu monipuolisesti kielen ylioppilaskirjoituksiin.

Tavoitteet

- vahvistetaan ylioppilaskokeiden edellyttämiä kielitaitovalmiuksia.

Keskeiset sisällöt

- kerrataan kielen rakenteita ja sanastoa monipuolisin tehtävin.
- harjoitellaan kuullun- ja luetunymmärtämisen taitoja.
- harjoitellaan laatimaan erilaisia ylioppilaskokeiden edellyttämiä kirjoitustehtäviä.

5.6 Matematiikka

Matematiikan asema aikamme kulttuurissa edellyttää valmiutta ymmärtää, hyödyntää ja tuottaa matemaattisesti esitettyä tietoa. Sillä on merkittävä tai ratkaiseva rooli muun muassa tieteissä, teknologiassa, taloudessa, yrittäjyydessä, terveydenhuollossa ja turvallisuudessa. Matematiikan opetuksen tehtävänä on tutustuttaa opiskelija matemaattisen ajattelun malleihin sekä matematiikan perusideoihin ja rakenteisiin, opettaa käyttämään puhuttua ja kirjoitettua matematiikan kieltä sekä kehittää laskemisen, ilmiöiden mallintamisen ja ongelmien ratkaisemisen taitoja.

Opetuksen lähtökohdat valitaan opiskelijoita kiinnostavista aiheista, ilmiöistä ja niihin liittyvistä ongelmista. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja, joissa opiskelijat työskentelevät yksin ja yhdessä. Opetustilanteet järjestetään siten, että ne herättävät opiskelijan tekemään havaintojensa pohjalta kysymyksiä, oletuksia ja päätelmiä sekä perustelemaan niitä. Erityisesti opiskelijaa ohjataan hahmottamaan matemaattisten käsitteiden merkityksiä ja tunnistamaan, kuinka ne liittyvät laajempiin kokonaisuuksiin. Opiskelijaa rohkaistaan myös käyttämään ajattelua tukevia kuvia, piirroksia ja välineitä sekä tuetaan opiskelijan taitoa siirtyä toisesta matemaattisen tiedon esitysmuodosta toiseen.

Opiskelijaa kannustetaan kehittämään luovia ratkaisuja matemaattisiin ongelmiin. Opetuksessa tutkitaan matematiikan ja arkielämän välisiä yhteyksiä sekä tietoisesti käytetään eteen tulevia mahdollisuuksia opiskelijan persoonallisuuden kehittämiseen, mikä tarkoittaa muun muassa hänen kiinnostuksensa ohjaamista, kokeiluihin kannustamista sekä tiedonhankintaprosessien kehittämistä.

Opiskelija harjaannutetaan käyttämään tietokoneohjelmistoja matematiikan oppimisen ja tutkimisen sekä ongelmanratkaisun apuvälineinä. Matematiikan opiskelussa hyödynnetään muun muassa dynaamisen matematiikan ohjelmistoja, symbolisen laskennan ohjelmistoja, tilasto-ohjelmistoja, taulukkolaskentaa, tekstinkäsittelyä sekä mahdollisuuksien mukaan digitaalisia tiedonlähteitä. Tärkeää on myös arvioida apuvälineiden hyödyllisyyttä ja käytön rajallisuutta. Edellä mainituista apuvälineistä käytetään jatkossa nimitystä tekniset apuvälineet.

Seudullinen opetussuunnitelma: opetuksen yleiset tavoitteet
Matematiikan avulla mallinnetaan ja ratkaistaan tieteen, arkielämän ja ympäristön erilaisiin ilmiöihin liittyviä ongelmia.
Aihekokonaisuudet sisältyvät soveltuvasti eri kursseilla käsiteltäviin asioihin. Kursseilla opiskellaan valmiuksia ymmärtää ilmiöihin liittyvää matemaattisesti esitettyä tietoa sekä tuottaa sitä itse erilaisia medioita käyttäen (monilukutaito ja mediat).
Aihekokonaisuuksista matematiikassa korostuu erityisesti erilaisten teknologisten taitojen hallinta unohtamatta kuitenkaan perinteistä käsin- ja päässälaskemisen kulttuuria.

Seudullinen opetussuunnitelma: opiskeluympäristö ja -menetelmät
Matematiikan opiskelussa on lähes aina lähtökohtana ongelman ratkaisu. Matematiikan kursseilla opiskelija tutustuu erilaisiin keinoihin hahmottaa, kuvata ja ratkaista matemaattisia ongelmia.
Matematiikan oppiminen vaatii paljon ajattelua ja harjoittelua. Perinteisesti matematiikassa on painottunut itsenäinen työskentely. Lukion uuden opetussuunnitelman myötä myös matematiikan työskentelytavat monipuolistuvat.
Matematiikan opiskeluun kuuluu sekä itsenäinen työskentely että pari- ja ryhmätyöskentely.. Ryhmätyöskentelyssä opiskelijat voivat peilata omia ajatuksiaan toisten opiskelijoiden ajattelutapoihin. Matematiikan ongelmien hahmottaminen ja ratkaisukeinojen löytäminen monipuolistuvat ryhmätyöskentelyssä.
Tutkivaa lähestymistapaa matematiikan opiskelussa voidaan käyttää erityisesti kurssissa tilastot ja todennäköisyys (MAA10, MAB5 ja MAB8) sekä talousmatematiikka (MAB6).
Matematiikkaa voidaan integroida muihin oppiaineisiin. Matematiikan avulla voidaan tutkia muissa oppiaineissa nousevia ongelmia. Matematiikan avulla voidaan tarkastella esimerkiksi niin luonnontieteissä kuin yhteiskuntatieteissä saatuja tutkimustuloksia ja niissä tapahtuneita muutoksia. (esimerkiksi prosenttilaskenta, tilastotieteen peruskäsitteet, normaalijakauma ja mallintaminen (lineaarinen, eksponentiaalinen, jaksollinen, jne.)).
Pyrimme tekemään Tampereen seudulla sijaitsevien muiden oppilaitosten kanssa yhteistyötä oppimisympäristöihin ja oppimateriaaleihin liittyen, jotta lukion ja jatko-opintojen välinen siirtymä olisi mahdollisimman sujuva sekä oppilaiden että oppilaitosten näkökulmasta.
Lukion matematiikassa opiskellaan tulevaisuuden jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia taitoja. Opiskelussa painottuvat teknisten työkalujen opettelu (matemaattiset ohjelmistot, taulukkolaskenta, diagrammien piirtäminen ja tulkinta, jne.), pitkäjänteinen ja määrätietoinen työskentely, vaikeuksien kohtaaminen ja niiden ratkaiseminen (epävarmuuden sietäminen), kriittinen ajattelu (onko vastaus järkevä, miten voin tarkistaa, jne.), luovuus ja arkielämään liittyvien asioiden opiskelu (prosenttilaskenta, verotus, lainat, geometria, jne.)

Arviointi

Monipuolisella arvioinnilla ja kannustavalla palautteella tuetaan opiskelijan matemaattisen ajattelun ja itseluottamuksen kehittymistä sekä ylläpidetään ja vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Arviointi ohjaa opiskelijaa kehittämään matematiikan osaamistaan ja ymmärtämistään sekä pitkäjänteisen työskentelyn taitoja. Sillä autetaan opiskelijaa kehittämään matemaattisten ratkaisujen esittämistä, tuetaan häntä käsitteiden muodostamisprosessissa ja ohjataan oman työn arvioimiseen. Onnistunut palaute auttaa opiskelijaa huomaamaan vahvuutensa sekä sen, mitä ja

miten tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää.

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota laskutaitoon, menetelmien ja teknisten apuvälineiden valintaan ja käyttöön sekä päätelmien täsmälliseen ja johdonmukaiseen perustelemiseen.

Oppimäärän vaihtaminen

Matematiikan oppimäärää vaihdettaessa pitkästä lyhyeen kursseja luetaan hyväksi seuraavasti: MAA2 → MAB2, MAA3 → MAB3, MAA6 → MAB7 ja MAA8 → MAB4 ja MAA10 → MAB5. Muut pitkän oppimäärän mukaiset opinnot voivat olla lyhyen oppimäärän paikallisia syventäviä tai paikallisia soveltavia kursseja opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Jos opiskelija pyytää, hänelle tulee järjestää mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteamiseksi. Siirryttäessä lyhyemmästä pitempään oppimäärään voidaan opiskelijalta edellyttää lisänäyttöjä, ja tässä yhteydessä myös arvosana harkitaan uudelleen.

Opiskelija voi opiskella myös toisen oppimäärän kursseja oppimäärää vaihtamatta. Tällöin kyseiset kurssit voidaan lukea hyväksi opiskelijan varsinaisen oppimäärän paikallisiksi syventäviksi tai paikallisiksi soveltaviksi kursseiksi opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

Seudullinen opetussuunnitelma: arviointi
Matematiikan opiskelussa käytetään monipuolista arviointia. Uusi tekniikka mahdollistaa jatkuvan arvioinnin entistä paremmin. Myös itsearviointi onnistuu monipuolisemmin uusissa digitaalisissa oppimisympäristöissä. Lisäksi voidaan hyödyntää vertais- ja ryhmäarviointeja, erityisesti erilaisten ryhmätyöskentelytapojen yhteydessä. Kokonaisuuksien hallintaa voidaan testata kurssikokeella. Arvioinnissa huomioidaan myös sähköisten ylioppilaskirjoitusten uudet tehtävätyypit.

5.6.1 Matematiikan yhteinen opintokokonaisuus

Matematiikan yhteisen opintokokonaisuuden tehtävänä on herättää opiskelijan kiinnostus matematiikkaa kohtaan muun muassa tutustuttamalla hänet matematiikan moninaiseen merkitykseen ihmiselle ja yhteiskunnalle sekä sen ainutlaatuiseen ja kiehtovaan olemukseen tieteenalana. Tässä opintokokonaisuudessa opiskelijalla on tilaisuus vahvistaa pohjaa matematiikan opinnoilleen ja nähdä matematiikka hyödyllisenä ja käyttökelpoisena selitettäessä ja hallittaessa muun muassa yhteiskunnan, talouden ja luonnon tapahtumia ja tilanteita.

Pakollinen kurssi

1. Luvut ja lukujonot (MAY1)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- pohtii matematiikan merkitystä yksilön ja yhteiskunnan näkökulmasta
- kertaa ja täydentää lukualueet, kertaa peruslaskutoimitukset ja prosenttilaskennan periaatteet
- vahvistaa ymmärrystään funktion käsitteestä
- ymmärtää lukujonon käsitteen
- osaa määrittää lukujonoja, kun annetaan alkuehdot ja tapa, jolla seuraavat termit muodostetaan
- saa havainnollisen käsityksen lukujonon summan määrittämisestä
- osaa ratkaista käytännön ongelmia aritmeettisen ja geometrisen jonon ja niistä muodostettujen summien avulla
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä funktion kuvaajan ja lukujonojen tutkimisessa sekä lukujonoihin liittyvien sovellusongelmien ratkaisussa.

Keskeiset sisällöt
- reaaliluvut, peruslaskutoimitukset ja prosenttilaskenta
- funktio, kuvaajan piirto ja tulkinta
- lukujono
- rekursiivinen lukujono
- aritmeettinen jono ja summa
- logaritmi ja potenssi sekä niiden välinen yhteys
- muotoa $a^x = b$, $x \in \mathbb{N}$ olevien yhtälöiden ratkaiseminen
- geometrinen jono ja summa

Seudullinen opetussuunnitelma

MAY1 Matematiikan yhteinen opintokokonaisuus

Tutustutaan lukiomaiseen matematiikan opiskeluun. Vahvistetaan pohjaa matematiikan opinnoille ja opitaan näkemään matematiikka hyödyllisenä ja käyttökelpoisena välineenä selitettäessä ja hallittaessa erilaisia yhteiskunnan, talouden ja luonnon ilmiöitä.

5.6.2 Matematiikan pitkä oppimäärä

Matematiikan pitkän oppimäärän opetuksen tehtävänä on antaa opiskelijalle ammatillisten ja korkeakouluopintojen edellyttämät matemaattiset valmiudet sekä matemaattinen yleissivistys. Pitkän matematiikan opinnoissa opiskelijalla on tilaisuus omaksua matemaattisia käsitteitä ja menetelmiä sekä oppia ymmärtämään matemaattisen tiedon luonnetta. Opetus pyrkii myös antamaan opiskelijalle selkeän

käsityksen matematiikan merkityksestä yhteiskunnan kehityksessä sekä sen soveltamismahdollisuuksista arkielämässä, tieteessä ja tekniikassa.

Opetuksen tavoitteet

Matematiikan pitkän oppimäärän opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- saa myönteisiä oppimiskokemuksia ja tottuu pitkäjänteiseen työskentelyyn sekä oppii niiden kautta luottamaan omiin matemaattisiin kykyihinsä, taitoihinsa ja ajatteluunsa
- rohkaistuu kokeilevaan ja tutkivaan toimintaan, ratkaisujen keksimiseen sekä niiden kriittiseen arviointiin
- ymmärtää ja osaa käyttää matematiikan kieltä, kuten seuraamaan matemaattisen tiedon esittämistä, lukemaan matemaattista tekstiä, keskustelemaan matematiikasta, ja oppii arvostamaan esityksen täsmällisyyttä ja perustelujen selkeyttä
- oppii näkemään matemaattisen tiedon loogisena rakenteena
- kehittää lausekkeiden käsittely-, päättely- ja ongelmanratkaisutaitojaan
- harjaantuu käsittelemään tietoa matematiikalle ominaisella tavalla, tottuu tekemään otaksumia, tutkimaan niiden oikeellisuutta ja laatimaan perusteluja sekä arvioimaan perustelujen pätevyyttä ja tulosten yleistettävyyttä
- harjaantuu mallintamaan käytännön ongelmatilanteita ja hyödyntämään erilaisia ratkaisustrategioita
- osaa käyttää tarkoituksenmukaisia matemaattisia menetelmiä, teknisiä apuvälineitä ja tietolähteitä.

Pakolliset kurssit

2. Polynomifunktiot ja -yhtälöt (MAA2)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu käsittelemään polynomifunktioita
- osaa ratkaista toisen asteen polynomiyhtälöitä ja tutkia ratkaisujen lukumäärää
- osaa ratkaista korkeamman asteen polynomiyhtälöitä, jotka voidaan ratkaista ilman polynomien jakolaskua
- osaa ratkaista yksinkertaisia polynomiepäyhtälöitä
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä polynomifunktion tutkimisessa ja polynomiyhtälöihin ja polynomiepäyhtälöihin sekä polynomifunktioihin liittyvien sovellusongelmien ratkaisussa.

Keskeiset sisällöt

- polynomien tulo ja muotoa $(a+b)^n, n \leq 3, n \in \mathbb{N}$ olevat binomikaavat
- 2. asteen yhtälö ja ratkaisukaava sekä juurten lukumäärän tutkiminen
- 2. asteen polynomin jakaminen tekijöihin
- polynomifunktio
- polynomiyhtälöitä
- polynomiepäyhtälön ratkaiseminen

3. Geometria (MAA3)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- harjaantuu hahmottamaan ja kuvaamaan tilaa sekä muotoa koskevaa tietoa sekä kaksi- että kolmiulotteisissa tilanteissa
- harjaantuu muotoilemaan, perustelemaan ja käyttämään geometrista tietoa käsitteleviä lauseita
- osaa ratkaista geometrisia ongelmia käyttäen hyväksi kuvioiden ja kappaleiden ominaisuuksia, yhdenmuotoisuutta, Pythagoraan lausetta sekä suora- ja vinokulmaisen kolmion trigonometriaa
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä kuvioiden ja kappaleiden tutkimisessa ja geometriaan liittyvien sovellusongelmien ratkaisussa.
-

Keskeiset sisällöt
- kuvioiden ja kappaleiden yhdenmuotoisuus
- sini- ja kosinilause
- ympyrän, sen osien ja siihen liittyvien suorien geometria
- kuvioihin ja kappaleisiin liittyvien pituuksien, kulmien, pinta-alojen ja tilavuuksien laskeminen
-

4. Vektorit (MAA4)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- ymmärtää vektorikäsitteen ja perehtyy vektorilaskennan perusteisiin
- osaa tutkia kuvioiden ominaisuuksia vektoreiden avulla
- ymmärtää yhtälöryhmän ratkaisemisen periaatteen
- osaa tutkia kaksi- ja kolmiulotteisen koordinaatiston pisteitä, etäisyyksiä ja kulmia vektoreiden avulla
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä vektoreiden tutkimisessa sekä suoriin ja tasoihin liittyvien sovellusongelmien ratkaisussa.

Keskeiset sisällöt
- vektoreiden perusominaisuudet
- vektoreiden yhteen- ja vähennyslasku ja vektorin kertominen luvulla
- koordinaatiston vektoreiden skalaaritulo
- yhtälöryhmän ratkaiseminen
- suorat ja tasot avaruudessa

5. Analyyttinen geometria (MAA5)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- ymmärtää, kuinka analyyttinen geometria luo yhteyksiä geometristen ja algebrallisten käsitteiden välille
- ymmärtää pistejoukon yhtälön käsitteen ja oppii tutkimaan yhtälöiden avulla pisteitä, suoria, ympyröitä ja paraabeleja
- syventää itseisarvokäsitteen ymmärtämystään ja oppii ratkaisemaan sellaisia

yksinkertaisia itseisarvoyhtälöitä ja vastaavia epäyhtälöitä, jotka ovat tyyppiä $|f(x)| = a$ tai $|f(x)| = |g(x)|$
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä pistejoukon yhtälön tutkimisessa sekä yhtälöiden, yhtälöryhmien, itseisarvoyhtälöiden ja epäyhtälöiden ratkaisemisessa sovellusongelmissa.

Keskeiset sisällöt
- pistejoukon yhtälö
- suoran, ympyrän ja paraabelin yhtälöt
- itseisarvoyhtälön ja epäyhtälön ratkaiseminen
- pisteen etäisyys suorasta

6. Derivaatta (MAA6)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- osaa määrittää rationaalifunktion nollakohdat ja ratkaista yksinkertaisia rationaaliepäyhtälöitä
- omaksuu havainnollisen käsityksen funktion raja-arvosta, jatkuvuudesta ja derivaatasta
- osaa määrittää yksinkertaisten funktioiden derivaatat
- osaa tutkia derivaatan avulla polynomifunktion kulkua ja määrittää sen ääriarvot
- tietää, kuinka rationaalifunktion suurin ja pienin arvo määritetään
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä raja-arvon, jatkuvuuden ja derivaatan tutkimisessa ja rationaaliyhtälöiden ja -epäyhtälöiden ratkaisemisessa sekä polynomi- ja rationaalifunktion derivaatan määrittämisessä sovellusongelmissa.

Keskeiset sisällöt
- rationaaliyhtälö ja -epäyhtälö
- funktion raja-arvo, jatkuvuus ja derivaatta
- polynomifunktion, funktioiden tulon ja osamäärän derivoiminen
- polynomifunktion kulun tutkiminen ja ääriarvojen määrittäminen

7. Trigonometriset funktiot (MAA7)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- tutkii trigonometrisia funktioita yksikköympyrän symmetrioiden avulla
- osaa ratkaista sellaisia trigonometrisia yhtälöitä, jotka ovat tyyppiä $\sin f(x) = a$ tai $\sin f(x) = \sin g(x)$
- osaa trigonometristen funktioiden yhteydet $\sin^2 x + \cos^2 x = 1$ ja $\tan x = \frac{\sin x}{\cos x}$
- osaa derivoida yhdistettyjä funktioita
- osaa tutkia trigonometrisia funktioita derivaatan avulla
- osaa hyödyntää trigonometrisia funktioita mallintaessaan jaksollisia ilmiöitä
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä trigonometristen funktioiden tutkimisessa ja trigonometristen yhtälöiden ratkaisemisessa ja trigonometristen funktioiden

derivaattojen määrittämisessä sovellusongelmissa.

Keskeiset sisällöt
- suunnattu kulma ja radiaani
- trigonometriset funktiot symmetria- ja jaksollisuusominaisuuksineen
- trigonometristen yhtälöiden ratkaiseminen
- yhdistetyn funktion derivaatta
- trigonometristen funktioiden derivaatat

8. Juuri- ja logaritmifunktiot (MAA8)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- kertaa potenssienlaskusäännöt mukaan lukien murtopotenssit
- tuntee juuri-, eksponentti- ja logaritmifunktioiden ominaisuudet ja osaa ratkaista niihin liittyviä yhtälöitä
- osaa tutkia juuri-, eksponentti- ja logaritmifunktioita derivaatan avulla
- osaa hyödyntää eksponenttifunktiota mallintaessaan erilaisia kasvamisen ja vähenemisen ilmiöitä
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä juuri-, eksponentti- ja logaritmifunktioiden tutkimisessa ja juuri-, eksponentti- ja logaritmiyhtälöiden ratkaisemisessa sekä juuri-, eksponentti- ja logaritmifunktion derivaattojen määrittämisessä sovellusongelmissa.

Keskeiset sisällöt
- potenssien laskusäännöt
- juurifunktiot ja -yhtälöt
- eksponenttifunktiot ja -yhtälöt
- logaritmifunktiot ja -yhtälöt
- juuri-, eksponentti- ja logaritmifunktioiden derivaatat

9. Integraalilaskenta (MAA9)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- ymmärtää integraalifunktion käsitteen ja oppii määrittämään alkeisfunktioiden integraalifunktioita
- ymmärtää määrätyn integraalin käsitteen ja sen yhteyden pinta-alaan
- osaa määrittää pinta-aloja ja tilavuuksia määrätyn integraalin avulla
- perehtyy integraalilaskennan sovelluksiin
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä funktion ominaisuuksien tutkimisessa ja integraalifunktion määrittämisessä sekä määrätyn integraalin laskemisessa sovellusongelmissa.

Keskeiset sisällöt
- integraalifunktio
- alkeisfunktioiden integraalifunktiot
- määrätty integraali
- pinta-alan ja tilavuuden laskeminen

10. Todennäköisyys ja tilastot (MAA10)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- osaa havainnollistaa diskreettejä ja jatkuvia tilastollisia jakaumia sekä määrittää ja tulkita jakaumien tunnuslukuja
- perehtyy kombinatorisiin menetelmiin
- perehtyy todennäköisyyden käsitteeseen ja todennäköisyyksien laskusääntöihin
- ymmärtää diskreetin todennäköisyysjakauman käsitteen ja oppii määrittämään jakauman odotusarvon ja soveltamaan sitä
- perehtyy jatkuvan todennäköisyysjakauman käsitteeseen ja oppii soveltamaan normaalijakaumaa
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä digitaalisessa muodossa olevan datan hakemisessa, käsittelyssä ja tutkimisessa sekä jakaumien tunnuslukujen määrittämisessä ja todennäköisyyksien laskemisessa annetun jakauman ja parametrien avulla.

Keskeiset sisällöt
- diskreetti ja jatkuva tilastollinen jakauma
- jakauman tunnusluvut
- klassinen ja tilastollinen todennäköisyys
- kombinatoriikka
- todennäköisyyksien laskusäännöt
- diskreetti ja jatkuva todennäköisyysjakauma
- diskreetin jakauman odotusarvo
- normaalijakauma

Valtakunnalliset syventävät kurssit

11. Lukuteoria ja todistaminen (MAA11)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- perehtyy logiikan alkeisiin ja tutustuu todistusperiaatteisiin sekä harjoittelee todistamista
- hallitsee lukuteorian peruskäsitteet ja perehtyy alkulukujen ominaisuuksiin
- osaa tutkia kokonaislukujen jaollisuutta jakoyhtälön ja kokonaislukujen kongruenssin avulla
- syventää ymmärrystään lukujonoista ja niiden summista
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä lukujen ominaisuuksien tutkimisessa.

Keskeiset sisällöt
- konnektiivit ja totuusarvot
- geometrinen todistaminen
- suora, käänteinen ja ristiriitatodistus
- induktiotodistus
- kokonaislukujen jaollisuus ja jakoyhtälö
- Eukleideen algoritmi
- alkuluvut ja Eratostheneen seula

- aritmetiikan peruslause
- kokonaislukujen kongruenssi

12. Algoritmit matematiikassa (MAA12)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- syventää algoritmista ajatteluaan
- osaa tutkia ja selittää, kuinka algoritmit toimivat
- ymmärtää iteroinnin käsitteen ja oppii ratkaisemaan epälineaarisia yhtälöitä numeerisesti
- osaa tutkia polynomien jaollisuutta ja osaa määrittää polynomin tekijät
- osaa määrittää numeerisesti muutosnopeutta ja pinta-alaa
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä algoritmien tutkimisessa ja laskutoimituksissa.

Keskeiset sisällöt
- iterointi ja Newton-Raphsonin menetelmä
- polynomien jakoalgoritmi
- polynomien jakoyhtälö
- Newton-Cotes-kaavat: suorakaidesääntö, puolisuunnikassääntö ja Simpsonin sääntö

13. Differentiaali- ja integraalilaskennan jatkokurssi (MAA13)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- syventää differentiaali- ja integraalilaskennan teoreettisten perusteiden tuntemustaan
- osaa tutkia aidosti monotonisten funktioiden käänteisfunktioita
- täydentää integraalilaskennan taitojaan ja soveltaa niitä muun muassa jatkuvien todennäköisyysjakaumien tutkimiseen
- osaa tutkia lukujonon raja-arvoa, sarjoja ja niiden summia
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä funktion ominaisuuksien tutkimisessa ja derivaatan laskemisessa annetun muuttujan suhteen sekä epäoleellisten integraalien, lukujonon raja-arvon ja sarjan summan laskemisessa sovellustehtävissä.

Keskeiset sisällöt
- funktion jatkuvuuden ja derivoituvuuden tutkiminen
- jatkuvien ja derivoituvien funktioiden yleisiä ominaisuuksia
- käänteisfunktio
- kahden muuttujan funktio ja osittaisderivaatta
- funktioiden ja lukujonojen raja-arvot äärettömyydessä
- epäoleelliset integraalit
- lukujonon raja-arvo, sarjat ja niiden summa

Seudullinen opetussuunnitelma

MAA2 Polynomifunktiot ja -yhtälöt

Kerrataan ja harjaannutetaan lausekkeiden ja yhtälöiden käsittelyrutiineja. Opitaan eriasteisten polynomiyhtälöiden ja -epäyhtälöiden ratkaisutekniikoita. Tutkitaan funktion käsitettä eri menetelmin.

MAA3 Geometria

Harjoitellaan kuvioihin ja kappaleisiin liittyvien tilanteiden hahmottamista sekä pituuksien, kulmien, pinta-alojen ja tilavuuksien laskemista.

MAA4 Vektorit

Opiskellaan vektorin käsite ja tutustutaan vektorilaskentaan sekä sen soveltamiseen kaksi- ja kolmiulotteisissa koordinaatistoissa. Tutustutaan erilaisiin yhtälöryhmiin.

MAA5 Analyyttinen geometria

Yhdistetään geometriaan koordinaatisto. Esitetään geometriset ominaisuudet funktioina ja tarkastellaan niitä laskennallisesti.

MAA6 Derivaatta

Opitaan rationaalifunktion käsite ja tutustutaan sen ominaisuuksiin. Tutustutaan raja-arvon käsitteeseen ja funktion jatkuvuuteen havainnollisesti. Opiskellaan derivointikaavat ja sovelletaan niitä funktion ominaisuuksien tutkimisessa. Ratkaistaan derivaatan avulla ongelmia, joihin liittyy suurin ja pienin arvo.

MAA7 Trigonometriset funktiot

Opitaan trigonometristen funktioiden jaksollisuus ja tutustutaan trigonometrisiin perusyhteyksiin ja yksinkertaisiin yhtälöihin Jatketaan MAA7-kurssin teemaa tutkimalla derivaatan avulla trigonometristen funktioiden ominaisuuksia.

MAA8 Juuri- ja logaritmifunktiot

Kerrataan potenssi- ja juurilausekkeiden laskutoimituksia. Opiskellaan juuri-, eksponentti- ja logaritmifunktiot ja tutustutaan niiden ominaisuuksiin myös derivaatan avulla. Mallinnetaan matematiikan avulla erilaisissa ilmiöissä tapahtuvaa muutosta.

MAA9 Integraalilaskenta

Opitaan integraalifunktion käsite ja siihen liittyvät integroimiskaavat. Opitaan soveltamaan integraalilaskentaa pinta-alojen ja tilavuuksien laskemiseksi.

MAA10 Todennäköisyys ja tilastot

Tutustutaan diskreetteihin ja jatkuviin jakaumiin ja niiden tunnuslukuihin. Opiskellaan kombinatoriikkaa. Tutustutaan todennäköisyyden käsitteeseen ja sen määrittämiseen laskemalla. Tutkitaan yksinkertaisia todennäköisyysjakaumia.

Valtakunnalliset syventävät

MAA11 Lukuteoria ja todistaminen

Opiskellaan logiikan alkeet ja perehdytään erilaisiin todistustehtäviin. Tarkastellaan lukujoukkojen ominaisuuksia. Syvennetään MAA1-kurssilta tuttua lukujonon käsitettä.

MAA12 Algoritmit matematiikassa

Tunnistetaan ja harjoitellaan erilaisia algoritmeja. Opiskellaan algoritmista ajattelua. Ratkotaan algoritmien avulla likimääräismenetelmien käyttöä vaativia ongelmia. Perehdytään polynomien jaollisuuteen ja tekijöihin jakoon. Tutkitaan derivaatan ja pinta-alaintegraalien määrittämistä numeerisesti.

MAA13 Differentiaali- ja integraalilaskennan jatkokurssi

Syvennetään derivaatta- ja integraalikurssien (MAA6–MAA9) teoreettista ja taidollista perustaa. Opiskellaan käänteisfunktion määrittäminen. Opiskellaan raja-arvon käsite lukujonojen yhteydessä.

14. Talousmatematiikka (MAA14)

Kurssin tavoitteena on oppia ymmärtämään talouselämässä käytettyjä käsitteitä lakennallisesta näkökulmasta. Kurssi antaa valmiuksia oman talouden suunnitteluun sekä tukee yrittäjyyden ja taloustiedon opiskelua.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää talouselämässä käytettyjä käsitteitä
- selviytyy omassa- ja työelämässä tarvittavista talouslaskuista
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä laskelmien tekemisessä ja yhtälöiden ratkaisemisessa sovellusongelmissa

Keskeiset sisällöt

- indeksi-, kustannus-, rahaliikenne-, laina-, verotus- ja muita laskelmia
- taloudellisiin tilanteisiin soveltuvia matemaattisia malleja esimerkiksi lukujonojen ja summien avulla

15. Matikisti (MAA15)

Kurssin tavoitteena on parantaa valmiuksia ratkaista sekä pakollisten että syventävien kurssien vaativampia tehtäviä.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy differentiaali ja integraalilaskennan sovelluksiin
- osaa soveltaa taitojaan myös vaativissa tehtävissä
- perustella ratkaisut täsmällisesti

Keskeiset sisällöt

- ääriarvosovellukset
- kertauskurssin vaativampia tehtäviä

16. Funktio- ja yhtälöopin jatkokurssi (MAA16)

Kurssilla harjoitellaan kurssin MAA6 aihealueita tarkoituksena syventää opiskelijan taitoja myöhempiä differentiaali- ja integraalilaskennan kursseja varten.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu ratkaisemaan rationaaliyhtälöitä ja -epäyhtälöitä
- syventää funktiokäsitteen ymmärtämistään tutkimalla funktion raja-arvoa, jatkuvuutta ja derivaattaa

Kurssi suoritetaan kurssin MAA6 kanssa samanaikaisesti.

Keskeiset sisällöt

- rationaalilausekkeiden sievennys
- rationaaliyhtälö ja -epäyhtälö
- funktion raja-arvo ja jatkuvuus
- derivaatta

17. Kertauskurssi (MAA17)

Valmistaudutaan ylioppilaskirjoituksiin kertaamalla ja syventämällä aiemmilla kursseilla hankittuja taitoja.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja yhdistelee aiemmilla kursseilla oppimiaan tietoja ja taitoja
- oppii soveltamaan matemaattisia taitojaan monipuolisesti ongelmanratkaisutilanteissa
- osaa tuottaa ratkaisun sähköisen ylioppilastutkinnon edellyttämällä tavalla

Keskeiset sisällöt

- pakollisten kurssien aihealueet ydinkohdittain

5.6.3 Matematiikan lyhyt oppimäärä

Matematiikan lyhyen oppimäärän opetuksen tehtävänä on tarjota valmiuksia hankkia, käsitellä ja ymmärtää matemaattista tietoa ja käyttää matematiikkaa elämän eri tilanteissa ja jatko-opinnoissa. Opetus pyrkii myös antamaan opiskelijalle selkeän käsityksen matematiikan merkityksestä yhteiskunnan kehityksessä sekä sen soveltamismahdollisuuksista arkielämässä ja monissa eri tieteissä.

Opetuksen tavoitteet

Matematiikan lyhyen oppimäärän opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää matematiikkaa jokapäiväisen elämän ja yhteiskunnallisen toiminnan apuvälineenä
- saa myönteisiä oppimiskokemuksia matematiikan parissa työskennellessään, oppii luottamaan omiin kykyihinsä, taitoihinsa ja ajatteluunsa ja rohkaistuu kokeilevaan, tutkivaan ja keksivään oppimiseen
- hankkii sellaisia matemaattisia tietoja, taitoja ja valmiuksia, jotka antavat riittävän pohjan jatko-opinnoille
- sisäistää matematiikan merkityksen välineenä, jolla ilmiöitä voidaan kuvata, selittää ja mallintaa ja jota voidaan käyttää johtopäätösten tekemisessä
- kehittää käsitystään matemaattisen tiedon luonteesta ja sen loogisesta rakenteesta
- harjaantuu vastaanottamaan ja analysoimaan viestimien matemaattisessa muodossa tarjoamaa informaatiota ja arvioimaan sen luotettavuutta
- tutustuu matematiikan merkitykseen kulttuurin kehityksessä
- osaa käyttää kuvioita, kaavioita ja malleja ajattelun apuna
- osaa käyttää tarkoituksenmukaisia matemaattisia menetelmiä, teknisiä apuvälineitä ja tietolähteitä.

Pakolliset kurssit

2. Lausekkeet ja yhtälöt (MAB2)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu käyttämään matematiikkaa jokapäiväisen elämän ongelmien ratkaisemisessa ja oppii luottamaan omiin matemaattisiin kykyihinsä
- ymmärtää lineaarisen riippuvuuden, verrannollisuuden ja toisen asteen polynomifunktion käsitteet
- vahvistaa yhtälöiden ratkaisemisen taitojaan ja oppii ratkaisemaan toisen asteen yhtälöitä
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä polynomifunktion tutkimisessa ja polynomiyhtälöihin sekä polynomifunktioihin liittyvien sovellusongelmien ratkaisussa.

Keskeiset sisällöt

- suureiden välinen lineaarinen riippuvuus ja verrannollisuus
- ongelmien muotoileminen yhtälöiksi
- yhtälöiden ja yhtälöparien graafinen ja algebrallinen ratkaiseminen
- ratkaisujen tulkinta ja arvioiminen

- toisen asteen polynomifunktio ja toisen asteen yhtälön ratkaiseminen

3. Geometria (MAB3)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- harjaantuu tekemään havaintoja ja päätelmiä kuvioiden ja kappaleiden geometrisista ominaisuuksista
- vahvistaa tasokuvioiden ja kolmiulotteisten kappaleiden kuvien piirtämisen taitojaan
- osaa ratkaista käytännön ongelmia geometriaa hyväksi käyttäen
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä kuvioiden ja kappaleiden tutkimisessa ja geometriaan liittyvien sovellusongelmien ratkaisussa.

Keskeiset sisällöt
- kuvioiden yhdenmuotoisuus
- suorakulmaisen kolmion trigonometria
- Pythagoraan lause ja Pythagoraan lauseen käänteislause
- kuvioiden ja kappaleiden pinta-alan ja tilavuuden määrittäminen
- geometrian menetelmien käyttö koordinaatistossa

4. Matemaattisia malleja (MAB4)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- näkee reaalimaailman ilmiöissä säännönmukaisuuksia ja riippuvuuksia ja kuvaa niitä matemaattisilla malleilla
- tottuu arvioimaan mallien hyvyyttä ja käyttökelpoisuutta
- tutustuu ennusteiden tekemiseen mallien pohjalta
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä polynomi- ja eksponenttifunktion ominaisuuksien tutkimisessa sekä polynomi- ja eksponenttiyhtälöiden ratkaisussa sovellusongelmien yhteydessä.

Keskeiset sisällöt
- lineaarisen ja eksponentiaalisen mallin soveltaminen
- potenssiyhtälön ratkaiseminen
- eksponenttiyhtälön ratkaiseminen logaritmin avulla
- lukujonot matemaattisina malleina

5. Tilastot ja todennäköisyys (MAB5)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- harjaantuu käsittelemään ja tulkitsemaan tilastollisia aineistoja
- arvioi erilaisia regressiomalleja mm. taulukkolaskentaohjelman avulla ja tekee ennusteita mallien avulla
- perehtyy todennäköisyyslaskennan perusteisiin
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä digitaalisessa muodossa olevan datan

hakemisessa, käsittelyssä ja tutkimisessa sekä diskreettien jakaumien tunnuslukujen määrittämisessä ja todennäköisyyslaskennassa.

Keskeiset sisällöt
- diskreettien tilastollisten jakaumien tunnuslukujen määrittäminen
- regression ja korrelaation käsitteet
- havainto ja poikkeava havainto
- ennusteiden tekeminen
- kombinatoriikkaa
- todennäköisyyden käsite
- todennäköisyyden laskulakien ja niitä havainnollistavien mallien käyttöä

6. Talousmatematiikka (MAB6)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- syventää prosenttilaskennan taitojaan
- ymmärtää talouselämässä käytettyjä käsitteitä
- kehittää matemaattisia valmiuksiaan oman taloutensa suunnitteluun
- vahvistaa laskennallista pohjaansa yrittäjyyden ja taloustiedon opiskeluun
- soveltaa tilastollisia menetelmiä aineistojen käsittelyyn
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä laskelmien tekemisessä ja yhtälöiden ratkaisemisessa sovellusongelmissa.

Keskeiset sisällöt
- indeksi-, kustannus-, rahaliikenne-, laina-, verotus- ja muita laskelmia
- taloudellisiin tilanteisiin soveltuvia matemaattisia malleja lukujonojen ja summien avulla

Valtakunnalliset syventävät kurssit

7. Matemaattinen analyysi (MAB7)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- tutkii funktion muutosnopeutta graafisin ja numeerisin menetelmin
- ymmärtää derivaatan käsitteen muutosnopeuden mittana
- osaa tutkia polynomifunktion kulkua derivaatan avulla
- osaa määrittää sovellusten yhteydessä polynomifunktion suurimman ja pienimmän arvon
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä funktion kulun tutkimisessa ja funktion derivaatan sekä suljetun välin ääriarvojen määrittämisessä sovellustehtävissä.

Keskeiset sisällöt
- graafisia ja numeerisia menetelmiä
- polynomifunktion derivaatta
- polynomifunktion merkin ja kulun tutkiminen
- polynomifunktion suurimman ja pienimmän arvon määrittäminen suljetulla välillä

8. Tilastot ja todennäköisyys II (MAB8)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- vahvistaa ja monipuolistaa tilastojen käsittelytaitojaan
- osaa määrittää tilastollisia tunnuslukuja ja todennäköisyyksiä jatkuvien jakaumien avulla hyödyntäen teknisiä apuvälineitä
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä digitaalisessa muodossa olevan datan hakemisessa, käsittelyssä ja tutkimisessa, todennäköisyysjakauman odotusarvon ja keskihajonnan määrittämisessä, todennäköisyyksien laskemisessa annetun jakauman ja parametrien avulla sekä luottamusvälin laskemisessa.

Keskeiset sisällöt
- normaalijakauma ja jakauman normittamisen käsitteet
- toistokoe
- binomijakauma
- luottamusvälin käsite

Seudullinen opetussuunnitelma

MAB2 Lausekkeet ja yhtälöt

Kurssin tavoitteena on oppia luottamaan omiin matemaattisiin taitoihin. Jokapäiväisten ongelmien ratkaisemisessa käytetään verrannollisuutta, lineaarista riippuvuutta, yhtälöitä ja yhtälöpareja. Opitaan toisen asteen polynomifunktio ja yhtälö.

MAB3 Geometria

Ratkaistaan käytännön ongelmia yhdenmuotoisuuden, suorakulmaisen kolmion geometrian ja koordinaatiston avulla. Vahvistetaan tasokuvioiden ja kolmiulotteisten kappaleiden piirtämistä sekä pinta-alojen ja tilavuuksien määrittämistä.

MAB4 Matemaattisia malleja

Ongelmissa sovelletaan lineaarista ja eksponentiaalista mallia sekä käytetään lukujonoja (matemaattisina malleina). Arvioidaan mallien hyvyyttä ja käyttökelpoisuutta. Ratkaistaan potenssi- ja eksponenttiyhtälöitä.

MAB5 Tilastot ja todennäköisyys

Kurssilla käsitellään ja tulkitaan tilastollisia aineistoja diskreettien jakaumien tunnuslukujen, regression ja korrelaation avulla. Lisäksi perehdytään todennäköisyyslaskennan perusteisiin.

MAB6 Talousmatematiikka

Kurssin tavoitteena on oppia ymmärtämään talouselämässä käytettyjä käsitteitä laskennallisesta näkökulmasta. Kurssi antaa valmiuksia oman talouden suunnitteluun sekä tukee yrittäjyyden ja taloustiedon opiskelua.

Valtakunnalliset syventävät

MAB7 Matemaattinen analyysi

Tutkitaan funktion muutosnopeutta graafisin ja numeerisin menetelmin. Opetellaan derivaatan käsite muutosnopeuden mittana sekä tutkitaan polynomifunktion kulkua derivaatan avulla. Määritetään sovellusten yhteydessä polynomifunktion suurin ja pienin arvo.

MAB8 Tilastot ja todennäköisyys II

Vahvistetaan tilastojen käsittelytaitoja sekä määritetään tilastollisia tunnuslukuja ja todennäköisyyksiä jatkuvien jakaumien avulla hyödyntäen teknisiä apuvälineitä.

9. Fysikaalinen matematiikka (MAB9)

Opiskellaan vektorilaskentaa, trigonometriaa ja graafista derivointia, joita tarvitaan fysiikan opiskelussa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää miten matematiikkaa voi hyödyntää muissa luonnontieteissä, erityisesti fysiikassa
- ymmärtää vektorikäsitteen ja perehtyy vektorilaskennan perusteisiin
- laajentaa kulmakäsitettä ja oppii yksikköympyrän avulla ratkomaan yksinkertaisia trigonometrisia yhtälöitä
- tutustuu graafiseen derivointiin

Keskeiset sisällöt

- vektorin käsite ja vektoreiden peruslaskutoimitukset
- vektoreiden komponenttiesitys
- vektorit kaksi- ja kolmiulotteisessa koordinaatistossa
- suunnattu kulma, radiaani
- trigonometristen funktioiden määrittely yksikköympyrän avulla
- tyyppiä f(x) = a olevien trigonometristen yhtälöiden ratkaiseminen
- graafinen derivointi

10. Kertauskurssi (MAB10)

Valmistaudutaan ylioppilaskirjoituksiin kertaamalla ja syventämällä pakollisilla kursseilla hankittuja taitoja.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- opiskelija syventää ja varmentaa pakollisilla kursseilla hankkimiaan taitoja
- osaa soveltaa taitojaan ylioppilaskirjoituksissa, jatko-opinnoissa ja arkipäivän tilanteissa
- osaa tuottaa vastauksen sähköisen ylioppilastutkinnon mukaisella tavalla
- osaa arvioida ja tarkistaa onko saatu tulos oikein.

Keskeiset sisällöt

- yhtälöt ja polynomit
- prosenttilaskenta
- geometria
- funktiot
- tilastot ja todennäköisyys
- lukujonot
- mallintaminen

5.7 Biologia

Biologian opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun kehittymistä. Opetus lisää ymmärrystä biologian merkityksestä osana luonnontieteellisen maailmankuvan rakentumista. Biologian opetuksen tarkoituksena on lisäksi herättää kiinnostusta bio- ja ympäristötieteisiin. Biologian opetus auttaa opiskelijaa ymmärtämään biotieteiden tarjoamia mahdollisuuksia edistää ihmiskunnan, muun eliökunnan ja elinympäristöjen hyvinvointia. Biologian opetuksessa opiskelijalle välittyy kuva kestävän elämäntavan välttämättömyydestä ja luonnonvaroja säästävän kiertotalouden merkityksestä.

Biologian opetus auttaa opiskelijaa ymmärtämään elollisen luonnon rakennetta, toimintaa ja vuorovaikutussuhteita molekyyli- ja solutasolta biosfääriin. Opetuksen tuella opiskelija myös ymmärtää evoluution merkityksen eliökunnan kehittymisessä.

Biologian opetuksessa opiskelijalle välittyy kuva siitä, että biotieteet ovat nopeasti kehittyviä tiedonaloja, joiden sovelluksia, kuten geeniteknologiaa, hyödynnetään monin tavoin maataloudessa, teollisuudessa ja lääketieteessä. Opetus myös ohjaa opiskelijaa ymmärtämään, miten biologista tietoa voidaan hyödyntää arkielämässä, jatko-opinnoissa ja työelämässä.

Biologian opetukselle on ominaista havainnointiin ja kokeellisuuteen perustuva tiedonhankinta, tutkimuksellisuus sekä aktivoivat ja vuorovaikutteiset työ- ja toimintatavat. Biologian opetuksessa tehdään laborointeja ja työskennellään myös digitaalisissa ja koulun ulkopuolisissa opiskeluympäristöissä. Opetuksessa tehdään yhteistyötä erityisesti terveystiedon, mutta myös muiden oppiaineiden kanssa.

Seudullinen opetussuunnitelma: opetuksen yleiset tavoitteet
Biologian opetuksessa esitellään pirkanmaalaisia elinympäristöjä. Kursseilla käsitellään kasvavan kaupunkiseudun esiin nostamia ajankohtaisia ympäristökysymyksiä, kuten ilmanlaatu, jätehuolto tai maankäyttö. Kaupunkiseudulla on opetuskohteita, joissa voidaan tutustua kaupunkiluontoon.
Kestävä elämäntapa, globaali vastuu ja aktiivinen kansalaisuus ovat biologian keskeisiä sisältöjä. Näitä voidaan käsitellä tutustumalla paikalliseen päätöksentekoon sekä vierailemalla alan yrityksissä. Opiskelijoita kannustetaan elämään kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti ja ottamaan vastuuta omista päätöksistään.

Seudullinen opetussuunnitelma: opiskeluympäristö ja -menetelmät
Biologian tutkimuksellinen ote toteutuu kurssien aikana tehtävien tutkimusten sekä esimerkiksi LUMATE-yhteisön asiantuntijuutta hyödyntämällä. Ryhmissä tehtävät tutkimukset tukevat opiskelijoiden työelämätaitoja. Opiskelijoita rohkaistaan käyttämään digitaalisia opiskeluympäristöjä ja oppimateriaaleja esimerkiksi tiedonhankintaan ja uuden tiedon tuottamiseen. Seudullista yhteistyötä voidaan tukea asiantuntijavierailuilla, opintoretkillä ja yhteisillä soveltavilla kursseilla.

Opetuksen tavoitteet

Biologian opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- kiinnostuu biologisesta tiedosta ja motivoituu biologiaa koskevien uutisten seuraamiseen
- saa ohjausta omien tavoitteiden asettamisessa sekä tukea ja kannustusta oppimisprosessin eri vaiheissa
- ymmärtää, mikä on biologialle tieteenalana ominaista, tuntee biologisia rakenteita ja prosesseja, perinnöllisyyttä sekä ymmärtää evoluution merkityksen
- perehtyy biologisen tiedonhankinnan ja tutkimuksen menetelmiin
- osaa asettaa kysymyksiä ja tutkimusongelmia tarkasteltavista ilmiöistä
- suunnittelee ja toteuttaa kokeellisia tutkimuksia itsenäisesti tai yhteistyössä muiden kanssa
- osaa hankkia, käsitellä, analysoida ja tulkita tutkimusaineistoa sekä arvioida ja esittää tutkimustuloksia
- osaa työskennellä digitaalisissa opiskeluympäristöissä, laboratoriossa ja maastossa
- arvioi kriittisesti median kautta välittyvää biologista tietoa
- käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa monipuolisesti biologian opiskelun tukena
- perehtyy biologian soveltamiseen eri aloilla
- osaa soveltaa ja käyttää biologisia tietoja ja taitoja arkielämässä
- arvostaa eliökunnan monimuotoisuutta, tiedostaa kestävän kehityksen välttämättömyyden ja ymmärtää oman vastuunsa ekosysteemien tulevaisuudesta.

Arviointi

Biologiassa arvioidaan opetuksen tavoitteiden saavuttamista kurssikohtaisia tavoitteita ja sisältöjä painottaen. Arviointi ohjaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi omista työskentelytavoistaan ja kehittämään omaa osaamistaan. Arvioinnissa keskeisiä kohteita ovat opiskelijan tiedot, kuten biologian peruskäsitteiden hallinta, ja taidot, kuten ajattelu-, argumentointi- ja tutkimustaidot. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, soveltaa, analysoida, yhdistellä, arvioida, havainnollistaa ja esittää biologista tietoa erilaisissa tilanteissa. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota luonnontieteellisten lainalaisuuksien sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämiseen, vuorovaikutussuhteiden merkityksen oivaltamiseen sekä kokonaisuuksien hahmottamiseen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös opiskelijan kyky arvioida tietoa kriittisesti.

Biologian tietoja ja taitoja opiskelija voi osoittaa paitsi kirjallisissa arvioinneissa myös suullisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, kokeellisessa työskentelyssä sekä laatimalla yksin tai yhteisöllisesti biologisen tutkielman tai projektituotoksen, kuten videon, pelin, vastamainoksen tai verkkosivut.

Seudullinen opetussuunnitelma: arviointi
Arvioinnissa voidaan painottaa opetussuunnitelmassa määriteltyjen kriteerien lisäksi opiskelijan oppiainekohtaista harrastuneisuutta.

Pakolliset kurssit

1. Elämä ja evoluutio (BI1)

Kurssilla perehdytään elämän edellytyksiin ja kaikille eliöille tunnusomaisiin piirteisiin. Kurssilla tutustutaan myös biologian tapaan hankkia ja kuvata tietoa sekä biologiaan osana luonnontieteellistä ajattelua. Keskeinen näkökulma kurssilla on evoluutio ja sen merkityksen ymmärtäminen.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- saa kokemuksia, jotka syventävät kiinnostusta biologiaa ja sen opiskelua kohtaan
- käyttää ja arvioi kriittisesti biologisia tietolähteitä sekä ilmaisee ja perustelee erilaisia näkemyksiä biologialle ominaisella tavalla
- tuntee elämän tunnusmerkit ja perusedellytykset sekä tietää, miten elämän ilmiöitä tutkitaan
- ymmärtää evoluution jatkuvuuden, prosessit ja merkityksen
- osaa jäsentää nykyisen eliökunnan rakenteen ja tulkita sen kehitystä
- työskentelee kokeellisesti ja toteuttaa pienimuotoisen tutkimuksen tai projektin yhdessä muiden kanssa.

Keskeiset sisällöt

Biologia tieteenä
- elämän ominaisuudet, perusedellytykset ja organisaatiotasot
- biologiset tieteenalat ja tutkimusmenetelmät
- biologisen tiedon esittäminen mallien avulla

Solu elämän perusyksikkönä
- elämän syntyvaiheet
- solujen rakenne ja energiatalous
- DNA ja geenien ilmeneminen

Eliön elinkaari
- suvullinen ja suvuton lisääntyminen
- muuntelu
- kasvu, kehittyminen ja kuolema

Evoluutio
- luonnonvalinta ja sopeutuminen
- lajien syntyminen ja häviäminen
- eliökunnan sukupuu

Biologian kokeellisuuteen liittyvä pienimuotoinen tutkimus tai projekti

2. Ekologia ja ympäristö (BI2)

Kurssi tarkastelee ekologian perusteita ja elämän monimuotoisuutta sekä sen uhkia Suomessa ja muualla maailmassa. Keskeisinä teemoina ovat luonnon monimuotoisuutta uhkaavat tekijät ja mahdollisuudet suojella monimuotoisuutta. Kurssi perehdyttää myös muihin ekologisiin ympäristöongelmiin. Kurssilla tehdään itsenäisesti tai yhteistyössä muiden kanssa pienimuotoinen ekologiaa tai ympäristön tilaa koskeva tutkimus tai kehittämisprojekti.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää populaatioiden, eliöyhteisöjen ja ekosysteemien rakenteiden, vuorovaikutusten ja toimintojen periaatteet
- osaa vertailla, analysoida ja arvioida ihmisen toiminnan vaikutuksia ekosysteemeissä
- ymmärtää luonnon monimuotoisuuden merkityksen ihmiskunnan tulevaisuudelle
- hahmottaa ympäristöongelmien syitä ja niiden seurauksia ekosysteemeissä sekä tuntee menetelmiä, joilla voidaan tarkkailla ympäristön tilaa ja ratkaista syntyneitä ongelmia
- ymmärtää ekososiaalisen sivistyksen ja kestävän elämäntavan välttämättömyyden sekä oppii toimimaan niiden mukaisesti
- osaa suunnitella ja toteuttaa itsenäisesti tai yhteistyössä muiden kanssa pienimuotoisen ekologiaa tai ympäristön tilaa koskevan tutkimuksen tai ympäristön tilaa koskevan yhteisen kehittämisprojektin.

Keskeiset sisällöt

Ekologian perusteet

- elollisen ja elottoman luonnon vuorovaikutukset
- ekosysteemien rakenne ja palautuvuus
- aineiden kierto ja energian virtaus ekosysteemissä
- luonnon monimuotoisuus
- populaatioiden ominaisuudet
- lajien väliset suhteet
- eliöiden sopeutuminen ympäristöönsä ja eliöiden levinneisyys

Ympäristöongelmat, niiden syyt ja ratkaisumahdollisuudet

- ilmastonmuutoksen ekologiset vaikutukset
- luonnon monimuotoisuuteen ja ekosysteemeihin kohdistuvat uhkat
- aineiden kiertoon ja energian virtaukseen liittyvät ongelmat
- paikalliset ympäristöongelmat

Kohti kestävää tulevaisuutta

- ekosysteemipalveluiden merkitys
- ekologisesti kestävä kehitys, kiertotalous ja ekososiaalinen sivistys
- toiminta kestävän elämäntavan edistämiseksi omassa lähiympäristössä

Ekologiaa tai ympäristön tilaa koskeva tutkimus tai ympäristön kehittämisprojekti

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Solu ja perinnöllisyys (BI3)

Kurssin tarkoituksena on auttaa opiskelijaa syventämään ymmärrystä solun rakenteesta ja toiminnasta. Kurssilla tarkastellaan myös solun toiminnan ohjaamista, solujen lisääntymistä ja periytymisen perusteita. Kurssin työtavoille on keskeistä kokeellisuus ja opiskelijan omat tutkimukset.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- käyttää käsitteitä, malleja ja teorioita tarkastellessaan soluihin ja perinnöllisyyteen liittyviä ilmiöitä
- syventää osaamistaan solun eri osien toiminnasta ja ymmärtää eliöiden rakenteiden ja toimintojen pohjautuvan solutason prosesseihin
- tutkii erilaisia soluja, solukoita ja kudoksia ja tulkitsee niiden rakenteita
- arvioi solujen ja geenien toimintaa koskevan tiedon merkitystä yksilön ja yhteiskunnan näkökulmasta
- suunnittelee ja toteuttaa kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa.

Keskeiset sisällöt

Solu tutkimuskohteena
- miten soluja tutkitaan
- solubiologisen tiedon ja genomitiedon tarve ja käyttö

Eliöt rakentuvat soluista
- biomolekyylit
- tumallisen ja tumattoman solun rakenne ja toiminta
- DNA:n ja RNA:n rakenne
- proteiinisynteesi ja epigeneettinen säätely

Solujen lisääntyminen
- mitoosi ja sen merkitys
- solujen jakautuminen, kasvu ja erilaistuminen

Periytymisen perusteet
- geenit ja alleelit
- sukusolut ja niiden synty meioosissa
- geenien periytyminen ja ominaisuuksien siirtyminen sukupolvelta toiselle
- mutaatiot ja mutageenit

Solubiologinen tutkimus laboratoriossa tai sähköisten aineistojen avulla

4. Ihmisen biologia (BI4)

Kurssilla perehdytään ihmisen anatomiaan ja fysiologiaan. Keskeisiä tarkastelun kohteita ovat ihmisen elintoiminnot, lisääntyminen sekä perimän ja ympäristön merkitys ihmisen terveyteen. Kurssilla tarkastellaan ihmiselimistön kykyä sopeutua muutoksiin ja puolustautua ulkoisia uhkia vastaan.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa analysoida kudosten ja elinten rakenteiden toimintaperiaatteita
- ymmärtää ihmisen kemiallisen tasapainon säätelyä sekä ulkoisten ja sisäisten tekijöiden vaikutuksia siihen
- ymmärtää hermoston toiminnan ja hormonaalisen viestinnän merkityksen yksilön toimintojen ohjaajana
- ymmärtää lisääntymiseen ja ihmisen elinkaareen liittyviä fysiologisia muutoksia
- osaa selittää elimistön kykyä sopeutua muutoksiin ja puolustautua ulkoisia uhkia vastaan
- ymmärtää perimän ja ympäristön yhteisvaikutuksen ihmisen terveyteen
- osaa toteuttaa pienimuotoisen ihmisen elimistön toimintaa mittaavan tutkimuksen ja esittää sen tulokset.

Keskeiset sisällöt

Energia, aineenvaihdunta ja sen säätely

- ravintoaineet ja ruoansulatus
- verenkiertoelimistö
- hengityselimistö ja hengityksen säätely

Liikkuminen

- tuki- ja liikuntaelimistö

Elintoimintojen säätely

- hermosto ja aistit
- umpirauhaset ja hormonit
- lämmönsäätely
- kemiallinen tasapaino
- elimistöjen sopeutuminen ja puolustusmekanismit

Lisääntyminen

- hedelmöitys, raskaus ja synnytys
- sukupuolinen kehitys ja seksuaalisuus
- perimän ja ympäristön merkitys

Ihmiselimistön toimintaa mittaava tutkimus

5. Biologian sovellukset (BI5)

Kurssin tarkoituksena on, että opiskelija ymmärtää biologisen tutkimuksen merkityksen tulevaisuuden ongelmien ratkaisemisessa. Kurssilla perehdytään biologian erilaisiin sovelluksiin lääketieteessä, teollisuudessa, elintarviketuotannossa

ja luonnonvarojen kestävän kehityksen mukaisessa käytössä. Keskeisiä tarkastelun kohteita ovat geeniteknologian ja mikrobiologian erilaiset sovellukset. Kurssilla opiskelija suunnittelee ja toteuttaa biologian soveltamiseen liittyvän kokeen tai tutkimuksen.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- ymmärtää biologian innovaatioiden ja sovellutusten merkityksen yhteiskunnassa
- tutustuu bioteknologian menetelmiin, tuotteisiin ja mahdollisuuksiin edistää kestävää tulevaisuutta
- ymmärtää geeniteknologian mahdollisuudet lääketieteessä ja teollisuudessa
- ymmärtää mikrobien merkityksen luonnossa ja erilaisissa bioteknologian prosesseissa
- ymmärtää kasvien ja eläinten jalostuksen merkityksen ravinnontuotannossa
- osaa arvioida bioteknologian ja genetiikan sovellusten mahdollisuuksia, uhkia ja eettisiä kysymyksiä
- osaa suunnitella ja toteuttaa biologian soveltamiseen liittyvän kokeen tai tutkimuksen yksin tai yhdessä muiden kanssa.

Keskeiset sisällöt

Bioteknologian sovellukset ja merkitys
- ravinnon, energian, tuotteiden ja palvelujen tuottaminen uusiutuvien luonnonvarojen avulla
- bioteknologian sovellukset teollisuudessa ja ympäristönsuojelussa

Mikrobiologian sovellukset ja merkitys
- bakteerien ja virusten rakenne ja toiminta
- bakteerien viljely, käsittely ja tunnistaminen
- mikrobit luonnossa ja ihmisen taloudessa

Geeniteknologian sovellukset ja merkitys
- geenitekniikan menetelmät
- genomitieto
- mikrobit geeniteknologiassa

Kasvi- ja eläinjalostus

Biologian sovellusalaan liittyvä koe tai tutkimus

Seudullinen opetussuunnitelma

BI1 Elämä ja evoluutio

Kurssilla perehdytään elämän edellytyksiin ja kaikille eliöille tunnusomaisiin piirteisiin. Kurssilla tutustutaan myös biologian tapaan hankkia ja kuvata tietoa sekä biologiaan osana luonnontieteellistä ajattelua. Keskeinen näkökulma kurssilla on evoluutio ja sen merkityksen ymmärtäminen

BI2 Ekologia ja ympäristö

Kurssin teemoina ovat luonnon toiminta ja merkitys ihmiselle. Kurssilla käsitellään myös luonnon monimuotoisuutta, ihmisen vaikutusta ympäristöön sekä kestävän tulevaisuuden toteuttamista. Keskeisiä sisältöjä ovat ekosysteemien toiminta, lajien väliset suhteet ja ympäristön muutokset.

Valtakunnalliset syventävät

BI3 Solu ja perinnöllisyys

Kurssilla syvennetään ymmärrystä solun toiminnasta ja sen vaikutuksesta yksilön elämään. Sisältöinä ovat esimerkiksi DNA, geeni, perinnöllisyys ja solujen lisääntyminen. Kurssilla käytetään myös kokeellisia työtapoja.

BI4 Ihmisen biologia

Kurssilla perehdytään ihmisen rakenteisiin ja elintoimintoihin. Keskeisiä sisältöjä ovat esimerkiksi hengitys, aistien toiminta, ruuansulatus, lisääntyminen sekä perimän ja ympäristön merkitys ihmisen terveyteen. Kurssilla tarkastellaan ihmiselimistön kykyä sopeutua ja pysyä terveenä.

BI5 Biologian sovellukset

Kurssilla perehdytään biologian erilaisiin sovelluksiin lääketieteessä, teollisuudessa, elintarviketuotannossa ja luonnonvarojen kestävän kehityksen mukaisessa käytössä. Keskeisiä tarkastelun kohteita ovat geeniteknologian ja mikrobiologian erilaiset sovellukset.

6. Flora ja fauna (BI6)

Kurssilla tutustutaan eliöihin niiden omassa elinympäristössä liikkuen ja retkeillen. Samalla opitaan maastotyöskentelyn perusteita ja syvennetään valtakunnallisten kurssien ekologian tietopohjaa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- käyttää jo teoriassa oppimiaan työskentelytapoja
- syventää lajintuntemustaan ja tietouttaan biotooppien toiminnasta
- kokee luontoelämyksiä ja voimaantuu lähiympäristöstä
- ymmärtää vastuunsa ympäristön tilan ylläpitämisessä

Keskeiset sisällöt

- maastotyöskentely
- lajintuntemus
- ekosysteemien toiminta
- ympäristöteknologia

7. Vesibiologia (BI7)

Vesibiologiassa perehdytään erilaisiin vesiympäristöihin kenttäolosuhteissa ja laboratoriossa. Tutkitaan veden ominaisuuksia, lajistoa ja erilaisten vesisysteemien toimintaa ja rakennetta.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii veden kemiallisten ja fysikaalisten ominaisuuksien tutkimista laboratoriossa
- tutustuu lähiluonnon erilaisiin vesiympäristöihin
- ymmärtää vesistöjen keskeisen merkityksen osana toimivaa ekosysteemiä
- sisäistää ihmisen ja vesistöjen riippuvuussuhteen

Keskeiset sisällöt

- maasto- ja laboratoriotyöskentely
- vesieliöstön lajintuntemus
- veden kemialliset ja fysikaaliset ominaisuudet
- vesistöjen valuma-alueet

8. Biologian laborointikurssi (BI8)

Laboratoriokurssin tarkoituksena on päästä suunnittelemaan ja toteuttamaan biologisia tutkimuksia laboratorio-olosuhteissa. Samalla harjoitellaan laboratoriotyöskentelyä ja syvennetään valtakunnallisten kurssien solubiologian ja ihmisen biologian tietopohjaa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii turvallisen työskentelyn laboratoriossa
- osaa suunnitella, toteuttaa ja raportoida yksinkertaisia kokeellisia tutkimuksia
- kehittää taitojaan havaintojen tekemisessä ja analysoinnissa
- saa oppimisen ja onnistumisen kokemuksia

Keskeiset sisällöt

- laboratoriotyöskentely
- kokeellisuus luonnontieteissä
- solubiologia
- eliöiden anatomia ja fysiologia

9. Kertauskurssi (BI9)

Abiturienteille suunnattu kertauskurssi valmistaa ylioppilaskokeeseen. Kurssilla yhdistellään valtakunnallisten kurssien teemoja sekä opiskellaan vastaustekniikkaa, tehtävätyyppejä ja opiskelutekniikkaa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- parantaa opiskelu- ja vastaustekniikkaansa
- hahmottaa biologian aihealueet isompina kokonaisuuksina
- opiskelija harjaantuu aineistojen käsittelyssä ja visualisoinnissa
- saa tavoittelemansa arvosanan ylioppilaskirjoituksissa

Keskeiset sisällöt

- ylioppilaskokeen tehtävätyypit
- opiskelu- ja vastaustekniikka
- valtakunnallisten pakollisten ja syventävien kurssien aihepiirit
- biologian yhteys muihin tieteenaloihin

5.8 Maantiede

Maantieteen opetuksen tehtävänä on kehittää opiskelijan maantieteellistä maailmankuvaa ja antaa hänelle valmiuksia ymmärtää maailmanlaajuisia, alueellisia ja paikallisia ilmiöitä ja ongelmia sekä niiden ratkaisumahdollisuuksia. Maantieteen opetus ohjaa opiskelijaa havaitsemaan muuttuvaan maailmaan vaikuttavia tekijöitä, muodostamaan perusteltuja näkemyksiä, ottamaan kantaa omassa ympäristössä, lähialueilla ja koko maailmassa tapahtuviin muutoksiin sekä toimimaan aktiivisesti luonnon ja ihmisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Opetus harjaannuttaa opiskelijan osallistumis- ja vaikuttamistaitoja sekä tukee opiskelijaa kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.

Maantieteen opetus ohjaa opiskelijaa tiedostamaan luonnon ja ihmistoiminnan vuorovaikutussuhteita sekä tarkastelemaan maailmaa muuttuvana ja kulttuurisesti monimuotoisena elinympäristönä. Maantieteen opetuksessa integroituvat luonnontieteelliset ja yhteiskuntatieteelliset aiheet. Opetus antaa opiskelijalle valmiuksia ympäristö- ja ihmisoikeuskysymysten tarkasteluun sekä tukee opiskelijan kasvua ekososiaalisesti sivistyneeksi kansalaiseksi.

Nuorten elämismaailma sekä opiskelijan arkiset kokemukset ja havainnot ovat maantieteen opetuksen lähtökohta. Tutkiva lähestymistapa auttaa opiskelijaa syventämään maantieteellistä ajattelua sekä ymmärtämään arkiympäristössä, paikallisella, alueellisella ja globaalilla tasolla tapahtuvia muutoksia. Geomedian monipuolinen käyttö tukee opiskelijaa maantieteellisen tiedon hankinnassa, analysoinnissa, tulkinnassa ja visuaalisessa esittämisessä. Geomedialla tarkoitetaan karttojen, paikkatiedon, diagrammien, kuvien, videoiden, kirjallisten lähteiden, median, suullisten esitysten sekä muiden maantieteellisten tiedonhankinta- ja esitystapojen monipuolista käyttöä. Ajankohtaisten uutisten käsittely opetuksessa kehittää opiskelijan maailmankuvan rakentumista ja kriittistä ajattelua sekä auttaa häntä ymmärtämään lähiympäristössä ja muualla maailmassa tapahtuvia muutoksia. Opetuksessa hyödynnetään myös koulun ulkopuolisia opiskeluympäristöjä sekä verkkoympäristöjä.

Seudullinen opetussuunnitelma: opetuksen yleiset tavoitteet
Kehittyvä kaupunkiseutu tarjoaa haasteita ja mahdollisuuksia maantieteen opetukseen. Luonnonmaantieteen sekä ihmismaantieteen eri teemoja käsitellään paikallisten esimerkkien avulla, kuten jääkauden jäljet maisemassa, teollisuustoiminnan sijoittuminen, liikenneverkot ja kaavoitussuunnitelmat. Maantieteen monitieteisyyden vuoksi opetukseen sisältyvät oleellisena osana kaikki aihekokonaisuudet.

Seudullinen opetussuunnitelma: opiskeluympäristö ja -menetelmät
Maantieteen opetuksessa pyritään laajentamaan oppimisympäristöä lähiseudun luonnonympäristöön ja rakennettuun ympäristöön sekä seurataan paikallista päätöksentekoa eri medioiden kautta. Opetuksessa käytetään ja tuotetaan monipuolisesti geomediaa. Seudullista yhteistyötä voidaan tukea asiantuntijavierailuilla, opintoretkillä ja yhteisillä soveltavilla kursseilla.

Opetuksen tavoitteet

Maantieteen opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää, mikä on ominaista maantieteelle tieteenalana
- kehittää maantieteellistä ajattelutaitoaan sekä hahmottaa maailmaa ja sen monimuotoisuutta
- ymmärtää, tulkitsee, soveltaa ja arvioi maantieteellistä tietoa sekä hyödyntää monipuolisesti geomediaa tiedon hankinnassa, analysoinnissa ja esittämisessä
- osaa havainnoida arkiympäristöjä sekä kuvata luonnon ja ihmistoiminnan alueellisia ilmiöitä, rakenteita ja vuorovaikutussuhteita
- osaa kriittisesti pohtia ajankohtaisia maailman tapahtumia ja niihin vaikuttavia tekijöitä
- osaa havainnoida ja arvioida luonnonympäristön ja rakennetun ympäristön tilaa, niissä tapahtuvia muutoksia sekä ihmisten hyvinvointia paikallisesti, alueellisesti ja maailmanlaajuisesti
- ymmärtää, mitä alueellinen kehittyneisyys merkitsee, ja osaa pohtia mahdollisia ratkaisuja eriarvoisuusongelmiin
- ymmärtää, mitä ihmisoikeudet tarkoittavat, ja arvostaa kulttuurien moninaisuutta
- tuntee aluesuunnittelun keinoja sekä osaa osallistua ja vaikuttaa oman lähiympäristönsä kehittämiseen
- kiinnostuu maantieteellisestä tiedosta ja motivoituu seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia eri puolilla maailmaa
- osaa käyttää maantieteellisiä tietoja ja taitoja arkielämässä
- tietää, millaisissa ammateissa ja työtehtävissä maantieteellistä osaamista tarvitaan
- toimii paikallisiin, alueellisiin ja globaaleihin kysymyksiin kantaaottavana ja kestävää kehitystä edistävänä aktiivisena maailmankansalaisena.

Arviointi

Maantieteessä arvioidaan opetuksen tavoitteiden saavuttamista kurssikohtaisia tavoitteita ja sisältöjä painottaen. Arviointi ohjaa opiskelijaa kehittämään omaa osaamistaan. Arvioinnissa keskeisiä kohteita ovat paitsi opiskelijan tiedot ja peruskäsitteiden hallinta myös maantieteellinen ajattelu- ja argumentointitaito sekä tiedonprosessointitaidot. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, soveltaa, analysoida, yhdistellä, arvioida, havainnollistaa ja esittää maantieteellistä tietoa erilaisissa tilanteissa. Keskeisiä arvioitavia taitoja maantieteessä ovat karttojen luku- ja tulkintataito, graafiset esittämistaidot sekä muut geomediataidot.

Maantieteen tietoja ja taitoja opiskelija voi osoittaa paitsi kirjallisissa arvioinneissa myös suullisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa sekä laatimalla maantieteellisen tutkielman tai projektituotoksen, kuten videon, pelin, vastamainoksen tai verkkosivut, yksin tai yhdessä toisten kanssa. Arvioinnissa voidaan ottaa huomioon myös opiskelijan osoittamat tiedot ja taidot koulussa toteutetussa osallistumis- ja vaikuttamisprojektissa.

Seudullinen opetussuunnitelma: arviointi
Arvioinnissa voidaan painottaa opetussuunnitelmassa määriteltyjen kriteerien lisäksi opiskelijan oppiainekohtaista harrastuneisuutta.

Pakollinen kurssi

1. Maailma muutoksessa (GE1)

Kurssi perehdyttää opiskelijan muuttuvan maailman ja sen alueellisten ongelmien tarkasteluun. Kurssin aikana seurataan ajankohtaisuutisointia eri puolilta maailmaa ja hahmotetaan globaaleja riskialueita sekä luonnonriskien, ympäristöriskien että ihmiskunnan riskien kannalta. Kurssi käsittelee myös eri puolilla maailmaa tapahtuvaa myönteistä kehitystä ja mahdollisuuksia hillitä, varautua, ennakoida sekä sopeutua riskeihin. Keskeisiä näkökulmia ovat ekososiaalinen kestävyys, kiertotalous ja globaalit kehityskysymykset.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- saa elämyksiä ja kokemuksia, jotka syventävät hänen kiinnostustaan maantieteeseen ja maantieteen tapaan hahmottaa ja tutkia maailmaa
- tunnistaa luonnon toimintaan, ihmisen toimintaan sekä ihmisen ja luonnon vuorovaikutukseen liittyviä riskialueita maapallolla
- ymmärtää, millaisia riskejä maapallon eri alueilla ilmenee ja mitkä tekijät vaikuttavat niihin
- osaa vertailla ja arvioida alueiden riskiherkkyyttä ja riskien vaikuttavuutta alueiden luonnonvarojen ja kehittyneisyyden näkökulmasta
- tietää, millaisten ratkaisujen avulla riskejä voidaan hillitä tai niiden vaikutuksia lieventää, sekä tuntee mahdollisuudet ennakoida ja varautua riskeihin sekä toimia kestävän kehityksen mukaisesti
- osaa analysoida maailman eri alueiden myönteistä kehitystä ja siihen vaikuttavia tekijöitä
- ymmärtää, että ihminen vaikuttaa omalla toiminnallaan maapallon elinkelpoisuuteen sekä ihmisten hyvinvointiin
- osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa globaaleja kysymyksiä koskevan tiedon hankinnassa, analysoinnissa ja esittämisessä sekä osaa seurata ja kriittisesti arvioida ajankohtaisia alueellisia uutisia eri medioissa.

Keskeiset sisällöt

Maantiede tieteenalana
- miten maantieteessä tarkastellaan ympäristöä ja maailmaa
- opiskelijan arkiset kokemukset ja havainnot omasta lähiympäristöstä ja muuttuvasta maailmasta
- maantieteelliset tutkimustaidot ja geomedia
- miten maantiedettä hyödynnetään työelämässä ja arjessa

- alueellisia riskejä, myönteistä kehitystä ja innovaatioita koskevat ajankohtaiset uutiset maapallon eri alueilla
- maailman karttakuvan ja paikannimistön syventäminen

Luonnon järjestelmään liittyvät keskeiset globaalit riskialueet, riskien ennakointi ja niihin varautuminen

Luonnonvaroihin ja ympäristöön liittyvät keskeiset globaalit riskialueet, riskien hillintä, niihin varautuminen ja sopeutuminen
- ilmastonmuutos ja muut globaalit ympäristöriskit
- resurssien viisas käyttö sekä kierto- ja biotalous
- maapallon eri alueiden mahdollisuudet ja vahvuudet

Ihmiskunnan globaalit riskialueet ja keskeiset kehityskysymykset
- inhimillisen kehityksen globaalit ongelmat, hyvinvoinnin jakautuminen, eriarvoisuus, haavoittuvuus, nälkä ja pakolaisuus

Valtakunnalliset syventävät kurssit

2. Sininen planeetta (GE2)

Kurssilla tarkastellaan luonnonmaantieteen ilmiöitä ja syvennetään ilma-, vesi- ja kivikehän rakenteen ja toiminnan tuntemusta. Keskeisenä näkökulmana ovat luonnossa tapahtuvat prosessit ja niihin liittyvät syy-seuraussuhteet. Kurssilla tutustutaan luonnonmaantieteen tutkimusmenetelmiin ja harjoitellaan geomediaa hyväksi käyttäen tulkitsemaan luonnonmaisemia ja niiden syntyä. Kurssi perehdyttää luonnonmaantieteellisen tiedon käyttöön yhteiskunnassa ja arkielämässä.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- osaa käyttää luonnonmaantieteen peruskäsitteitä
- osaa hankkia, analysoida, tulkita, arvioida ja esittää luonnonmaantieteellistä tietoa geomediaa hyväksi käyttäen
- ymmärtää maapallon planetaarisuudesta johtuvia ilmiöitä
- ymmärtää elottoman ja elollisen luonnon vyöhykkeisyyden maapallolla
- ymmärtää, miten ja miksi luonnonmaisemat muuttuvat, ja osaa tulkita kuvista ja kartoilta luonnonmaisemien rakennetta, syntyä ja kehitystä
- ymmärtää luonnonmaantieteellisen tiedon merkityksen yhteiskunnassa ja ihmisten arkielämässä.

Keskeiset sisällöt

Maantieteellinen ajattelu
- luonnonmaantieteellisten kysymysten asettaminen, tiedon hankinta, analysointi, arviointi ja esittäminen
- geomedia ja muut luonnonmaantieteen tietolähteet ja niiden käyttö sekä luonnonmaantieteen tutkimusmenetelmät

Maan planetaariset liikkeet ja niistä johtuvat ilmiöt

Ilmakehä ja vesikehä liikkeessä sekä vyöhykkeisyys
- ilmakehän rakenne ja tuulet
- sateet
- meriveden liikkeet
- sää ja sen ennustaminen
- ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeet

Maapallon rakenne ja muuttuvat pinnanmuodot
- endogeeniset ja eksogeeniset tapahtumat maanpinnan muokkaajina
- luonnonmaisemien tulkinta karttojen ja kuvien avulla
- arvokkaat luonnonmaisemat

Luonnonmaantieteellisen tiedon käyttö yhteiskunnassa ja arkielämässä

3. Yhteinen maailma (GE3)

Kurssilla tarkastellaan ihmismaantieteen ilmiöitä ja syvennetään ihmistoiminnan alueellisten piirteiden tuntemusta. Keskeisenä näkökulmana on luonnonvarojen ja ympäristön tarjoamien mahdollisuuksien arviointi ihmistoiminnan kannalta. Kurssilla tutustutaan ihmismaantieteen tutkimusmenetelmiin ja harjoitellaan geomediaa hyväksi käyttäen tulkitsemaan ihmistoiminnan jäsentymistä maapallolla. Kurssi perehdyttää ihmismaantieteellisen tiedon käyttöön yhteiskunnassa ja arkielämässä.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- osaa käyttää ihmismaantieteen peruskäsitteitä
- osaa hankkia, analysoida, tulkita, arvioida ja esittää ihmismaantieteellistä tietoa geomediaa hyväksi käyttäen
- osaa analysoida ihmistoiminnan alueellisia piirteitä ja arvioida luonnonvarojen ja ympäristön tarjoamien mahdollisuuksien vaikutusta niihin
- tuntee eri kulttuureja ja arvostaa niiden moninaisuutta sekä kunnioittaa ihmisoikeuksia
- osaa arvioida ihmisten hyvinvointia ja ympäristön tilaa maapallon eri alueilla
- ymmärtää ekologisesti, taloudellisesti, kulttuurisesti ja sosiaalisesti kestävän kehityksen merkityksen maailman tulevaisuudelle
- ymmärtää ihmismaantieteellisen tiedon merkityksen yhteiskunnassa ja ihmisten arkielämässä.

Keskeiset sisällöt

Maantieteellinen ajattelu
- ihmismaantieteellisten kysymysten asettaminen, tiedon hankinta, analysointi, arviointi ja esittäminen
- ihmismaantieteen peruskäsitteet
- geomedia ja muut ihmismaantieteen tietolähteet sekä tutkimusmenetelmät
- miellekartat, paikkojen kokeminen ja alueellinen identiteetti

Väestö ja asutus
- väestönkasvu, asutus, muuttoliikkeet, kaupungistuminen
- kulttuurien moninaisuus ja ihmisoikeuksien toteutuminen

Alkutuotanto ja ympäristö
- kestävä maa-, kala- ja metsätalous

Teollisuus ja energia
- raaka-aineet, energialähteet, biotalous ja teollisuuden sijainti

Palvelut, liikkuminen ja vuorovaikutus
- liikenne, matkailu, globaali talous ja informaatioteknologian kehitys

Ihmistoiminnan alueellinen rakenne
- maankäyttö, keskukset ja periferiat
- kulttuurimaisemien tulkinta karttojen, kuvien ja muun geomedian avulla

Ihmismaantieteellisen tiedon käyttö yhteiskunnassa ja arkielämässä

4. Geomedia – tutki, osallistu ja vaikuta (GE4)

Kurssi perehdyttää aiemmilla kursseilla hankittujen maantieteellisten tietojen ja taitojen soveltamiseen tutkielman laatimisessa tai osallistumis- ja vaikuttamisprojektin toteuttamisessa. Keskeisiä näkökulmia kurssilla ovat osallistuva suunnittelu, maailmanlaajuiset kehitystrendit ja geomedian käyttö tutkimuksessa ja vaikuttamisessa.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- osaa asettaa maantieteellisiä kysymyksiä ja käyttää geomediaa maantieteellisten ongelmien ratkaisemisessa
- kehittää taitojaan hankkia, käsitellä, analysoida, tulkita, arvioida ja esittää maantieteellistä tietoa
- osaa käyttää paikkatietosovelluksia
- ymmärtää geomedian merkityksen omassa arjessa ja yhteiskunnan eri aloilla
- tuntee maailmanlaajuisia kehitystrendejä ja Suomen kehitysyhteistyön tavoitteet
- ymmärtää kestävän kehityksen merkityksen aluesuunnittelun lähtökohtana ja tuntee kansalaisten mahdollisuudet vaikuttaa oman ympäristönsä suunnitteluun ja kehittämiseen
- osaa käyttää geomediaa maantieteellisen tutkielman laatimisessa tai osallistumis- ja vaikuttamisprojektissa, jossa on paikallinen, alueellinen tai globaali ulottuvuus.

Keskeiset sisällöt

Geomedian käyttö arjessa, työelämässä ja kestävän kehityksen edistämisessä

Geomedia ja maantieteelliset tutkimustaidot
- kartografian ja paikkatiedon perusteet sekä muu geomedian käyttö maantieteen tutkimuksissa
- ongelmien asettaminen, tutkimusaineiston hankinta, käsittely, analysointi, tulkinta, arviointi, havainnollistaminen ja esittäminen

Kehityksen ohjailu ja kestävä kehitys

- aluesuunnittelu ja osallistuvan suunnittelun periaatteet
- kehittyneisyyserot eri aluetasoilla sekä kansainvälinen yhteistyö, maailmanlaajuiset kehitystrendit ja kestävän kehityksen sitoumukset

Maantieteellinen tutkielma tai osallistumis- ja vaikuttamisprojekti

- maantieteellisen pienimuotoisen tutkielman laatiminen geomediaa hyväksi käyttäen tai paikallisen, alueellisen tai globaalin tason osallistumis- ja vaikuttamisprojektin toteuttaminen itsenäisesti tai yhteistyössä muiden kanssa geomediaa hyväksi käyttäen

Seudullinen opetussuunnitelma

GE1 Maailma muutoksessa

Kurssilla tutustutaan muuttuvaan maailmaan ja alueellisiin ongelmiin geomedian keinoin. Kurssilla käsitellään luonnonriskejä, ympäristöriskejä ja ihmiskunnan riskejä sekä seurataan näihin liittyviä ajankohtaisia tapahtumia ja uutisointia. Kurssilla kerrataan maantieteellistä nimistöä.

Valtakunnalliset syventävät

GE2 Sininen planeetta

Kurssilla syvennetään ilma-, vesi- ja kivikehän rakenteen ja toiminnan tuntemusta, esimerkiksi ilmasto ja sää, laattaliikunnot sekä maiseman muodostuminen. Keskeisinä näkökulmina ovat planetaarisuus ja maapallon vyöhykkeisyys.

GE3 Yhteinen maailma

Kurssilla pohditaan ajankohtaisia ihmismaantieteen ilmiöitä kuten väestönkasvu, muuttoliikkeet, kaupungistuminen, luonnonvarat, verkostoituminen sekä kehittyneisyys. Näitä tarkastellaan sekä maailmanlaajuisesti että paikallisesti. Kurssilla opitaan vaihtoehtoja, joilla edistetään kestävää tulevaisuutta.

GE4 Geomedia - tutki, osallistu ja vaikuta

Kurssilla sovelletaan maantieteellisiä tietoja ja taitoja omassa tutkielmassa tai osallistumis- ja vaikuttamisprojektissa. Keskeisiä näkökulmia kurssilla ovat maailmanlaajuiset kehitystrendit, geomedian, esimerkiksi paikkatiedon, käyttö tutkimuksessa ja vaikuttamisessa sekä osallistuva suunnittelu. Kurssilla tarkastellaan geomedian käyttöä arjessa, työelämässä ja kestävän tulevaisuuden toteuttamisessa.

5. Maantiede osana arkea (GE5)

Maantieteen soveltavalla kurssilla katsotaan lähiympäristöä uusin silmin; tutkitaan, havainnoidaan ja visualisoidaan sitä luonnonmaantieteen ja kulttuurimaantieteen menetelmin.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää maantieteellistä ajatteluaan
- ymmärtää maantieteen tutkimusmenetelmien laajan kirjon
- perehtyy käytännössä paikkatiedon ja geomedian hyödyntämiseen maantieteessä
- osaa visualisoida maantieteellisiä havaintoja kartoilla ja diagrammeilla

Keskeiset sisällöt

- maantieteellinen ajattelu
- maantieteen tutkimusmenetelmät
- paikkatieto
- geomedia

6. Kertauskurssi (GE6)

Abiturienteille suunnattu kertauskurssi valmistaa ylioppilaskokeeseen. Kurssilla yhdistellään valtakunnallisten kurssien teemoja sekä opiskellaan vastaustekniikkaa, tehtävätyyppejä ja opiskelutekniikkaa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- parantaa opiskelu- ja vastaustekniikkaansa
- kehittää taitojaan sähköisten karttojen käsittelyssä ja diagrammien tuottamisessa
- hahmottaa maantieteen aihepiirit ja muodostaa niistä yhtenäisen kokonaiskäsityksen
- saa tavoittelemansa arvosanan ylioppilaskirjoituksissa

Keskeiset sisällöt

- ylioppilaskokeen tehtävätyypit
- opiskelu- ja vastaustekniikka
- valtakunnallisten kurssien aihepiirit
- maantieteen monitieteisyys

5.9 Fysiikka

Fysiikan opetus tukee opiskelijoiden luonnontieteellisen ajattelun sekä maailmankuvan kehittymistä osana monipuolista yleissivistystä. Opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään fysiikan merkitystä jokapäiväisessä elämässä, ympäristössä, yhteiskunnassa ja teknologiassa. Opiskelijat kehittävät valmiuksiaan opiskella luonnontieteellisillä ja luonnontieteitä soveltavilla aloilla. Opetuksessa sovelletaan fysiikkaa monipuolisissa tilanteissa, mikä edistää myös opiskelijoiden koulutuksellista yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Opetus välittää kuvaa fysiikan merkityksestä kestävän tulevaisuuden rakentamisessa: fysiikkaa tarvitaan uusien teknologisten ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa. Opetus ohjaa opiskelijoita ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan sekä ympäristöstä.

Fysiikan opetuksen tuella opiskelijan käsitykset fysiikan käsitteistä rakentuvat, ja opiskelija ymmärtää niitä kvalitatiivisella ja kvantitatiivisella tasolla. Opiskelijoiden aikaisemmat kokemukset, uudet havainnot ja näkökulmat muokkautuvat opiskelijoiden ja opettajien vuorovaikutuksessa johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi kohti fysiikan teorioiden mukaista käsitystä ympäröivästä todellisuudesta. Opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään muun muassa mallintamisen välineenä, tutkimusten tekemisessä ja tuotosten laatimisessa.

Fysiikan opetuksen lähtökohtana ovat ympäristöstä tehdyt havainnot. Kokeellisuus eri muodoissaan tukee käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä, tutkimisen taitojen oppimista ja luonnontieteiden luonteen hahmottamista. Opiskelijoiden oma kokeellinen työskentely kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa opiskelijoita fysiikan opiskeluun. Opiskelun edetessä tutkimisen taidot kehittyvät sekä kokonaisvaltaisesti että kunkin kurssin keskeisten sisältöjen osalta. Kokeellisessa työskentelyssä toimitaan työturvallisuuslainsäädännön mukaisesti.

Seudullinen opetussuunnitelma: opetuksen yleiset tavoitteet

Tavoitteena on korostaa fysiikan merkitystä arjessa ja jatko-opintojen kannalta sekä parantaa valmiuksia osallistua aktiivisesti yhteiskunnalliseen keskusteluun.
Aihekokonaisuuksia voidaan toteuttaa esimerkiksi seuraavasti:

***Aktiivinen kansalaisuus, yrittäjyys ja työelämä** -aihekokonaisuus tulee esiin esimerkiksi käytäessä energiakeskustelua, seurattaessa ja arvioitaessa kulutuskäyttäytymistä, arvioitaessa tietolähteitä, tuotaessa esiin fysiikan osaamisen tarvetta erilaisissa ammateissa ja tehtäessä yhteistyötä koulun ulkopuolisten tahojen kanssa. Aihekokonaisuuden käsittely on luontevaa esim. FY1- ja FY2-kursseilla.*

Hyvinvointi ja turvallisuus *–aihekokonaisuuteen liittyvät esimerkiksi säteilyn ja äänen terveysvaikutukset, laboratorio-, sähkö- ja liikenneturvallisuus sekä luonnonkatastrofien fysikaaliset ilmiöt. Aihekokonaisuuden käsittely on luontevaa esimerkiksi FY3-, FY5- ja FY7-kursseilla.*

Kestävä elämäntapa ja globaali vastuu *–aihekokonaisuutta käsitellään esimerkiksi puhuttaessa energiatehokkuuden parantamisesta, luonnonvarojen käytöstä, kasvihuoneilmiöstä ja ilmastonmuutoksesta. Aihekokonaisuuden käsittely on luontevaa esimerkiksi FY1- ja FY2-kursseilla.*

Kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys *-aihekokonaisuus näkyy yhtenäisten merkintöjen ja yksiköiden käytössä sekä kansainvälisessä tutkimusyhteistyössä esimerkiksi hiukkas- ja avaruustutkimuksessa. Pirkanmaan teolliseen kulttuuriin ja kehityshistoriaan tutustuminen auttaa ymmärtämään fysiikan merkitystä Pirkanmaan kansainvälisessä teollisuustoiminnassa ja teknologian kehityksessä. Aihekokonaisuuden käsittely on luontevaa esimerkiksi FY1-, FY6- ja FY7-kursseilla.*

Monilukutaito ja mediat *–aihekokonaisuuden oppimista tukevat muun muassa mallien, taulukoiden, kuvaajien ja videoiden tulkinta ja tuottaminen. Täsmällisen tieteellisen kielen käyttämistä, työselostuksien ja raporttien laatimista sekä lähdeviittausten tekemistä voidaan opiskella yhdessä muiden oppiaineiden kanssa. Oppimisen kannalta oleellista on esimerkiksi mediateksteihin ja tieteellisiin julkaisuihin kuten tutkimusselostuksiin sekä erilaisiin työohjevideoihin ja tietokantoihin tutustuminen. Opiskelija voi myös olla mukana laboratoriossa tehtyjen videoiden tuottamisessa, tieteen popularisoinnissa sekä käyttöohjeiden ja oppaiden laadinnassa. Aihekokonaisuuden käsittely on luontevaa kokeellisten tutkimustöiden yhteydessä esimerkiksi FY4- ja FY5-kursseilla.*

Teknologia ja yhteiskunta *–aihekokonaisuuden tavoitteena on oppia ymmärtämään luonnontieteiden perusteiden hallinnan merkitys automatisoituvassa yhteiskunnassa ja esimerkiksi robotiikassa sekä peliteollisuudessa. Kokeellisten mittauksien suunnittelun ja toteutuksen avulla pyritään ymmärtämään ongelmanratkaisun eri vaiheita. Vierailut teollisuus- ja tutkimuslaitoksissa sekä asiantuntijaesitykset esimerkiksi videoneuvottelun välityksellä tukevat aihekokonaisuuden tavoitteita. Aihekokonaisuuden käsittely on luontevaa esimerkiksi FY4-, FY6- ja FY7-kursseilla.*

Seudullinen opetussuunnitelma: opiskeluympäristö ja -menetelmät

Opetuksessa käytetään monipuolisia opiskeluympäristöjä. Digitaalisia opiskeluympäristöjä ovat mm. videoneuvottelut, simulaatiot, mallinnusohjelmat ja sähköiset tiedonkeräimet. Yhteistyötä voidaan tehdä muiden oppilaitosten, tutkimuslaitosten ja yritysten kanssa. Opetuksessa korostuu kokeellinen tiedonhankinta, kriittinen ajattelu ja ongelmanratkaisu. Tämä voi olla esimerkiksi suureiden mittaamista kokeellisesti, sähkön ja muun energian hinnan soveltamista käytännössä, elintarvikkeiden koostumukseen ja ominaisuuksiin tutustumista, hiilijalanjäljen ja muiden ympäristömittareiden seurantaa ja työselostuksen teettämistä kurssilla.

Opetuksen tavoitteet

Fysiikan opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- saa ohjausta fysiikan osaamisensa tunnistamisessa, omien tavoitteiden asettamisessa, oppimishaasteiden kohtaamisessa ja fysiikan opiskelustrategioiden

soveltamisessa
- saa mahdollisuuksia perehtyä fysiikan soveltamiseen monipuolisissa tilanteissa, kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä
- osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä ja kehittää kysymyksiä edelleen tutkimusten, ongelmanratkaisun tai muun toiminnan lähtökohdiksi
- osaa suunnitella ja toteuttaa kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa
- osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia sekä arvioida niitä ja koko tutkimusprosessia
- osaa muodostaa, tulkita ja arvioida erilaisia malleja sekä käyttää niitä ilmiöiden kuvaamiseen ja ennusteiden tekemiseen
- osaa käyttää monipuolisia tietolähteitä ja arvioida niitä kriittisesti fysiikan tietojensa avulla
- osaa ilmaista johtopäätöksiä ja näkökulmia fysiikalle ominaisilla tavoilla
- jäsentää käsitystään luonnon rakenteista ja ilmiöistä fysiikan käsitteiden ja periaatteiden avulla
- ymmärtää luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa
- osaa arvioida fysiikan ja teknologian merkitystä yksilön ja yhteiskunnan kannalta.

Arviointi

Arviointi kohdistuu fysiikan yleisten tavoitteiden saavuttamiseen kurssikohtaisia tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute tukevat opiskelijaa kehittämään ja tiedostamaan fysiikan osaamistaan. Kurssin arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön ja opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin. Fysiikan tietoja ja niiden soveltamista voidaan osoittaa eri tavoin, kuten selittämällä, graafisesti mallintamalla ja matemaattisia malleja käyttämällä. Erilaisten tuotosten lisäksi voidaan arvioida työskentelyn eri vaiheita, kuten kysymysten muodostamista, ongelmaratkaisuprosessin jäsennettyä kuvaamista ja tutkimisen taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon kokeellisen työskentelyn taidot sekä tiedon hankinnan ja käsittelyn taidot.

Seudullinen opetussuunnitelma: arviointi

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota oppisisällön osaamisen lisäksi kokeelliseen työskentelyyn ja tiedon käsittelyn taitoihin. Kokeellisen työskentelyn arvioinnissa kiinnitetään huomiota tutkimuksen suunnitteluun, toteutukseen, tutkimustulosten ja työselostusten arviointiin. Tiedon käsittelyn taitoja voidaan arvioida tarkkailemalla opiskelijan kokeellista työskentelyä tai käyttämällä arvioinnin tukena opiskelijan pitämää portfoliota tai seurantapäiväkirjaa. Seurantapäiväkirjan pitäminen voi olla energiankulutuksen, kulutettujen ruoka-aineiden, hiilijalanjäljen tai muiden ympäristömittareiden kirjaamista.

Arvioinnissa käytetään kurssin päättövaiheen arvioinnin rinnalla jatkuvaa opintojen aikaista arviointia. Arvioinnin menetelmiä ovat esimerkiksi kurssikoe, palautteen antaminen, vertais- ja itsearviointi sekä opettajan antama arviointi.

Palautetta voidaan antaa tarkastamalla tehtäviä ja keskustelemalla niiden ratkaisuista. Kurssien aikana voidaan tehdä tehtäviä tai testejä, joiden kautta opiskelija ja opettaja saa

kuvan osaamisen edistymisestä. Vertaisarviointia tapahtuu yhdessä tekemisen aikana erilaisissa oppimisympäristöissä toimittaessa. Kokeellisia töitä ja tutkimuksia tehtäessä voidaan arvioida koko tutkimusprosessia ja –tuloksia. Tämä voi tapahtua esimerkiksi tutkimusryhmien välisenä opponointina.

Pakollinen kurssi

1. Fysiikka luonnontieteenä (FY1)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta fysiikkaa ja sen opiskelua kohtaan
- ymmärtää, kuinka luonnontieteellinen tieto rakentuu kokeellisen toiminnan ja siihen kytkeytyvän mallintamisen kautta
- osaa suunnitella ja toteuttaa yksinkertaisia luonnontieteellisiä kokeita
- tutustuu aineen ja maailmankaikkeuden rakenteeseen liittyviin peruskäsitteisiin ja jäsentää käsitystään luonnon perusrakenteista
- osaa käyttää ja soveltaa liikeilmiöiden käsitteitä jokapäiväisen elämän ilmiöissä
- osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa opiskelun tukena.

Keskeiset sisällöt
- fysiikan merkitys nykyaikana, jatko-opinnoissa ja työelämässä
- tutustuminen perusvuorovaikutuksiin, maailmankaikkeuden rakenteisiin ja syntyyn sekä aineen rakenteeseen
- voima liikkeen muutoksen aiheuttajana ja liikeilmiöt
- tutkimukset ja mallintaminen fysikaalisen tiedon rakentumisessa
- tulosten kerääminen, esittäminen graafisesti ja luotettavuuden arviointi

Valtakunnalliset syventävät kurssit

2. Lämpö (FY2)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- osaa käyttää ja soveltaa lämpöilmiöiden käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä
- osaa tutkia aineen termodynaamiseen tilaan ja olomuodon muutoksiin liittyviä ilmiöitä
- syventää ymmärrystään energiasta fysiikan keskeisenä käsitteenä
- kehittää valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan päätöksentekoon.

Keskeiset sisällöt
- fysiikan merkitys energiantuotannon ratkaisuissa ja kestävän tulevaisuuden rakentamisessa
- lämpö ja lämpötila

- kaasujen tilanmuutokset, lämpölaajeneminen ja paine
- kappaleiden lämpeneminen, jäähtyminen, olomuodon muutokset ja lämpöenergia
- mekaaninen työ, teho ja hyötysuhde
- energian säilyminen lämpöopissa ja lämmön siirtymissuunta
- tutkimuksen tai ongelmanratkaisun ideointia ja suunnittelua

3. Sähkö (FY3)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- osaa käyttää ja soveltaa sähköön liittyviä käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä
- harjaantuu matemaattisessa mallintamisessa ja suureyhtälöiden käyttämisessä
- osaa tutkia kokeellisesti sähköön liittyviä ilmiöitä ja osaa tehdä sähköopin perusmittauksia
- osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tutkimusten tekemisessä.

Keskeiset sisällöt
- fysiikan ja teknologian merkitys jokapäiväisessä elämässä ja yhteiskunnassa
- sähkövirta ja jännite sekä resistanssi ja Ohmin laki
- yksinkertaiset tasavirtapiirit ja Kirchhoffin lait
- sähköteho ja Joulen laki
- kondensaattori, diodi ja LED komponentteina
- sähköstaattinen vuorovaikutus, Coulombin laki ja sähkökenttä
- sähköturvallisuus, kytkentöjen tekeminen ja virtapiirien tutkiminen

4. Voima ja liike (FY4)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- osaa käyttää ja soveltaa voiman ja liikkeen käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä
- ymmärtää säilymislakien merkityksen fysiikassa
- osaa tutkia kokeellisesti voimaan ja liikkeeseen liittyviä ilmiöitä
- harjaantuu graafisten esitysten käyttämisessä ja tuottamisessa.

Keskeiset sisällöt
- fysiikan merkitys yksilön ja yhteiskunnan turvallisuudelle
- vuorovaikutus liikkeen muutoksen syynä, tasainen ja tasaisesti kiihtyvä suoraviivainen liike
- Newtonin lait, voimakuvio ja voimien yhteisvaikutus
- etä- ja kosketusvoimia: paino, kitka, noste ja kvalitatiivisesti väliaineen vastus
- liikeyhtälö
- momentti ja tasapaino pyörimisen suhteen yksinkertaisissa tilanteissa
- liikemäärän säilymislaki, impulssiperiaate ja yksiulotteiset törmäykset
- liike- ja potentiaalienergia sekä mekaanisen energian säilymislaki
- mallien käyttäminen ja muodostaminen sekä niiden rajoitukset ja puutteet

5. Jaksollinen liike ja aallot (FY5)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- osaa käyttää ja soveltaa jaksollisen liikkeen ja aaltojen käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä
- perehtyy värähdys- ja aaltoliikkeen perusteisiin tutkimalla mekaanista värähtelyä ja ääntä
- osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa mallintamisen välineenä.

Keskeiset sisällöt
- fysiikan merkitys lääketieteessä ja musiikissa
- tasainen ympyräliike
- gravitaatiovuorovaikutus
- harmoninen voima ja värähdysliike
- aaltoliikkeen synty ja aaltojen eteneminen
- aaltoliikkeen heijastuminen, taittuminen, diffraktio, interferenssi ja seisovat aallot
- ääni aaltoliikeilmiönä
- mallien ja simulaatioiden suhde todellisuuteen

6. Sähkömagnetismi (FY6)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- osaa käyttää ja soveltaa sähkömagnetismiin ja valoon liittyviä käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä
- osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tuotosten muodostamisessa
- harjaantuu ilmaisemaan itseään fysiikalle ominaisilla tavoilla ja analysoimaan eri tietolähteiden argumentointia.

Keskeiset sisällöt
- fysiikan merkitys energia- ja viestintäteknologiassa
- magnetismi, magneettinen vuorovaikutus ja magneettikenttä
- varatun hiukkasen liike sähkö- ja magneettikentässä
- sähkömagneettinen induktio, magneettivuo, induktiolaki ja Lenzin laki
- generaattori, muuntaja, vaihtovirran synty ja energian siirto sähkövirran avulla
- sähkömagneettisen säteilyn spektri, valon heijastuminen, taittuminen, interferenssi ja diffraktio
- tutkimuksen tai ongelmanratkaisuprosessin jäsennetty kuvaaminen

7. Aine ja säteily (FY7)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- osaa käyttää ja soveltaa aineen ja säteilyn käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä
- syventää kokonaiskuvaa fysiikasta aineen ja maailmankaikkeuden rakennetta selittävänä tieteenä.

Keskeiset sisällöt

- näkökulmia fysiikan ja kosmologian kehittymiseen
- energian kvantittuminen
- sähkömagneettisen säteilyn kvantittuminen ja fotonit
- aaltohiukkasdualismi
- atomiytimen rakenne
- ydinreaktiot, ydinenergia, ytimen sidosenergia sekä energian ja massan ekvivalenssi
- radioaktiivisuus ja hajoamislaki
- säteilyturvallisuus ja säteilyn hyötykäyttö
- tiedonhankinta, esittäminen ja arviointi

Seudullinen opetussuunnitelma

FY1 Fysiikka luonnontieteenä

Kurssin tavoitteena on ymmärtää fysiikan merkitys yhteiskunnassa ja jatko-opinnoissa sekä tieteellisessä maailmankuvassa. Kurssin keskeisiä asioita ovat kokeellisuus, ilmiöiden mallintaminen graafisesti, voimien vaikutusten ja liikkeen ymmärtäminen.

Valtakunnalliset syventävät

FY2 Lämpö

Kurssin tavoitteena on ymmärtää lämpöilmiöitä jokapäiväisessä elämässä. Kurssi antaa valmiuksia seurata ja osallistua energiakeskusteluun yhteiskunnassa. Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat työn, energian ja hyötysuhteen käsitteet, lämpöopin systeemin tilanmuuttujat ja olomuodon muutokset.

FY3 Sähkö

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii ymmärtämään, soveltamaan ja tutkimaan kokeellisesti sähköön liittyviä ilmiöitä. Kurssilla tutustutaan mm. yksinkertaisiin tasavirtapiireihin, niissä oleviin komponentteihin sekä sähköstaattiseen vuorovaikutukseen ja sähkökenttään.

FY4 Voima ja liike

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii ymmärtämään, soveltamaan ja tutkimaan kokeellisesti voimaan ja liikkeeseen liittyviä ilmiöitä. Kurssilla käsitellään mekaanisen energian ja liikemäärän säilymislakeja. Kurssilla tarkastellaan mm. suoraviivaista liikettä, Newtonin lakeja, voiman momenttia ja törmäyksiä.

FY5 Jaksollinen liike ja aallot

Kurssilla perehdytään ympyrä- ja värähdysliikkeeseen sekä gravitaatiovuorovaikutukseen. Aaltoliikkeen ominaisuuksiin tutustutaan äänen ilmiöiden, kuten heijastumisen, taittumisen ja interferenssi-ilmiöiden kautta.

FY6 Sähkömagnetismi

Kurssin tavoitteena on sähkömagneettisen induktion ja sähkömagneettisen aaltoliikkeen ominaisuuksien ja merkityksen oppiminen valon ja varauksellisten hiukkasten käyttäytymisen kautta. Kurssilla opitaan muodostamaan jäsennetty käsitys fysikaalisesta ilmiöstä mm. käyttämällä ja arvioimalla erilaisia tietolähteitä.

FY7 Aine ja säteily

Kurssin tavoitteena on ymmärtää hiukkasten ja säteilyn dualistinen luonne, massan ja energian vastaavuus, energian kvantittumisen käsite, ytimen rakenne ja radioaktiivisuus sekä säteilyn lajit, säteilyturvallisuus ja säteilyn hyötykäyttö.

8. Kokeellinen fysiikka (FY8)

Opiskelija oppii soveltamaan fysiikan teorioita ja lainalaisuuksia sekä yhdistämään fysiikan teorian kokeelliseen tutkimukseen. Opiskelija tekee havaintoja ja mittauksia, analysoi tuloksia sekä perehtyy työturvallisuuteen ja työselostusten tekemiseen.

Tavoitteet

- syventää fysiikan osaamista ja tukea jatko-opintoja
- antaa käsitys kokeellisesta menetelmästä luonnontieteiden perustana
- perehdyttää fysiikan soveltamiseen ja itsenäiseen työskentelyyn
- harjaannuttaa vastuuseen työstä, työvälineistä ja työturvallisuudesta

Keskeiset sisällöt

- työturvallisuus
- kokeellinen työskentely ja sen periaatteet
- eri fysiikan osa-alueiden töitä: mekaniikka, lämpö, aallot, sähkö, säteily
- fysiikan eri ilmiöiden tutkiminen, mittaaminen ja analysointi

9. Astrofysiikka (FY9)

Opiskelija perehtyy maailmankaikkeuden syntyyn, rakenteeseen ja kehitykseen. Hän saa käsityksen fysikaalisesta maailmankuvasta perehtymällä astrofysiikan teorioihin ja ilmiöihin. Kurssilla kerrataan
myös eri fysiikan kurssien astrofysiikkaan liittyviä suureyhtälöitä ja lainalaisuuksia.

Tavoitteet

- syventää fysiikan osaamista
- kerrata fysiikan kurssien ilmiöitä ja lainalaisuuksia astrofysiikan kannalta
- antaa käsitys maailmankaikkeudesta, sen synnystä rakenteesta ja kehityksestä

- perehdyttää fysikaaliseen maailmankuvaan

Keskeiset sisällöt
- tähtitieteen mittayksiköitä
- aurinkokunta
- tähtiavaruus
- galaksiavaruus
- maailmankaikkeus

10. Matemaattinen fysiikka (FY10)
Opiskelija perehtyy fysiikan matemaattisiin menetelmiin harjaantuen matemaattisissa taidoissa sekä syventäen näin näkemystään fysiikasta. Opiskelija saa aineksia fysiikan ilmiöiden matemaattiseen tarkasteluun sekä tukea jatko-opinnoilleen.

Tavoitteet
- syventää fysiikan ymmärtämistä
- tukea jatko-opintoja
- antaa valmiuksia fysiikan ongelmien matemaattiseen tarkasteluun
- tukea matematiikan opintoja fysiikan soveltavilla tehtävillä

Keskeiset sisällöt
- derivaatta ja integraali
- differentiaaliyhtälöt
- suhteellisuusteoria
- energian tuotto
- pyörimisliike ja kaksiulotteinen liike

11. Fysiikan kertauskurssi (FY11)
Opiskelija saa kokonaiskuvan lukion fysiikasta, ymmärtää fysiikan keskeisiä ilmiöitä ja osaa laskennallisesti eri fysiikan kurssien oleellisimpia tehtäviä. Kurssilla kerrataan fysiikan kurssien pääkohtia ja valmistaudutaan fysiikan ylioppilaskirjoituksiin.

Tavoitteet
- syventää fysiikan osaamista
- kerrata fysiikan kurssien keskeisiä kohtia
- tukea jatko-opintoja
- antaa kokonaiskuva fysiikasta

Keskeiset sisällöt
- eri fysiikan kurssien keskeisiä kohtia
- mekaniikka, kentät, säilymislait, sähköoppi
- fysiikan lait laskennallisen tarkastelun perustana
- fysiikan yo-tehtäviä

5.10 Kemia

Kemian opetus tukee opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun ja nykyaikaisen maailmankuvan kehittymistä osana monipuolista yleissivistystä. Opetus ohjaa ymmärtämään kemian ja sen sovellusten merkitystä jokapäiväisessä elämässä, ympäristössä, yhteiskunnassa ja teknologiassa. Opiskelijat kehittävät valmiuksiaan opiskella luonnontieteellisillä ja luonnontieteitä soveltavilla aloilla. Opetuksessa sovelletaan kemiaa monipuolisissa tilanteissa, mikä edistää myös opiskelijoiden koulutuksellista yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Opetus välittää kuvaa kemian merkityksestä kestävän tulevaisuuden rakentamisessa: kemiaa tarvitaan uusien ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa. Opetus ohjaa opiskelijoita ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan sekä ympäristöstä.

Kemian opetus tukee opiskelijoiden käsitteiden rakentumista sekä ilmiöiden ymmärtämistä siten, että niiden makroskooppinen, mikroskooppinen ja symbolinen taso muodostavat loogisen kokonaisuuden. Opiskelijoiden aikaisemmista kokemuksista ja havainnoista edetään ilmiöiden kuvaamiseen ja selittämiseen sekä aineen rakenteen ja kemiallisten reaktioiden mallintamiseen kemian merkkikielellä ja matemaattisesti. Opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään muun muassa mallintamisen välineenä, tutkimusten tekemisessä ja tuotosten laatimisessa.

Kemian opetuksen lähtökohtana on elinympäristöön liittyvien aineiden ja ilmiöiden havainnointi ja tutkiminen. Kokeellisuus eri muodoissaan tukee käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä, tutkimisen taitojen oppimista ja luonnontieteiden luonteen hahmottamista. Opiskelijoiden oma kokeellinen työskentely kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa opiskelijoita kemian opiskeluun. Opiskelun edetessä tutkimisen taidot kehittyvät sekä kokonaisvaltaisesti että kunkin kurssin keskeisten sisältöjen osalta. Kokeellisessa työskentelyssä toimitaan kemikaali-, jäte- ja työturvallisuuslainsäädännön mukaisesti.

Seudullinen opetussuunnitelma: opetuksen yleiset tavoitteet

Tavoitteena on korostaa kemian merkitystä arjessa ja jatko-opintojen kannalta ja parantaa valmiuksia osallistua aktiivisesti yhteiskunnalliseen keskusteluun. Tavoitteena on myös kannustaa opiskelijoita jatko-opintoihin tarvittavan osaamisen hankkimiseen.

Aihekokonaisuuksia voidaan toteuttaa esimerkiksi seuraavasti:

***Aktiivinen kansalaisuus, yrittäjyys ja työelämä** -aihekokonaisuus tulee esiin esimerkiksi kemian osaamisen tarvetta erilaisissa ammateissa ja tehdessä yhteistyötä koulun ulkopuolisten tahojen kanssa, arvioitaessa tietolähteitä, seurattaessa kulutuskäyttäytymistä, tutustuttaessa kierrättämiseen ja uusiokäyttöön. Aihekokonaisuuden käsitteleminen on luontevaa esimerkiksi KE1- ja KE2-kursseilla.*

Hyvinvointi ja turvallisuus *-aihekokonaisuuteen liittyvät esimerkiksi ruoan sekä veden puhtaus ja riittävyys, laboratorioturvallisuus ja kemikaaliturvallisuus. Aihekokonaisuuden käsitteleminen on luontevaa esimerkiksi KE2- ja KE4-kursseilla.*

Kestävä elämäntapa ja globaali vastuu *-aihekokonaisuutta tarkastellaan esimerkiksi käsittelemällä kotitalouksien ja teollisuuden jätteiden turvallista loppusijoitusta, kierrätyskäyttöä sekä käyttöä energiantuotannossa. Pohtimalla yhteiskunnallista vastuuta mm. luonnonvarojen käytössä ja ilmastonmuutoksen hillitsemisessä. Aihekokonaisuuden käsitteleminen on luontevaa esimerkiksi KE1- ja KE3-kursseilla.*

Kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys *-aihekokonaisuus näkyy yhtenäisten merkintöjen ja suureiden käytössä, eri maiden välisessä yhteistyössä esimerkiksi yhtenäistyvässä kemikaalilainsäädännössä ja kansainvälisessä tutkimus- ja teollisuusprojekteissa. Pirkanmaan teolliseen kulttuuriin tutustuminen auttaa ymmärtämään kemian merkitystä lähiympäristön teollisuustoiminnan ja teknologian kehityksessä. Aihekokonaisuuden käsitteleminen on luontevaa esimerkiksi KE1- ja KE4-kursseilla.*

Monilukutaito ja mediat *–aihekokonaisuuden oppimista tukevat muun muassa mallien, taulukoiden, kuvaajien ja videoiden tulkinta ja tuottaminen. Täsmällisen tieteellisen kielen käyttämistä, työselostuksien ja raporttien laatimista sekä lähdeviittausten tekemistä voidaan opiskella yhdessä muiden oppiaineiden kanssa. Oppimisen kannalta oleellista on esimerkiksi mediateksteihin ja tieteellisiin julkaisuihin kuten tutkimusselostuksiin ja tietokantoihin tutustuminen. Opiskelija voi myös olla mukana laboratoriossa tehtyjen käyttöohjeiden ja oppaiden laadinnassa. Aihekokonaisuuden käsittely on luontevaa esimerkiksi KE1-, KE3- ja KE5- kursseilla.*

Teknologia ja yhteiskunta -*aihekokonaisuuden tavoitteena on oppia ymmärtämään kemian perusteiden hallinnan merkitys nyky-yhteiskunnassa. Keskustelun kohteena voi olla muun muassa luonnonvarojen tunteminen ja materiaalivirrat. Kokeellisten mittauksien suunnittelun ja toteutuksen avulla pyritään ymmärtämään ongelman ratkaisun eri vaiheita. Vierailut teollisuus- ja tutkimuslaitoksissa sekä asiantuntijaesitykset tukevat aihekokonaisuuden tavoitteita. Aihekokonaisuuden käsittely on luontevaa esimerkiksi KE1-, KE4- ja KE5- kursseilla.*

Seudullinen opetussuunnitelma: opiskeluympäristö ja -menetelmät

Opetuksessa käytetään monipuolisia opiskeluympäristöjä. Digitaalisia opiskeluympäristöjä ovat mm. videoneuvottelut, simulaatiot, mallinnusohjelmat ja sähköiset tiedonkeräimet. Yhteistyötä voidaan tehdä muiden oppilaitosten, tutkimuslaitosten ja yritysten kanssa. Opetuksessa korostuu kokeellinen tiedonhankinta, kriittinen ajattelu ja ongelmanratkaisu. Tämä voi olla esimerkiksi suureiden mittaamista kokeellisesti, sähkön ja muun energian hinnan soveltamista käytännössä, elintarvikkeiden koostumukseen ja ominaisuuksiin tutustumista, hiilijalanjäljen ja muiden ympäristömittareiden seurantaa ja työselostuksen teettämistä kurssilla.

Opetuksen tavoitteet

Kemian opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- saa ohjausta kemian osaamisensa tunnistamisessa, omien tavoitteiden asettamisessa, oppimishaasteiden kohtaamisessa ja kemian opiskelustrategioiden soveltamisessa
- saa mahdollisuuksia perehtyä kemian soveltamiseen monipuolisissa tilanteissa, kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä
- osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä ja kehittää kysymyksiä edelleen tutkimusten, ongelmanratkaisun tai muun toiminnan lähtökohdiksi
- osaa suunnitella ja toteuttaa kokeellisia tutkimuksia turvallisesti ja yhteistyössä muiden kanssa
- osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia sekä arvioida niitä ja koko tutkimusprosessia
- osaa käyttää erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä sekä ennusteiden tekemisessä
- osaa käyttää monipuolisia tietolähteitä ja arvioida niitä kriittisesti kemian tietojensa avulla
- osaa ilmaista johtopäätöksiä ja näkökulmia kemialle ominaisilla tavoilla
- jäsentää käsitystään jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöistä kemian käsitteiden avulla
- ymmärtää luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa
- osaa arvioida kemian ja siihen liittyvän teknologian merkitystä yksilön ja yhteiskunnan kannalta.

Arviointi

Arviointi kohdistuu kemian yleisten tavoitteiden saavuttamiseen kurssikohtaisia tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute tukevat opiskelijaa kehittämään ja tiedostamaan kemian osaamistaan. Kurssin arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön ja opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin. Kemiallisen tiedon ymmärtämistä ja soveltamista voidaan osoittaa eri tavoin. Erilaisten tuotosten lisäksi voidaan arvioida työskentelyn eri vaiheita, kuten kysymysten muodostamista ja tutkimisen taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon kokeellisen työskentelyn taidot sekä tiedon hankinnan ja käsittelyn taidot.

Seudullinen opetussuunnitelma: arviointi

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota oppisisällön osaamisen lisäksi kokeelliseen työskentelyyn ja tiedon käsittelyn taitoihin. Kokeellisen työskentelyn arvioinnissa kiinnitetään huomiota tutkimuksen suunnitteluun, toteutukseen, tutkimustulosten ja työselostusten arviointiin. Tiedon käsittelyn taitoja voidaan arvioida tarkkailemalla opiskelijan kokeellista työskentelyä tai käyttämällä arvioinnin tukena opiskelijan pitämää portfoliota tai seurantapäiväkirjaa. Seurantapäiväkirjan pitäminen voi olla energiankulutuksen, kulutettujen ruoka-aineiden, hiilijalanjäljen tai muiden ympäristömittareiden kirjaamista.

Arvioinnissa käytetään kurssin päättövaiheen arvioinnin rinnalla jatkuvaa opintojen aikaista arviointia. Arvioinnin menetelmiä ovat esimerkiksi kurssikoe, palautteen antaminen, vertais- ja itsearviointi sekä opettajan antama arviointi.
Palautetta voidaan antaa tarkastamalla tehtäviä ja keskustelemalla niiden ratkaisuista. Kurssien aikana voidaan tehdä tehtäviä tai testejä, joiden kautta opiskelija ja opettaja saa kuvan osaamisen edistymisestä. Vertaisarviointia tapahtuu yhdessä tekemisen aikana erilaisissa oppimisympäristöissä toimittaessa. Kokeellisia töitä ja tutkimuksia tehtäessä voidaan arvioida koko tutkimusprosessia ja –tuloksia. Tämä voi tapahtua esimerkiksi tutkimusryhmien välisenä opponointina.

Pakollinen kurssi

1. Kemiaa kaikkialla (KE1)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta kemiaa ja sen opiskelua kohtaan
- kehittää valmiuksia osallistua kemiaan liittyvään yhteiskunnalliseen keskusteluun
- osaa käyttää ja soveltaa tietoa aineiden ominaisuuksista jokapäiväisen elämän ja ympäristön ilmiöissä
- osaa tutkia kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen erilaisia kemian ilmiöitä sekä ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat
- osaa käyttää aineen ominaisuuksien päättelyssä aineen rakenteen malleja, jaksollista järjestelmää ja tietolähteitä.

Keskeiset sisällöt
- kemian merkitys nykyaikana, jatko-opinnoissa ja työelämässä
- atomin rakenne ja jaksollinen järjestelmä pääpiirteissään
- alkuaineiden ja yhdisteiden ominaisuuksia
- aineiden ominaisuuksien selittäminen aineen rakenteen, kemiallisten sidosten ja poolisuuden avulla
- kysymykset tiedonhankinnan lähtökohtana
- turvallinen työskentely, aineen erotusmenetelmät, aineiden ominaisuuksien tutkiminen, havainnointi ja johtopäätösten tekeminen

Valtakunnalliset syventävät kurssit

2. Ihmisen ja elinympäristön kemiaa (KE2)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- osaa käyttää ja soveltaa orgaanisiin yhdisteisiin ja ainemäärään liittyviä käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä
- osaa tutkia kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen orgaanisiin yhdisteisiin, ainemäärään ja pitoisuuteen liittyviä ilmiöitä
- ymmärtää, kuinka kemiallinen tieto rakentuu kokeellisen toiminnan ja siihen kytkeytyvän mallintamisen kautta
- osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa mallintamisen välineenä.

Keskeiset sisällöt
- kemian merkitys hyvinvoinnin ja terveyden kannalta
- orgaanisten yhdisteiden, kuten hiilivetyjen, happi- ja typpiyhdisteiden, rakenteiden mallintaminen ja kuvaaminen erilaisilla malleilla
- avaruusrakenne ja isomeria
- orgaanisten yhdisteiden ominaisuuksien selittäminen rakenteen avulla
- ainemäärä ja pitoisuus
- työvälineiden ja reagenssien käyttö sekä liuosten valmistus
- aineen rakenteen analyysimenetelmät, kuten spektroskopia

3. Reaktiot ja energia (KE3)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- osaa käyttää ja soveltaa reaktioihin liittyviä käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä
- osaa tutkia kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen reaktioihin liittyviä ilmiöitä
- ymmärtää aineen ja energian häviämättömyyden merkityksen kemiassa.

Keskeiset sisällöt
- kemian merkitys energiaratkaisujen ja ympäristön kannalta
- kemiallisen reaktion symbolinen ilmaisu ja tasapainottaminen
- epäorgaanisten ja orgaanisten yhdisteiden reaktioita sekä niiden sovelluksia
- aineen häviämättömyys kemiallisessa reaktiossa ja sen yksinkertainen laskennallinen käsittely
- energian häviämättömyys kemiallisessa reaktiossa, sidosenergia ja Hessin laki
- kaasujen ominaisuudet ja yleinen tilanyhtälö
- reaktioiden tutkiminen kokeellisesti, titraus analyysimenetelmänä, tutkimustulosten käsitteleminen, tulkitseminen ja esittäminen

4. Materiaalit ja teknologia (KE4)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää ja soveltaa materiaaleihin ja teknologiaan liittyviä kemian käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön ja yhteiskunnan ilmiöissä
- osaa tutkia kokeellisesti ja malleja käyttäen materiaaleihin ja sähkökemiaan liittyviä ilmiöitä
- harjaantuu ilmaisemaan itseään kemialle ominaisilla tavoilla ja analysoimaan eri tietolähteiden argumentointia
- osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tuotosten muodostamisessa.

Keskeiset sisällöt

- kemian merkitys teknologiassa ja yhteiskunnassa
- metallien ja polymeerien ominaisuudet, käyttö ja elinkaari
- atomin ulkoelektronirakenne ja jaksollinen järjestelmä alkuaineiden jaksollisten ominaisuuksien selittäjänä
- hapetusluvut ja hapetus-pelkistysreaktiot
- sähkökemian keskeiset periaatteet: jännitesarja, normaalipotentiaali, kemiallinen pari ja elektrolyysi
- kemiallisten reaktioiden laskennallinen soveltaminen
- tutkimuksen tai ongelmanratkaisun ideointi ja suunnittelu
- yhteistyön rooli kemiallisen tiedon tuottamisessa

5. Reaktiot ja tasapaino (KE5)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää ja soveltaa reaktioiden ja kemiallisen tasapainon käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä
- osaa tutkia kokeellisesti ja malleja käyttäen reaktioihin ja kemialliseen tasapainoon liittyviä ilmiöitä
- osaa käyttää laskennallisia ja graafisia malleja reaktionopeuden ja kemiallisen tasapainon kuvaamisessa, selittämisessä ja ennusteiden tekemisessä.

Keskeiset sisällöt

- kemian merkitys kestävän tulevaisuuden rakentamisessa
- kemiallisen reaktion nopeus ja siihen vaikuttavia tekijöitä
- homogeeninen ja heterogeeninen tasapaino sekä tasapainotilaan vaikuttaminen
- happo-emästasapaino, vahvat ja heikot protolyytit ja puskuriliuokset
- tasapainoon liittyvät graafiset esitykset
- homogeenisen ja happo-emästasapainon laskennallinen käsittely
- tutkimustulosten ja -prosessin arviointi

Seudullinen opetussuunnitelma

KE1 Kemiaa kaikkialla

Kurssilla perehdytään aineiden kemialliseen rakenteeseen, rakenteen esittämiseen kemian kielellä ja aineiden ominaisuuksien päättelyyn rakenteen avulla. Aineiden ominaisuuksia tutkitaan kokeellisesti ja erilaisia tietolähteitä käyttäen. Kurssi antaa valmiuksia soveltaa tietoa ympäröivän maailman ilmiöihin ja herättää kiinnostusta alan jatko-opintoihin.

Valtakunnalliset syventävät

KE2 Ihmisen ja elinympäristön kemiaa

Kurssilla perehdytään elinympäristön orgaanisten yhdisteiden rakenteisiin ja ominaisuuksiin ja tutustutaan kemian peruslaskentaan. Yhdisteiden rakenteita tutkitaan kokeellisilla menetelmillä ja eri tavoin mallintaen. Kurssilla korostetaan orgaanisten yhdisteiden merkitystä elämän perustana sekä niiden teollista käyttöä.

KE3 Reaktiot ja energia

Kurssilla perehdytään aineiden reaktioihin ja niissä tapahtuviin energiamuutoksiin. Reaktioiden käsittelyssä keskeisiä asioita ovat reaktioyhtälöiden kirjoittaminen, laskennallinen käsitteleminen ja kokeellinen havainnointi. Keskeistä on ymmärtää aineen ja energian häviämättömyyden merkitys kemiassa.

KE4 Materiaalit ja teknologia

Kurssi käsittelee materiaalikemian ja sähkökemian perusteita. Metalleihin, sähkökemian sovelluksiin ja polymeereihin tutustutaan teoriassa ja käytännössä. Kurssin aikana tehdään omia tutkimusprojekteja hyödyntäen tieto-ja viestintätekniikkaa. Kurssi luo perustan ymmärtää eri materiaalien merkitys nyky-yhteiskunnassa.

KE5 Reaktiot ja tasapaino

Kurssi käsittelee kemiallista tasapainoa ja reaktionopeutta. Perehdytään tärkeimpiin tasapainoreaktioihin, mm. happo-emästasapainoihin, niiden laskennalliseen ja graafiseen käsittelyyn sekä tasapainotilan säätelyyn. Kurssilla vahvistetaan kemian laskutaitoja.

6. Kemiaa kokeellisesti (KE6)

Kurssin tarkoituksena on antaa käsitys opiskelijalle kemian kokeellisesta puolesta. Opiskelija tutustuu kurssilla kemikaaleihin, välineisiin, mittalaitteisiin sekä laboratoriotyöskentelyyn. Kurssi antaa valmiuksia jatko-opinnoissa mahdollisesti tuleviin kemian harjoitustöihin. Tulosten esittäminen kirjallisessa tai graafisessa muodossa tukee myös ylioppilaskirjoituksiin valmistautumista kokeellisen kemian osalta.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kemikaalien säilytykseen, käyttöön ja hävittämiseen liittyvät turvallisuusnäkökohdat
- osaa työskennellä turvallisesti laboratoriossa
- osaa käyttää tavallisimpia mittauslaitteita
- osaa arvioida mittausten ja mittalaitteiden tarkkuutta
- osaa arvioida työhön liittyviä virhelähteitä ja häiriötekijöitä
- osaa etsiä tietoa reaktioista ja reaktio-olosuhteista ja soveltaa niitä omassa työssään
- osaa työskennellä itsenäisesti tai työparin kanssa ohjeita seuraten
- osaa esittää mittaustuloksia taulukkomuodossa sekä graafisesti

Keskeiset sisällöt

- punnitseminen ja tilavuuden mittaaminen
- lasitavaran oikea käsittely
- kemian laskut ja niiden soveltaminen
- liuosten valmistaminen, säilytys ja käyttö
- titraus happojen ja emästen pitoisuusmäärityksissä
- gravimetriset työt
- saostaminen
- orgaanisen kemian reaktiot
- sähkökemialliset kokeet

7. Kemian kertauskurssi (KE7)

Kurssin tarkoituksena on antaa opiskelijalle käsitys kemian yo-kokeen rakenteesta, sisällöstä ja tehtävätyypeistä. Aiemmilla opittuja tietoja kerrataan ja syvennetään. Pääpaino kurssilla on tutustua viimeisimpiin yo-koetehtäviin ja niiden ratkaisuihin. Tutustutaan myös tietoverkkojen antamiin mahdollisuuksiin itseopiskelussa sekä ryhmäoppimisessa. Otetaan esimerkkeinä myös jokeritehtäviä sekä oppiainerajat ylittäviä tehtäviä.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- kertaamalla kemian eri kurssien sisältöjä saa valmiudet vastata yo-kokeen tehtäviin
- osaa arvioida YO-tehtävien vaativuutta omaan osaamiseensa nähden
- osaa arvioida ainerajat ylittävien tehtävien ratkaisussa eri oppiaineiden osuutta
- laatia jokeritehtävän laajuinen vastaus
- osaa tarkastella ja luoda kuvaajia
- osaa hakea uusinta tietoa verkosta
- osaa tehdä yhteistyötä oppimistulosten parantamiseksi

Keskeiset sisällöt

- jaksollinen järjestelmä ja atomimaailma
- kemiallinen sidos
- kemian laskutekniikat
- epäorgaaniset reaktiotyypit
- orgaanisen kemian reaktiot, isomeria ja nimeäminen
- kemiaan liittyvien kuvaajien tulkitseminen sekä esittäminen
- laajan kemiallisen kokonaistietämyksen syventäminen

5.11 Filosofia

Filosofinen ajattelu tarkastelee koko todellisuutta ja eri tapoja hahmottaa sitä. Sen kysymyksenasettelujen tunteminen on olennainen osa yleissivistystä. Filosofiassa ongelmia jäsennetään käsitteellisesti ja keskustellen. Filosofisen ajattelun opiskeleminen harjaannuttaa punnitsemaan käsitysten perusteluja järkiperäisesti. Kyseenalaistavan ja perusteita etsivän luonteensa ansiosta filosofia auttaa hahmottamaan ja jäsentämään nykypäivän jatkuvasti kasvavaa informaatiotulvaa. Tällä tavoin filosofian opiskelu edistää opiskelijoiden yleisiä oppimisen ja ajattelun valmiuksia.

Filosofiassa opiskelija oppii jäsentämään käsitteellisesti arvoja, normeja ja merkityksiä koskevia kysymyksiä. Tämä edistää opiskelijan kykyä eettiseen pohdintaan ja sen ymmärtämiseen, mitä merkitystä erilaisilla tiedoilla ja taidoilla on yksilölle ja yhteiskunnalle. Filosofian opiskelu opettaa hahmottamaan laajoja käsitteellisiä kokonaisuuksia ja yhteyksiä. Se auttaa näkemään, miten eri tieteenalojen ja ajatteluperinteiden käsitykset rakentuvat ja eroavat toisistaan.

Filosofian opiskelu kehittää arvostelukykyä sekä edistää luovan ja itsenäisen ajattelun kehitystä. Filosofiassa tuetaan opiskelijoiden perusteltujen yksilöllisten näkemysten muodostamista ja kykyä osallistua järkiperäiseen keskusteluun. Kun opiskelijat paneutuvat filosofisiin kysymyksiin, joihin ei ole yksinkertaisia ratkaisuja, he oppivat muodostamaan ja perustelemaan omia näkemyksiään sekä samalla kunnioittamaan toisenlaisia perusteltuja näkemyksiä. Mutkikkaiden kysymysten pohdiskelu ryhmässä kasvattaa opiskelijoissa kykyä luottaa omiin ajattelutaitoihinsa ja yksilöllisiin mahdollisuuksiinsa selvittää vaikeitakin ongelmia. Filosofian opiskelu tukee opiskelijoiden kasvua aktiivisiksi ja vastuullisiksi sekä toisia ja yhdenvertaisuutta kunnioittaviksi kansalaisiksi.

Seudullinen opetussuunnitelma: opetuksen yleiset tavoitteet

Filosofian opiskelun tavoitteena on, että opiskelija tunnistaa filosofia ongelmia sekä eri tapoja hahmottaa todellisuutta ja filosofian perinteen ratkaisuehdotuksia niihin. Yhtä tärkeä tavoite on oppia ajattelemaan kriittisesti ja arvioimaan käsitysten, arvojen ja normien perusteluja järkiperäisesti. Tutkivilla ja itsenäiseen ajatteluun kannustavilla oppimismenetelmillä kehitetään myös opiskelijan valmiutta kestävään ja johdonmukaiseen argumenttien muodostamiseen. Tavoitteena on, että opiskelija hyödyntää kriittisen ajattelun ja argumentoinnin taitoja myös muissa lukion oppiaineissa esimerkiksi ilmiöoppimisen kautta. Filosofian opiskelusssa hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa ajattelun, argumentoinnin ja keskustelun taitojen kehittämisessä.

Filosofian oppiaineessa toteutuvat kaikki aihekokonaisuudet täydentäen toisiaan. Kestävän elämäntavan ja globaalin vastuun aihekokonaisuus on filosofian oppiaineessa jatkuvasti läsnä niin eksplisiittisesti ilmaistuina kuin myös implisiittisesti sisään kirjoitettuina periaatteina keskusteluissa ja opiskelukulttuurissa. Oikeudenmukaisuuden, ihmisarvon sekä erilaisten moraalikysymysten tarkastelu tarjoavat mahdollisuuden hyvinvointi- ja turvallisuus aihekokonaisuuden huomioimiseen. Eri kulttuurien arvopohjien tunnistaminen aidossa dialogissa on kaikessa filosofianopetuksessa läsnä. Filosofiassa

keskeiset kriittisen ajattelun ja pätevän päättelyn taidot tähtäävät aktiiviseen kansalaisuuteen. Monilukutaito ja mediat -aihekokonaisuus tulee esille filosofian kursseilla niin sisältöjen (esim. tieto- ja todellisuuskäsitykset) kuin implisiittisesti työtapojen ja ajankohtaisen media-aineiston hyödyntämisen kautta.

Seudullinen opetussuunnitelma: opiskeluympäristö ja -menetelmät

Filosofian kursseilla opiskelija harjaantuu jäsentämään nykyajan informaatiotulvaa käsitteellisesti ja kasvaa rohkeaksi keskustelijaksi niin koulussa kuin koulun ulkopuolellakin (esimerkiksi työelämässä, lähiyhteisöissä ja sosiaalisessa mediassa). Näkökulmaa laajennetaan oman koulun ulkopuolelle esimerkiksi yliopisto-, yritys-, järjestö- tai politiikan edustajien vierailujen, opintoretkien tai seudullisen tai kansainvälisen yhteistyön avulla. Filosofian opiskelu kasvattaa aktiiviseksi, avarakatseiseksi ja vastuulliseksi maailmankansalaiseksi.

Monipuoliset oppimismenetelmät ja -ympäristöt tukevat filosofian opiskelun tavoitteita. Keskiössä ovat keskustelu ja vuorovaikutus niin kasvokkain kuin sähköisestikin.

Opetuksen tavoitteet

Filosofian opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- osaa hahmottaa filosofisia ongelmia ja niiden erilaisia mahdollisia ratkaisuja filosofian perinteessä ja ajankohtaisiin kysymyksiin sovellettuina
- osaa käsitteellisesti eritellä, jäsentää ja arvioida informaatiota, erityisesti erilaisia väitteitä, niiden merkityksiä ja perusteluja
- hallitsee johdonmukaisen argumentaation perustaidot ja oppii sitä kautta luottamaan omaan ajatteluunsa sekä arvioimaan sitä kriittisesti ja pohtimaan sen rajoja eri tieteenaloilla ja arkielämässä
- oppii pohtimaan ja jäsentämään käsitteellisesti laajoja kokonaisuuksia sekä ajattelemaan ja toimimaan arvostelukykyisesti niin eettisissä kysymyksissä kuin muillakin elämänalueilla myös informaation ollessa epävarmaa ja ristiriitaista.

Arviointi

Filosofiassa arviointi kohdistuu ajattelun taitojen ja keskeisten käsitteiden hallintaan sekä kykyyn ilmaista filosofista ajattelua. Tämä tarkoittaa kykyä kriittisesti eritellä ja problematisoida informaatiota, hahmottaa ja täsmentää sen käsitteellistä rakennetta sekä esittää asiasta perusteltu arvostelma. Arvioinnin tulee tukea ja kehittää opiskelijan taitoa arvioida omaa ajatteluaan ja rohkaista opiskelijoita oman opiskelunsa suunnitteluun ja kehittämiseen. Kurssien arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, ja filosofian yleisten tavoitteiden saavuttamista arvioidaan kurssikohtaisten tavoitteiden ja keskeisten sisältöjen kautta.

Seudullinen opetussuunnitelma: arviointi

Filosofiassa arviointi kohdistuu ajattelun taitojen ja keskeisten käsitteiden hallintaan sekä kykyyn ilmaista filosofista ajattelua. Tämä tarkoittaa kykyä kriittisesti eritellä ja problematisoida informaatiota, hahmottaa ja täsmentää sen käsitteellistä rakennetta sekä esittää asiasta perusteltu arvostelma. Arvioinnin tulee tukea ja kehittää opiskelijan taitoa arvioida omaa ajatteluaan ja rohkaista opiskelijoita oman opiskelunsa suunnitteluun ja kehittämiseen. Kurssien arvioinnissa käytetään monipuolisia, sekä suullisia että kirjallisia, menetelmiä, kuten oppimispäiväkirjoja, yksilö- ja ryhmäkokeita, esitelmiä, esseitä, tutkielmia, testejä sekä itse- ja vertaisarviointia. Filosofian yleisten tavoitteiden saavuttamista arvioidaan kurssikohtaisten tavoitteiden ja keskeisten sisältöjen kautta.

Pakolliset kurssit

Johdatus filosofiseen ajatteluun (FI1)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- muodostaa perustellun käsityksen filosofian luonteesta ja menetelmistä tutustumalla filosofisiin ongelmiin ja niiden mahdollisiin ratkaisuihin
- oppii arvioimaan väitteiden totuutta sekä harjaantuu esittämään ja vaatimaan erilaisille mielipiteille ja väitteille perusteluja sekä hahmottamaan esitettyjen perustelujen rakennetta ja arvioimaan niiden pätevyyttä
- tuntee ja oppii erilaisten harjoitusten kautta soveltamaan filosofian työtapoja, kuten oletusten kyseenalaistamista, käsitteiden luokittelua ja määrittelemistä sekä ajatuskokeiden ja vastaesimerkkien käyttöä
- perehtyy joihinkin keskeisiin filosofisiin kysymyksiin ja niihin liittyviin käsitteellisiin erotteluihin
- tuntee perustavia tieto-opillisia erotteluja, osaa eritellä ja arvioida kriittisesti erilaisia tiedollisia uskomuksia ja tutustuu tietämiseen joissain lukion oppiaineissa.

Keskeiset sisällöt

- mitä filosofia on, filosofisten kysymysten ja filosofisen ajattelun luonne filosofian perinteessä ja ajankohtaisiin ongelmiin sovellettuna
- johdonmukaisen argumentaation ja pätevän päättelyn perusteet ja niiden harjoitteleminen suullisesti ja kirjallisesti
- keskeisiä filosofisia peruskysymyksiä ja -erotteluja: henki ja aine, vapaus ja välttämättömyys, käsitteellinen ja empiirinen, objektiivinen ja subjektiivinen
- tiedon ja informaation, arkitiedon ja tieteellisen tiedon sekä tieteen ja pseudotieteen ero
- tiedon ja argumentaation luonne eri tiedonaloilla: miten väitteitä muodostetaan, koetellaan ja perustellaan joissain lukion oppiaineissa

2. Etiikka (FI2)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- perehtyy filosofisen etiikan keskeisiin käsitteisiin, kysymyksiin ja teorioihin sekä ympäristöfilosofian perusteisiin
- hahmottaa normatiivisten väitteiden luonteen ja suhteen kuvaileviin väitteisiin sekä osaa perustella käsityksiä hyvästä ja oikeasta
- osaa jäsentää oman elämänsä merkityksellisyyttä ja elämänvalintojaan filosofisen käsitteistön avulla
- osaa perustella moraalin velvoittavuuden ja soveltaa moraaliin filosofisia käsite-erotteluja ja johdonmukaista argumentaatiota
- osaa eritellä ja arvioida toimintaa eettisesti sekä kykenee jäsentämään omia moraalisia ratkaisujaan ja arvioitaan filosofisen etiikan välinein.

Keskeiset sisällöt
- moraali ja sitä pohtiva normatiivinen ja soveltava etiikka; hyve-, seuraus-, sopimus-, oikeus- ja velvollisuusetiikan perusteet
- moraalin luonne normijärjestelmänä ja sen ero juridisiin ja tapanormeihin perustuviin järjestelmiin, moraalinen relativismi
- filosofisia teorioita elämän hyvyydestä ja merkityksellisyydestä sekä hyvästä elämäntavasta
- etiikka ja yksilön moraaliset ratkaisut: ihmissuhteet ja elämänvalinnat
- eläimiä ja ympäristöä koskevia eettisiä kysymyksiä

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Yhteiskuntafilosofia (FI3)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- perehtyy yhteiskuntafilosofian keskeisiin käsitteisiin ja suuntauksiin sekä perusnäkemyksiin yksilön suhteesta yhteisöihin, yhteiskuntaan ja valtioon
- oppii käyttämään keskeisiä filosofisia käsitteitä yhteiskunnallisen ja poliittisen toiminnan jäsentämiseen sekä omien yhteiskunnallisten ratkaisujensa perustelemiseen
- oppii erittelemään oikeudenmukaisuutta, vallankäyttöä ja työnjakoa yksilöiden, yhteisöjen ja instituutioiden toiminnassa
- oppii arvioimaan käsitteellisesti yhteiskunnallisen järjestyksen rakentumista, perustelemista ja oikeutusta
- osaa soveltaa oppimaansa ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin.

Keskeiset sisällöt
- yhteiskuntajärjestyksen ja yhteiskunnallisten instituutioiden olemassaolo ja oikeuttaminen: yksilö- ja yhteisökeskeiset teoriat yhteiskunnasta, yhteiskuntasopimusteoriat
- oikeudenmukaisuuden eri muodot, niiden perusteleminen ja soveltaminen
- vallan käsite ja muodot, vallan oikeuttaminen, demokratian muodot ja kilpailijat, anarkismi

- työnjako, talous ja hyvinvointi, talouden toimintaperiaatteiden ja omistamisen oikeuttaminen
- poliittiset ihanteet ja niiden toteuttaminen: vapaus, tasa-arvo ja solidaarisuus; konservatismi, liberalismi ja sosialismi; kansallisvaltiot ja globaali näkökulma
- yhteiskunnalliset jännitteet ja ristiriidat sekä niiden ratkaiseminen: oikeusvaltio ja sen vaihtoehdot, yhteiskuntajärjestyksen luhistuminen – sodat, sisällissodat, terrori sekä holokausti ja muut kansanvainot yhteiskuntafilosofisina ongelmina
- ajankohtaisia yhteiskuntafilosofisia kysymyksiä: sukupuolen rakentuminen, informaatioteknologia, kulttuurien kohtaaminen, kestävän tulevaisuuden rakentaminen

4. Tieto, tiede ja todellisuus (FI4)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- hahmottaa filosofisia, eri tieteisiin ja arkielämään perustuvia käsityksiä todellisuuden rakenteesta
- osaa eritellä ja arvioida filosofisia teorioita todellisuudesta, totuudesta, tiedosta ja tieteestä
- osaa jäsentää ja eritellä tieteellisen tutkimuksen, päättelyn ja selittämisen luonnetta
- osaa jäsentää havainnon ja tiedon sekä tieteellisten teorioiden ja mallien suhdetta todellisuuteen
- oppii hahmottamaan erityistieteiden tieteenfilosofisia kysymyksiä joissain lukion oppiaineissa.

Keskeiset sisällöt
- metafysiikan keskeiset kysymykset ja käsitteet, erilaisia käsityksiä metafysiikan luonteesta ja todellisuuden perusrakenteesta
- olemassaolon kysymyksiä: muutos ja pysyvyys, oliot ja ominaisuudet, mahdollinen ja välttämätön, reaalinen ja virtuaalinen
- todellisuuden ilmeneminen ja hahmottaminen
- totuuden luonne ja totuusteoriat
- tiedon mahdollisuus ja rajat, tiedon oikeuttaminen
- tieteellisen tutkimuksen luonne ja menetelmät, tieteellinen päättely; ilmiön, tutkimusaineiston, mallin ja teorian käsitteet sekä niiden keskinäinen suhde
- selittäminen ja tieto luonnon- ja ihmistieteissä sekä formaaleissa tieteissä: tietäminen ja ennustaminen, ymmärtäminen ja tulkinta

Seudullinen opetussuunnitelma

FI1 Johdatus filosofiseen ajatteluun

Kurssilla otetaan selvää, mitä filosofia ja filosofiset kysymykset ovat. Keskiössä kurssilla ovat ajattelun taidot: kriittisyys, käsitteellisyys, taitava argumentointi ja pätevä päättely. Näitä taitoja harjoitellaan niin suullisesti kuin kirjallisestikin. Lisäksi tutustutaan tietoon ja olemassaoloon liittyviin filosofian peruskysymyksiin sekä tiedon luonteeseen lukion eri oppiaineissa.

FI2 Etiikka

Kurssilla perehdytään etiikan keskeisiin käsitteisiin, kysymyksiin ja teorioihin. Opiskelija tutustuu esimerkiksi hyve-, seuraus-, sopimus-, oikeus- ja velvollisuusetiikan perusteisiin sekä soveltavaan etiikkaan, esimerkiksi eläimiä ja ympäristöä koskeviin eettisiin kysymyksiin. Tavoitteena on oppia jäsentämään ja perustelemaan omia elämänvalintoja ja elämän merkityksellisyyttä filosofisen etiikan avulla.

Valtakunnalliset syventävät

FI3 Yhteiskuntafilosofia

Kurssilla tarkastelussa ovat yhteiskuntafilosofian keskeiset käsitteet ja suuntaukset, esimerkiksi kysymykset yksilön ja yhteisön suhteesta, oikeudenmukaisuudesta, vallasta, demokratiasta, taloudesta ja hyvinvoinnista, vapaudesta sekä tasa-arvosta. Kurssilla tutustutaan poliittisiin ihanteisiin ja aatteisiin niin kansallisesta kuin globaalistakin näkökulmasta. Perehdytään sukupuoleen, informaatioteknologiaan, kulttuurien kohtaamiseen ja kestävään tulevaisuuteen yhteiskuntafilosofian näkökulmasta. Tavoitteena on oppia soveltamaan opittua ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin.

FI 4Tieto, tiede ja todellisuus

Kurssilla syvennytään metafysiikan ja tietoteorian peruskysymyksiin: opitaan hahmottamaan ja arvioimaan erilaisia käsityksiä olemassaolosta, todellisuudesta, totuudesta, ja tiedosta. Tutustutaan tieteenfilosofian perusteisiin sekä tieteellisen tutkimuksen luonteeseen ja menetelmiin ja opitaan soveltamaan tietoa lukion eri oppiaineisiin.

5. Filosofian kertauskurssi (FI 5)

Opiskelija kertaa filosofian kurssien keskeiset teemat ja laajentaa näkemystään filosofian suuntauksista sekä valmistautuu filosofian ainereaalikokeeseen.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii käyttämään ja yhdistämään kaikkien filosofian kurssien tietoja
- oppii soveltamaan oppimaansa ja ajankohtaisia näkökulmia uusissa yhteyksissä
- syventää tietämystä kurssien teemoista

Keskeiset sisällöt

- filosofian keskeiset teemat mm. tieto-oppi, metafysiikka ja etiikka.
- reaalikokeen kysymystyyppeihin tutustuminen
- hyvän reaalivastauksen rakenteen harjoittelu

5.12 Psykologia

Ihmisen toimintaa tutkivana tieteenä psykologia antaa opiskelijalle valmiuksia havainnoida ja ymmärtää monipuolisesti ihmistä ja hänen toimintaansa vaikuttavia tekijöitä. Psykologisen tiedon ja käsitteiden avulla opiskelija voi omakohtaisesti tunnistaa, tiedostaa ja käsitellä psyykkisiä ilmiöitä. Psykologian tiedot ja taidot tukevat itsetuntemusta, itsensä kehittämistä, muiden ihmisten ymmärtämistä ja psyykkisen hyvinvoinnin ylläpitämistä. Psykologian yhtäältä empiirinen ja toisaalta pohdiskeleva ote luo opiskelijalle mahdollisuuden kehittää omaa kriittistä ajatteluaan. Opiskelussa hyödynnetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologian antamia mahdollisuuksia.

Opetuksessa luodaan edellytykset psykologisen tiedon ymmärtämiseen ja omakohtaiseen soveltamiseen. Opiskelijaa autetaan oivaltamaan psykologisen tiedon yhteys sosiaalisiin, kulttuurisiin ja ajankohtaisiin kysymyksiin sekä ymmärtämään psyykkisten, biologisten ja sosiaalisten tekijöiden välistä vuorovaikutusta ja vastavuoroista riippuvuutta.

Psykologian opetus on luonteeltaan tutkimusperustaista. Tässä tarkoituksessa opetuksessa käsitellään psykologisen tiedon luonnetta ja tiedonmuodostuksen menetelmiä painottaen ajankohtaisen tutkimuksen ja tutkimusperinteen keskeisiä aihesisältöjä. Opetuksessa tämä tutkimusperustaisuus ja aihesisällöt kytketään ihmisen jokapäiväisen toiminnan ja arjen ymmärtämiseen eli tuodaan tutkimustieto lähelle opiskelijaa.

Seudullinen opetussuunnitelma: opetuksen yleiset tavoitteet
Psykologialla on annettavaa kaikkien aihekokonaisuuksien näkökulmasta. Ennen kaikkea psykologian opiskelu kehittää ilmiöiden monipuolista ja kriittistä tarkastelua sekä tukee monien elämäntaitojen oppimista ja aktiiviseen kansalaisuuteen kasvamista.

Seudullinen opetussuunnitelma: opiskeluympäristö ja -menetelmät

Psykologia tarjoaa mahdollisuuden monipuolisten aktivoivien, yhteisöllisten ja yksilöllisten opiskelumenetelmien käyttöön. Tutkiva oppiminen, yksilöllinen ja tiimioppiminen sekä ilmiöoppiminen antavat mahdollisuuksia aktivoida opiskelijaa ja ohjata häntä psykologisen tiedon soveltamiseen. Psykologia antaa välineitä oman toiminnan ja ryhmäilmiöiden reflektointiin näiden opiskelumenetelmien kautta. Erityisesti yhteisölliset opiskelumenetelmät kehittävät työelämässä tarvittavia vuorovaikutustaitoja ja oman toiminnan ohjaamista. Psykologialla on yhteisiä sisältöjä monien oppiaineiden kanssa. Se soveltuu hyvin oppiainerajat ylittäviin opintokokonaisuuksiin ja teemaopintoihin esimerkiksi biologian, terveystiedon, filosofian, uskonnon ja äidinkielen kanssa. Taito- ja taideaineita ja psykologiaa yhdistämällä voidaan tukea myönteisen identiteetin rakentumista ja hyvinvointia. Myös tilastomatemaattista osaamista voidaan hyödyntää psykologiseen tutkimukseen perehtymisessä.
Seutukunta mahdollistaa monipuolisten paikallisten opiskeluympäristöjen hyödyntämisen. Tampereen seutukunnalla on runsaasti yhteistyötahoja, esim. Tampereen yliopisto, Tays,

SPR, Kumppanuustalo Artteli ry. sekä monet erilaiset järjestöt ja yhdistykset, kulttuuripalvelut ja julkisen sektorin toimijat (mm. päiväkodit ja vanhusten palvelut). Tieto- ja viestintäteknologian avulla voidaan laajentaa opiskeluympäristöjä, esim. olemalla yhteydessä kotimaisiin tai kansainvälisiin yhteistyökumppaneihin (mm. ystävyyskoulut tai asiantuntijaverkostot).

Opetuksen tavoitteet

Psykologian opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa tutkimustiedon pohjalta ihmisen toiminnan kokonaisuutena, joka perustuu psyykkisten, biologisten, sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden vuorovaikutukseen
- hallitsee psykologian keskeisiä käsitteitä, kysymyksenasetteluja ja tiedonhankintakeinoja sekä tuntee psykologian tutkimustuloksia ja pystyy niiden pohjalta arvioimaan tieteellisen tiedon ja tutkimusmenetelmien mahdollisuuksia ja rajoituksia
- ymmärtää psykologiaan ja psykologiseen tutkimukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä ja osaa soveltaa tietojaan myös psykologisten tutkimusten arviointiin
- ymmärtää psykologista tietoa siten, että pystyy soveltamaan tietojaan arkielämään, elämäntilanteidensa ja mahdollisuuksiensa tunnistamiseen, oman psyykkisen kasvunsa ja hyvinvointinsa edistämiseen, opiskeluunsa sekä ajattelunsa, ihmissuhteidensa ja vuorovaikutustaitojensa kehittämiseen
- osaa hankkia psykologista tietoa eri tietolähteistä ja kykenee arvioimaan tiedon luotettavuutta ja pätevyyttä
- osaa hyödyntää psykologista tietoa oppiainerajat ylittävien aiheiden ja ilmiöiden erittelyyn
- osaa soveltaa psykologista tietoa tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja kestävän kehityksen edistämiseen.

Arviointi

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota opiskelijoiden sekä tiedolliseen osaamiseen että kykyyn soveltaa psykologista tietoa arkipäivän tilanteisiin ja elämään. Arvioinnissa painotetaan tiedon muokkaamistaitoa ja kokonaisuuksien hallintaa yksittäisten tietojen toistamisen sijasta. Opiskelija osoittaa monipuolisilla tavoilla, että hän on ymmärtänyt keskeiset sisällöt ja pystyy arvioimaan ja soveltamaan oppimaansa tietoa.

Seudullinen opetussuunnitelma: arviointi
Opiskelijalle voidaan antaa useita vaihtoehtoisia mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan, esim. tutkimus, ongelmanratkaisu, raportti, kampanja, video, peli, portfolio, näytelmä tai muu luova tuotos. Arviointi voi kohdistua sekä itse tuotokseen että prosessiin, jonka tuloksena se on syntynyt. Arviointi voi rakentua opettajan antamasta palautteesta sekä itse- ja vertaisarvioinnista. Arvioinnissa voidaan kiinnittää huomiota kysymisen ja tiedonhankinnan taitoihin sekä taitoon muodostaa perusteltu näkemys psykologisista ilmiöistä. Arvioinnin

tavoitteena on myös tukea opiskelijan kriittisen ajattelun kehittymistä. Arvioinnin tulee olla aina rakentavaa ja kannustavaa.
Mahdollisuudesta suorittaa psykologian kursseja itsenäisesti sovitaan koulukohtaisesti.

Pakollinen kurssi

1. Psyykkinen toiminta ja oppiminen (PS1)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- ymmärtää biologisten, psyykkisten, sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden merkityksen ihmisen toiminnan selittämisessä ja ymmärtämisessä
- tuntee psykologian keskeisiä aihepiirejä, kuten tunteet, motivaatio ja kognitiiviset toiminnot, sekä osaa havainnoida ja pohtia ihmisen toimintaa ja omaa psyykkistä hyvinvointiaan näitä kuvaavien käsitteiden avulla
- perehtyy oppimisen prosesseihin liittyvään psykologiseen tietoon ja osaa pohtia omaa opiskeluaan sen pohjalta
- osaa esittää esimerkkejä psykologisen tutkimuksen aihepiireistä ja niihin liittyvistä tutkimuksista sekä analysoida ja arvioida tiedon tutkimusperusteita
- ymmärtää psykologisen tiedon perustuvan tutkimukseen ja tunnistaa tieteellisen ajattelun peruspiirteitä.

Keskeiset sisällöt

Tietoinen ja tiedostamaton psyykkinen toiminta
- ihmisen toimintaan vaikuttavat biologiset tekijät sekä perustieto hermoston toiminnasta
- perustietoa tunteista ja motivaatiosta
- kognitiivisten tulkintojen merkitys ihmisen toiminnassa

Sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutus ihmisen toimintaan
- perustietoa sosiaalistumisesta ja normien omaksumisesta
- esimerkkejä yksilön toimintaan vaikuttavista tilannetekijöistä

Perehtyminen johonkin valinnaiseen ilmiöön, kuten aggressiivisuus, jännittäminen, riippuvuudet, syömiskäyttäytyminen, sosiaalinen vuorovaikutus, onnellisuus tai rakkaus

Opiskelu ja oppiminen psykologian näkökulmista
- oppimisen biologinen, kognitiivinen ja sosiokulttuurinen perusta
- tehokkaat opiskelumenetelmät
- motivaatio ja oppiminen

Psykologisen tiedon muodostuminen
- psykologian tutkimuskohteet
- arkitiedon ja tieteellisen tiedon ero
- esimerkkejä psykologian tutkimusmenetelmistä

Valtakunnalliset syventävät kurssit

2. Kehittyvä ihminen (PS2)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- tietää, miten ihmisen kehitystä tutkitaan, ja osaa arvioida tiedon perusteita
- osaa eritellä ihmisen kehitykseen vaikuttavia tekijöitä ja niiden vuorovaikutusta
- perehtyy kehityksen osa-alueisiin ja osaa eritellä niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä osaa selittää kehityksen jatkuvuutta yksilön elämänkaaren aikana
- perehtyy erityisesti lapsuus- ja nuoruusiän psykologiaan ja niihin liittyvään teoria- ja tutkimustietoon
- tuntee hermoston toiminnan periaatteita sekä ymmärtää niiden yhteyden yksilön psyykkiseen kehitykseen
- osaa arvioida kehityspsykologista tietoa ja soveltaa sitä itsensä ja muiden ihmisten ymmärtämiseen.

Keskeiset sisällöt

Kehityksen tutkiminen

Kehityksen osa-alueet ja niihin vaikuttavat tekijät lapsuudessa ja nuoruudessa
- fyysis-motorinen kehitys
- kognitiivinen kehitys
- emotionaalinen kehitys
- psykososiaalinen kehitys
- minuuden ja minäkäsityksen kehitys

Nuoruusiän psyykkinen kehitys ja sen erityiset haasteet
- ajattelun kehitys
- identiteetin kehitys: henkilökohtainen, sosiaalinen ja kulttuurinen identiteetti
- sukupuoli-identiteetti ja seksuaalisuuden kehittyminen
- toiminnanohjauksen kehitys ja sen hermostollinen tausta

Kehityksen jatkuvuus elämänkaaren aikana
- elämänkaaren käsite
- kehitykseen vaikuttavien tekijöiden vuorovaikutus
- jokin kehityksen jatkuvuutta selittävä teoria

Kehitykseen vaikuttavat biologiset ja sosiokulttuuriset tekijät
- hermoston kypsyminen
- aivojen muovautuminen elämänkulun aikana
- perimän ja ympäristön vuorovaikutus
- varhainen vuorovaikutus ja kiintymyssuhteet
- sosialisaatio ja kulttuurierot kehityksessä

3. Tietoa käsittelevä ihminen (PS3)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- tunnistaa kognitiivista toimintaa ohjaavia yleisiä periaatteita ja osaa soveltaa niitä kognitiivisten ilmiöiden tarkastelemiseen
- perehtyy kognitiivisiin perustoimintoihin eli havaitsemiseen, tarkkaavaisuuteen ja muistiin sekä yhteen korkeamman kognitiivisen toiminnan ilmiöön, kuten päätöksenteko, ongelmanratkaisu, asiantuntijuus tai kielelliset toiminnot
- perehtyy kognitiivisten toimintojen tutkimukseen ja pystyy arvioimaan sitä
- ymmärtää kognitiivisen toiminnan hermostollista perustaa ja yhteyksiä psyykkisiin toimintoihin.

Keskeiset sisällöt

- kognitiivisen toiminnan periaatteita, kuten sisäiset mallit ja havaintokehä
- kognitiivisten toimintojen neuropsykologinen perusta
- kognitiivisen psykologian ja aivotutkimuksen tutkimusmenetelmiä
- havaitseminen, tarkkaavaisuus ja muisti kognitiivisina perustoimintoina sekä niiden biologinen perusta
- jonkin valinnaisen korkeampitasoisen kognitiivisen toiminnon tarkasteleminen, esimerkiksi kieli, ongelmanratkaisu, päätöksenteko tai asiantuntijuus

4. Tunteet, psyykkinen hyvinvointi ja mielenterveys (PS4)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- tutustuu tunteita ja mielenterveyttä koskevaan tutkimukseen ja ymmärtää, miten näitä aiheita voidaan tutkia, ja osaa arvioida tutkimuksia kriittisesti
- osaa kuvata, miten emootiot syntyvät biologisten ja kognitiivisten tekijöiden vuorovaikutuksessa, ja pohtia niiden kulttuurisidonnaisuutta
- osaa eritellä tunteiden merkitystä vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille
- tuntee psyykkiseen hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä ja psyykkisen tasapainon ylläpitämisen keinoja
- osaa tarkastella omaa psyykkistä hyvinvointiaan psykologisen tiedon valossa ja saa perusteita tehdä omaa hyvinvointiaan tukevia ratkaisuja
- ymmärtää mielenterveyteen vaikuttavia psykologisia, biologisia, sosiaalisia ja kulttuurisia tekijöitä
- tunnistaa yleisimmät mielenterveyden häiriöt ja ongelmat sekä ymmärtää mielenterveyden ja sen ongelmien määrittelyn haasteellisuuden
- syventyy vähintään yhden mielenterveyden häiriön syihin, oireisiin ja hoitoon.

Keskeiset sisällöt
- tunteiden muodostuminen ja vähintään yhden tunteen biologinen perusta
- tunteet psykologisen tutkimuksen kohteena
- tunteiden universaalisuus ja kulttuurisidonnaisuus
- tunteiden merkitys itseymmärryksen välineenä
- psyykkinen hyvinvointi ja psyykkisen tasapainon ylläpitäminen
- uni ja nukkuminen hyvinvoinnin osatekijöinä
- stressi, kriisit ja niistä selviytymisen keinot

- keskeiset mielenterveyden ongelmat ja niiden hoito
- mielenterveyden ongelmien syntyä selittäviä tekijöitä
- sosiaalisen ympäristön merkitys yksilön hyvinvoinnille

5. Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen (PS5)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- ymmärtää persoonallisuus-käsitteen laaja-alaisuuden
- tunnistaa ja osaa selittää keskeisiä yksilöiden välisiä eroja, kuten temperamentti, persoonallisuuden piirteet, älykkyys, lahjakkuus ja tulkintatyylit
- tuntee yksilöllisten erojen biologista perustaa
- tutustuu persoonallisuutta ja sosiaalipsykologiaa koskevaan tutkimukseen
- syventää ymmärrystään psykologian tutkimusmenetelmistä yksilöllisten erojen ja persoonallisuuspsykologian tutkimuksen osalta
- osaa tarkastella yksilön toimintaa persoonallisuuden, tilannetekijöiden ja kulttuurin vuorovaikutuksen tuloksena
- osaa soveltaa persoonallisuuspsykologista ja sosiaalipsykologista tietoa erilaisuuden ymmärtämiseen.

Keskeiset sisällöt
- persoonallisuuden määrittely
- persoonallisuuden pysyvyys ja muuttuvuus
- vähintään kaksi persoonallisuusteoriaa, persoonallisuuden selittämisen mallia tai näkökulmaa, kuten sosiokognitiivinen, psykodynaaminen tai humanistinen psykologia, temperamenttiteoria tai piirreteoria
- yksilöllisten erojen tutkiminen
- tilannetekijöiden ja ryhmäilmiöiden vaikutus yksilön toimintaan yhteisöissä ja sosiaalisissa verkostoissa
- kulttuurin vaikutus persoonallisuuteen, vuorovaikutukseen ja yhteisölliseen toimintaan

Seudullinen opetussuunnitelma

PS1 Psyykkinen toiminta ja oppiminen

Psykologian ensimmäinen kurssi johdattaa psykologiaan tieteenä. Ihmisen toimintaa tarkastellaan biologisten, psyykkisten ja sosiaalisten tekijöiden kokonaisuutena. Keskeisiä teemoja ovat oppimisen taidot ja psyykkinen hyvinvointi.

Valtakunnalliset syventävät

PS2 Kehittyvä ihminen

Kurssilla perehdytään yksilön kehitykseen elämänkaaren aikana sekä kehitykseen vaikuttaviin tekijöihin erityisesti lapsuudessa ja nuoruudessa. Kurssi tarjoaa monipuolisia välineitä eri-ikäisten ihmisten ja oman elämän ymmärtämiseen.

PS3 Tietoa käsittelevä ihminen

Kurssilla tarkastellaan aivotoiminnan yhteyttä psyykkisiin ilmiöihin. Tarkkaavaisuuden, havaitsemisen ja muistin toiminnan periaatteet tulevat tutuiksi. Kykysi tunnistaa ja hallita taitavaan tiedonkäsittelyyn vaikuttavia tekijöitä kehittyy.

PS4 Tunteet, psyykkinen hyvinvointi ja mielenterveys

Keskeisiä teemoja ovat tunteet, stressi, kriisit, uni sekä mielenterveys ja sen häiriöt. Itseymmärryksen kasvun myötä elämänhallinnan taitosi kehittyvät. Kehität taitojasi toimia hyvinvointia edistävällä tavalla sosiaalisessa ympäristössäsi.

PS5 Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen

Opit ymmärtämään yksilöiden välisiä eroja persoonallisuuden piirteissä, lahjakkuudessa ja älykkyydessä. Tutustut näiden ilmiöiden tutkimukseen. Harjaannut tarkastelemaan yksilön toimintaa persoonallisuuden, tilannetekijöiden ja kulttuurin vuorovaikutuksen näkökulmista.

6. Ihmissuhdekurssi (PS6)

Opiskelija perehtyy tunnetaitoihin ja rakentavaan vuorovaikutukseen mm. parisuhteessa.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- saa välineitä vuorovaikutustaitojen kehittämiseen
- parantaa itsetuntemustaan
- ymmärtää seksuaalisuuden voimavarana

Keskeiset sisällöt

- Sosiaalisten taitojen parantaminen
- Millainen on hyvä ystävä?
- Kuka on se oikea?
- Ajattelevatko nainen ja mies eri tavalla?
- Parisuhteen kehitysvaiheet
- Erotaanko liian helposti?
- Rakentava riitely ja mustasukkaisuus

7. Sosiaalipsykologian kurssi (PS7)

Opiskelija tutustuu sosiaalipsykologisen tutkimuksen historiaan, ydinalueisiin sekä keskeisiin teorioihin.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- kykenee vertailemaan ja arvioimaan erilaisten sosiaalipsykologisten näkökulmien käytettävyyttä
- ymmärtää sosiaalipsykologista tapaa käsitteellistää sosiaalista maailmaa

Keskeiset sisällöt

- ihminen sosiaalisena olentona
- sosiaalinen havaitseminen
- ryhmien ja kulttuurien välinen vuorovaikutus
-

8. Psykologian tutkimuskurssi (PS8)

Opiskelija kertaa psykologiseen tutkimukseen liittyvät asiat ja laatii oman tutkimuksen.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- kertaa keskeiset psykologiset tutkimus- ja tiedonkeruutavat
- tutustuu monipuolisesti psykologisiin tutkimuksiin
- oppii tekemään pienimuotoisen psykologisen tutkimuksen itseään kiinnostavasta aiheesta

Keskeiset sisällöt

- psykologian keskeiset tutkimus- ja tiedonkeruutavat
- tutkimuksen etiikka
- psykologisen tutkimuksen teon vaiheet
- tutkimuksen raportointi
- lähdeviitteiden ja lähdeluettelon tekeminen

9. Psykologian kertauskurssi (PS9)

Opiskelija kertaa psykologian keskeiset teoriat ja laajentaa näkemystään psykologiatieteestä sekä valmistautuu psykologian ainereaalikokeeseen.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii käyttämään ja yhdistämään kaikkia psykologian tietoja
- oppii soveltamaan oppimiaan näkökulmia uusissa yhteyksissä
- löytää uusia kytkentöjä psykologian eri osa-alueiden ja tutkimusten kesken.

Keskeiset sisällöt

- psykologian keskeiset teoriat ja tutkimustulokset
- reaalikokeen kysymystyyppeihin tutustuminen
- hyvän reaalivastauksen rakenteen harjoittelu

5.13 Historia

Historian opetus vahvistaa opiskelijan yleissivistystä ja edellytyksiä ymmärtää oman aikansa maailmaa sekä sen muutosprosesseja. Se antaa välineitä nykyisyyden ymmärtämiseen ja avaa näkökulmia tulevaisuuden kehityksen pohtimiseen. Kulttuurien tuntemusta edistävänä oppiaineena historia syventää yksilöllistä, kansallista, eurooppalaista ja globaalia identiteettiä sekä tukee opiskelijan kasvua aktiiviseksi ja moninaisuutta ymmärtäväksi yhteiskunnan jäseneksi.

Opetuksen lähtökohtana on historian luonne tieteenalana. Huomiota kiinnitetään historiallisen tiedon rakentumisen perusteisiin ja tiedon luotettavuuden kriittiseen arviointiin sekä ilmiöiden moniperspektiiviseen selittämiseen. Historian opiskelu kehittää kykyä hankkia tietoa, erottaa oleellinen tieto epäolennaisesta ja käsitellä laajoja tietokokonaisuuksia. Erityisenä tarkastelun kohteena ovat menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden väliset riippuvuussuhteet sekä historian tiedon tulkinnallisuus ja sen käyttö yhteiskunnassa. Historian keskeisiä käsitteitä ovat aika, muutos, jatkuvuus, syy- ja seuraussuhteet sekä historiallinen empatia.

Historian opetuksessa tarkastellaan nykyisyyteen johtanutta kehitystä, ihmisen ja ympäristön välistä suhdetta sekä kulttuurin, vallankäytön ja talouden vuorovaikutusta. Perehdytään yksilön merkitykseen ja mahdollisuuksiin toimijana sekä pohditaan yksilöiden ja väestöryhmien toiminnan taustatekijöitä ja motiiveja historiallisissa konteksteissaan. Opetuksessa korostetaan ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden merkitystä sekä demokratian ja kansainvälisen yhteistyön mahdollisuuksia oman aikamme ja tulevaisuuden haasteiden ratkaisemisessa. Suomen historiaa tarkastellaan maailmanhistorian taustaa vasten.

Seudullinen opetussuunnitelma: opetuksen yleiset tavoitteet

Opetuksessa huomioidaan lähiympäristön historia ja sidotaan se osaksi Suomen ja maailmanhistoriaa. Esimerkiksi teollistumista voidaan tarkastella paikallisena ilmiönä. Kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys ovat keskeisiä historian oppisisältöjä. Historian lähteiden tarkastelu harjoittaa monilukutaitoa. Muista aihekokonaisuuksista nousevat esiin aktiivisen kansalaistoiminnan, yrittäjyyden ja demokratian kehityksen merkitys. Opetuksessa käsitellään hyvinvointivaltiota, turvallisuuspolitiikkaa ja oikeusperiaatteita. Opetuksessa korostetaan teknologian sekä kestävän kehityksen merkitystä kansallisella ja globaalilla tasolla sekä ihmisen toiminnan vaikutuksia ympäristöön.

Seudullinen opetussuunnitelma: opiskeluympäristö ja -menetelmät
Historian opetuksessa käytetyillä menetelmillä pyritään tukemaan ajattelun taitojen kehittymistä. Näistä taidoista korostuvat historiassa esimerkiksi kriittinen ajattelu, vertailun ja luokittelun taidot, lähdekritiikki, kokonaisuuksien hahmottaminen sekä olennaisen ja epäolennaisen erottelu. Historian opinnoissa kehitetään tältä osin taitoja, joiden hallitseminen on arvokasta työelämässä, mutta niillä on myös laajempi sivistyksellinen merkitys digitalisoituvassa maailmassa.
Historian opetuksessa käytetään monimuotoisia menetelmiä ja digitaalisten oppimisen työtapoja soveltuvin osin ja kurssien tavoitteiden mukaisesti. Menneisyyden ilmiöitä voidaan tarkastella poikkitieteellisesti oppiainerajat ylittäen. Tämän vuoksi historiaa on luontevaa

opiskella myös osana erilaisia teemaopintokursseja. Tällaisia teemaopintoja voidaan järjestää myös seudullisesti.
Kaikilla historian kursseilla voidaan käyttää tutkivan- ja ongelmalähtöisen oppimisen työtapoja. Tutkivalla otteella on mahdollista tarkastella kokonaisen kurssin sisältöjä tai pienempiä kokonaisuuksia yksittäisten kurssien sisällä. Tutkivan oppimisen menetelmiä käytettäessä otetaan huomioon digitaalisten oppimisympäristöjen ja -työtapojen tarjoamat mahdollisuudet.
Historian opintoja pyritään kytkemään osaksi ympäröivää yhteiskuntaa tekemällä yhteistyötä oppilaitoksen ulkopuolisten tahojen kanssa. Tämä voidaan toteuttaa esimerkiksi erilaisten opintoretkien ja vierailujen avulla. Toisaalta asiantuntijoita voidaan kutsua osallistumaan oppitunneilla, mikä voi tapahtua vierailun lisäksi esimerkiksi verkon yli tapahtuvana viestintänä. Luontevia yhteistyökumppaneita ovat museot, julkisyhteisöt, kirjastot, korkeakoulut ja erilaiset järjestöt. Vierailujen ja opintoretkien toteuttaminen tarjoaa myös mahdollisuuden oppilaitosten keskinäiselle yhteistyölle Tampereen seudulla.

Opetuksen tavoitteet

Historian opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee historian laaja-alaisuuden ja ymmärtää kulttuurin erilaisia ilmenemismuotoja ja niiden monimuotoisuutta
- hallitsee Suomen ja maailmanhistorian päälinjat ja keskeisimmät historialliset prosessit taustoineen ja seurauksineen sekä osaa arvioida niiden merkitystä
- ymmärtää nykyhetken historiallisen kehityksen tuloksena ja tulevaisuuden lähtökohtana, kykenee suhteuttamaan oman aikansa ja itsensä historialliseen jatkumoon ja syventämään historiatietoisuuttaan
- pystyy muodostamaan ihmisoikeuksia, tasa-arvoa ja demokratiaa arvostavan maailmankuvan sekä osaa toimia niitä edistävänä vastuullisena kansalaisena
- osaa analysoida historiallisia ilmiöitä ja ihmisten toimintaa monipuolisesti kunkin ajan omista lähtökohdista
- pystyy rakentamaan menneisyyttä koskevaa tietoa tarkoituksenmukaisia lähteitä käyttäen, arvioimaan sitä kriittisesti sekä ymmärtämään sen monitulkintaisuuden ja suhteellisuuden
- osaa käyttää historiallista tietoa perustellun mielipiteen muodostamisessa ja arvioida kriittisesti historian käyttöä yhteiskunnallisen vaikuttamisen keinona sekä muissa yhteyksissä
- osaa soveltaa historian osaamistaan nykyisyyden ja tulevaisuuden kulttuuristen, yhteiskunnallisten ja taloudellisten haasteiden arvioimiseen ja nähdä niihin liittyviä vaihtoehtoisia ratkaisukeinoja.

Arviointi

Oppimisen arvioinnin perusteina ovat historian tiedonalalle ominaisten tietojen ja taitojen hallinta sekä oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttaminen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute tukevat ja edistävät opiskelijan valmiuksia rakentaa tiedoistaan jäsentyneitä kokonaisuuksia, erotella olennaista ja epäolennaista tietoa, hallita aikasuhteita ja syy-yhteyksiä sekä arvioida historian ilmiöitä ja historian tiedon käyttöä kriittisesti.

Kurssin arviointi perustuu jatkuvaan ja monipuoliseen osaamisen näyttöön sekä opiskelijan kykyyn soveltaa opittua käytännössä, kuten taitoon käyttää historiallista

tietoa perustellun mielipiteen muodostamisen välineenä ja valmiuksiin arvioida kriittisesti historian tulkintoja ja käyttöä.

Seudullinen opetussuunnitelma: arviointi
Arviointi perustuu kurssin alussa yhteisesti sovittuihin tieto- ja taitotavoitteisiin. Tällaisia ovat esimerkiksi laajojen kokonaisuuksien käsittelytaidot.
Historian arvioinnissa voidaan ottaa huomioon myös yksilöllisen oppimisen elementtejä. Näihin kuuluvat esimerkiksi itsearviointi ja oman tavoitetason asettaminen, jolloin opiskelija oppii tunnistamaan oppimisen tasoja ja havaita oman kehittymisensä.

Pakolliset kurssit

1. Ihminen ympäristön ja yhteiskuntien muutoksessa (HI1)

Kurssi tarkastelee yksilön, yhteiskunnan ja luonnon välistä vuorovaikutusta eurooppalaisessa ja globaalissa kulttuuriympäristössä. Opetuksen näkökulma on nykyisyyden selittämisessä sekä historiallisten ilmiöiden pitkän aikavälin tarkastelussa. Kurssilla tutustutaan yhteiskunnallis-taloudellisten rakenteiden keskeisiin muutoksiin sekä sosiaali- ja ympäristöhistoriaan maanviljelyksen alusta nykyaikaan. Kurssilla harjoitellaan monipuolisen historiallisen lähdeaineiston hyödyntämistä.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- ymmärtää ihmisen, luonnon ja yhteiskunnan välisen riippuvuussuhteen ja haasteet osana kestävää tulevaisuutta
- ymmärtää eurooppalaisten kulttuuripiirien ja yhteiskuntien sekä globaalin talouden järjestelmän muodostumisen keskeiset prosessit
- osaa analysoida väestökehityksen, talouden ja yhteiskuntarakenteiden välisiä riippuvuussuhteita ja haasteita
- osaa arvioida kriittisesti tekniikan, tieteen ja muuttuvan informaation merkitystä ihmisten elinolojen muokkaajana
- osaa tuottaa yksin tai ryhmässä historiallista tietoa ja käyttää tiedon tuottamiseen monipuolista, kriittisesti arvioitua lähdeaineistoa.

Keskeiset sisällöt

Historia tieteenalana
- historian tutkimus, tutkimusmenetelmät ja lähteiden käyttö

Pyyntikulttuureista korkeakulttuureihin ja kauppavaltioihin
- maanviljely, työnjako ja kulttuurin synty
- suurten jokilaaksojen kulttuurit
- Välimeren talousalue ja yhteiskunnat antiikin aikana

Keskiajan talous ja yhteiskunta
- feodaaliyhteiskunta
- keskiajan väestö, kauppa ja kaupunki

Maailmantalouden syntyminen
- löytöretkien edellytykset ja seuraukset yhteiskunnille
- kolonialismi ja globaalin talouden ensiaskeleet

Teollistumisen edellytykset sekä taloudelliset ja yhteiskunnalliset seuraukset
- modernin tieteen ja teknologian kehitys, tuottavuuden kasvu ja elintason nousu
- muutokset sukupuolten asemassa ja työjaossa
- muuttoliikkeet ja ympäristövaikutukset

Modernin kulutusyhteiskunnan kehitys ja talouskasvun rajat
- laajeneva hyvinvointi ja palveluyhteiskunnan synty
- väestöllinen muuntuminen ja sen yhteiskunnalliset edellytykset ja vaikutukset
- 2000-luvun verkottuva maailma

2. Kansainväliset suhteet (HI2)

Kurssi tarkastelee kansainvälisen politiikan keskeisiä ilmiöitä ja valtasuhteiden muutoksia 1900-luvun alusta nykypäivään. Kurssilla analysoidaan kansainvälistä politiikkaa erilaisten taloudellisten ja ideologisten mallien näkökulmista. Keskeisiä teemoja ovat kilpailun ja yhteistyön välinen jännite, tasapainon ja turvallisuuden tavoittelu sekä erilaisten poliittisten järjestelmien kilpailu. Kurssilla syvennetään tiedon hakemisen, analysoinnin ja tuottamisen taitoja sekä perehdytään kansainvälisiin suhteisiin liittyvien erityyppisten lähteiden tulkintaan ja arviointiin.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- hallitsee kansainvälisen politiikan peruskäsitteistön ja keskeisimmät teoreettiset selitysmallit
- osaa hyödyntää monipuolisia tietolähteitä ja tunnistaa tiedonvälitykseen liittyvää propagandaa eri aikoina
- osaa eritellä aatteiden ja taloudellisten eturistiriitojen merkityksen kansainvälisten suhteiden historiassa sekä pystyy arvioimaan niiden vaikutusta nykypäivään ja tulevaisuuteen
- osaa analysoida kansainvälisten yhteistyörakennelmien sekä vastakkainasettelujen syitä ja vaikutuksia
- seuraa aktiivisesti mediaa, osaa tarkastella kriittisesti ajankohtaisia kansainvälisiä kysymyksiä sekä pystyy arvioimaan konfliktien syitä ja ratkaisumahdollisuuksia.

Keskeiset sisällöt

Kansainvälisen politiikan perusteet
- historian käyttö politiikan välineenä

Kansallisvaltioiden huippukausi ja maailmansotien aika

- imperialismin, nationalismin ja muiden aatteiden vaikutukset kansainväliseen politiikkaan ja yhteiskuntiin
- ensimmäisen maailmansodan seuraukset
- demokraattiset ja totalitaariset valtiot kansainvälisessä politiikassa
- ihmisoikeuskysymykset, holokausti ja muut kansanmurhat
- toinen maailmansota seurauksineen

Jakautunut maailma
- kylmän sodan supervaltakilpailun ideologiset, taloudelliset ja sotilaalliset muodot
- dekolonisaation merkitys ja vaikutukset
- kylmän sodan päättyminen ja sen seuraukset

Keskinäisriippuvuuksien maailma
- Lähi-itä ja muut konfliktialueet sekä vastakkainasettelujen monet muodot
- maailman uudet valtakeskittymät ja niiden vuorovaikutussuhteet
- YK ja muut kansainväliset rauhanrakentajat

3. Itsenäisen Suomen historia (HI3)

Kurssin tarkoituksena on analysoida Suomen historian keskeisiä muutosprosesseja ja kehityslinjoja taustoineen autonomian ajan loppupuolelta nykyaikaan. Keskeisiä tarkastelun kohteita ovat Suomen valtiollisen ja kansainvälisen aseman kehittyminen, muutoksiin liittyvät kriisit, siirtyminen sääty-yhteiskunnasta kansalaisyhteiskuntaan sekä poliittiset, taloudelliset ja kulttuuriset murrokset. Kurssilla perehdytään Suomen historian erilaisiin lähteisiin, muuttuviin tulkintoihin ja historian tiedon käyttöön.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- tuntee suomalaisen kulttuurin ja yhteiskunnan muotoutumisen kehityskulkuja sekä osaa pohtia tulevaisuuden mahdollisuuksia
- hallitsee suomalaisen yhteiskunnan keskeiset yhteiskunnalliset ja taloudelliset muutokset ja niiden merkityksen 1860-luvulta nykypäivään
- osaa suhteuttaa Suomen valtiollisen kehityksen yleiseurooppalaiseen ja maailmanpoliittiseen taustaan
- ymmärtää talouden, yhteiskunnan, kulttuurielämän sekä aatteellisen ja valtiollisen elämän ilmiöiden keskinäisen riippuvuuden ennen ja nykyään
- pystyy arvioimaan Suomen historiasta tehtyjä tulkintoja ja niiden taustalla olevia vaikuttimia historiallisessa kontekstissaan
- osaa eritellä suomalaisuuteen ja suomalaiseen kulttuuriin eri aikoina kuuluneita ihanteita ja niihin liitettyjä mielikuvia sekä niiden vaikutusta nykypäivän Suomeen.

Keskeiset sisällöt

Miten Suomesta tuli Suomi?
- Ruotsin ajan perintö ja autonomian merkitys sekä 1860-luvun murroskausi
- kulttuuriset, yhteiskunnalliset ja sosiaaliset muutokset 1800- ja 1900-lukujen taitteessa

Suomen itsenäistymisprosessi ja itsenäisyyden alkuvuodet

- itsenäistyminen kansainvälisessä kontekstissa
- sisällissodan syyt ja seuraukset sekä eheyttämisen aika

Suomi kansainvälisissä konflikteissa
- turvallisuuspoliittiset vaihtoehdot ennen toista maailmansotaa
- Suomi toisessa maailmansodassa
- Suomen sisäpolitiikka ja asema kansainvälisessä politiikassa kylmän sodan aikana ja sen jälkeen

Kohti nykyistä Suomea
- yhteiskunnan ja talouden rakennemuutokset ja hyvinvointivaltio
- kulttuuri, tiede ja osaaminen
- kulttuurisesti monimuotoistuva ja kansainvälistyvä Suomi

Valtakunnalliset syventävät kurssit

4. Eurooppalaisen maailmankuvan kehitys (HI4)

Kurssi tarkastelee yhteiskunnallisen ajattelun, aatteiden ja ihmisoikeuksien kehittymistä sekä myyttisiä, uskonnollisia ja tieteellisiä maailmanselityksiä antiikista nykypäivään. Kurssilla perehdytään kulttuuriperintöön, taiteeseen ja tieteeseen oman aikansa ilmentäjinä Euroopassa. Tarkastelun kohteena on eurooppalainen ihminen, yksilön ja yhteiskunnan suhde, sukupuoli ja arkielämä.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- tuntee Euroopan keskeisen kulttuuriperinnön ja ymmärtää Euroopan kulttuuriin vaikuttaneita tekijöitä
- osaa eritellä tieteen saavutusten merkitystä ja eri aikakausien maailmankuvia
- osaa arvioida erilaisten aatteiden kehitystä sekä niiden vaikutuksia ympäröivään maailmaan
- kykenee analysoimaan kulttuuria sen historiallisessa kontekstissa sekä ymmärtämään kulttuurin ja politiikan keskinäisen vuorovaikutuksen
- osaa tarkastella eurooppalaista kulttuuria osana kulttuurin globalisaatiota.

Keskeiset sisällöt

Antiikin kulttuuripiiri
- kulttuurit ja elämäntavat
- tieteen ensiaskeleet ja demokratian synty

Keskiajan kulttuuri
- keskiaikainen maailmankuva
- uskonto, kulttuuri ja kulttuuripiirien vuorovaikutus

Uuden ajan murros
- renessanssi ja tiedon vallankumous
- reformaation merkitys
- itsevaltiuden ajan kulttuuri

Valistuksen aikakausi

- luonnontieteellisen maailmankuvan kehitys
- valistuksen aatepohja ja sen vaikutukset
- ihmisoikeuksien ja tasa-arvoajattelun syntyminen

Aatteiden ja teollistumisen aika
- keskeiset aatesuuntaukset ja taidevirtaukset
- tiede uskonnon haastajana
- porvariston vuosisata ja yhteiskunnalliset muutokset

Monimuotoinen nykyaika
- massojen aika, populaarikulttuurin synty ja sen kaupallistuminen
- kulttuurin globalisoituminen
- sukupuoliroolien murros
- tieteen kehitys ja median kasvava merkitys

5. Ruotsin itämaasta Suomeksi (HI5)

Kurssi tarkastelee Suomen kehitystä osana Itämeren alueen historiaa autonomian ajalle asti. Kurssilla perehdytään yhteiskunnan, talouden ja ympäristön lisäksi yhteisöjen ja yksilöiden väliseen vuorovaikutukseen, arjen historiaan ja ihmisten elämäntapaan sekä elinkeinoihin historian eri vaiheissa. Kurssilla syvennytään erityisesti lähiympäristön historian lähteisiin ja erilaisiin tutkimusmenetelmiin.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- tuntee suomalaista kulttuuriperintöä
- hahmottaa Suomen historialliset kehityslinjat ja niiden yhteydet Itämeren alueeseen
- kykenee yhdistämään historialliset kehityslinjat oman kotiseutunsa historiaan ja näkee kehityksen myös yksittäisen ihmisen kannalta
- tuntee Suomen väestö-, sosiaali- ja taloushistoriallisen kehityksen
- osaa arvioida suomalaisen sivistyksen yhteydet länsimaiseen kulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Suomen alue ennen ristiretkiä
- tutkimusmenetelmät ja käsitykset Suomen väestöryhmien alkuperästä
- rautakautinen heimoyhteiskuntien Suomi

Keskiaika
- Itämeren alueen valtiollinen kehittyminen
- kirkollisen ja maallisen vallan muotoutuminen
- yhteiskunta, elinkeinot, elämäntapa ja kulttuuri

Uusi aika
- reformaatio ja vahvistuva hallitusvalta
- Ruotsin suurvaltapyrkimysten vaikutus Suomeen
- sääty- ja maatalousyhteiskunta
- kehittyvä talous

Ruotsista Venäjän osaksi

- Suomen aseman muutos ja yhteiskunnalliset uudistukset Ruotsin ajan lopulla
- Suomen liittäminen Venäjään ja autonomian synty
- kansallinen herääminen, sivistys, tiede ja taide

6. Maailman kulttuurit kohtaavat (HI6)

Kurssilla perehdytään kulttuurin käsitteeseen ja kulttuurieroja koskevan ajattelun muutoksiin sekä tarkastellaan, miten suhtautuminen eri kulttuureihin on vaihdellut ajattelun ja yhteiskuntien rakenteen muuttuessa. Kulttuuri ymmärretään kokonaisvaltaisena käsitteenä. Kurssilla tarkastellaan eurooppalaisten ja Euroopan ulkopuolisten kulttuurien kohtaamista ja vuorovaikutusta historian eri aikoina.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- hallitsee kulttuurintutkimuksen peruskäsitteitä ja erilaisia tapoja jakaa maailma kulttuurialueisiin
- tunnistaa kulttuuristen arvojen ja maailmankuvien ilmenemisen arkielämässä ja sosiaalisissa suhteissa
- ymmärtää tarkastelemansa kulttuuripiirin historiallisen kehityksen sekä sen arvojen ja elämäntapojen moninaisuuden ja osaa eritellä siihen vuorovaikutuksessa muiden kulttuurien kanssa syntyneitä kulttuurisia eroja ja yhtäläisyyksiä
- osaa analysoida esimerkiksi taiteissa, uskonnossa ja sosiaalisissa rakenteissa esiintyviä kulttuurisia arvoja ja käytäntöjä
- osaa arvioida monikulttuurisuutta historiallisena osana eurooppalaista kulttuuria ja pystyy erittelemään sille annettuja merkityksiä
- osaa kriittisesti eritellä ja arvioida kulttuurisia eroja koskevia väitteitä sekä eri kulttuureihin liitettyjä stereotypioita.

Keskeiset sisällöt

Kulttuurintutkimuksen perusteet ja käsitteet

Kurssilla tarkasteltavaksi kohteeksi valitaan yksi tai useampi seuraavista:
- Amerikan alkuperäiskulttuurit
- Australian ja Oseanian alkuperäiskulttuurit
- Aasian kulttuurit
- Afrikan kulttuurit
- arktiset kulttuurit
- Latinalaisen Amerikan kulttuurit
- Lähi-idän kulttuurit

Seudullinen opetussuunnitelma

HI1 Ihminen ympäristön ja yhteiskuntien muutoksessa

Kurssilla perehdytään ihmisen ja ympäristön väliseen vuorovaikutukseen, väestökehitykseen, globaalin talouden ja tekniikan kehitykseen pyyntikulttuurista nykypäivään. Kurssilla harjoitellaan historiallisten lähteiden käyttöä ja tiedon tuottamista.

HI2 Kansainväliset suhteet

Kurssilla tarkastellaan kansainvälisen politiikan ilmiöitä ja valtasuhteiden muutoksia analysoiden niitä ideologisten ja taloudellisten mallien näkökulmista 1900-luvun alusta nykypäivään. Kurssilla harjoitellaan monipuolisten tietolähteiden hyödyntämistä sekä tiedonvälitykseen liittyvää kriittistä arviointia eri aikoina.

HI3 Itsenäisen Suomen historia

Kurssin tarkoituksena on analysoida Suomen historian keskeisiä muutosprosesseja ja kehityslinjoja autonomian ajan loppupuolelta nykyaikaan. Keskeisiä tarkastelun kohteita ovat Suomen valtiollisen ja kansainvälisen aseman kehittyminen, muutoksiin liittyvät kriisit, siirtyminen sääty-yhteiskunnasta kansalaisyhteiskuntaan sekä poliittiset, taloudelliset ja kulttuuriset murrokset. Kurssilla perehdytään Suomen historian muuttuviin tulkintoihin ja historiallisen tiedon käyttöön.

Valtakunnalliset syventävät

HI4 Eurooppalaisen maailmankuvan kehitys

Kurssilla perehdytään Euroopan kulttuurihistoriaan tutustumalla eurooppalaisen ajattelun, maailmankuvan ja sivistyksen kehitykseen antiikista nykypäivään. Keskeisiä teemoja ovat taiteen ja tieteen kehitys. Tavoitteena on myös ymmärtää tärkeimpien aatteiden merkitys historiassa ja nykypäivänä.

HI5 Ruotsin itämaasta Suomeksi

Kurssi tarkastelee Suomen historiaa esihistoriasta autonomian aikaan osana Itämeren alueen historiaa. Yhteiskunnan, talouden ja ympäristön ohella kurssilla tutustutaan tavallisen ihmisen arkeen ja elämäntapaan. Lisäksi kurssilla huomioidaan oman lähialueen historia ja perehdytään erilaisiin tutkimusmenetelmiin.

HI6 Maailman kulttuurit kohtaavat

Kurssilla perehdytään kulttuurin käsitteeseen sekä Euroopan ulkopuolisten maanosien historiaan. Kurssilla käsitellään kulttuurieroja, tätä koskevan ajattelun muuttumista ja kulttuurien kohtaamista eri aikoina. Kulttuuri ymmärretään kurssilla laajasti ihmisen elämisen tapana.

7. Maailmantilanne nyt (HI7)

Kurssilla on perehdytään ajankohtaiseen maailmanpolitiikkaan.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa kokonaiskuvan vallitsevasta maailmantilanteesta
- perehtyy konfliktityyppeihin ja nykyisten konfliktien piirteisiin
- osaa arvioida talouden globalisaation vaikutuksia
- tuntee median tulkinnan perusteet

Keskeiset sisällöt

- nykyiset konfliktit
- Yhdysvallat unilateraalina suurvaltana
- globalisaation vaikutukset
- media vallankäyttäjänä

8. Historian kertauskurssi abeille (HI8)

Kurssi on koulukohtainen ja syventävä. Se on tarkoitettu palvelemaan valmistautumista ylioppilastutkinnon reaalikokeeseen.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- hallitsee esseevastaustekniikan
- tuntee historian kurssien keskeiset sisällöt

Keskeiset sisällöt

- hyvät ja huonot esseevastaukset
- erilaiset esseetehtävät
- valtakunnallisten kurssien kertaus

5.14 Yhteiskuntaoppi

Yhteiskuntaopin opetus syventää opiskelijan käsitystä ympäröivästä yhteiskunnasta ja antaa hänelle valmiuksia kasvaa yhteiskunnallisista asioista kiinnostuneeksi aktiiviseksi ja osallistuvaksi kansalaiseksi. Kansalaisyhteiskuntaa, yhteiskunnan rakenteita ja keskeisiä ilmiöitä, valtaa, taloutta ja vaikuttamista tarkastellaan suomalaisesta, eurooppalaisesta ja globaalista näkökulmasta. Yhteiskuntaoppi rakentuu eri yhteiskuntatieteiden ja oikeustieteen sisällöistä.

Yhteiskuntaoppi luo opiskelijalle edellytyksiä kriittiseen ajankohtaisten ilmiöiden tutkimiseen, arviointiin sekä tulevien kehityssuuntien ja vaihtoehtojen pohdintaan. Lisäksi se vahvistaa talousosaamista, oikeudellista ymmärrystä ja kannustaa aktiiviseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Lähtökohtana on elävän kiinnostuksen herättäminen yhteiskunnallisiin asioihin ja maailman tapahtumiin. Erityistä huomiota kiinnitetään yhteiskunnallisen ajattelun taitoihin, kuten monipuoliseen tiedon hankintaan, tiedon ja tilastollisten aineistojen kriittiseen tulkintaan sekä keskustelu- ja argumentointitaitoihin.

Yhteiskuntaopin opetuksen arvopohjassa korostuvat demokratian peruslähtökohdat, kuten tasa-arvo, sosiaalinen vastuu, ihmisoikeuksien kunnioittaminen, mielipiteen vapaus ja aktiivinen kansalaisuus sekä työn ja yrittäjyyden arvostaminen.

Seudullinen opetussuunnitelma: opetuksen yleiset tavoitteet
Opetuksessa tuodaan esiin paikalliseen poliittiseen ja taloudelliseen päätöksentekoon liittyviä ajankohtaisia kysymyksiä.
Aktiivinen kansalaisuus, hyvinvointi ja turvallisuus ovat yhteiskuntaopin keskeistä sisältöä. Esimerkiksi yritysvierailut ja yhteistyö paikallisten toimijoiden kanssa voivat olla osa opetusta samoin kuin paikallisiin osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksiin tutustuminen. Opetuksessa voidaan tutustua hyvinvointipalveluiden, oikeuslaitoksen ja sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden paikallisiin muotoihin.
Kestävän elämäntavan ja globaalin vastuun näkökulmasta korostetaan opiskelijan oman toiminnan merkitystä. Opetuksessa tarkastellaan tuotannollis-teknologisten muutosten vaikutuksia yhteiskuntaan ja työelämään. Ilmiötä voidaan havainnoida ja analysoida paikallisella tasolla.
Opetuksessa pohditaan monikulttuurisuuden käsitettä sekä erilaisten arvojen vaikutusta yhteiskunnassa. Suomea sitovien kansainvälisten sopimusten ja päätösten vaikutuksia tarkastellaan kansalaisen kannalta.
Opetuksessa tutustutaan eri medioihin. Työskentelyyn voidaan sisällyttää mediasisältöjen tuottamista, seurantaa ja vertailua.

Seudullinen opetussuunnitelma: opiskeluympäristö ja -menetelmät
Yhteiskuntaopin opetuksessa käytetään tiimiopiskelun, ilmiöpohjaisen oppimisen ja digitalisaation tarjoamia menetelmiä soveltuvin osin ja kurssien tavoitteiden mukaisesti. Yhteiskuntaopin opiskelu tarjoaa mahdollisuuksia työskentelyyn, jossa opiskeltavia tietoja ja taitoja voidaan kytkeä opiskelijoiden omaan elinpiiriin ja yhteiskunnan ajankohtaisiin ilmiöihin. Opiskelussa korostuvat mm. keskustelu- ja väittelytaitojen kehittäminen sekä ajankohtaisten asioiden seuraaminen. Vuorovaikutustaidot, toisten huomioiminen ja kunnioittaminen sekä erilaisuuden hyväksyminen kehittävät myös työelämätaitoja.

Yhteiskuntaopin opiskelussa voidaan hyödyntää medioiden, korkeakoulujen, kirjastojen, yritysten, kansalaisjärjestöjen, oikeuslaitoksen ja poliittisten päättäjien tarjoamia opiskeluympäristöjä. Asiantuntijavierailut, opintoretket ja teemapäivät tarjoavat mahdollisuuksia seudulliseen yhteistyöhön lukioiden välillä.
Opiskelijoita ohjataan käyttämään digitaalisia opiskeluympäristöjä ja oppimateriaaleja esimerkiksi tiedonhankintaan ja uuden tiedon tuottamiseen.

Opetuksen tavoitteet

Yhteiskuntaopin opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää yhteiskunnan olemuksen ja muutoksen historiallisen kehityksen tuloksena
- tuntee yhteiskuntaa koskevan tiedon muodostumisen perusteet sekä hallitsee keskeisen yhteiskunnallisen ja taloudellisen käsitteistön
- hallitsee Suomen yhteiskuntajärjestelmän, oikeusjärjestelmän ja talouselämän perusteet ja toimintatavat sekä osaa suhteuttaa ne eurooppalaisiin ja kansainvälisiin yhteyksiin
- pystyy rakentamaan vastuuntuntoisen, demokraattisen, tasa-arvoa kunnioittavan ja erilaisuutta ymmärtävän yhteiskuntakäsityksen
- tuntee vaikutusmahdollisuutensa demokraattisen yhteiskunnan jäsenenä paikallisella, valtakunnallisella ja kansainvälisellä tasolla ja on motivoitunut toimimaan aktiivisena ja vastuullisena kansalaisena
- pystyy hankkimaan monipuolista yhteiskunnallista ja ajankohtaista aineistoa eri lähteistä myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen sekä tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti sanallista, kuvallista ja tilastollista informaatiota
- osaa muodostaa perusteltuja näkemyksiä arvosidonnaisista ja kiistanalaisista yhteiskunnallisista ja taloudellisista kysymyksistä
- osaa eritellä moniulotteisten yhteiskunnallisten ilmiöiden välisiä yhteyksiä, vertailla yhteiskunnallisen ja taloudellisen kehityksen vaihtoehtoja sekä arvioida yhteiskunnallisten päätös- ja toimintavaihtoehtojen erilaisia motiiveja ja vaikutuksia eri väestöryhmien kannalta.

Arviointi

Oppimisen arvioinnin lähtökohtana ovat yhteiskuntaopin tiedonaloille ominaisten tietojen, taitojen ja toimintatapojen hallinta sekä oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttaminen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute tukevat ja edistävät opiskelijan kykyä hallita keskeisiä käsitteitä ja suuria kokonaisuuksia sekä arvioida asioiden välisiä yhteyksiä, syy-seuraussuhteita ja niiden merkitystä.

Arviointi perustuu jatkuvaan ja monipuoliseen osaamisen näyttöön. Huomiota kiinnitetään opiskelijan tiedonhankintataitoihin, kykyyn ilmaista tietojaan ja argumentoida jäsentyneesti sekä taitoa arvioida ja tulkita kriittisesti yhteiskunnallisia ilmiöitä ja eri tavoin esitettyä sanallista, numeerista ja graafista informaatiota.

Seudullinen opetussuunnitelma: arviointi

Arviointi perustuu kurssin alussa yhteisesti sovittuihin tieto- ja taitotavoitteisiin. Yhteiskuntaoppi mahdollistaa monimuotoisia ja oppimisprosessia tukevia arvioinnin työkaluja. Tällaisia ovat esimerkiksi ajankohtaisen tiedon soveltaminen, medialukutaito, suurten kokonaisuuksien jäsentelytaidot ja käsitteiden hallinta.
Yhteiskuntaopin arvioinnissa voidaan ottaa huomioon yksilöllisen oppimisen elementtejä. Näihin kuuluvat esimerkiksi itsearviointi ja oman tavoitetason asettaminen, jolloin opiskelija oppii tunnistamaan oppimisen tasoja ja havaita oman kehittymisensä. Arviointi tukee näin tietojen, taitojen sekä opiskelu- ja työelämätaitojen oppimista.
Arvioinnissa voidaan käyttää soveltavia tehtäviä, joissa opiskelija voi hakea tietoa ja hyödyntää avointa tiedonhakua.

Pakolliset kurssit

1. Suomalainen yhteiskunta (YH1)

Kurssi perehdyttää valtiollisiin ja yhteiskunnallisiin järjestelmiin ja niissä vaikuttamiseen. Kurssi keskittyy suomalaisen yhteiskunnan analyysiin valtio-opin, sosiaalipolitiikan ja sosiologian käsitteistöä ja teorioita hyödyntäen. Keskeisiä näkökulmia ovat demokratia, yhteiskunnan perusrakenteiden kehitys, valta ja vaikuttaminen aktiivista ja osallistuvaa kansalaisuutta korostaen.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- ymmärtää suomalaisen yhteiskunnan perusrakenteet paikallisella ja valtiollisella tasolla
- tuntee kansalaisen perusoikeudet, vaikuttamiskeinot ja -mahdollisuudet sekä kiinnostuu yhteiskunnallisesta osallistumisesta
- pystyy tarkastelemaan yhteiskuntaa ja sen kehitystä analyyttisesti erilaisista näkökulmista
- tuntee hyvinvointivaltion ja oikeusvaltion perusteet ja pystyy vertailemaan erilaisia hyvinvointimalleja Pohjoismaissa, Euroopassa ja muualla maailmassa
- osaa arvioida kriittisesti yhteiskunnallista tietoa ja yhteiskunnallisten päätösten perusteita paikallisella ja valtiollisella tasolla sekä niiden vaikutuksia eri väestöryhmien ja yhteiskunnallisten toimijoiden kannalta.

Keskeiset sisällöt

Suomalaisen yhteiskunnan rakenne
- Suomen väestön demografinen ja sosiaalinen rakenne
- väestörakenteen muutoksiin vaikuttavat tekijät

Oikeusvaltio ja sisäinen turvallisuus

- kansalaisen perusoikeudet ja velvollisuudet
- oikeuslaitos sekä tuomio- ja järjestysvalta

Hyvinvointi ja tasa-arvo
- hyvinvointivaltion tehtävät ja voimavarat
- pohjoismaisen hyvinvointivaltion rahoitus, edut ja haasteet
- yhteiskunnallinen tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus

Valta, vaikuttaminen ja päätöksenteko
- yhteiskunnallisen vallankäytön muodot
- demokratia ja muut poliittiset järjestelmät
- Suomen kunnallinen ja valtiollinen päätöksentekojärjestelmä
- kansalaisyhteiskunnan vaikuttamiskeinot: vaalit, puolueet, järjestötoiminta ja aktiivisen kansalaisuuden merkitys
- muuttuva mediakenttä

2. Taloustieto (YH2)

Taloustieteisiin pohjautuva kurssi johdattaa ymmärtämään talouden toimintaperiaatteita ja ajankohtaista talouspoliittista keskustelua. Se käsittelee mikro- ja makrotalouden kysymyksiä kansalaisten, yritysten ja valtioiden näkökulmista. Kurssilla perehdytään talouden ja politiikan kytköksiin sekä työnteon ja yrittämisen merkitykseen hyvinvointivaltion rahoittamisessa. Lisäksi tarkastellaan talouden ja ympäristön suhdetta kestävän kehityksen näkökulmasta.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- osaa tehdä taloudellisia päätöksiä, hallita omaa talouttaan ja tarkastella taloudellisia kysymyksiä myös eettiseltä kannalta ymmärtäen Suomen kytkeytymisen globaaliin talouteen
- ymmärtää työnteon ja yrittäjyyden merkityksen taloudessa ja yhteiskunnassa
- tuntee kansantalouden perusteet, keskeiset käsitteet ja teoriat sekä ymmärtää talouselämän rakenteita ja toimintaperiaatteita
- osaa arvioida kriittisesti taloutta koskevassa keskustelussa esitettyjä argumentteja
- osaa tarkastella talouspoliittisten ratkaisujen erilaisia vaihtoehtoja ja analysoida niiden taustoja ja vaikutuksia.

Keskeiset sisällöt

Kansantalous ja yksilön talous
- talouden peruskäsitteet ja taloutta koskevan tiedon muodostaminen
- oman talouden hoito
- työnteko, yrittäjyys ja yritykset sekä niiden rooli kansantaloudessa
- kansantalouden kiertokulku sekä kotitalouksien ja kansantalouden vuorovaikutus

Markkinat, suhdanteet ja talouselämä
- vapaa kilpailu ja hinnanmuodostus
- rahoituslaitokset, sijoittaminen ja riskien hallinta
- talouden suhdannevaihtelut
- työttömyys ja työvoimapula

Talouspolitiikka
- talouskasvun lähtökohdat, edut ja ongelmat
- verotuksen merkitys veronmaksajille sekä valtion ja kuntien taloudelle
- talouspolitiikan keinot
- politiikan ja markkinavoimien merkitys taloudellisessa päätöksenteossa

Kansainvälinen talous ja Suomi
- globaalitalous
- Suomen ulkomaankauppa ja sen merkitys
- talouden tulevaisuudennäkymät

3. Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma (YH3)

Kurssi perehdyttää Euroopan taloudelliseen ja poliittiseen yhdentymiseen ja yksittäisen kansalaisen asemaan yhdentyvässä Euroopassa ja globalisoituvassa maailmassa. Kurssi aikana opitaan seuraamaan ajankohtaisia maailman tapahtumia. Se kannustaa osallistumaan erilaisia kansainvälisen politiikan ilmiöitä koskevaan keskusteluun. Kurssin toteuttamisessa painotetaan tutkivaa oppimista, jossa hyödynnetään mediaa ja muita monipuolisia informaatiolähteitä.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- hahmottaa laaja-alaisesti Euroopan unionin toimintaa sekä osaa hankkia sitä koskevaa vertailevaa tietoa
- ymmärtää vaikuttamismahdollisuutensa ja osaa toimia globaalikansalaisena
- osaa eritellä Euroopan yhdentymisen tarjoamia etuja ja haittoja, mahdollisuuksia ja haasteita
- osaa arvioida maailman globalisoitumisen vaikutuksia oman elämänsä ja Suomen taloudellisen ja poliittisen järjestelmän kannalta
- osaa eritellä kansalaisten turvallisuuteen ja kansainväliseen turvallisuus-ympäristöön liittyviä uusia uhkia ja niiden ratkaisumahdollisuuksia.

Keskeiset sisällöt

Eurooppalaisuus ja eurooppalainen identiteetti
- arvot, poliittiset kulttuurit ja kulttuurinen moninaisuus
- perusvapaudet ja kansalaisuus
- Suomi ja Pohjoismaat Euroopassa

Euroopan yhdentymisen tavoitteet ja toiminta
- EU:n päätöksenteko ja yhteinen talous- ja rahapolitiikka sekä niiden haasteet
- Suomi osana eurojärjestelmää
- EU:n ja lähialueiden haasteet ja mahdollisuudet

Turvallisuus ja tulevaisuuden muuttuvat haasteet
- Suomen turvallisuusympäristö ja turvallisuuspolitiikka sekä uudet turvallisuusuhat
- kansainvälisen yhteisymmärryksen edistäminen ja Suomi
- globalisaatio, ympäristö, väestö ja kestävä tulevaisuus

Valtakunnallinen syventävä kurssi

4. Kansalaisen lakitieto (YH4)

Kurssilla perehdytään Suomen oikeusjärjestyksen ja oikeuden käytön perusasioihin. Tutustutaan tärkeimpiin oikeudellisiin sopimuksiin ja tiedon lähteisiin sekä paneudutaan tavanomaisten oikeusasioiden hoitamiseen.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- hallitsee perustiedot Suomen oikeusjärjestyksestä ja sen keskeisistä periaatteista
- tuntee Suomen tuomioistuinlaitoksen ja kansalaisen kannalta merkittävät kansainväliset tuomioistuimet
- osaa arvioida oikeutensa, etunsa ja velvollisuutensa kansalaisena, työntekijänä ja kuluttajana sekä pystyy hoitamaan itse tavanomaisimmat oikeusasiat
- osaa etsiä ja käyttää keskeisiä oikeudellisen tiedon lähteitä
- osaa toimia oikein ja lainmukaisesti sekä osaa soveltaa lakitiedossa hankittuja tietoja ja taitoja.

Keskeiset sisällöt

Lakitiedon perusteet
- peruskäsitteet ja oikeudellisen tiedon hankkiminen

Kansalaisen yleisimmät oikeustoimet
- perheoikeus
- työoikeus
- kuluttajansuoja
- velka, vakuudet ja maksukyvyttömyys
- asuminen
- muutoksenhaku viranomaisten päätöksiin
- tekijänoikeudet
- ympäristöoikeus

Rikos- ja prosessioikeus
- rikostutkinta ja syyteharkinta
- oikeudenkäynti ja sen vaihtoehdot
- rangaistukset
- kansainvälinen oikeus ja siihen vetoaminen

Seudullinen opetussuunnitelma

YH1 Suomalainen yhteiskunta

Kurssin tavoitteena on oppia tuntemaan Suomen yhteiskuntajärjestelmä, sen toimintatavat sekä omat vaikutus- ja osallistumismahdollisuudet. Kurssilla harjaannutaan yhteiskunnallisen tiedon ja keskustelun seurantaan ja kriittiseen arviointiin.

YH2 Taloustieto

Kurssi johdattaa ymmärtämään talouden toimintaperiaatteita ja ajankohtaista talouspoliittista keskustelua. Se käsittelee asioita kansalaisten, yritysten ja valtioiden näkökulmasta. Teemoina ovat mm. julkistalouden toiminta, työn tekeminen ja yrittäminen sekä kestävä kehitys.

YH3 Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma

Kurssilla perehdytään Euroopan yhdentymiseen ja globalisoituvaan maailmaan. Opiskelija oppii arvioimaan kansainvälisten ilmiöiden merkitystä yksilön ja yhteiskunnan kannalta. Kurssilla tutkitaan ja opitaan arvioimaan eurooppalaisuuteen, Euroopan unioniin, globalisaatioon ja turvallisuuteen liittyvää ajankohtaista tietoa.

Valtakunnalliset syventävät

YH4 Kansalaisen lakitieto

Kurssin tavoitteena on oppia tuntemaan Suomen oikeusjärjestys, tuomioistuinlaitoksen toiminta sekä omat oikeudet, edut ja velvollisuudet kansalaisena, työntekijänä ja kuluttajana. Kurssilla paneudutaan arkielämän keskeisempien oikeusasioiden hoitamiseen.

5. Keinottelu ja talouskriisit (YH5)

Kurssilla perehdytään siihen, miksi talous on epävakaa ilmiö ja mistä epävakaus johtuu.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee taloustieteen keskeiset koulukunnat
- hallitsee viimeisten noin sadan vuoden taloushistorian tärkeimmät vaiheet
- ymmärtää talouskriisien synnyn taustat

Keskeiset sisällöt

- taloustiede, talousteoria ja talouspolitiikka
- kapitalismin vaiheet ja kriisit
- finanssikriisistä eurokriisiin

6. Yhteiskuntaopin kertauskurssi abeille (YH6)

Kurssi on tarkoitettu ylioppilastutkinnon reaalikokeeseen valmistautuville.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- hallitsee esseevastaustekniikan
- tuntee yhteiskuntaopin kurssien keskeiset sisällöt

Keskeiset sisällöt

- hyvät ja huonot esseevastaukset
- erilaiset esseetehtävät
- valtakunnallisten yhteiskuntaopin kurssien kertaus

5.15 Uskonto

Uskonnonopetuksen tehtävänä on tukea opiskelijan uskontoihin ja katsomuksiin liittyvän yleissivistyksen muodostumista. Uskonnonopetuksessa tutustutaan uskontoihin ja uskonnollisuuden ilmenemismuotoihin sekä uskonnottomuuteen. Opetuksessa uskontoja tarkastellaan osana kulttuuria, kulttuuriperintöä ja yhteiskuntaa sekä yksilön ja yhteisön elämää.

Opetus antaa monipuolista tietoa uskonnoista ja katsomuksista sekä auttaa ymmärtämään niistä käytävää keskustelua. Opiskelijoita ohjataan tarkastelemaan uskontoja ja katsomuksia analyyttisesti eri näkökulmista. Uskonnonopetus antaa valmiuksia oman maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arvioimiseen sekä uskontojen ja katsomusten väliseen dialogiin. Oppiaine tukee opiskelijan kasvua demokraattisen yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi. Uskonnonopetus ottaa erilaiset näkemykset huomioon ja kunnioittaa yksilöllisiä vakaumuksia.

Oppiaineessa hyödynnetään teologista ja uskontotieteellistä tutkimusta sekä kulttuurin, yhteiskunnan ja taiteen tutkimusta. Lisäksi opetuksessa käytetään eri uskontojen omia lähteitä ja median välittämää ajankohtaista materiaalia. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti erilaisia opiskeluympäristöjä, tieto- ja viestintäteknologian antamia mahdollisuuksia sekä aktivoivia työtapoja.

Seudullinen opetussuunnitelma: opetuksen yleiset tavoitteet
Laaja-alaisen osaamisen aihekokonaisuudet toteutuvat monipuolisesti uskonnon oppiaineessa.
Aktiivinen kansalainen tuntee myös ympärillään vaikuttavia katsomuksia ja kulttuureita, ja osaa toimia erilaisten katsomusten edustajien kanssa myös jatkossa esimerkiksi työelämässä. Katsomukselliset yhteisöt ovat myös yhteiskunnallisia vaikutuskanavia ja arvoyhteisöjä. Uskonnon kurssit tarjoavat tietoa erilaisista katsomusjärjestelmistä, ja opiskelijat saavat näin mahdollisuuden rakentaa omaa maailmankatsomustaan ja pohtia uskonnon roolia hyvinvointia parantavana tekijänä. On keskeistä pohtia katsomusten roolia myös hyvinvointia ja turvallisuutta heikentävinä ilmiöinä. Katsomusyhteisöjen rooli tukiverkostoina elämän kriisitilanteissa on usein merkittävä.
Tietoisuus katsomusten globaalista merkityksestä lisää opiskelijoiden ymmärrystä uskontojen roolista luontoon ja ympäristöön liittyvissä kysymyksissä. Uskontojen näkemykset kestävästä elämäntavasta ja ihmisen ja luonnon välisestä suhteesta tulevat esille uskonnon kursseissa. Kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys näkyy vahvasti kaikissa uskonnon kursseissa esimerkiksi tutustuttaessa paikallisiin, kansallisiin ja kansainvälisiin katsomusyhteisöihin. Uskonnon kursseilla monilukutaito ja mediat ovat keskeisessä roolissa tutustuttaessa ajankohtaisiin teemoihin. Median käyttö kuuluu luontevaksi osaksi kaikkia uskonnon kursseja, ja opiskelijoita ohjataan kriittiseen medialukutaitoon. Erityisesti UE6 -kurssi paneutuu median, monilukutaidon ja katsomusten väliseen suhteeseen.

Seudullinen opetussuunnitelma: opiskeluympäristö ja -menetelmät
Uskontoa on mahdollista opiskella vaihtelevien ja moninaisten opiskelumenetelmien avulla erilaisissa oppimisympäristöissä kurssien tavoitteiden mukaisesti.
Opettaja voi mahdollisuuksien mukaan toteuttaa tutkivaan oppimiseen ja ongelmanratkaisuun perustuvia opiskelumenetelmiä sekä pakollisilla että syventävillä kursseilla koko kurssin kestävän tai lyhytkestoisemman projektin kautta. Myös ilmiöpohjainen oppiminen, tiimioppiminen ja yhteisöllinen oppiminen soveltuvat hyvin uskonnon oppiaineeseen esimerkiksi uskontojen syntyä ja historiaa sekä erilaisia katsomuksiin liittyviä ilmiöitä tarkasteltaessa. Kaikilla kursseilla on luontevaa hyödyntää sähköisiä oppimisympäristöjä sekä sähköisiä oppimateriaaleja. Verkkolähteiden avulla on mahdollista esimerkiksi tutustua reaaliaikaisesti oppiaineen kannalta merkittäviin kohteisiin ja seurata katsomuksiin liittyviä ajankohtaisia kysymyksiä Oppilaat voivat tuottaa digitaalisia tuotoksia esimerkiksi verkkoalustoille. Uskontoon liittyvät digitaaliset aineistot harjoittavat kriittistä medialukutaitoa.
Uskonnon kursseilla harjoitellaan monikulttuurissa ympäristöissä toimimista, erilaisten katsomusten kunnioittamista ja erilaisten katsomusten tuntemista. Kursseilla on luontevaa vierailla katsomuksellisissa yhteisöissä, erilaisissa järjestöissä, kulttuurilaitoksissa ja yrityksissä. Tampereen seutukunnan alueella on monipuoliset mahdollisuudet hyödyntää erilaisia yhteistyötahoja, kuten seurakuntia sekä vierailla kulttuurihistoriallisesti merkittävissä kohteissa.
Uskonnon kursseilla on mahdollisuus hyödyntää oppiainerajat ylittävää opetusta esimerkiksi hyödyntämällä vieraskielisiä aineistoja ja integroimalla muiden oppiaineiden asiasisältöjä esimerkiksi yhteisten projektien kautta. Yhteistyö on mahdollista esimerkiksi äidinkielen, luonnontieteiden ja muiden reaaliaineiden kanssa sekä musiikin ja kuvaamataidon opetuksen kanssa. Erityisesti syventävillä kursseilla on hyvät mahdollisuudet myös seutukunnalliseen yhteistyöhön eri lukioiden välillä.
Kurssien itsenäisestä suorittamisesta sovitaan koulukohtaisesti.

Opetuksen tavoitteet

Uskonnon opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää kulttuurista lukutaitoaan
- tunnistaa uskontoihin ja kulttuureihin liittyvän pyhän ja sen vaikutukset ihmisen toimintaan
- perehtyy uskontojen historialliseen ja ajankohtaiseen merkitykseen eri puolilla maailmaa
- perehtyy oman uskonnon erityispiirteisiin ja kulttuurivaikutuksiin
- ymmärtää uskontojen sisäistä moninaisuutta
- tuntee uskonnollisen kielen ja symboliikan erityispiirteitä
- ymmärtää uskon ja tieteellisen tiedon suhdetta sekä tuntee uskontojen tutkimuksen keskeisiä näkökulmia ja menetelmiä
- kykenee rakentamaan, jäsentämään ja arvioimaan omaa maailmankatsomustaan ja kulttuuri-identiteettiään
- kehittää valmiuksia ymmärtää ihmisiä, joilla on erilainen vakaumus ja toimia eri kulttuureista tulevien ja eri tavoin ajattelevien ihmisten kanssa
- kunnioittaa ihmisoikeuksia ja osaa tarkastella uskontoja ja katsomuksia

ihmisoikeusnäkökulmasta
- kehittää valmiuksia toimia vastuullisena ja aktiivisena kansalaisena
- hallitsee uskonnollisiin ja eettisiin kysymyksiin liittyviä ajattelu- ja keskustelutaitoja sekä uskontoihin liittyvän tiedon itsenäistä hankintaa ja kriittistä arviointia.

Arviointi

Arviointi ohjaa ja kannustaa opiskelijoita oman oppimisprosessin pitkäjänteiseen suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen. Uskonnon opetuksessa arviointi kohdistuu uskontoihin liittyvään tiedon hallintaan, soveltamiseen ja arvioimiseen sekä katsomuksellisten dialogitaitojen hallintaan. Arvioinnissa korostuvat katsomukselliseen yleissivistykseen ja vuorovaikutukseen liittyvät taidot.

Seudullinen opetussuunnitelma: arviointi
Arviointi perustuu jatkuvaan ja monipuoliseen osaamisen näyttöön. Arvioinnin tulee olla kannustavaa ja opiskelijan oppimista tukevaa. Opiskelijalla on oikeus saada palautetta oppimisprosessin aikana. Arvioinnissa on mahdollista hyödyntää monipuolisia arviointimenetelmiä. Arviointi voi perustua erilaisille työskentelytavoille. Erilaisia arvioitavia osa-alueita voivat olla esimerkiksi tuntiaktiivisuus, ryhmätyöt, erilaiset projektit, itsenäiset työt, tiedonhakutehtävät, itsearviointi ja vertaisarviointi, opiskelijoiden oppimisen seuraaminen sähköisillä alustoilla, palautekeskustelut, esitelmät, tutkielmat ja portfoliot, erilaiset koemuodot kuten aineistokokeet, ryhmäkokeet ja sähköiset kokeet.

5.15.1 Evankelis-luterilainen uskonto

Pakolliset kurssit

1. Uskonto ilmiönä – kristinuskon, juutalaisuuden ja islamin jäljillä (UE1)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- ymmärtää uskonnollisten ja ei-uskonnollisten katsomusten luonnetta ja sisäistä monimuotoisuutta
- osaa jäsentää uskontoa ilmiönä ja tuntee uskontojen tutkimusta
- tuntee juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhteisiä juuria, niiden keskeisiä piirteitä, kulttuuriperintöä ja vaikutusta yhteiskuntaan
- osaa keskustella juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä
- kehittää valmiuksia toimia moniuskontoisissa ja monikulttuurisissa ympäristöissä ja työelämässä.

Keskeiset sisällöt

- uskonto ilmiönä, uskonnon määrittely ja tutkiminen
- nykyajan uskonnollisuus, sekularisaatio, uskonnottomuus ja uskonnonvapaus
- maailman ja Suomen uskontotilanne
- Lähi-idän monoteististen uskontojen kulttuuritausta, synty sekä niiden keskeiset ja yhteiset piirteet
- pyhien kirjojen synty, asema, käyttö ja tulkintatavat juutalaisuudessa, kristinuskossa ja islamissa
- juutalaisuuden ja islamin sisäinen monimuotoisuus, etiikka, elämäntapa, suhde yhteiskuntaan eri puolilla maailmaa sekä merkitys länsimaiselle kulttuuripiirille
- ajankohtaisia katsomusten kohtaamiseen liittyviä kysymyksiä

2. Maailmanlaajuinen kristinusko (UE2)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kristinuskon merkitystä, kulttuurin, yhteiskunnan ja yksilön näkökulmasta
- tuntee kristinuskon keskeiset suuntaukset ja niiden syntytaustan ja pystyy vertailemaan niiden keskeisiä piirteitä
- perehtyy kristinuskon erilaisiin tulkintatapoihin ja ilmenemismuotoihin eri puolilla maailmaa
- osaa analysoida ja arvioida ajankohtaista kristinuskoon liittyvää keskustelua.

Keskeiset sisällöt

- kristinuskon asema ja vuorovaikutus ympäröivän kulttuurin kanssa eri puolilla maailmaa
- katolisen, ortodoksisen ja protestanttisen, erityisesti luterilaisen, kristillisyyden synty, erityispiirteet, eettinen ajattelu ja yhteiskunnalliset vaikutukset
- karismaattinen kristillisyys ja kontekstuaalinen teologia
- kristillisperäisten uskontojen pääpiirteet
- uskonnon asema ja sen taustat eri puolilla Eurooppaa
- ekumenia ja katsomusten dialogi
- ajankohtaisia kristinuskoon liittyviä kysymyksiä ja niiden taustoja

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä (UE3)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneitä uskontoja osana yksilön ja yhteisön elämää sekä niiden vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan
- tuntee Intiassa ja Kiinassa syntyneiden uskontojen ilmenemistä ja vaikutuksia länsimaissa
- tietää luonnonuskontojen levinneisyyden ja keskeiset piirteet
- perehtyy uusien uskonnollisten liikkeiden taustaan ja keskeisiin piirteisiin

- kehittää valmiuksia toimia työelämässä ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä.

Keskeiset sisällöt
- hindulainen maailmankuva ja elämäntapa sekä hindulaisuuden monimuotoisuus ja vaikutukset Intian kulttuuriin, yhteiskuntaan ja politiikkaan
- Intian nykypäivän uskontotilanne
- jainalaisuuden ja sikhiläisyyden keskeiset piirteet
- buddhalainen elämäntapa sekä buddhalaisuuden opetukset, suuntaukset ja keskeiset vaikutukset Aasian kulttuureihin
- Kiinan vanhan kansanuskon, kungfutselaisuuden ja taolaisuuden keskeiset piirteet ja vaikutus kiinalaiseen ajatteluun ja yhteiskuntaan
- Kiinan nykypäivän uskontotilanne
- shintolaisuus Japanin etnisenä uskontona sekä uskontojen vaikutuksia yhteiskuntaan ja politiikkaan Japanissa
- Aasian uskontojen vaikutus länsimaissa
- luonnonuskontojen ja vodoun keskeiset piirteet ja levinneisyys
- uusien uskonnollisten liikkeiden taustaa ja keskeisiä piirteitä

4. Uskonto suomalaisessa yhteiskunnassa (UE4)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- tutustuu monipuolisesti uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen nyky-Suomessa
- perehtyy uskontojen vaikutukseen ja merkitykseen julkisella, yksityisellä, kolmannella ja neljännellä sektorilla
- ymmärtää, että tietoa uskonnoista tarvitaan yhteiskuntaelämän eri osa-alueilla
- osaa analysoida uskonnonvapauteen ja uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen liittyvää ajankohtaista keskustelua
- osaa toimia aktiivisena kansalaisena ja yhteiskunnan jäsenenä
- kehittää valmiuksia osallistua uskontojen ja katsomusten väliseen dialogiin.

Keskeiset sisällöt
- Suomen uskontotilanne, suomalainen uskonnollisuus ja sekularisaatio
- uskonnollisten yhteisöjen muodot ja niiden suhde yhteiskuntaan
- uskonnot yhteiskunnan muokkaajina Suomessa eri aikoina
- uskontojen ja katsomusten välinen dialogi tämän päivän Suomessa
- uskonto ja uskonnolliset yhteisöt suomalaisessa ja yleiseurooppalaisessa lainsäädännössä, uskonnon- ja katsomuksenvapaus sekä yhdenvertaisuuteen ja syrjintään liittyvät kysymykset
- uskonnon merkitys ja näkyvyys julkisella sektorilla, politiikassa, työelämässä ja taloudessa
- uskonnolliset yhteisöt kolmannen sektorin toimijoina
- uskonto yksilöiden ja perheiden elämässä ja tapakulttuurissa
- uskonnottomuus, uskontokritiikki ja uskonnoton tapakulttuuri Suomessa
- osana kurssia voidaan toteuttaa vapaaehtoisprojekti tai perehtyä jonkin uskonnollisen yhteisön yhteiskunnalliseen toimintaan

5. Uskonnot tieteessä, taiteessa ja populaarikulttuurissa (UE5)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- tuntee uskonnon tutkimuksen näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla sekä ajankohtaista tutkimusta
- hahmottaa uskonnon ja taiteen suhdetta: uskonnollisen taiteen ja arkkitehtuurin merkitystä uskonnoissa ja uskontojen vaikutusta taiteen kehitykseen
- perehtyy siihen, miten uskonnollisen taiteen kautta ilmaistaan uskonnon, erityisesti kristinuskon, keskeisiä oppeja
- tutustuu uskonnolliseen symboliikkaan ja siihen, miten taiteessa ja populaarikulttuurissa käsitellään uskonnollisia teemoja
- tuntee muinaissuomalaisen uskonnon ja kristinuskon vaikutuksia suomalaisessa kulttuuriperinnössä.

Keskeiset sisällöt
- uskonnon tutkimuksen ajankohtaisia näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla: uskontotieteen ja teologian eri tutkimusalat sekä taiteentutkimus, kulttuurintutkimus ja yhteiskuntatieteet
- uskonnon, taiteen ja populaarikulttuurin eri muotojen vuorovaikutus
- uskonnollisten tilojen arkkitehtuuri uskonnon ja sen erityispiirteiden kuvaajana
- uskonnollisia teemoja, symboliikkaa ja myyttejä eri taidemuodoissa ja populaarikulttuurissa
- Raamatun kertomusten ja kristillisen opin erilaisten tulkintojen tarkastelu taiteen eri muotojen avulla
- muinaissuomalainen uskonto ja kristinusko suomalaisessa kulttuuriperinnössä

6. Uskonnot ja media (UE6)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- tutustuu uskontoon liittyviin ajankohtaisiin teemoihin mediassa
- osaa analysoida ja arvioida uskonnon ja median välisiä suhteita
- osaa arvioida kriittisesti uskontoon liittyvää informaatiota ja sen lähteitä
- osallistuu uskontoon liittyvän mediasisällön tuottamiseen tai laatii media-analyysin.

Keskeiset sisällöt
- uskonnollinen media ja median käyttö uskonnoissa
- uskonnollisen kielen ja kuvaston käyttö eri medioissa
- uskontojen mediajulkisuus
- uskonnollinen media ja median hyödyntäminen uskonnoissa
- median vaikutus uskontoilmiöihin, kuten asenteet ja uskontoihin liittyvät mielikuvat, uskonnot ja konfliktit, uskonnot ja rauhan rakentaminen, uskontokritiikki
- uskontoon liittyvän mediasisällön tuottaminen tai media-analyysi

Seudullinen opetussuunnitelma

UE1 Uskonto ilmiönä -kristinuskon, juutalaisuuden ja islamin jäljillä

Kurssilla käsitellään uskontoa ilmiönä uskontotieteen näkökulmasta. Kurssilla tarkastellaan katsomusten yleismaailmallista luonnetta ja vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan. Kurssilla tutustutaan kristinuskon, juutalaisuuden ja islamin keskeisiin piirteisiin, uskontojen yhteisiin juuriin ja niihin liittyviin ajankohtaisiin kysymyksiin.

UE2 Maailmanlaajuinen kristinusko

Kurssilla tutustutaan kristinuskon syntyyn ja sen jakautumiseen eri kirkkokunniksi. Kurssilla perehdytään kristinuskon moninaisiin ilmenemismuotoihin sekä erilaisten kristillisten suuntausten vaikutukseen sekä yhteiskuntaan että kulttuuriin historiallisesti ja nykypäivänä.

Valtakunnalliset syventävät

UE3 Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä

Kurssilla syvennytään Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneisiin uskontoihin, kuten esimerkiksi hindulaisuuteen, buddhalaisuuteen, kungfutselaisuuteen, taolaisuuteen ja shintolaisuuteen sekä luonnonuskontojen keskeisiin piirteisiin. Kurssilla tarkastellaan uskontojen vaikutusta yhteiskuntaan ja kulttuuriin sekä niiden ilmenemistä länsimaissa.

UE4 Uskonto suomalaisessa yhteiskunnassa

Kurssilla tutustutaan monipuolisesti erilaisten katsomusten vaikutukseen suomalaisessa kulttuurissa, yhteiskunnassa ja yksilöiden elämässä. Kurssin tavoitteena on tutustuttaa opiskelija uskonnollisuuden ja uskonnottomuuden moninaisiin muotoihin Suomessa esimerkiksi vierailuiden kautta.

UE5 Uskonnot tieteessä, taiteessa ja populaarikulttuurissa

Kurssilla syvennytään monitieteellisesti uskontojen vaikutukseen sekä tieteessä, taiteessa että populaarikulttuurissa. Kurssilla perehdytään esimerkiksi uskonnon tieteelliseen tutkimukseen, uskonnon ja taiteen väliseen suhteeseen ja uskonnon ilmenemiseen populaarikulttuurissa.

UE6 Uskonnot ja media

Kurssilla käsitellään uskonnon ja median suhdetta monipuolisesti eri näkökulmista. Kurssilla syvennytään esimerkiksi uskonnon vaikutukseen mediassa, ja median vaikutukseen uskonnoissa. Kurssilla harjoitellaan myös uskontoon liittyvän mediasisällön tuottamista tai media-analyysin tekemistä.

7. Kulttuurikurssi (UE7)

Opiskelija syventyy kulttuureihin ja erilaisiin maailmankatsomuksiin.

Tavoitteet

- syventää tietämystä eri uskonnoista
- oppia mitä lähetystyö on nykyään käytännössä

Keskeiset sisällöt

- seurakunnan lähetyssihteerin esittely lähetystyöstä
- lähetystyössä olleiden kokemukset työstään ja kohdemaansa kulttuurista, ihmisoikeustilanteesta ja uskonnoista

8. Uskonnon kertauskurssi UE 8

Opiskelija kertaa uskonnon kurssien keskeiset teemat ja laajentaa näkemystään uskonnoista sekä valmistautuu uskonnon ainereaalikokeeseen.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii käyttämään ja yhdistämään kaikkia uskonnon kurssien tietoja
- oppii soveltamaan oppimiaan ja ajankohtaisia näkökulmia uusissa yhteyksissä
- syventää tietämystä kurssien teemoista

Keskeiset sisällöt

- uskonnon keskeiset teemat mm. etiikka, kirkkohistoria, Raamattu ja maailmanuskonnot
- reaalikokeen kysymystyyppeihin tutustuminen
- hyvän reaalivastauksen rakenteen harjoittelu

5.15.2 Ortodoksinen uskonto

Pakolliset kurssit

1. Uskonto ilmiönä – ortodoksisuus, juutalaisuus ja islam (UO1)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- osaa jäsentää uskontoa ilmiönä ja tuntee uskontojen tutkimusta
- tutustuu juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin syntyyn ja niiden luonteeseen
- ymmärtää juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin keskinäiset suhteet historiassa ja nykypäivänä
- tuntee kolmen monoteistisen uskonnon keskeiset piirteet, niiden kulttuuriperintöä ja vaikutusta erityisesti idän kristillisyyteen ja yhteiskuntaan
- tietää kristinuskon synnyn ja kehittymisen keskeiset vaiheet
- ymmärtää kristillisen kirkon jakaantumiseen ja vapaiden suuntien syntyyn vaikuttaneet syyt sekä tunnistaa niiden tunnuspiirteitä
- osaa keskustella Lähi-idän ja Euroopan ajankohtaisista asioista uskontojen näkökulmasta
- tunnistaa eri katsomusten merkityksen yksilön tämän päivän arjessa ja työelämässä.

Keskeiset sisällöt
- uskonto ilmiönä, uskonnon määrittely ja tutkiminen
- nykyajan uskonnollisuus, sekularisaatio, uskonnottomuus ja uskonnonvapaus
- Lähi-idän monoteististen uskontojen yhteiset juuret, kulttuuritausta ja yhteiset piirteet
- pyhien kirjojen asema, merkitys ja tulkinta juutalaisuudessa, kristinuskossa ja islamissa
- Lähi-idän uskontojen vaikutus kulttuuriin ja arkeen Euroopassa
- apostoli Paavalin lähetystyö Jerusalemista Eurooppaan
- ensimmäiset kristilliset synodit
- kristillisen kirkon jakaantuminen
- katolinen kirkko ja protestantismin synty
- Luther ja Pohjoismaat
- vapaat kristilliset suunnat
- uskonnottomuus

2. Ortodoksisuus maailmassa (UO2)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- tietää ortodoksisen kirkon apostolisen perinteen
- tunnistaa kirkon opettajien merkityksen kirkon perinteessä
- tuntee ortodoksisuuden keskeiset opilliset painotukset ja eettisen ajattelun perustan
- osaa tarkastella ortodoksisen kirkon merkitystä yksilöllisestä ja yhteisöllisestä näkökulmasta
- perehtyy ortodoksisuuden ja sen käytänteiden erityispiirteisiin
- tuntee askeesin ja luostarilaitoksen syntyyn vaikuttaneet historialliset tekijät
- tuntee ortodoksisia paikalliskirkkoja ja idän kirkon eri suuntauksia

- ymmärtää ortodoksisen kirkon hallintorakenteen kehittymistä ja nykyistä toimintaa
- perehtyy Suomen ortodoksisen kirkon tunnuspiirteisiin
- tutustuu kirkkojen välisiin yhteyksiin.

Keskeiset sisällöt
- kristillisen kirkon laajeneminen
- patriarkaatit ja paikalliskirkot
- orientaaliset kirkot
- askeesin ja luostarilaitoksen synty ja niiden yhteiskunnallinen merkitys
- ortodoksinen oppi, etiikka ja antropologia synodien ja kirkon suurien opettajien kautta
- ihmisen elämänkaari ja ortodoksisuus
- ortodoksinen tapakulttuuri
- Itä-Euroopan ortodoksisuus ja uusortodoksinen maailma
- Suomen ortodoksinen kirkko ennen ja nyt
- ekumenia ja uskontojen välinen vuorovaikutus

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä (UO3)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- tuntee Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneitä uskontoja osana yksilön ja yhteisön elämää sekä niiden vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan
- tuntee Intiassa ja Kiinassa syntyneiden uskontojen ilmenemistä ja vaikutuksia länsimaissa
- tietää luonnonuskontojen levinneisyyden ja keskeiset piirteet
- perehtyy uusien uskonnollisten liikkeiden taustaan ja keskeisiin piirteisiin
- kehittää valmiuksia toimia työelämässä ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä
- osaa tarkastella uskontojen piirteitä myös oman uskonnon näkökulmasta.

Keskeiset sisällöt
- hindulaisuuden monimuotoisuus, maailmankuva ja elämäntapa sekä vaikutuksia Intian kulttuuriin, yhteiskuntaan ja politiikkaan
- Intian nykypäivän uskontotilanne
- jainalaisuuden ja sikhiläisyyden keskeiset piirteet
- buddhalaisuuden opetukset, elämäntapa, suuntaukset ja vaikutuksia Aasian kulttuureihin ja yhteiskuntiin
- Kiinan vanha kansanusko, kungfutselaisuus ja taolaisuus ja näiden vaikutuksia kiinalaiseen ajatteluun ja yhteiskuntaan
- Kiinan nykypäivän uskontotilanne
- shintolaisuus Japanin etnisenä uskontona sekä uskontojen vaikutuksia yhteiskuntaan ja politiikkaan Japanissa
- Aasian uskontojen vaikutus länsimaissa
- luonnonuskontojen ja vodoun keskeiset piirteet
- uusien uskonnollisten liikkeiden taustaa ja keskeisiä piirteitä

4. Uskonto suomalaisessa yhteiskunnassa (UO4)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- perehtyy suomalaiseen uskonnollisuuteen ja sen vaiheisiin ennen ja nyt
- tutustuu uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen nyky-yhteiskunnassa
- perehtyy uskontojen vaikutukseen ja merkitykseen julkisella, yksityisellä, kolmannella ja neljännellä sektorilla
- tunnistaa kirkon toiminnan ihmisen arjen tukena osana tämän ajan yhteiskuntaa
- ymmärtää, että tietoa uskonnoista tarvitaan yhteiskuntaelämän eri osa-alueilla
- osaa analysoida uskonnonvapauteen sekä uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen liittyvää ajankohtaista keskustelua ja siihen vaikuttavaa lainsäädäntöä
- kehittää valmiuksia toimia aktiivisena kansalaisena ja yhteiskunnan jäsenenä oman uskonnon lähtökohdista käsin
- kehittää valmiuksia osallistua uskontojen ja katsomusten väliseen dialogiin.

Keskeiset sisällöt
- suomalainen uskonnollisuus ennen ja nyt, uskonto ja uskonnolliset yhteisöt Suomessa, sekularisaatio
- uskonnollisten yhteisöjen muodot ja niiden suhde yhteiskuntaan
- uskonnot yhteiskunnan muokkaajina Suomessa eri aikoina
- uskontojen ja katsomusten välinen dialogi tämän päivän Suomessa
- uskonto ja lainsäädäntö, uskonnon- ja katsomuksenvapaus sekä yhdenvertaisuuteen ja syrjintään liittyvät kysymykset
- uskonnon merkitys, näkyvyys ja oikeudet julkisella sektorilla, politiikassa, työelämässä ja taloudessa
- ortodoksiset järjestöt kolmannen sektorin toimijoina
- uskonnot yksilöiden ja perheiden elämässä ja tapakulttuurissa Suomessa
- uskonnottomuus, uskontokritiikki ja uskonnoton tapakulttuuri Suomessa

5. Taide ortodoksisuudessa ja muissa uskonnoissa (UO5)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- tutustuu taidemuotoihin uskonnon ilmentäjänä
- tunnistaa ja tietää ortodoksisen taiteen erityispiirteet
- perehtyy sekä ortodoksisen että muiden uskontojen taiteen ilmaisumuotoihin opillisten asioiden välittäjinä
- tunnistaa eri uskontojen opin ilmenemismuotoja taiteessa
- ymmärtää sakraalin ja uskonnollisen taiteen eron
- tunnistaa uskonnon vaikutuksen nyky- ja populaaritaiteeseen.

Keskeiset sisällöt
- uskonnot, taide ja kulttuurin eri muodot
- sakraalin ja uskonnollisen taiteen ero
- ortodoksisen taiteen erityispiirteet: jumalanpalvelus, kirkkomusiikki, arkkitehtuuri, ikonitaide
- uskontojen oppi taiteen keinoin: kuvataide, musiikki, rakennustaide ja draama

6. Ortodoksisuus ja uskonnot mediassa (UO6)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu mediassa esiintyviin ajankohtaisiin teemoihin, jotka kytkeytyvät uskontoon
- osaa analysoida ja arvioida uskonnon ja median välisiä suhteita
- osaa arvioida kriittisesti uskontoon liittyvää informaatiota ja sen lähteitä
- perehtyy mediakuvaan ortodoksisuudesta ja eri uskonnoista kansallisesti ja kansainvälisesti
- osallistuu uskontoon liittyvän mediasisällön tuottamiseen tai laatii media-analyysin.

Keskeiset sisällöt

- uskonnollinen media ja median käyttö uskonnoissa
- uskonnollisen kielen ja kuvaston käyttö eri medioissa
- uskontojen mediajulkisuus
- ortodoksisen kirkon mediamaailma
- median vaikutus uskontoilmiöihin, esimerkiksi asenteet ja uskontoihin liittyvät mielikuvat, uskonnot ja konfliktit, uskonnot ja rauhan rakentaminen, uskontokritiikki
- uskontoon liittyvän mediasisällön tuottaminen tai media-analyysi

Seudullinen opetussuunnitelma: opiskeluympäristö ja -menetelmät

Ortodoksisen uskonnon kurssit on mahdollista toteuttaa tilanteen mukaan kontaktiopetuksena tai monimuoto-opintoina.

Opetuksessa voidaan hyödyntää vaihtelevia ja moninaisia opiskelumenetelmiä erilaisissa oppimisympäristöissä kurssien tavoitteiden mukaisesti. Opetuksessa voidaan käyttää verkkopohjaisia oppimisympäristöjä. Opiskelijaa ohjataan ottamaan vastuuta omasta opiskelustaan sekä noudattamaan määräaikoja. Kursseilla hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologian antamia mahdollisuuksia.

Opetuksessa tarkasteltavia aihepiirejä käsitellään ilmiöpohjaisesti mahdollisuuksien mukaan ajankohtaisuus huomioiden. Tutkivaa ja ongelmanratkaisuun perustuvaa oppimista on luonteva toteuttaa erityisesti UO6-kurssilla, jossa tarkastellaan ortodoksisen uskonnon ja median välistä suhdetta ilmiönä. Ainerajat ylittävää osaamista on mahdollista edistää käyttämällä esimerkiksi vieraskielisiä aineistoja tai integroimalla muiden oppiaineiden asiasisältöjä. Kurssit voivat sisältää opintoretkiä tai vierailuja erilaisiin kohteisiin.

Kursseilla käytetään mahdollisuuksien mukaan yhteistoiminnallisia sekä yhteisöllisyyttä lisääviä työtapoja kuten keskusteluja, opintoretkiä tai ryhmätöitä. Opiskelijaa kannustetaan arvioimaan ja ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan esimerkiksi oppimispäiväkirjan tai pienimuotoisten projektien muodossa.

Seudullinen opetussuunnitelma: arviointi

Arviointi perustuu jatkuvaan ja monipuoliseen osaamisen näyttöön. Arvioinnin tulee olla kannustavaa ja opiskelijan oppimista tukevaa. Opiskelijalla on oikeus saada palautetta oppimisprosessin aikana. Opiskelijaa ohjataan oman oppimisen seurantaan ja arviointiin, mikä kehittää itseohjautuvuutta.

Arvioinnissa on mahdollista hyödyntää monipuolisia arviointimenetelmiä. Arviointi voi perustua erilaisille työskentelytavoille. Erilaisia arvioitavia osa-alueita voivat olla esimerkiksi tuntiaktiivisuus, ryhmätyöt, erilaiset projektit, itsenäiset työt, tiedonhakutehtävät, itsearviointi, opiskelijoiden oppimisen seuraaminen sähköisillä alustoilla, palautekeskustelut, esitelmät, tutkielmat ja portfoliot.

Seudullinen opetussuunnitelma

UO1 Uskonto ilmiönä - ortodoksisuus, juutalaisuus ja islam

Kurssilla käsitellään kristinuskon, juutalaisuuden ja islamin historiaa, keskeisiä piirteitä sekä uskontojen vaikutusta ortodoksisesta näkökulmasta. Kurssilla tarkastellaan uskontoa ilmiönä ajankohtaiset teemat huomioiden.

UO2 Ortodoksisuus maailmassa

Kurssilla käsitellään ortodoksisen kirkon historiaa, rakennetta ja käytänteitä sekä erityispiirteitä Suomessa ja maailmalla. Kurssilla tutustutaan ortodoksisen kirkon oppiin, etiikkaan ja ihmiskäsitykseen. Aihepiirejä tarkastellaan yksilön ja yhteisön näkökulmasta. Kurssilla perehdytään Suomen ortodoksisen kirkon tunnuspiirteisiin ja ekumeniaan.

Valtakunnalliset syventävät

UO3 Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä

Kurssilla tutustutaan Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneisiin uskontoihin sekä luonnonuskontoihin ja uusiin uskonnollisiin liikkeisiin. Kurssi antaa valmiuksia toimia erilaisissa kansainvälisissä toimintaympäristöissä ja työelämässä.

UO4 Uskonto suomalaisessa yhteiskunnassa

Kurssilla perehdytään suomalaiseen uskonnollisuuteen ennen ja nyt. Kurssi antaa valmiuksia uskontojen ja katsomusten väliseen dialogiin sekä toimimiseen yhteiskunnan jäsenenä oman uskonnon lähtökohdista käsin.

UO5 Taide ortodoksisuudessa ja muissa uskonnoissa

Kurssilla tutustutaan ortodoksiseen taiteeseen ja erityispiireisiin. Kurssilla perehdytään myös muiden uskontojen taiteen ilmaisumuotoihin. Lisäksi tutkitaan uskonnon vaikutusta nyky- ja populaaritaiteessa.

UO6 Ortodoksisuus ja uskonnot mediassa

Kurssilla tutustutaan mediassa esiintyviin ajankohtaisiin uskonnollisiin teemoihin. Kurssilla tarkastellaan median antamaa kuvaa ortodoksisuudesta sekä uskonnon ja median välisiä suhteita. Opiskelija osallistuu uskontoon liittyvän mediasisällön tuottamiseen tai laatii media-analyysin.

5.15.3 Katolinen uskonto

Pakolliset kurssit

1. Uskonto ilmiönä – kristinuskon, juutalaisuuden ja islamin jäljillä (UK1)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- osaa jäsentää uskontoa ilmiönä ja tuntee uskontojen tutkimusta
- tutustuu juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin syntyyn ja niiden luonteeseen
- ymmärtää juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin keskinäiset suhteet historiassa ja nykypäivänä
- tietää kristinuskonnon synnyn ja kehityksen keskeiset vaiheet
- tuntee kolmen monoteistisen uskonnon keskeiset piirteet, niiden vaikutuksia toisiinsa sekä niiden merkityksen historiaa ja yhteiskuntaa muokkaavana tekijänä Euroopan alueella
- tuntee katolisen kirkon Vatikaanin II kirkolliskokouksen jälkeen käymää dialogia juutalaisuuden ja islamin kanssa
- osaa keskustella Lähi-idän ja Euroopan ajankohtaisista uskontoja koskevista kysymyksistä.

Keskeiset sisällöt
- uskonto ilmiönä, uskonnon määrittely ja tutkiminen
- nykyajan uskonnollisuus, sekularisaatio, uskonnottomuus ja uskonnonvapaus
- Lähi-idän monoteististen uskontojen synty, yhteiset juuret, kulttuuritausta ja yhteiset piirteet
- kristillisen kirkon opin kehitys yhtenäiskirkon aikana, kirkon jakautuminen ja reformaatio tämän päivän näkökulmasta tarkasteltuna
- pyhien kirjojen asema, merkitys ja tulkinta juutalaisuudessa, kristinuskossa ja islamissa
- juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin vaikutuksen näkyminen Euroopassa eri aikoina
- Vatikaanin II kirkolliskokouksen asennoituminen juutalaisuuteen, islamiin, muihin uskontoihin ja uskonnottomiin, ekumenia ja dialogi

2. Maailmanlaajuinen katolisuus (UK2)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on että opiskelija
- tuntee katolisen kirkon kehityksen ja historian päälinjat apostolisesta ajasta nykypäivään asti
- tuntee katolista maailmankirkkoa eri maanosissa ja osakirkkojen suhdetta ympäröivään yhteiskuntaan ja kulttuuriin
- tuntee reformaation ja katolisen reformin taustat ja seuraukset
- tuntee Raamatun, tradition ja opetusviran välisen suhteen
- tuntee dogmaattisten ja moraalisten totuuksien hierarkiaa
- tuntee kirkon hengellisen elämän vaiheita luostareista, sääntökunnista ja maallikkoliikkeistä
- tuntee kirkon opetusta ihmisestä ja hahmottaa erilaisia yhteiskunnassa esiintyviä moraalisia ja sosiaalisia virtauksia.

Keskeiset sisällöt

- ensimmäiset kristilliset yhteisöt ja Paavalin lähetystyö
- kirkon opetuksen muodostuminen ja ensimmäiset kirkolliskokoukset
- lännen yhtenäiskulttuurin ilmeneminen eri taiteiden aloilla
- kirkon jakautumisen idän ja lännen kirkoiksi
- reformaatio ja katolinen reformi, Tridentin kirkolliskokous
- renessanssin aika ja katolisen kirkon laajeneminen maailman kirkoksi
- Vatikaanin II kirkolliskokous ja sen jälkeinen aika
- nykypäivän katolisuus eri puolilla maailmaa, kirkon ja paikallisten kulttuurien vuorovaikutus
- Raamatun rakenne ja sisältö, Vanhaa ja Uusi testamentti
- Raamatun, tradition ja opetusviran vuorovaikutus kirkon opetuksessa, depositum fidei
- dogmien, katolisen ihmiskäsityksen ja moraaliopetuksen sidonnaisuus
- katolisen kirkon yhteiskunta- ja moraaliopetus

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä (UK3)

Tavoitteet

Kurssin tavoite on että opiskelija

- perehtyy uskontoon ihmisyyden osa-alueena
- tuntee Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneitä suuria uskontoja osana yksilön ja yhteisön elämää sekä niiden vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan
- tuntee Intiassa ja Kiinassa syntyneiden uskontojen ilmenemistä ja vaikutuksia länsimaissa
- tietää luonnonuskontojen levinneisyyden ja niille tyypillisiä piirteitä
- tunnistaa uskonnon ja magian välisen eron
- kehittää valmiuksiaan toimia työelämässä ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä
- hahmottaa yleiskuvan kristillispohjaisista ja muista uususkonnoista.

Keskeiset sisällöt

- uskonnonmäärittely, uskonnottomuus
- hindulaisuuden monimuotoisuus, maailmankuva ja elämäntapa sekä vaikutuksia Intian kulttuuriin, yhteiskuntaan ja politiikkaan
- Intian nykypäivän uskontotilanne jainalaisuuden ja sikhiläisyyden keskeiset piirteet
- buddhalaisuuden opetukset, elämäntapa, suuntaukset ja vaikutuksia Aasian kulttuureihin ja yhteiskuntiin
- Kiinan vanha kansanusko, kungfutselaisuus ja taolaisuus ja näiden vaikutuksia kiinalaiseen ajatteluun ja yhteiskuntaan
- Kiinan nykypäivän uskontotilanne
- shintolaisuus Japanin etnisenä uskontona sekä uskontojen vaikutuksia yhteiskuntaan ja politiikkaan Japanissa
- Aasian uskontojen vaikutus länsimaissa
- luonnonuskontojen ja voodoon keskeiset piirteet

- magia ja usko Vanhassa testamentissa ja kirkon opetuksessa
- uususkontojen läsnäolo suomalaisessa yhteiskunnassa
- Vatikaanin II kirkolliskokouksen ohjeet dialogiin ja ekumeniaan

4. Uskonto suomalaisessa yhteiskunnassa (UK4)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on että opiskelija
- tuntee kristillisten kirkkojen vaiheita Suomessa
- tuntee suomalaisen uskonnollisuuden monimuotoisuuden
- perehtyy suomalaiseen uskonnollisuuden nykytilaan
- tuntee haasteet maailmankirkkoon kuuluvana vähemmistökirkon jäsenenä Suomessa
- tunnistaa kirkon toiminnan ihmisen arjen tukena.

Keskeiset sisällöt
- kristinuskon tulo Suomeen, katolinen Suomi
- katolisuus ihmisten arjessa keskiajalla ja tänään
- puhdasoppisuuden aika Suomessa
- suomalaisen yhteiskunnan avautuminen erilaisille uskonnollisille liikkeille 1800-luvun alun jälkeen
- kirkkojen ja eri uskontojen näkyminen ja vaikuttaminen yhteiskunnassa
- positiivinen ja negatiivinen uskonnonvapaus
- ihmisoikeudet ja uskonto

5. Uskonnot tieteessä, taiteessa ja populaarikulttuurissa (UK5)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- hahmottaa uskonnon ja tieteen sekä uskonnon ja eri taiteen alojen suhdetta
- tunnistaa uskonnon ja tieteen välinen näennäisristiriita
- osaa havainnoida taidetta uskonnossa ja uskontoa taiteessa
- tutustuu uskonnolliseen symboliikkaan taiteessa
- tutustuu uskonnollisten teemojen näkymiseen ja kuulumiseen eri taiteiden ja populaarikulttuurin alueilla
- tutustuu uskontoon liittyvien teemojen käsittelyyn populaarikulttuurissa.

Keskeiset sisällöt
- ihmisen pyrkimys totuuteen, kauneuteen, hyvyyteen ja täydellisyyteen
- uskonnon ja tieteen suhde
- huomioidaan uskonnollisia elementtejä taiteessa, musiikissa ja liturgiassa
- yleisimmät uskonnolliset symbolit maalaus-, kuvanveisto- ja rakennustaiteessa
- uskontojen lukutaidon osaamisen välttämättömyys populaarikulttuurin tulkinnassa
- populaarikulttuurissa esiintyvät uskonnollisiin teemoihin liittyvä pinnallisuus, tietämättömyys ja tahalliset väärinkäsitykset

6. Uskonnot ja media (UK6)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu mediassa esiintyviin ajankohtaisiin teemoihin, jotka kytkeytyvät uskontoon
- osaa analysoida uskonnollisten aiheiden käsittelyä mediassa sekä uskonnon ja median välisiä suhteita
- osaa arvioida kriittisesti uskontoon liittyvää informaatiota ja sen lähteitä
- perehtyy median välittämään kuvan katolisuudesta ja muista uskonnoista kansallisesti ja kansainvälisesti
- osallistuu uskontoon liittyvän mediasisällön tuottamiseen tai laatii media-analyysin.

Keskeiset sisällöt

- uskonnollinen media ja uskontojen erilaiset ilmenemismuodot medioissa
- uskonnollisen kielen ja kuvaston käyttö eri medioissa
- uskontojen mediajulkisuus
- mediajulkisuuden myönteiset ja kielteiset vaikutukset mielipiteiden muokkaajina
- uskontoon liittyvän mediasisällön tuottaminen tai media-analyysi

5.15.4 Islam

Pakolliset kurssit

1. Uskonto ilmiönä – islamin, juutalaisuuden ja kristinuskon jäljillä (UI1)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- ymmärtää uskonnollisten ja ei-uskonnollisten katsomusten luonnetta sekä näiden ilmiöiden sisäistä monimuotoisuutta
- osaa jäsentää uskontoa ilmiönä
- tuntee islamin, juutalaisuuden ja kristinuskon yhteisiä juuria, niiden keskeisiä piirteitä sekä vaikutusta yhteiskuntaan länsimaisessa kulttuurissa
- osaa keskustella rakentavasti islamiin, kristinuskoon ja juutalaisuuteen liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä.

Keskeiset sisällöt
- uskonto ilmiönä, uskonnon määrittely ja tutkiminen
- nykyajan uskonnollisuus, sekularisaatio, uskonnottomuus ja uskonnonvapaus
- islamin, juutalaisuuden ja kristinuskon synty, niiden yhteiset piirteet dialogin näkökulmasta sekä ajankohtaiset kohtaamiseen liittyvät kysymykset
- islamin, juutalaisuuden ja kristinuskon opillisia rakenteita, sisäisestä monimuotoisuudesta sekä yhteiskunnallisesta merkityksestä
- islamin ja muslimien suhde juutalaisiin ja kristittyihin eri aikakausina
- islamin, juutalaisuuden ja kristinuskon pyhät kirjat ja tulkintojen moninaisuus sekä elämäntapa ja suhde yhteiskuntaan länsimaissa

2. Maailmanlaajuinen islam (UI2)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- ymmärtää islamin merkityksen yksilön, yhteiskunnan ja kulttuurin näkökulmasta
- ymmärtää vähemmistö- ja enemmistöaseman vaikutuksia uskonnolliseen tulkintaan
- tuntee islamin opillisia käsitteitä
- perehtyy islamin eri suuntauksiin, niiden syntyyn ja sisäiseen monimuotoisuuteen liittyviin kysymyksiin eri puolilla maailmaa
- osaa analysoida ja arvioida ajankohtaista islamiin liittyvää keskustelua.

Keskeiset sisällöt
- islamin opillinen perusta sekä shiialaisuuden ja sunnalaisuuden synty, erityispiirteet ja vaikutukset yhteiskuntiin eri puolilla maailmaa
- islamin sisäinen monimuotoisuus
- islamin asema ja kulttuurivaikutukset eri maanosissa
- ajankohtaisia islamiin liittyviä kysymyksiä, poliittisen islamin vaikutus ja erilaisten islamilaisten liikkeiden pääpiirteet nykyaikana
- uskontodialogi rauhaa rakentamassa
- ihmisoikeusetiikka ja uskonnonvapaus eri yhteiskunnissa
- erilaiset yhteiskunnalliset ratkaisut ja suhtautuminen muslimivähemmistöön

länsimaissa

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä (UI3)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- tuntee Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneitä uskontoja osana yksilön ja yhteisön elämää sekä niiden vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan
- tuntee Intiassa ja Kiinassa syntyneiden uskontojen ilmenemistä ja vaikutuksia länsimaissa ja islamilaisissa maissa
- tietää luonnonuskontojen levinneisyyden ja keskeiset piirteet
- perehtyy uusien uskonnollisten liikkeiden taustaan ja keskeisiin piirteisiin
- kehittää valmiuksia toimia työelämässä ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä.

Keskeiset sisällöt
- hindulainen maailmankuva, elämäntapa sekä hindulaisuuden monimuotoisuus ja vaikutukset Intian kulttuuriin, yhteiskuntaan ja politiikkaan
- Intian nykypäivän uskonnollinen tilanne
- jainalaisuuden ja sikhiläisyyden keskeiset piirteet
- buddhalainen elämäntapa sekä buddhalaisuuden opetukset, suuntaukset ja keskeiset vaikutukset Aasian kulttuureihin
- Kiinan vanhan kansanuskon, taolaisuuden ja kungfutselaisuuden keskeiset piirteet ja vaikutus kiinalaiseen ajatteluun ja yhteiskuntaan
- Kiinan nykypäivän uskontotilanne
- shintolaisuus Japanin etnisenä uskontona sekä uskontojen vaikutus yhteiskuntaan ja politiikkaan Japanissa
- Aasian uskontojen vaikutus länsimaissa
- luonnonuskontojen ja vodoun keskeiset piirteet ja levinneisyys
- Intian ja Kaukoidän uskontojen asema ja vaikutus länsimaissa
- uusien uskonnollisten liikkeiden taustaa ja keskeisiä piirteitä

4. Uskonto suomalaisessa yhteiskunnassa (UI4)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- tutustuu uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen moniarvoisessa nykyyhteiskunnassa
- ymmärtää omat vaikutusmahdollisuutensa ja kehittää valmiuksia toimia aktiivisena kansalaisena
- osaa analysoida islamilaisten yhdyskuntien vaikutusta suomalaisen yhteiskunnan ja muslimiyhteisön näkökulmasta
- tuntee uskonnon vaikutuksen julkisella, yksityisellä, kolmannella ja neljännellä sektorilla
- osaa analysoida uskonnonvapauteen sekä uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen liittyvää ajankohtaista keskustelua
- kehittää valmiuksia toimia osana uskontojen ja katsomusten välistä dialogia.

Keskeiset sisällöt

- Suomen uskonnollinen kenttä, uskonnollisuus Suomessa ja sekularisaatio
- positiivinen ja negatiivinen uskonnonvapaus
- uskonto ja uskonnolliset yhteisöt Suomessa: suhde yhteiskuntaan ja lainsäädäntöön sekä yhdenvertaisuus ja syrjintään liittyvät kysymykset
- uskonnon merkitys ja näkyvyys yhteiskunnassa, politiikassa, työelämässä ja taloudessa
- islamilaiset liikkeet Suomessa sekä islamilaiset yhteisöt kolmannen sektorin toimijoina
- islamin monimuotoisuus yksilön, perheen ja yhteisön näkökulmasta
- islamilainen tapakulttuuri ja sen muovautuminen Suomessa
- muiden uskonnollisten yhteisöjen tapakulttuuri ja uskonnottomuus, uskonnoton tapakulttuuri sekä uskontokritiikki
- uskontojen ja katsomusten välinen dialogi tämän päivän Suomessa

5. Uskonto tieteessä, taiteessa ja populaarikulttuurissa (UI5)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee uskonnon tutkimuksen näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla sekä ajankohtaista tutkimusta
- hahmottaa uskonnon ja taiteen suhdetta: uskonnollisen taiteen merkitys uskonnoille ja uskontojen merkitys taiteen kehityksessä
- perehtyy islamilaiseen taiteeseen ja sen uskonnollisiin lähtökohtiin sekä uskonnon vaikutukseen länsimaiseen taiteeseen
- tutustuu uskonnollisen symboliikan näkyvyyteen taiteessa ja uskonnollisten teemojen käsittelyyn populaarikulttuurissa
- tuntee islamilaisen tieteen historiaa
- tuntee uskonnon vaikutuksia suomalaisessa kulttuuriperinnössä.

Keskeiset sisällöt

- islamilaisen taiteen ja arkkitehtuurin perusteita
- uskonnolliset teemat, symboliikka ja myytit eri taidemuodoissa sekä populaarikulttuurissa
- islamin merkitys eri tieteenalojen kukoistukselle historiassa ja niiden vaikutus Eurooppaan
- islamin vaikutus nykytaiteeseen
- uskonnolliset kertomukset ja opilliset tulkinnat länsimaisessa kulttuurissa sekä niiden näkyvyys populaarikulttuurissa
- uskonnollisten myyttien, symbolien ja teemojen näkyminen eri taidemuodoissa

6. Uskonnot ja media (UI6)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu uskontoon liittyviin ajankohtaisiin teemoihin mediassa
- osaa analysoida ja arvioida uskonnon ja median välisiä suhteita
- osaa arvioida kriittisesti uskontoon liittyvää informaatiota ja sen lähteitä
- osaa vertailla länsimaisen ja islamilaisen median islam-kuvaa
- osaa analysoida sananvapauden eri merkityksiä uskonnollisissa yhteisöissä.

Keskeiset sisällöt

- islam länsimaisessa mediassa ja islamilaisessa mediassa
- media ja uskonnonvapaus
- uskonnollisten yhteisöjen tapa käyttää mediaa
- median tapa käsitellä erilaisia uskonnollispohjaisia ilmiöitä, kuten uskontoihin liittyvät asenteet ja mielikuvat, konfliktit, rauhan rakentaminen sekä uskontokritiikki mediassa
- uskontotutkimuksen näkökulmia ja menetelmiä uutisoinnin analysointiin
- uskontoon liittyvän mediasisällön tuottaminen tai media-analyysi
- naisen asema ja siihen liittyvät kysymykset mediassa

5.15.5 Juutalainen uskonto

Pakolliset kurssit

1. Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä (UJ1)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- tietää erilaisia uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä
- ymmärtää uskontoa ja uskonnottomuuden luonnetta sekä näiden molempien ilmiöiden monimuotoisuutta
- osaa jäsentää uskontoa ilmiönä ja tuntee uskontojen tutkimusta
- tuntee juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhteisiä juuria, niiden keskeisiä piirteitä, kulttuuriperintöä ja vaikutusta yhteiskuntaan
- osaa keskustella juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä omasta uskonnosta käsin
- kehittää valmiuksia toimia moniuskontoisissa ja monikulttuurisissa ympäristöissä ja työelämässä.

Keskeiset sisällöt
- maailman ja Suomen uskontotilanne
- nykyajan uskonnollisuus, sekularisaatio, uskonnottomuus ja uskonnonvapaus
- uskonto ilmiönä, uskonnon määrittely ja tutkiminen
- juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin kulttuuritaustat, synty sekä niiden keskeiset ja yhteiset piirteet
- juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin pyhien kirjojen synty ja tutkimus sekä niiden asema ja tulkintatavat näissä uskonnoissa
- juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin sisäinen monimuotoisuus, etiikka, elämäntapa, suhde yhteiskuntaan eri puolilla maailmaa sekä merkitys länsimaiselle kulttuuripiirille
- ajankohtaisia katsomusten kohtaamiseen liittyviä kysymyksiä

2. Maailmanlaajuinen juutalaisuus (UJ2)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- ymmärtää juutalaisuuden merkityksen yksilön, yhteisön, yhteiskunnan ja kulttuurin näkökulmasta
- tuntee juutalaisuuden keskeiset opilliset käsitteet
- ymmärtää juutalaisuuden vaikutuksen yksilön elämään arjessa, eri juhlapyhinä ja elämänkaaren eri vaiheissa
- tuntee juutalaisuuden erilaisia suuntauksia ja niiden syntytaustaa ja pystyy vertailemaan niitä yhdistäviä ja erottavia piirteitä
- osaa analysoida ja arvioida ajankohtaista juutalaisuuteen liittyvää keskustelua.

Keskeiset sisällöt
- juutalaisuuden asema ja vuorovaikutus ympäröivän kulttuurin kanssa Suomessa ja

eri puolilla maailmaa
- juutalaisuuden kolme keskeistä dogmia (monoteistisuus, toora pyhänä kirjana ja juutalaiset Jumalan valittuna kansana) sekä näiden vaikutus juutalaisuuden oppiin
- juutalaisuuden käskyjen vaikutus arkielämään, juhlapyhiin ja elämänkaaren riitteihin
- juutalaisuuden eri suuntaukset, niiden synty sekä niiden yhtäläisyydet ja erot ja eettinen ajattelu
- juutalaisuuden asema vähemmistöuskontona eri puolilla maailmaa sekä positiivisesta että negatiivisesta näkökulmasta
- uskonnon sisäinen ja uskontojen välinen dialogi rauhaa rakentamassa

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä (UJ3)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- tuntee Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneitä uskontoja osana yksilön ja yhteisön elämää sekä niiden vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan
- tuntee Intiassa ja Kiinassa syntyneiden uskontojen ilmenemistä ja vaikutuksia eri puolilla maailmaa
- tietää luonnonuskontojen levinneisyyden ja keskeiset piirteet
- perehtyy uusien uskonnollisten liikkeiden taustaan ja keskeisiin piirteisiin
- kehittää valmiuksia toimia työelämässä ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä.

Keskeiset sisällöt
- hindulainen maailmankuva ja elämäntapa sekä hindulaisuuden monimuotoisuus ja vaikutukset Intian kulttuuriin, yhteiskuntaan ja politiikkaan sekä Intian nykypäivän uskontotilanne
- jainalaisuuden ja sikhiläisyyden keskeiset piirteet
- buddhalainen elämäntapa sekä buddhalaisuuden opetukset, suuntaukset ja keskeiset vaikutukset Aasian kulttuureihin
- Kiinan vanhan kansanuskon, kungfutselaisuuden ja taolaisuuden keskeiset piirteet ja vaikutus kiinalaiseen ajatteluun ja yhteiskuntaan sekä Kiinan nykypäivän uskontotilanne
- shintolaisuus Japanin etnisenä uskontona sekä uskontojen vaikutus yhteiskuntaan ja politiikkaan Japanissa
- Aasian uskontojen ja uskonnollisperäisten liikkeiden vaikutus länsimaissa
- luonnonuskontojen ja vodoun keskeiset piirteet ja levinneisyys
- uusien uskonnollisten liikkeiden taustaa ja keskeisiä piirteitä

4. Uskonto suomalaisessa yhteiskunnassa (UJ4)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- tutustuu monipuolisesti uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen nykyyhteiskunnassa
- perehtyy uskontojen vaikutukseen ja merkitykseen julkisella, yksityisellä, kolmannella ja neljännellä sektorilla

- ymmärtää, että tietoa uskonnoista tarvitaan yhteiskuntaelämän eri osa-alueilla
- osaa analysoida uskonnonvapauteen sekä uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen liittyvää ajankohtaista keskustelua
- kehittää valmiuksia toimia aktiivisena kansalaisena ja yhteiskunnan jäsenenä oman uskontonsa lähtökohdista käsin
- kehittää valmiuksia toimia osana uskontojen ja katsomusten välistä dialogia.

Keskeiset sisällöt
- Suomen uskontotilanne, suomalainen uskonnollisuus ja sekularisaatio
- uskonnollisten yhteisöjen muodot ja niiden suhde yhteiskuntaan
- uskonnot yhteiskunnan muokkaajina Suomessa eri aikoina
- uskontojen ja katsomusten välinen dialogi tämän päivän Suomessa
- uskonto ja uskonnolliset yhteisöt suomalaisessa ja yleiseurooppalaisessa lainsäädännössä, uskonnon- ja katsomuksenvapaus sekä yhdenvertaisuuteen ja syrjintään liittyvät kysymykset
- uskonnon merkitys, näkyvyys ja oikeudet julkisella sektorilla, politiikassa, työelämässä ja taloudessa
- juutalaiset järjestöt kolmannen sektorin toimijoina
- uskonnot yksilöiden ja perheiden elämässä ja tapakulttuurissa Suomessa
- uskonnottomuus, uskontokritiikki ja uskonnoton tapakulttuuri Suomessa
- osana kurssia voidaan toteuttaa vapaaehtoisprojekti tai perehtyä jonkin juutalaisen järjestön yhteisölliseen toimintaan

5. Uskonto tieteessä, taiteessa ja populaarikulttuurissa (UJ5)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- tuntee juutalaisuuden ja muiden uskontojen tutkimuksen näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla sekä ajankohtaista tutkimusta
- hahmottaa uskonnon ja taiteen suhdetta: uskonnollisen taiteen ja arkkitehtuurin merkitystä uskonnoissa ja uskontojen vaikutusta taiteen kehitykseen
- perehtyy siihen, miten uskonnollisen taiteen kautta ilmaistaan uskonnon, erityisesti juutalaisuuden ja kristinuskon keskeisiä oppeja
- tutustuu uskonnolliseen symboliikkaan ja siihen, miten taiteessa ja populaarikulttuurissa käsitellään uskonnollisia teemoja
- tuntee uskontojen vaikutuksia tieteen eri alojen kehitykseen
- tuntee muinaissuomalaisen uskonnon ja kristinuskon vaikutuksia suomalaisessa kulttuuriperinnössä.

Keskeiset sisällöt
- uskontojen, erityisesti juutalaisuuden ja kristinuskon, taiteen ja populaarikulttuurin eri muotojen vuorovaikutus
- uskonnollisten tilojen arkkitehtuuri uskonnon ja sen erityispiirteiden kuvaajana
- uskonnollisia teemoja, erityisesti juutalaisuuden ja kristinuskon, symboliikkaa ja myyttejä eri taidemuodoissa ja populaarikulttuurissa
- juutalaisen ja kristillisen Raamatun kertomusten ja opin tulkintojen tarkastelu taiteen eri muotojen avulla
- uskonnon tutkimuksen ajankohtaisia näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla: uskontotieteen ja teologian eri tutkimusalat sekä taiteentutkimus,

kulttuurintutkimus ja yhteiskuntatieteet
- muinaissuomalainen uskonto ja kristinusko suomalaisessa kulttuuriperinnössä
- juutalaisia taiteilijoita ja juutalaisuuden näkyminen näiden teoksissa

6. Uskonnot ja media (UJ6)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- tutustuu uskontoon liittyviin ajankohtaisiin teemoihin mediassa
- osaa analysoida ja arvioida uskonnon ja median välisiä suhteita
- osaa arvioida kriittisesti uskontoon liittyvää informaatiota medioissa
- osaa vertailla juutalaisen, länsimaisen ja islamilaisen median juutalaisuuskuvaa ja sen suhdetta medioiden Israel-kuvaan
- osallistuu juutalaisuuteen liittyvän mediasisällön tuottamiseen tai laatii media-analyysin laajemmasta juutalaisuuteen liittyvästä aihekokonaisuudesta.

Keskeiset sisällöt
- uskonnollisen kielen ja kuvaston käyttö eri medioissa
- uskontojen mediajulkisuus
- uskonnollinen media ja median hyödyntäminen uskonnoissa
- median tapa käsitellä erilaisia uskonnollispohjaisia ilmiöitä, kuten uskontoihin liittyvät asenteet ja mielikuvat, konfliktit, rauhan rakentaminen sekä uskontokritiikki mediassa
- monipuolisesti esimerkkejä juutalaisen, länsimaisen ja islamilaisen median juutalaisuuskuvista ja käsittelyn suhde medioiden Israel-kuvaan
- juutalaisuuteen liittyvän mediasisällön tuottaminen tai media-analyysi laajemmasta juutalaisuuteen liittyvästä aihekokonaisuudesta

5.15.6 Muut uskonnot

Muiden uskontojen opetuksessa noudatetaan edellä esitettyjen uskontojen opetussuunnitelmien perusteiden periaatteita ja erityisesti kaikkien oppimäärien yhteisiä opetuksen tavoitteita.

Muiden uskontojen opetusta varten opetussuunnitelman perusteet annetaan erillisillä päätöksillä. Kurssien koodit muodostetaan käyttäen koodia UX ja kurssin numeroa.

5.16 Elämänkatsomustieto

Elämänkatsomustieto on perustaltaan monitieteinen oppiaine. Sen tiedeperustaan kuuluu ihmis-, kulttuuri- ja yhteiskuntatieteitä sekä filosofia. Elämänkatsomustiedon opetuksessa ihmisiä tarkastellaan luonnollisina toimijoina, jotka luovat ja uusintavat merkityksiä keskinäisessä kanssakäymisessään. Inhimilliset katsomukset ja käytännöt nähdään yksilöiden, yhteisöjen ja traditioiden vuorovaikutuksen tuloksena syntyneinä. Elämänkatsomustiedon opetus rakentuu ihmiskäsitykselle, joka korostaa ihmisten mahdollisuutta elää vapaina ja keskenään tasavertaisina, aktiivisina ja tavoitteellisina. Oppiaineessa painotetaan ihmisten kykyä tutkia maailmaansa ja laajentaa sitä koskevaa tietämystään sekä yhteisellä toiminnallaan tietoisesti ohjata elämäänsä. Näistä lähtökohdista oppiaine tukee opiskelijoiden elämänkatsomuksen ja identiteetin muotoutumista sekä heidän yhteisöllisten hyvän elämän ihanteidensa ja käytäntöjensä rakentumista. Opiskelussa hyödynnetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologian antamia mahdollisuuksia.

Elämänkatsomustieto kartuttaa pohdiskelevasti ja keskustellen opiskelijoiden kulttuurista ja katsomuksellista yleissivistystä, arvostelukykyä ja tilannetajua, toisten ja yhdenvertaisuuden kunnioittamista sekä keskustelun, kuuntelun ja itseilmaisun taitoja.

Seudullinen opetussuunnitelma: opetuksen yleiset tavoitteet

Elämänkatsomustieto on lähtökohdiltaan monitieteellinen oppiaine, joka hyödyntää eri tieteenalojen kuten filosofian, psykologian ja muiden yhteiskuntatieteiden tutkimustuloksia ja teorioita. Ainerajojen ylittämistä tapahtuu luontevasti jokaisella kurssilla. Opiskelijoita rohkaistaan tarkastelemaan maailmaa eri oppiaineiden viitekehyksistä. Elämänkatsomustiedossa hyödynnetään myös muiden oppiaineiden oppimateriaalia. Näin opiskelijaa tuetaan tiedon kriittiseen vertailuun sekä katsomuksen ja identiteetin muodostamiseen.

Tasavertaisuus ja ihmisoikeudet ovat elämänkatsomustiedon keskeisiä aihealueita, joiden varaan koko oppiaine rakentuu. Hyvinvointi ja turvallisuus -aihekokonaisuus näkyy oppiaineen humanistisessa lähestymistavassa tarkastella turvallisen yhteiskunnan rakentumista ja sitä uhkaavia ilmiöitä, kuten rasismia.

Elämänkatsomustiedossa käsitellään maailmankatsomukseen vaikuttavia informaation ja tiedon lähteitä sekä näiden toimintalogiikkaa. Näitä pyritään arvioimaan kriittisesti. Oppiainerajat ylittävien näkökulmien ja materiaalien mukaan ottaminen mahdollistaa eri tieteen- ja taiteenalojen moninaisten tuotosten kriittisen tarkastelun ja analysoinnin. Media- ja monilukutaidon aihekokonaisuus toteutuu oppiaineessa, kun kehitetään opiskelijoiden kykyä analysoida ja tuottaa erilaisia kuvallisia, sanallisia ja symbolisia aineistoja.

Kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys -aihekokonaisuus toteutuu monilla kursseilla. Elämänkatsomustiedon olennaisena sisältönä ovat ihmisoikeudet, niiden monipuolinen ja syvällinen käsittely. Tunneilla perehdytään omiin arvoihin ja kannustetaan yleisinhimillisten

arvojen sisäistämiseen sekä niiden mukaiseen elämään. Kursseilla tutustutaan erilaisiin kulttuurisiin käsityksiin hyvästä elämästä ja vahvistetaan opiskelijan kulttuuri-identiteettiä.

Kestävään elämäntapaan ja globaaliin vastuuseen liittyviä teemoja käsitellään esimerkiksi Maailmankoulu-oppimateriaalin avulla. Elämänkatsomustiedossa rohkaistaan opiskelijaa toimimaan kestävän elämäntavan mukaisesti. Tunneilla pohditaan omien valintojen ja tekojen merkitystä sekä yksilön vastuuta kestävän kehityksen edistäjänä.

Teknologia nähdään oppiaineessa muun muassa yksilöiden identiteettien rakennusvälineenä, joka vaikuttaa yhteiskuntien ja kulttuurien sekä informaation muotoutumiseen. Opiskelija ymmärtää erilaisten tavoitteiden olevan teknologian ja sen kehityksen taustalla. Tätä kautta hän voi oppia tarkastelemaan kriittisesti esimerkiksi teknologiaan liittyviä eettisiä kysymyksiä sekä yhteiskunnassa valtaa tuottavien ja ylläpitävien tahojen keinoja hyödyntää teknologiaa.

Elämänkatsomustiedon opiskelu auttaa opiskelijaa kohtaamaan erilaisia tapoja hahmottaa maailmaa, jolloin oman maailmankatsomuksen ja arvopohjan käsittely kriittisesti on mahdollista. Tämä auttaa opiskelijaa tunnistamaan omia taipumuksiaan, vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan. Samalla lukioikäistä opiskelijaa autetaan oman elämän suuntaamisessa: minkälaista yhteiskuntaa minä haluan rakentaa? Näin aihekokonaisuus aktiivinen kansalaisuus, yrittäjyys ja työelämä ovat elämänkatsomustiedossa selvästi edustettuina. Oppiaineen dialoginen painotus vahvistaa oppilaan vuorovaikutustaitoja. Samalla oppilaan käsitys sananvapaudesta saa konkreettisen ulottuvuuden, kun yksilöt argumentoivat oman katsomuksensa perustalta käsityksiä hyvän elämän muodostumisesta. Yksilö, joka kykenee tunnistamaan omat arvonsa ja kykenee rakentavaan vuoropuheluun, pystyy toimimaan monialaisten ja moniarvoisten työyhteisöjen jäsenenä rohkeasti ja rakentavasti.

Seudullinen opetussuunnitelma: opiskeluympäristö ja -menetelmät

Ainerajat ylittävänä oppiaineena elämänkatsomustieto sopii kaikkiin teemaopintokursseihin.
Yhteistyötä voidaan tehdä eri oppiaineiden kurssien kanssa, jolloin voidaan hyödyntää tiimioppimista.

Elämänkatsomustieto on oppilailla mukana kaikilla elämänalueilla. Opiskelijoita rohkaistaan arkipäivän ilmiöiden havaitsemiseen sekä oman identiteetin ja yhteiskunnan reflektointiin. Elämänkatsomustiedon kursseilla voidaan tehdä opintoretkiä esimerkiksi Tampereen seudun museoihin (esimerkiksi Työväenmuseo Werstas, Vapriikki ja Taidemuseot). Tunneilla voi myös hyödyntää erilaisten järjestöjen, uskonnollisten yhteisöjen ja yleishyödyllisten organisaatioiden tarjoamia vierailuja (esimerkiksi Amnesty ja Animalia).

Lisäksi nuorten filosofia tapahtuma NUFIT tarjoaa erinomaisen mahdollisuuden päästä kuuntelemaan ja jakamaan ajatuksiaan muiden nuorten kanssa. Koulun on myös mahdollista koota oma väittelyjoukkueensa väittelykisaan. Väittelyä voidaan käyttää oppitunneilla myös pedagogisena menetelmänä.

Dialoginen lähestymistapa on läsnä kaikilla elämänkatsomustiedon kursseilla. Opiskelijoita ohjataan dialogisten taitojen kehittämiseen ja käyttämiseen. Taidot hyödyntävät opiskelijoita myös myöhemmässä elämässä.

Opetuksen tavoitteet

Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- saa tukea ja perusteita identiteettinsä ja elämänkatsomuksensa rakentamiseen
- hallitsee keskustelu- ja vuorovaikutustaitoja ja osaa soveltaa niitä sellaisten kysymysten käsittelyyn, joissa pyritään yhteisen kestävän toimintalinjan löytämiseen erilaisista näkemyksistä huolimatta
- laajentaa ja syventää katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään
- kehittää arvostelu-, harkinta- ja toimintakykyään oppimalla reflektoimaan omaa ja muiden ajattelua ja toimintaa
- kunnioittaa ja osaa perustella periaatteita ja käytäntöjä, jotka edistävät ihmisoikeuksia, kulttuurien välistä myönteistä kohtaamista, yhteiskunnallista ja globaalia oikeudenmukaisuutta sekä kestävän tulevaisuuden rakentamista.

Arviointi

Elämänkatsomustiedossa arvioidaan sekä opiskelijan kykyä tarkastella ja ilmaista katsomuksellisia aiheita monipuolisesti ja taitavasti että hänen laaja-alaista katsomuksellista ymmärrystään. Katsomukselliset kysymykset ovat usein henkilökohtaisia, mutta niiden pohdiskelun perustana ovat ajattelun tiedolliset hyveet: kriittisyys, johdonmukaisuus, ristiriidattomuus ja systemaattisuus. Katsomusten, arvostusten ja uskomusten arviointi- ja ilmaisutavoissa arvostetaan eri näkökulmien ja vaihtoehtoisten katsomustapojen huomioimista pelkkien mielipiteiden esittämistä monipuolisemmin.

Arviointi tukee ja kehittää opiskelijan kykyä arvioida oman elämänkatsomuksensa ja identiteettinsä rakentumista sekä rohkaisee opiskelijaa oman opiskelunsa suunnitteluun ja kehittämiseen. Elämänkatsomustiedossa korostuvat erilaiset katsomukselliseen yleissivistykseen ja vuorovaikutukseen liittyvät taidot, ja kurssien arvioinnissa ne otetaan monipuolisesti huomioon.

Seudullinen opetussuunnitelma: arviointi

Opetuksessa annetaan opiskelijalle monipuolisia mahdollisuuksia kurssin aikana osoittaa kriittistä, johdonmukaista, systemaattista ja kypsää ajattelua. Esimerkiksi oppimispäiväkirja ja sen eri sovellukset, esitelmät, tutkivan oppimisen tuotokset, väittelyt sekä dialogit mahdollistavat tämän. Vertaisarvioinnin eri tavat ja oman oppimisen arviointi kehittävät oppilaan itseohjautuvuutta ja kriittisyyttä arviointia kohtaan.

Pakolliset kurssit

1. Maailmankatsomus ja kriittinen ajattelu (ET1)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää ja osaa soveltaa maailmankatsomuksellisia käsitteitä ja hahmottaa niiden välisiä yhteyksiä sekä osaa eritellä erilaisten maailmankatsomusten piirteitä

ja lähtökohtia
- ymmärtää, miten yksilölliset ja yhteiskunnalliset tekijät vaikuttavat maailmankatsomuksen muotoutumiseen, ja osaa eritellä oman katsomuksensa ja siihen liittyvien uskomusten muotoutumista
- osaa tarkastella kriittisesti niin omia kuin muiden uskomuksia sekä erilaisten medioiden tarjoamaa informaatiota
- osaa hyödyntää eri oppiaineissa oppimaansa elämänkatsomuksensa muodostamisessa ja erottaa tieteellisen, ei-tieteellisen ja epätieteellisen maailmankuvan.

Keskeiset sisällöt
- maailmankatsomuksen, maailmankuvan ja elämänkatsomuksen käsitteet sekä niiden keskinäinen suhde ja asema omassa elämänkatsomuksessa
- erilaisia maailmankatsomuksia – esimerkiksi sekulaareja, uskonnollisia, poliittisia ja elämäntapaan liittyviä – sekä niiden piirteiden ja perusoletusten tutkimista eri tieteiden tarjoamin välinein
- tyypillisiin informaation käsittelyyn ja ympäröivän todellisuuden jäsentämiseen liittyvien kognitiivisten vääristymien tarkastelu sekä omassa että muiden ajattelussa
- koulun, median, politiikan, tieteen, taiteen, viihdeteollisuuden sekä uskonnollisten ja kulttuuristen yhteisöjen vaikutus maailmankuviin ja -katsomuksiin sekä omaan elämänkatsomukseen
- median ja muiden informaation lähteiden toimintalogiikka sekä niihin kohdistuva kriittinen katsomuksellinen ajattelu sekä katsomuksellisen argumentaation erittely erilaisista näkökulmista

2. Ihminen, identiteetti ja hyvä elämä (ET2)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- tuntee erilaisia ihmiskäsityksiä ja osaa eritellä ja arvioida, miten erilaiset ihmiskäsitykset ja -ihanteet johtavat erilaisiin ja joskus keskenään ristiriitaisiin vastauksiin ihmiselämän keskeisistä kysymyksistä
- osaa pohtia oman identiteettinsä osatekijöitä sekä soveltaa erilaisia ihmiskuvallisia ja katsomuksellisia vaihtoehtoja keskeisiin omaa hyvää elämäänsä koskeviin kysymyksiin
- ymmärtää ihmisarvon perustavan eettisen merkityksen, tuntee keskeisimmät ilmisoikeusasiakirjat ja osaa soveltaa ihmisoikeusajattelua erilaisissa yhteyksissä, kuten uskonnon- ja sanavapautta koskevissa kysymyksissä
- tutustuu erilaisiin käsityksiin hyvästä elämästä ja osaa eritellä ja arvioida niiden taustalla olevia maailmankatsomuksellisia perusteita
- kehittää taitojaan ilmaista identiteettiään ja elämänkatsomustaan sekä niihin liittyviä näkemyksiään ja tuntemuksiaan toisia ja yhdenvertaisuutta kunnioittaen, johdonmukaisesti ja luovasti.

Keskeiset sisällöt
- luonnon- ja ihmistieteellisiä, sekulaareja ja uskonnollisia, filosofisia ja populaarikulttuuriin kuuluvia ihmiskäsityksiä ja -ihanteita
- ihmisen olemassaolon peruskysymyksiä: ihmissuhteet, sukupuolisuus ja seksuaalisuus; opiskelu ja työ, vanheneminen ja kuolema

- identiteetti, elämänvalinnat ja elämänhallinnan keinot: yksilön mahdollisuudet vaikuttaa omaan elämäänsä, perimän ja ympäristön merkitys
- ihmisarvo, ihmisen arvokkuus ja ihmisoikeudet, ihmisoikeusasiakirjoja: YK:n yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistus, Lapsen oikeuksien sopimus sekä Euroopan ihmisoikeussopimus
- erilaisia käsityksiä hyvästä elämästä sekä toisten ihmisten, eläinten ja ympäristön asemasta siinä

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Yksilö ja yhteisö (ET3)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- hahmottaa yhteisöllisyyden merkityksen ihmisyydelle ja omalle yksilölliselle identiteetilleen ja saa välineitä myönteisen yhteisöllisyyden hyödyntämiseen oman identiteettinsä rakentamisessa
- ymmärtää, että sosiaalisia ilmiöitä sekä yhteiskunnallisia rakenteita ja muutoksia voidaan tarkastella tieteellisesti ja että näillä on suuri merkitys yksilön elämänvalinnoille
- osaa jäsentää omaa asemaansa yksilönä yhteisöissä, kansalaisena valtiossa ja toimijana talousjärjestelmässä sekä arvioida yksilön vaikutusmahdollisuuksia ja vastuuta eri alueilla ja kasvattaa valmiuttaan rakentavaan yhteiskunnalliseen osallistumiseen
- ymmärtää ja osaa perustella ihmisoikeuksien, uskonnon- ja omantunnon vapauden, yhdenvertaisuuden, demokratian, rauhan, yhteiskunnallisen ja globaalin oikeudenmukaisuuden sekä kestävän tulevaisuuden rakentamisen lähtökohtia ja periaatteita
- osaa tarkastella kriittisesti yhteiskuntaa ja sen rakenteita sekä kasvattaa yhteiskunnallista kuvittelukykyään ja aktiivisuuttaan siten, että hahmottaa tulevaisuuden mahdollisuuksina ja vaihtoehtoisina tapahtumakulkuina, joihin pystyy myös omalla toiminnallaan vaikuttamaan.

Keskeiset sisällöt
- ihminen sosiaalisena olentona, yksilöiden vuorovaikutus ja yhteisöllisyys: yksityinen ja julkinen, tunnustussuhteet ja merkitykselliset toiset, roolit ja yhteisölliset normit
- yhteiskuntatutkimuksen perusteita, kuten sosiaaliset tosiasiat, yhteiskunnalliset rakenteet ja modernin länsimaisen yhteiskunnan erityispiirteet sekä näiden vaikutus yksilön elämään
- taloudellisen ja poliittisen vallan suhde nyky-Suomessa sekä globaalissa markkinataloudessa, yksilön kuluttajana ja kansalaisena tekemien valintojen vaikutukset yhteiskunnan eri tasoilla
- ihmisoikeudet, uskonnon- ja omantunnon vapaus, globaali oikeudenmukaisuus ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen moraalisina ja poliittisina vaatimuksina sekä näitä vaatimuksia vastustavat näkemykset ja toimet mukaan lukien ihmisoikeusloukkaukset sekä holokausti
- yhteiskunnalliset utopiat ja dystopiat sekä niiden kriittinen potentiaali: ihanteet ja kauhukuvat nykyisyyden suurennuslaseina ja toiminnan motivoijina

4. Kulttuurit katsomuksen muovaajina (ET4)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kulttuurin merkityksen ihmisyydelle ja omalle elämänkatsomukselleen sekä saa välineitä myönteisen kulttuurisen identiteetin rakentamisessa
- osaa käyttää kulttuurintutkimuksen käsitteistöä ja muodostaa kulttuureja koskeviin kysymyksiin oman perustellun kantansa sekä tunnistaa vihapuheen ja erottaa sen sanavapauden vastuullisesta käytöstä
- hahmottaa suomalaisuuden historiallisesti rakentuvana ja muuttuvana jatkumona, johon kuuluvat niin ulkoiset vaikutteet kuin sisäinen moninaisuus sekä vähemmistökulttuurit
- ymmärtää, että kulttuurit ovat vuorovaikutuksessa keskenään eikä mikään kulttuuri ole kehittynyt ilman ulkoisia vaikutteita kulttuurin ydinpiirteisiin, kuten elämäntapoihin, kieleen, teknologiaan ja uskomuksiin
- osaa hahmottaa erilaiset elämänkatsomukselliset ratkaisut ja identiteettivalinnat sekä maailman kulttuurisen moninaisuuden rikkautena ja perustella niiden yhdenvertaisen kohtelun.

Keskeiset sisällöt

- kulttuurin käsite ja merkitys sekä sen erilaiset luokittelut ja käyttötavat, kulttuuri merkityksiin perustuvana inhimillisenä toimintana, erilaisia teorioita kulttuurien kehityksestä ja suhteesta toisiinsa
- kulttuuriperintö: tapakulttuurin monet muodot, kulttuurinen itseilmaisu, kulttuurin vaikutus yksilön maailmankuvaan ja elämänkatsomukseen, Unescon maailmanperintöohjelma
- suomalaisen kulttuurin ja identiteetin historiallinen rakentuminen, suomalaisuuden monimuotoisuus ja suomalaiset vähemmistökulttuurit
- kulttuurien ja sivilisaatioiden vuorovaikutus sekä monokulttuurisuuden mahdottomuus: monikulttuurisuus ja globaali kulttuuri sekä niiden erilaiset katsomukselliset ja yhteiskunnalliset vaikutukset
- etnosentrisyyden ja rasismin sekä keskinäisen kunnioituksen ja yhdenvertaisuuden historiaa ja nykypäivää eri kulttuureissa

5. Katsomusten maailma (ET5)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kykyään lukea, tulkita ja ymmärtää erilaisia uskonnollisia ja uskonnottomia maailmankatsomuksia ja verrata niiden lähtökohtia ja elämäntapaa omaan elämänkatsomukseensa
- ymmärtää, että maailmankatsomukset, uskonto ja uskonnollisuus ovat historiallisesti rakentuneita, erittäin monimuotoisia ja muuttuvia ilmiöitä, joilla on merkittävä kulttuurinen ja yhteiskunnallinen merkitys
- tutustuu uskontojen, uskonnollisuuden ja uskonnottomuuden tieteelliseen tutkimukseen, määrittelyyn ja selittämiseen hahmottaen sen lähtökohtia ja tavoitteenasetteluja
- hallitsee käsitteitä, tietoa ja taitoja, joiden avulla hän osaa pohtia ja analysoida

maailmankatsomuksellisiin järjestelmiin, kuten sekulaariin humanismiin ja uskontoihin, liittyviä kysymyksiä sekä muodostaa niihin oman perustellun kantansa
- perehtyy uskontokritiikin keskeisiin argumentteihin, tutustuu humanismin ja vapaa-ajattelun historiaan
- perehtyy Lähi-idän uskontoihin sekä joihinkin muihin uskontoihin ja maailmankatsomuksellisiin järjestelmiin hahmottaen niiden keskeisiä piirteitä, sisäistä monimuotoisuutta sekä vaikutusta kulttuuriin ja yhteiskuntaan erityisesti suomalaisesta näkökulmasta.

Keskeiset sisällöt
- katsomuksen ja uskonnon sekä uskonnollisuuden ja uskonnottomuuden tutkiminen, määritteleminen ja selittäminen, käsityksiä uskontojen alkuperästä
- uskonnollisten ilmiöiden tulkinnassa käytettyjä käsitteitä, kuten myytti, pyhä, riitti, symboli ja teismi
- uskontokritiikki, ateismi, agnostismi ja sekulaarin humanismin maailmankatsomukselliset perusteet
- kristinuskon, islamin ja juutalaisuuden sekä joidenkin muiden uskontojen ja maailmankatsomuksellisten järjestelmien historiallinen ja maantieteellinen levinneisyys ja jakautuminen, pyhät kirjat, oppi, elämäntapa ja suhde yhteiskuntaan
- tämän päivän merkittävien maailmankatsomuksellisten järjestelmien, kuten sekulaarin humanismin ja suurten uskontojen, suhde yhteiskuntaan, tapakulttuuriin, moraaliin, politiikkaan ja tieteeseen; liberaali ja fundamentalistinen uskonnollisuus, sekularisaatio ja uskonnottomuus

6. Teknologia, maailmankatsomukset ja ihmiskunnan tulevaisuus (ET6)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- tunnistaa nykyaikaisten maailmankatsomusten kannalta historiallisesti, kulttuurisesti ja katsomuksellisesti merkittäviä historiallisia käänteitä ihmiskunnan tavassa elää
- ymmärtää kulttuurien ja yhteiskuntamuotojen kontingentin ja rakentuneen luonteen
- osaa arvioida evoluution, abstraktien eettisten järjestelmien, valistuksen ja tieteellis-teknologisen vallankumouksen merkitystä nykyaikaisille maailmankatsomuksille ja oman elämänkatsomuksensa rakentumiselle
- hahmottaa erilaisia suhtautumistapoja teknologiaan ja sen kehitykseen sekä ymmärtää teknologian ja teknisen muutoksen yhteydet ympäristössä, yhteiskunnassa ja kulttuurissa tapahtuviin muutoksiin
- osaa arvioida teknologian ja teknisen muutoksen roolia kestävän tulevaisuuden rakentamisen osana sekä pystyy osallistumaan ihmiskunnan ja maapallon tulevaisuutta koskevaan keskusteluun.

Keskeiset sisällöt
- ihmislajin evoluutio ja kulttuurievoluutio: kielen rooli inhimillisten kulttuurien ja innovatiivisuuden synnyssä
- suurten filosofioiden ja maailmankatsomuksellisten järjestelmien ja uskontojen eettisten ja aatteellisten perustojen kehittyminen abstrakteiksi ja yleisinhimillisiksi
- ihmiskunnan suuret maailmankuvalliset, -katsomukselliset ja teknologiset

murrokset sekä niiden vaikutukset ihmisten käsitykseen maailmasta ja itsestään: ihminen ympäristönsä ja itsensä muokkaajana
- Prometheus-myytistä tekno-utopioihin ja -dystopioihin, ihmisen suhde valistuksen ideaaleihin ja teknologiseen kehitykseen
- tulevaisuuden tutkimus, tekoäly, humanismi, transhumanismi ja niiden kritiikit tieteen uusimpien tulosten valossa

Seudullinen opetussuunnitelma

ET1 Maailmankatsomus ja kriittinen ajattelu

Kurssilla kartoitetaan maailmankatsomuksen, elämänkatsomuksen ja maailmankuvan käsitteet sekä niiden keskinäiset suhteet. Tutustutaan uskonnollisiin ja ei-uskonnollisiin maailmankatsomuksiin ja maailmankuviin sekä elämäntapoihin. Pohditaan, miten maailmankuviin pyritään vaikuttamaan esimerkiksi koulun, median, taiteen, tieteen ja uskontojen kautta. Kurssilla kartoitetaan ihmisten ajattelua sekä ajattelun vääristymiä, jotka vaikuttavat maailmankuvaan ja saattavat johtaa kritiikittömään päättelyyn.

ET2 Ihminen, identiteetti ja hyvä elämä

Kurssilla tarkastellaan omia ja muiden ihmisten käsityksiä ihmisestä ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Hahmotetaan oman identiteetin osatekijöitä sekä pohditaan niiden merkitystä itselle. Kurssin aikana kehitetään elämänkatsomuksen ja identiteetin ilmaisemista muita kunnioittaen. Pohditaan omia käsityksiä hyvästä elämästä, ihmisoikeuksien sitovuudesta ja merkityksestä.

Valtakunnalliset syventävät

ET3 Yksilö ja yhteisö

Kurssilla tarkastellaan ihmistä sosiaalisena toimijana. Käsitellään poliittisen ja taloudellisen vallan muotoja, länsimaisen yhteiskunnan erityispiirteitä ja niiden merkitystä yksilölle. Perehdytään syvällisesti ihmisoikeuksiin, ihmisoikeusloukkauksiin, globaaliin oikeudenmukaisuuteen ja kestävään kehitykseen.

ET4 Kulttuurit katsomuksen muovaajana

Kurssilla tutustutaan kulttuurien kehitykseen ja kulttuuriseen vuorovaikutukseen. Pohditaan kulttuuriperintöä ja kulttuurin vaikutusta identiteetille ja maailmankatsomukselle. Syvennytään suomalaisen kulttuurin monimuotoisuuteen ja vähemmistökulttuureihin sekä tarkastellaan rasismia ja siihen liittyviä ilmiöitä.

ET5 Katsomusten maailma

Kurssilla perehdytään maailmanuskontojen sekä erilaisten uskonnottomien katsomusten syntyyn ja historiaan. Opitaan ymmärtämään maailmassa vaikuttavien erilaisten uskonnollisten ja sekulaarien maailmankatsomusten vaikutusta yhteiskuntaan. Kurssilla tutustutaan maailmankatsomuksiin, joista ihmiset ammentavat elämälleen sisältöä ja merkitystä.

ET6 Teknologia, maailmankatsomukset ja ihmiskunnan tulevaisuus

Kurssilla tutustutaan ihmiskunnan kehitystä selittäviin tekijöihin ja sen vaikutuksiin. Pohditaan tieteen ja teknologian roolia nyky-yhteiskunnan rakentajana ja tulevaisuuden mahdollistajana. Perehdytään erilaisiin utopioihin ja dystopioihin sekä tulevaisuuden tutkimukseen. Opitaan arvioimaan oman toiminnan merkitystä tulevaisuudelle.

5.17 Terveystieto

Terveystieto on monitieteiseen tietoperustaan nojautuva oppiaine, jonka tarkoituksena on edistää terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta tukevaa osaamista. Lähtökohtana on elämän kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien mukainen arvokas elämä. Terveys ymmärretään fyysisenä, psyykkisenä ja sosiaalisena hyvinvointina sekä toiminta- ja työkykynä. Terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä ilmiöitä tarkastellaan terveysosaamisen eri osa-alueiden kautta. Näitä ovat terveyteen liittyvät tiedot, taidot, itsetuntemus, kriittinen ajattelu sekä eettinen vastuullisuus.

Lukion terveystiedon opetuksessa terveyttä ja sairauksia sekä terveyden edistämistä ja sairauksien ehkäisyä ja hoitoa tarkastellaan tutkimus- ja kokemustiedon avulla sekä yksilön, perheen, yhteisön että yhteiskunnan ja globaalista näkökulmasta. Terveysosaamiseen sisältyy terveyteen ja sairauteen liittyvän sisältötiedon ja toiminnallisten taitojen ohella terveystiedon hankinta, kriittinen arviointi, tulkinta ja soveltaminen sekä ymmärrys ympäristön ja perimän vaikutuksista terveyteen. Osaamiseen kuuluu myös terveyteen liittyvien arvojen pohdinta ja näkemys eri terveyskulttuureista ja terveyden ja sairauksien historiasta kansainvälistyvässä maailmassa.

Terveystiedon opetuksessa tehdään yhteistyötä muiden oppiaineiden kanssa sekä tuetaan opiskelijoiden osallisuutta ja terveysosaamisen hyödyntämistä yhteisöllisen opiskeluhuollon kehittämisessä.

Seudullinen opetussuunnitelma: opetuksen yleiset tavoitteet
Terveystiedossa käsitellään kaikkia aihekokonaisuuksia monipuolisesti ja kriittisesti tarkastellen. Erityisesti aihekokonaisuuksista korostuvat hyvinvointi ja turvallisuus sekä aktiivinen kansalaisuus. Opinnoissa painottuvat opiskelijoiden oma ajattelu, kriittinen terveysilmiöiden tarkastelu ja perusteluiden muodostaminen terveystietämykseen pohjautuen. Asioita tarkastellaan yksilön, yhteisön, yhteiskunnan ja globaalin hyvinvoinnin näkökulmasta.

Seudullinen opetussuunnitelma: opiskeluympäristö ja -menetelmät
Terveystiedossa käytetään opiskelijoita aktivoivia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä opiskelumenetelmiä. Terveyteen liittyviä ilmiöitä pohditaan itsenäisesti, pareittain ja ryhmissä hyödyntäen tutkivaa ja ongelmaperusteista oppimista. Ilmiöpohjaista oppimista hyödynnetään oppiainerajat ylittävän osaamisen edistämiseen. Terveystiedon opetukseen soveltuu opetuksen vieminen koulun ulkopuolisiin oppimisympäristöihin.
Terveystiedon opetuksessa voidaan käyttää sähköisiä oppimisympäristöjä ja materiaaleja. Kurssien toteutuksessa voidaan tehdä seudullista opettajayhteistyötä sähköisiä oppimisympäristöjä käyttäen. Lisäksi kursseilla on mahdollista hyödyntää seudullista asiantuntijaverkostoa ja monimuoto-opetusta. Opiskelijoiden työelämätaitoja voidaan edistää kannustamalla vastuunottamiseen omasta opiskelustaan ja toimimaan erilaisten ihmisten kanssa.

Terveystiedon opiskelussa voidaan tehdä yhteistyötä eri tahojen kanssa esim. Korkeakoulut, kolmannen sektorin toimijat, TAYS.

Kurssien itsenäisestä suorittamisesta sovitaan koulukohtaisesti.

Opetuksen tavoitteet

Terveystiedon opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tarkastella ja perustella terveyteen ja sairauteen liittyviä ilmiöitä moniulotteisina kokonaisuuksina yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan sekä globaalista näkökulmista
- ymmärtää tieteellisen tiedon ja kokemustiedon merkityksen eron terveyden ja sairauden riskien, syiden, vaikutusmekanismien ja seurausten selittämisessä
- osaa edistää omaa ja ympäristönsä terveyttä ja turvallisuutta, ymmärtää yleisimpien sairauksien ehkäisyn ja hoidon periaatteita sekä itsehoitoon ja mielenterveyden suojaamiseen liittyviä toimintatapoja
- perehtyy terveyttä koskevan tiedon hankintamenetelmiin, käyttää terveystiedon käsitteitä asianmukaisesti ja osaa kriittisesti arvioida ja tulkita terveyttä ja sairauksia koskevaa tietoa, terveysviestintää ja sekä erilaisia terveyskulttuureihin liittyviä ilmiöitä
- pohtii terveyteen liittyviä eettisiä kysymyksiä ja osaa perustella niihin liittyvä näkemyksiään
- ymmärtää yhteiskunnan olosuhteiden ja terveys- ja muiden yhteiskuntapoliittisten päätösten vaikutuksia kansanterveyteen, väestöryhmien välisiin eroihin, terveydenhuollon rakenteisiin ja ihmisten terveyskäyttäytymiseen.

Arviointi

Arviointi kohdistuu terveystiedon tavoitteiden saavuttamiseen terveysosaamisen eri osa-alueilla kurssikohtaisia tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä painottaen. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota terveyttä ja sairautta koskevan tiedon ja syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämiseen sekä siihen, miten opiskelija osaa soveltaa, analysoida, arvioida ja yhdistää erilaisiin lähteisiin perustuvaa tietoa. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan toiminnallisten taitojen kehittyminen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute tukevat opiskelijaa kehittämään terveyttä ja sairautta koskevaa eettisestä arvopohdintaa ja taitoja perustella terveysvalintoja sekä arvioida yhteisössä tehtyjä terveyttä ja sairautta koskevia ratkaisuja. Kurssin arvosana perustuu jatkuvaan ja monipuoliseen näyttöön terveysosaamisen eri osa-alueilla. Arviointi ei kohdistu opiskelijan arvoihin, asenteisiin, terveyskäyttäytymiseen tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin.

Seudullinen opetussuunnitelma: arviointi

Kurssien arviointi perustuu jatkuvaan ja monipuoliseen osaamisen näyttöön sekä opiskelijan kykyyn soveltaa opittuja tietoja ja taitoja käytännössä. Tällaisia ovat esimerkiksi ajankohtaisen tiedon soveltaminen, medialukutaito, terveyskäsitteiden ja asiakokonaisuuksien hallinta.

Terveystiedon arvioinnissa käytetään monipuolisesti eri arviointimenetelmiä mahdollisuuksien mukaan: yksilö- ja ryhmätehtäviä, esitelmiä, pienimuotoisia kartoituksia ja tutkimuksia, portfolioita, toiminnallisia tehtäviä, itse- ja vertaisarviointia sekä kurssikokeita. Arvioinnin tulee olla rakentavaa.

Pakollinen kurssi

1. Terveyden perusteet (TE1)

Pakollisella kurssilla syvennetään perusopetuksen aikana opittua terveysosaamista ja ymmärrystä terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä. Lisäksi opitaan tunnistamaan ja arvioimaan terveyden edellytysten toteutumista omassa elämässä, lähiyhteisöissä ja ympäristöissä sekä yhteiskunnallisessa päätöksenteossa. Keskeistä on myös itsehoitovalmiuksien ja arjen terveysosaamisen kehittäminen, mielenterveyden suojaaminen sekä ajankohtaisten ja opiskelijoiden esille nostamien asioiden käsittely.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää arjen terveysosaamistaan, ymmärtää fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen työ- ja toimintakykyyn vaikuttavia tekijöitä ja osaa arvioida niiden toteutumista ja merkitystä omassa elämäntavassaan ja ympäristössään
- osaa hankkia, käyttää ja arvioida terveyttä ja sairauksia koskevaa tietoa sekä pohtia terveyskulttuuriin, mediaan ja teknologiseen kehitykseen liittyviä ilmiöitä eettisestä ja terveysnäkökulmasta
- tunnistaa ja ymmärtää terveyttä ja sairauksia sekä terveystottumuksia selittäviä teorioita, malleja ja ilmiöitä tutkimus- ja kokemustiedon näkökulmasta
- soveltaa itsehoitoon liittyviä toimintamalleja ja toimintatapoja
- tietää kansantautien ja yleisimpien tartuntatautien merkityksen yksilön ja yhteiskunnan näkökulmasta ja pohtii niiden ehkäisyyn liittyviä ratkaisuja sekä terveyserojen syntyyn vaikuttavia tekijöitä yhteiskunnassa.

Keskeiset sisällöt

- fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen toiminta-, opiskelu- ja työkyky: terveyttä edistävä liikunta ja ravinto, painonhallinta, uni ja lepo, seksuaaliterveys, opiskeluhyvinvointi
- omasta terveydestä huolehtiminen ja muut itsehoitovalmiudet sekä hätäensiapu
- riippuvuuden eri muodot, tupakka, alkoholi ja huumeet, peli- ja nettiriippuvuus
- kansantaudit ja keskeiset tartuntataudit
- terveyttä, terveystottumuksia ja -ongelmia selittäviä keskeisiä biologisia, psykologisia ja kulttuurisia ilmiöitä, teorioita ja malleja

Valtakunnalliset syventävät kurssit

2. Ihminen, ympäristö ja terveys (TE2)

Kurssilla tarkastellaan terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta voimavarana ja perehdytään sosiaaliseen kestävyyteen osana kestävän tulevaisuuden tavoitteita. Keskeistä on myös tarkastella perimän ja ympäristöön liittyvien tekijöiden yhteyksiä ja vaikutuksia terveyteen ja toimintakykyyn.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa ja arvioi perimän ja ympäristöön liittyvien tekijöiden, kuten psykososiaalisen, rakennetun ja luonnonympäristön, yhteyksiä ja vaikutuksia terveyteen ja toimintakykyyn
- tunnistaa elämänkulkuun ja kehitykseen liittyviä tapahtumia ja osaa esitellä erilaisia toimintatapoja ja selviytymisen keinoja
- osaa soveltaa terveysosaamistaan terveyttä, sairautta ja turvallisuutta koskevissa kysymyksissä ja niihin liittyvien arvojen pohdinnassa
- osaa arvioida sosiaalisen tuen ja vuorovaikutuksen merkitystä terveydelle, esitellä mielenterveyteen vaikuttavia keskeisiä tekijöitä ja mekanismeja sekä esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja kriisien käsittelyyn
- osaa tulkita ja arvioida kriittisesti terveysviestintään liittyviä ilmiöitä
- osaa perustella ja arvioida elämäntapaan, kulttuuriin ja ympäristöön liittyvien valintojen merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille
- osaa analysoida turvallisuuteen ja väkivallan ehkäisyyn liittyviä tekijöitä ja ymmärtää henkilökohtaisten rajojen kunnioittamisen ja suojelemisen merkityksen erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, yhteisöissä ja ympäristöissä.

Keskeiset sisällöt

- perimän, luonnonympäristöjen ja rakennetun ympäristön sekä psykososiaalisen ympäristön ja yhteisöjen terveysvaikutukset
- terveys ja elämänkulku, kuolema osana elämänkulkua
- ihmissuhteet ja sosiaalinen tuki
- seksuaalisuus ja seksuaalioikeudet sekä seksuaali- ja lisääntymisterveys
- mielenterveyttä suojaavat ja kuormittavat tekijät
- erilaiset kriisit ja niiden kohtaaminen
- työhyvinvointi ja ergonomia
- turvallisuus ja väkivallan ehkäisy
- media- ja kulttuuriympäristön ja terveysviestinnän merkitys ja kriittinen tulkinta

3. Terveyttä tutkimassa (TE3)

Kurssilla luodaan kokonaiskuvaa terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn historiallisista kehityslinjoista ja tulevaisuuden haasteista pääpiirteissään. Kurssilla vahvistetaan opiskelijan valmiuksia hankkia ja arvioida terveyteen liittyvää tutkimus- ja arkitietoa ja soveltaa terveysosaamistaan aktiivisena kansalaisena. Kurssilla perehdytään terveyteen vaikuttavien tekijöiden kriittiseen arviointiin ja pohditaan tutkimuksen ja päätöksenteon mahdollisuuksia terveyden edistämisessä lähiyhteisöissä, yhteiskunnassa ja globaalisti.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa kuvata ja analysoida yhteiskunnallisten olosuhteiden, terveys- ja muun yhteiskuntapolitiikan, teknologian ja terveyspalvelujen muutoksia, kehitystä sekä yhteyksiä väestön terveyteen
- osaa arvioida terveyteen ja terveyden eriarvoisuuteen vaikuttavia tekijöitä Suomessa ja globaalisti sekä osaa kuvata terveyserojen kaventamiseen vaikuttavia tekijöitä
- osaa hankkia ja arvioida terveyteen liittyvää tutkimus- ja arkitietoa ja suunnitella pienimuotoisia terveystutkimuksia tai toimintakyvyn mittauksia
- perehtyy tieteellisen tutkimuksen mahdollisuuksiin terveyden edistämisessä sekä sairauksien ehkäisyssä ja hoidossa
- osaa pohtia terveyteen ja sairauteen liittyviä eettisiä kysymyksiä
- tunnistaa keskeisiä globaaleja terveyskysymyksiä ja niiden parissa toimivien järjestöjen roolia ja tehtäviä terveyden edistämisessä.

Keskeiset sisällöt

- yhteiskunnallisten olosuhteiden, terveys- ja muun yhteiskuntapolitiikan, tieteellisen tutkimuksen, terveyskäsitysten ja teknologian kehitys, muutos ja yhteydet väestön terveyteen
- terveys- ja sosiaalipalvelujen kehitys, muutos ja yhteydet väestön terveyteen sekä keskeiset terveys- ja sosiaalipalvelujen toimijat
- terveyserot ja niihin vaikuttavat tekijät Suomessa ja maailmalla, terveyserojen kaventaminen
- terveyden ja terveyskäyttäytymisen tutkiminen
- keskeiset terveyteen ja sairauteen liittyvät eettiset ja oikeudelliset kysymykset, potilaan oikeudet
- globaalit terveyskysymykset ja niihin vaikuttaminen

Seudullinen opetussuunnitelma

TE1 Terveyden perusteet

Kurssin tavoitteena on ymmärtää terveyteen, sairauksiin ja terveyskäyttäytymiseen ja sen muutoksiin liittyviä tekijöitä yksilön, yhteisön, yhteiskunnan ja globaalilla tasolla. Opiskelijaa tuetaan tunnistamaan ja ymmärtämään syvemmin terveyttä, sairauksia ja terveystottumuksia sekä niihin liittyviä malleja ja teorioita.

Valtakunnalliset syventävät

TE2 Ihminen, ympäristö ja terveys

Kurssin tavoitteena on ymmärtää perimään ja ympäristöön liittyvien tekijöiden yhteyksiä ja vaikutuksia terveyteen ja toimintakykyyn. Ympäristöä tarkastellaan laajasti mm. psykososiaalisen, rakennetun ja luonnonympäristön näkökulmista. Sosiaalisen kestävyyden

näkökulma korostuu kaikissa kurssin teemoissa. Sosiaalinen kestävyys tarkoittaa muun muassa oikeudenmukaisuutta, erilaisuuden hyväksymistä, tasa-arvon toteutumista ja turvallisuutta.

TE3 Terveyttä tutkimassa

Kurssilla perehdytään terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn historian kehityslinjoihin, terveyden tutkimiseen, kriittiseen lukutaitoon ja terveysosaamisen soveltamiseen. Terveysosaamista tarkastellaan aktiivisen kansalaisen näkökulmasta lähiympäristöissä ja yhteiskunnassa sekä miten terveyden edistämistä ja sairauksien ehkäisyä on pyritty maailmanlaajuisesti kehittämään.

4. Terve elämä (TE4)

Kurssilla tutustutaan terveystiedon aihepiireihin käytännönläheisesti itse tekemällä, kokeilemalla ja tietoa tuottamalla. Vierailujen avulla tutustutaan lähialueen palveluntarjoajien ja järjestöjen toimintaan.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- hallitsee laajempia aihekokonaisuuksia ja asiayhteyksiä
- soveltaa aiemmin oppimaansa teoriaa käytäntöön
- saa omakohtaisia kokemuksia terveyden merkityksestä elämäänsä
- ymmärtää omien valintojen vaikutuksen omaan ja toisten terveyteen

Keskeiset sisällöt

- terveyttä heikentävät ja parantavat valinnat
- henkinen, fyysinen ja sosiaalinen terveys osana lukiolaisen elämää
- terveysjärjestöjen toiminta

5. Terveystiedon kertauskurssi (TE5)

Kertauskurssi on suunnattu abiturienteille ja valmistaa terveystiedon ylioppilaskokeeseen. Kurssilla opiskellaan opiskelu- ja vastaustekniikkaa sekä käydään läpi erilaisia ylioppilaskokeen tehtävätyyppejä. Lisäksi yhdistellään eri kurssien aihepiirejä ja opiskellaan yhdistelemään arkitietoa omaan teoriapohjaan.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- parantaa opiskelu- ja vastaustekniikkaansa
- oppii soveltamaan teoriatasolla jo hallitsemaansa tietoa

- hahmottaa terveystiedon aihealueet isompina kokonaisuuksina
- pääsee tavoittelemaansa arvosanaan ylioppilaskirjoituksissa

Keskeiset sisällöt

- ylioppilaskokeen tehtävätyypit
- hyvän vastauksen piirteet
- opiskelu- ja vastaustekniikka
- valtakunnallisten kurssien aihepiirit

5.18 Liikunta

Liikunnanopetuksen tehtävänä on opettaa opiskelijalle sellaisia taitoja ja tietoja, joiden avulla hän pystyy ylläpitämään ja kehittämään fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyään sekä hyvinvointiaan. Liikunnanopetuksella tuetaan opiskelijaa vastuulliseen omasta fyysisestä aktiivisuudesta ja toiminta- ja opiskelukyvystä huolehtimiseen sekä istuvan elämäntavan vähentämiseen. Opetuksessa korostetaan terveyttä ja hyvinvointia edistävän liikunnan merkitystä osana liikunnallista elämäntapaa. Liikunnassa opiskelija kokee iloa, onnistumista ja liikunnallista pätevyyttä sekä oppii keinoja oman jaksamisen ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Liikunnassa edistetään kaikkien opiskelijoiden tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta, osallisuutta, kestävää elämäntapaa, yhdessä toimimisen taitoja, toisten huomioon ottamista ja yhteisöllisyyttä.

Liikunnan tehtävää ja tavoitteita toteutetaan opettamalla kesä- ja talviliikuntaa sekä sisä- ja ulkoliikuntaa turvallisesti ottaen monipuolisesti huomioon opiskeluympäristöjen tarjoamat mahdollisuudet. Toimintakykyä koskevien sisältöjen osalta tehdään yhteistyötä terveystiedon kanssa. Opetuksessa ja ryhmiä muodostettaessa otetaan huomioon henkinen ja fyysinen turvallisuus. Opiskelijat osallistuvat toiminnan suunnitteluun ja ottavat vastuuta omasta ja ryhmän toiminnasta. Liikuntateknologian avulla voidaan tukea opetuksen tavoitteiden saavuttamista. Opetuksen eriyttämisessä otetaan huomioon opiskelijoiden yksilöllisiä lähtökohtia ja kehitystarpeita.

Seudullinen opetussuunnitelma: opetuksen yleiset tavoitteet ja aihekokonaisuudet

Lukion liikunnanopetuksen tavoitteena on luoda valmiuksia omatoimiseen liikunnan harrastamiseen ilon ja onnistumisen kokemusten kautta. Liikunnan kursseilla korostuu liikunnan merkityksen oivaltaminen ihmisen fyysiselle, psyykkiselle ja sosiaaliselle hyvinvoinnille.
Hyvinvointi ja turvallisuus ovat keskeisiä näkökulmia lukion liikunnanopetuksessa. Sääntöjen noudattamisella ja turvallisuusnäkökulmien huomioimisella edistetään turvallista liikuntaharjoittelua.
Liikunnanopetus tarjoaa runsaasti luonnollisia vuorovaikutustilanteita, joissa työelämässä vaadittavat sosiaaliset taidot harjaantuvat.

Seudullinen opetussuunnitelma: opiskeluympäristö ja -menetelmät

Liikunnanopetuksessa otetaan huomioon paikalliset olosuhteet ja hyödynnetään lähiliikuntapaikkoja, alueen muita liikuntapalveluita sekä muita oppimisympäristöjä mahdollisuuksien mukaan. Voidaan hyödyntää yhteistyötä seutukunnan lukioiden, urheiluseurojen ja muiden toimijoiden kanssa. Opetusryhmän koossa tulee huomioida turvallisuus ja oppilaitoksen liikuntatilat.
Liikunnan kursseissa työtapojen valinnalla tuetaan opiskelijan yksilöllisiä kehitystarpeita ja edistetään opiskelijoiden ongelmaratkaisukykyä, yhteisöllisyyttä, yhdessä toimimisen taitoja sekä oman edistymisen seurantaa. Työtapoina käytetään vaihtelevasti yksilö-, pari- ja ryhmätyöskentelyn eri muotoja. Opiskelijan oman fyysisen kunnon harjoittamiseen, seuraamiseen ja pitkäjänteiseen kehittämiseen sekä

omaehtoisen liikunnan harrastamisen motivointiin voidaan käyttää liikuntateknologiaa ja sähköisiä oppimisympäristöjä. Toiminnan suunnittelulla yhdessä opiskelijoiden kanssa edistetään opiskelijan osallisuutta.

Opetuksen tavoitteet

Oppiaineen opetuksen tavoitteena on fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn edistäminen. Opiskelija oppii liikkumaan aktiivisesti ja turvallisesti sekä pitämään huolta fyysisestä aktiivisuudestaan ja toimintakyvystään.

Fyysisen toimintakyvyn osalta tavoitteena on oppia soveltamaan liikunnallisia perustaitoja ja -tietoja erilaisissa liikuntatehtävissä, -muodoissa ja -lajeissa eri vuodenaikoina ja eri olosuhteissa. Opiskelija oppii arvioimaan ja sen pohjalta harjoittamaan fyysisiä ominaisuuksiaan (voima, kestävyys, liikkuvuus ja nopeus). Liikunnanopetuksen sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn tavoitteisiin kuuluvat parhaansa yrittäminen, aktiivinen työskenteleminen, pitkäjänteinen itsensä kehittäminen sekä toisia kunnioittava vuorovaikutus. Opiskelija ottaa vastuuta omasta ja yhteisestä toiminnasta, ottaa toiset huomioon sekä oppii auttamaan ja avustamaan muita liikuntatunneilla.

Arviointi

Liikunnan arvioinnin tehtävänä on antaa opiskelijalle palautetta opetuksen tavoitteiden saavuttamisesta, oppiaineen opiskelun etenemisestä ja edistää opiskelijan oppimista. Liikunnan arviointi koostuu sekä fyysisen toimintakyvyn että sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn opetuksen tavoitteiden saavuttamisesta. Fyysisten kunto-ominaisuuksien tasoa ei käytetä arvioinnin perusteena. Opetuksessa ja arvioinnissa tulee ottaa huomioon opiskelijan terveydentila ja erityistarpeet.

Seudullinen opetussuunnitelma: arviointi

Arviointi perustuu jatkuvaan ja monipuoliseen näyttöön kurssin tavoitteiden saavuttamisesta.
Arvioinnin kohteena ovat asennoituminen liikuntaan, työskentely ja aktiivisuus, kurssin aikainen oppimisprosessi ja omissa taidoissa kehittyminen. Ryhmässä toimimisen taidot, toisten huomioiminen ja vuorovaikutus sekä vastuu omasta että ryhmän toiminnasta ja turvallisuudesta ovat oleellinen osa arviointia. Arvioinnin tavoitteena on lisätä opiskelijan valmiuksia itsearviointiin. Arviointi rakentuu opettajan antamasta palautteesta ja opiskelijan itsearvioinnista. Palautteen tulee olla rakentavaa ja kannustavaa.

Pakolliset kurssit

Pakollisilla kursseilla syvennetään peruskoulussa opittuja liikuntataitoja ja -tietoja

sekä annetaan mahdollisuus tutustua monipuolisesti erilaisiin liikuntamuotoihin ja -lajeihin. Opetus tukee opiskelijoiden toimintakykyä ja kokonaisvaltaista hyvinvointia, kasvua osallisuuteen sekä kannustaa terveyttä edistävän liikunnan harrastamiseen ja liikkuvan elämäntavan omaksumiseen.

1. Energiaa liikunnasta (LI1)

Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää fyysisen aktiivisuuden ja toimintakyvyn terveyden ja hyvinvoinnin perusedellytyksenä. Opiskelija harjaantuu liikuntataidoissaan ja kehollisessa ilmaisussaan sekä saa tietoja ja kokemuksia fyysisten ominaisuuksien harjoittamisesta monipuolisesti. Opiskelija saa kokemuksia yhdessä liikkumisesta reilun pelin hengessä. Opiskelijan koettu liikunnallinen pätevyys vahvistuu uuden oppimisen, liikunnan tuoman ilon ja virkistyksen myötä.

Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat liikunnallisten perustaitojen soveltaminen ja fyysisten ominaisuuksien harjoittaminen eri liikuntatehtävissä, -muodoissa ja -lajeissa opiskeluympäristön mahdollisuuksia monipuolisesti käyttäen.

2. Aktiivinen elämäntapa (LI2)

Tavoitteena on opettaa ja kannustaa opiskelijaa liikunnallisen elämäntavan omaksumiseen sekä riittävän päivittäisen fyysisen aktiivisuuden saavuttamiseen. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään, että liikuntaharrastusten lisäksi toimintakykyä, terveyttä ja hyvinvointia tukeva fyysinen aktiivisuus muodostuu arjen valinnoista ja pitkäkestoisen istumisen välttämisestä.

Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat fyysisten ominaisuuksien arviointi, hengitys- ja verenkiertoelimistöä kuormittava liikunta, lihaskuntoharjoittelu ja kehonhuolto. Opiskelijat ohjataan havainnoimaan arkisia toimintatapojaan ja valintojaan fyysisen aktiivisuuden ja terveyden näkökulmista. Opiskelijat saavat ohjausta ja palautetta liikunnallisen elämäntavan ja fyysisesti aktiivisen arjen toteuttamiseen.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

Kurssien tavoitteena on kokonaisvaltaista hyvinvointia ja terveyttä edistävän liikunnan harjoittaminen, vastuu omasta ja yhteisestä toiminnasta sekä myönteiset kokemukset omasta kehosta, koetusta liikunnallisesta pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä. Opettaja tarkentaa syventävien kurssien sisällöt yhdessä opiskelijaryhmän kanssa.

3. Terveyttä liikkuen (LI3)

Kurssilla syvennetään erityisesti fyysiseen toimintakykyyn liittyviä taitoja ja tietoja. Kurssin tavoitteena on oman säännöllisen liikunnan edistäminen sekä fyysisten ominaisuuksien seuraaminen ja kehittäminen. Opettaja ohjaa liikuntaohjelman suunnittelua ja toteutusta. Liikuntasuunnitelmaa toteutetaan mahdollisuuksien mukaan liikuntateknologiaa hyväksi käyttäen.

4. Yhdessä liikkuen (LI4)

Kurssilla syvennetään erityisesti sosiaalisen toimintakyvyn osa-alueen taitoja ja tietoja. Kurssin tavoitteena on edistää opiskelijoiden sosiaalista yhteenkuuluvuutta. Työtavoissa painottuu opiskelijaryhmän aktiivinen osallisuus, toiminnallisuus ja yhteistoiminta. Kurssin sisältönä voi olla jokin yhdessä toteutettava liikunta, kuten vanhojenpäivän tanssit tai muu projektiluonteinen kokonaisuus.

5. Hyvinvointia liikkuen (LI5)

Kurssilla syvennetään erityisesti psyykkisen toimintakyvyn osa-alueen taitoja ja tietoja. Kurssin tavoitteena on tukea opiskelijan jaksamista ja lisätä opiskeluvireyttä rentouttavien ja elämyksellisten liikuntakokemusten kautta. Monipuoliset liikuntatehtävät mahdollistavat osallisuuden, liikunnallisen pätevyyden ja kehollisen ilmaisun kokemuksia.

Seudullinen opetussuunnitelma

LI1 Energiaa liikunnasta

Kurssilla opiskelija harjaannuttaa monipuolisesti liikuntataitojaan, fyysisiä ominaisuuksiaan ja kehollista ilmaisuaan soveltaen niitä eri liikuntamuotoihin ja -ympäristöihin. Opiskelija ja saa kokemuksia yhdessä liikkumisesta reilun pelin hengessä.

LI2 Aktiivinen elämäntapa

Kurssin tavoitteena on ohjata ja kannustaa opiskelijaa liikunnallisen elämäntavan omaksumiseen sekä riittävän päivittäisen fyysisen aktiivisuuden saavuttamiseen. Keskeisiä sisältöjä ovat fyysisten ominaisuuksien arviointi, hengitys- ja verenkiertoelimistöä kuormittava liikunta, lihaskuntoharjoittelu ja kehonhuolto.

Valtakunnallinen syventävä

LI3 Terveyttä liikkuen

Kurssin tavoitteena on syventää fyysiseen toimintakykyyn liittyviä tietoja ja taitoja. Kurssilla laaditaan (henkilökohtainen) liikuntaohjelma, joka toteutetaan mahdollisuuksien mukaan liikuntateknologiaa apuna käyttäen.

LI4 Yhdessä liikkuen

Kurssin tavoitteena on edistää opiskelijaryhmän yhteistoimintaa ja aktiivista osallisuutta. Sisältönä voi olla projektiluontoinen kokonaisuus tai muu yhdessä toteutettava liikunta.

LI5 Hyvinvointia liikkuen

Kurssin tavoitteena on tukea opiskelijan psyykkistä jaksamista ja lisätä opiskeluvireyttä rentouttavien ja elämyksellisten liikuntakokemusten kautta.

6. Kuntosalikurssi (LI6)

Kurssilla tutustutaan lihaskestävyys- ja voimaharjoitteluun teoriassa ja käytännössä. Kuntosalilla käydään läpi harjoitteiden oikeat tekniikat ja salilaitteiden toimintaa ja käyttöä. Kurssilaisille laaditaan jakson alussa oma harjoitusohjelma, jota toteutetaan kurssin aikana. Tarkoituksen on edistää oppilaan omatoimista kuntosaliharjoittelua.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- osaa laatia oman kuntosaliohjelman
- osaa harjoitteiden oikeat tekniikat
- ymmärtää levon ja työn merkityksen

Keskeiset sisällöt
- henkilökohtaisen kuntosaliohjelman laatiminen ja toteutus
- lihaskestävyys- ja voimaharjoittelu teoriassa ja käytännössä
- monipuolinen lihaskuntoharjoittelu
- monipuoliset harjoitusmenetelmät

7. Palloilu- ja mailapelikurssi 1 (LI7)
Kurssin tavoitteena on syventää jo tuttuja pallopelejä ja niiden sovellutuksia, viitepelejä ja pelitaktiikoita sekä tutustua uusiin palloilulajeihin. Lajeja ovat jalkapallo/futsal, koripallo, käsipallo, pesäpallo, jääpelit ja salibandy. Oppilaiden toiveet huomioidaan kurssin suunnittelussa.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- syventää lajitietoja ja – taitoja
- osaa toimia aktiivisena ja vastuullisena ryhmän jäsenenä

Keskeiset sisällöt
- maila-ja pallopelien sovellutukset
- viitepelit
- yhteistoimintataitojen kehittäminen

8. Palloilu- ja mailapelikurssi 2 (LI8)
Kurssin tavoitteena on tutustua ja/tai syventää eri maila- ja pallopelien sääntötuntemusta ja tekniikkaa. Keskeisinä lajeina ovat sulkapallo, jalkapallo/futsal, tennis, lentopallo, pesäpallo, golf, squash ja salibandy. Tavoitteena on peli-ilo ja hyvä ryhmähenki. Tavoitteena on maila- ja pallopelien teknisten ja taktisten lajitietojen ja – taitojen sekä lajikunnon kehittäminen. Oppilaiden toiveet huomioidaan kurssin suunnittelussa. Ottelukaavioita hyödynnetään oppitunneilla.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- syventää lajitietoja ja – taitoja
- osaa toimia aktiivisena ja vastuullisena ryhmän jäsenenä
- ymmärtää kunnon merkityksen maila- ja palloilupeleissä

Keskeiset sisällöt
- maila- ja pallopelit
- viitepelit
- yhteistoimintataitojen kehittäminen

9. Uusien lajien tutustumiskurssi (LI9)
Tavoitteena on tutustua opiskelijoille uusiin tai vähemmän harrastamiin liikuntamuotoihin ja/tai paikkoihin. Lajivalikoimaan voi kuulua esim. seinäkiipeilyä, värikuulasotaa, itsepuolustusta, joogaa, sumopainia tai kuplapalloa. Opiskelijoiden toiveet, vuodenajan tarjoamat mahdollisuudet ja kulkuyhteydet vaikuttavat siihen, mihin lajeihin tutustutaan. Osa lajeista on maksullisia. Opiskelijat laativat kurssin sisällön yhdessä opettajan kanssa.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- tutustuu monipuolisesti uusiin lajeihin

10. Laskettelukurssi (LI10)
Laskettelukurssi toteutetaan matkana Pohjois-Suomen laskettelukeskukseen. Kurssin kesto on n. 3-5 vuorokautta. Kurssi on omakustanteinen, n. 200–300 euroa sisältäen matkan, majoituksen, ruoan ja 3 pvän laskettelulipun. Olosuhteiden mahdollistaessa toteutetaan myös lumikenkävaellus tai muita talviliikunta-aktiviteetteja. Kurssi toteutuu, jos osallistujia on vähintään 20 ja joka toinen vuosi.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- vahvistaa omaa henkilökohtaista taitotasoa lumilaudalla tai suksilla rinteessä
- osaa toimia aktiivisena ja vastuullisena ryhmän jäsenenä

11. Vanhojen tanssit (LI11)
Kurssin tavoitteena on harjoittaa laaja-alaisesti opiskelijoiden tanssitaitoa. Siihen kuuluu: rytmikyvyn, askelten, ryhdin, tanssikuvioiden ja tilankäytön harjoittaminen sekä tanssimiseen liittyvät etiketti-säännöt, kuten tanssipartnerin huomioiminen. Kurssin aikana valmistellaan vanhojen päivän tanssiesitys, joka koostuu useista viime vuosisatojen suosituista erityylisistä tansseista.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on edistää

- sosiaalisen toimintakyvyn osa-alueen taitoja ja tietoja
- oppilaiden sosiaalista yhteenkuuluvuutta
- oppilaiden tanssitaitoa

12. Hyppytuntikurssi (LI12)

Kurssin tavoitteena on edistää opiskelijan omatoimista liikunnan harrastamista sekä passiivisen ajan vähentämistä koulupäivän aikana. Oppilas laatii liikuntasuunnitelman, jota hän itsenäisesti toteuttaa. Aktiviteetit suoritetaan itsenäisesti tai muiden liikuntakurssien yhteydessä. Kurssista pidetään liikuntapäiväkirjaa. Hyppytuntikurssista sovitaan opettajan kanssa.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on

- on lisätä omatoimisen liikunnan määrää kouluajan puitteissa

13. Urheiluvalmennus (LI13)
14. Urheiluvalmennus (LI14)
15. Urheiluvalmennus (LI15)
16. Urheiluvalmennus (LI16)
17. Urheiluvalmennus (LI17)
18. Urheiluvalmennus (LI18)
19. Urheiluvalmennus (LI19)
20. Urheiluvalmennus (LI20)

Nokian lukio on liikuntapainotteiden yleislukio, jossa urheilijat voivat suorittaa lukioaikana kahdeksan urheiluvalmennuskurssia (liikunnan soveltavia lukiokursseja). Kursseja voi suorittaa 1. osallistumalla Nokian lukion ohjattuihin aamuharjoituksiin, 2. suorittamalla kursseja itsenäisesti (lajit, joissa ei järjestetä ohjattuja aamuharjoituksia), 3. osallistumalla oman seuran ohjattuihin (aamu)harjoituksiin kouluaikana. Opetussuunnitelmassa urheiluvalmennuskurssit ovat LI13 – LI20. Lukuvuoden alussa järjestetään info, jossa ohjeistetaan tarkemmin kurssien suorittamisesta.

5.19 Musiikki

Lukion musiikinopetus perustuu ajatukselle, että musiikki on olennainen osa kulttuuria ja inhimillistä toimintaa. Musiikinopetus tähtää siihen, että opiskelija tiedostaa musiikkisuhteensa ja syventää sitä. Omakohtainen musiikkisuhde vahvistaa itsetuntemusta ja kokonaisvaltaista hyvinvointia sekä tukee itsetuntoa. Opiskelija oppii ymmärtämään ja arvostamaan musiikin monenlaisia ilmenemismuotoja ja merkityksiä. Musiikin opiskelu tarjoaa elämyksiä, kokemuksia, taitoja ja tietoja sekä tilaisuuksia mielikuvituksen käyttöön. Ne kaikki lisäävät opiskelijan musiikillista sivistystä sekä rohkaisevat häntä luovaan taiteelliseen ajatteluun ja elinikäiseen musiikin harrastamiseen.

Olennaista musiikin opetuksessa ja oppimisessa on ilmaiseminen, yhdessä tekeminen ja myönteiset kokemukset. Musiikillinen osaaminen sekä luovan ja kriittisen ajattelun taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Yhdessä musisoiminen on ainutlaatuista ryhmätoimintaa, joka vahvistaa sosiaalisia ja kommunikaatiotaitoja. Laulaminen, soittaminen, kuunteleminen ja luova tuottaminen ovat sekä työtapoja että opetuksen keskeisiä sisältöjä, joita musiikin yhdistäminen muuhun taiteelliseen ilmaisuun rikastaa. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon opiskelijoiden erilaiset valmiudet ja kiinnostuksen kohteet siten, että musiikin kursseilla pyritään tarjoamaan jokaiselle opiskelijalle mielekkäitä musiikillisia tehtäviä.

Taideaineena musiikki luo koulun kulttuuritoimintaa ja vahvistaa yhteisöllisyyttä. Se on merkittävä osa lukion juhlia ja muita tapahtumia. Musiikinopiskelu syventää oman ja muiden kulttuurien tuntemusta. Se auttaa arvostamaan kulttuurien monimuotoisuutta ja ymmärtämään kulttuurien- ja taiteidenvälistä vuorovaikutusta. Opiskelija kehittää valmiuksiaan taiteelliseen työskentelyyn, aktiiviseen kulttuurivaikuttamiseen, teknologian hyödyntämiseen musiikillisessa ilmaisussa sekä median tarjonnan kriittiseen tarkasteluun.

Seudullinen opetussuunnitelma:Opetuksen yleiset tavoitteet

Musiikinopiskelussa korostuu oppiaineen erityisluonne yhteistoiminnallisena, tunteita koskettavana taideaineena. Opiskelun tavoitteena on oman musiikillisen identiteetin vahvistuminen ja musiikillisten taitojen kehittyminen. Toiminnan lähtökohtana on toisten kunnioittaminen ja ehdoton hyväksyminen. Lukiovuodet voivat antaa eväitä musiikin elinikäiseen harrastamiseen. Musiikin avulla rikastutetaan koko koulun toimintakulttuuria sekä pyritään lisäämään yhteisön hyvinvointia, yhteishenkeä ja tarjotaan esteettisiä elämyksiä.

Musiikin opetuksessa pyritään siihen, että opiskelijat oppivat käyttämään monipuolisesti soittimia, musiikkilaitteita, ohjelmia ja sovelluksia, joita he musisoinnissa tarvitsevat. Tämä edellyttää sitä, että käytettävissä on riittävä soittimisto, ajanmukaiset laitteet sekä ohjelmistot ja että opettajalla on mahdollisuus jatkuvaan tietojensa ja taitojensa päivitykseen. Teknologian käytön tulee palvella musiikinopetuksen tavoitteita eikä se saa olla itsetarkoitus.

Musiikkivälineitä hankittaessa huomioidaan niiden kestävyyttä, ekologisuutta ja eettisyyttä. Opiskelija ohjataan välineistön asianmukaiseen ja huolelliseen käyttöön. Opiskelija oppii tiedostamaan ääniympäristön vaikutuksia omaan ja muiden hyvinvointiin ja suojelemaan kuuloaan eri tilanteissa.

Opiskelijan tietoisuutta omasta kulttuuri-identiteetistä tuetaan tutustumalla musiikin historiaan ja eri musiikkikulttuureihin. Aktiivista kansalaisuutta tuetaan esimerkiksi tutustumalla paikalliseen musiikkitarjontaan, koulun ulkopuolisiin yhteistyökumppaneihin ja musiikin ammattilaisiin. Opiskelijoita kannustetaan kriittiseen ja analyyttiseen suhtautumiseen musiikin käyttöön mediassa kiinnittämällä huomiota esimerkiksi tekijänoikeuksiin ja musiikin käyttöön mainonnassa.

Seudullinen opetussuunnitelma: Opiskeluympäristö ja -menetelmät
Musiikki soveltuu monenlaisiin oppiainerajat ylittäviin projekteihin ja on yhdistettävissä lähes mihin tahansa oppiaineyhdistelmään. Menetelmät riippuvat aiheesta, resursoinnista ja kokonaisuuteen osallistuvista oppiaineista.
Ongelmanratkaisu on keskeistä käytännönläheisessä oppiaineessa. Ilmiöoppimisen periaatteet toteutuvat esim. taiteidenvälisissä projekteissa mutta myös yksittäisten kurssien puitteissa yhdistämällä tutkimista ja käytännön tekemistä.
Musiikkitapahtumien, projektien ja juhlien organisoinnin kautta opitaan positiivisen asenteen merkitystä, sopimusten ja määräaikojen noudattamista, vastuun ottamista ja tilanteen mukaista käyttäytymistä.
Internet ja mobiilisovellukset ovat merkittävässä roolissa nuorten omaehtoisessa musiikin harrastamisessa ja opiskelussa. Näitä taitoja voidaan hyödyntää lukion musiikintunneilla. Konserttikäynnit, työpajat ja muut vierailukäynnit ovat luonnollinen osa lukion musiikinopiskelua. Näitä voidaan järjestää myös seudullisena yhteistyönä. Opetustilan tulee mahdollistaa musisointi kuulon vaarantumatta.

Opetuksen tavoitteet

Musiikinopetuksen tavoitteena on, että opiskelija

Musiikin merkitys ja hyvinvointi
- tiedostaa oman suhteensa musiikkiin ja oppii käyttämään musiikkia hyvinvointinsa edistämiseen
- oppii arvostamaan erilaisia käsityksiä musiikista

Musiikillinen osaaminen
- oppii ilmaisemaan itseään musiikillisesti, laulaen ja soittaen ja säveltäen
- kehittää taitoaan kuunnella musiikkia ja tulkita kuulemaansa, myös musisoidessaan
- syventää musiikin eri tyyleihin, lajeihin ja historiaan liittyvää osaamistaan

Kulttuurinen osaaminen ja monilukutaito
- tunnistaa oman kulttuuri-identiteettinsä sekä oppii ymmärtämään musiikkikulttuurien monimuotoisuutta sekä toimimaan kulttuurien välisessä vuorovaikutuksessa myös kansainvälisissä yhteyksissä
- oppii tiedostamaan äänen ja musiikin vaikutuksia arjen toimintaympäristöissä
- oppii tulkitsemaan äänen ja musiikin käyttöä mediassa

Oppimaan oppiminen
- osaa toimia vastuullisesti ja pitkäjänteisesti aktiivisessa vuorovaikutuksessa ryhmän kanssa
- osaa asettaa musiikinopiskelulleen tavoitteita sekä ohjata ja arvioida työskentelyään niiden suuntaisesti.

Arviointi

Musiikin opetuksessa arviointi tukee myönteisesti jokaisen opiskelijan musiikillisen osaamisen kehittymistä ja musiikkisuhteen syventymistä. Oppimisprosessin aikana opiskelijat saavat ja antavat monipuolista palautetta, mikä ohjaa opiskelijaa arvioimaan ja edistämään omaa oppimistaan.

Luottamuksellisessa ja turvallisessa ilmapiirissä tapahtuva arviointi kohdistuu koko musiikinopiskelun prosessiin ja opiskelulle asetettujen tavoitteiden toteutumiseen. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan lähtötaso sekä se, että opiskelijan osaaminen voi ilmetä millä tahansa musiikin osa-alueella. Musiikissa arvioidaan opiskelijan musiikillista toimintaa koulussa, ei hänen musikaalisuuttaan.

Seudullinen arviointi
Musiikin arvioinnissa korostuu jatkuva näyttö. Arvioinnin tavoitteena on tukea ja kannustaa opiskelijaa pääsemään omiin oppimistavoitteisiinsa. Suullinen palaute, itsearviointi ja vertaisarviointi ovat osa musiikin opiskeluprosessia.

Pakolliset kurssit

1. Musiikki ja minä (MU1)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija löytää omat tapansa toimia musiikin alueella. Osallistumalla musiikilliseen toimintaan hän saa kokemuksia musisoinnista, syventää omaa osaamistaan ja pohtii asemaansa musiikin kuuntelijana, tulkitsijana, tekijänä ja kulttuuripalvelujen käyttäjänä. Omakohtaisen musiikkisuhteen kautta opiskelija ymmärtää musiikin merkityksiä elämässä ja ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Kurssilla tutustutaan opiskelijoiden omaan ja muuhun paikalliseen musiikkitoimintaan.

Opiskelija kehittää äänenkäyttöään ja soittotaitoaan musiikillisen ajattelun ja ilmaisun välineenä. Kurssilla syvennetään musiikin ja musiikkikäsitteiden tuntemusta käytännön musisoinnin avulla. Opiskelija oppii tarkkailemaan ääniympäristöään ja perehtyy kuulonhuoltoon.

2. Moniääninen Suomi (MU2)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii tuntemaan suomalaista musiikkia ja vahvistaa omaa kulttuurista identiteettiään. Opiskelija tutkii erilaisia Suomessa esiintyviä musiikkikulttuureja ja niiden sisäisiä osakulttuureja sekä oppii ymmärtämään niiden taustatekijöitä, kehitystä ja olennaisia piirteitä. Kurssin toteuttamisessa otetaan myös huomioon, että suomalaiset musiikkikulttuurit ovat osa eurooppalaista ja globaalia musiikkimaailmaa.

Opiskelussa käytetään monipuolisia työtapoja, erityisesti musisointia ja kuuntelua. Musisoitaessa kiinnitetään huomiota oman taiteellisen ilmaisun sekä kuuntelu- ja vuorovaikutustaitojen kehittämiseen. Musiikkiohjelmistoon valitaan eri musiikinlajeja populaari- ja taidemusiikista perinnemusiikkiin.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Ovet auki musiikille (MU3)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii tuntemaan itselleen uusia musiikinlajeja, musiikkityylejä ja -kulttuureja sekä ymmärtää musiikin kulttuurisidonnaisuutta. Hän tarkastelee eri musiikkikulttuurien käytäntöjen samankaltaisuutta tai erilaisuutta ja oppii ymmärtämään, miten jokainen kulttuuri määrittelee itse oman käsityksensä musiikista. Kurssilla tutustutaan syvällisesti joihinkin musiikinlajeihin tai musiikkikulttuureihin. Opiskelija kehittää musisointitaitojaan sekä taitojaan hankkia ja käsitellä tietoa. Kurssin voi suorittaa myös projektina.

4. Musiikki viestii ja vaikuttaa (MU4)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija tutustuu musiikin käyttöön ja vaikutusmahdollisuuksiin eri taidemuodoissa, monimediaisissa tieto- ja viestintäympäristöissä sekä yhteiskunnassa. Opiskelija tutkii musiikin yhteyttä tekstiin, kuvaan ja liikkeeseen ja perehtyy tarkemmin musiikin käyttötapoihin esimerkiksi elokuvassa, näyttämöllä, joukkoviestimissä tai verkkoympäristöissä muutaman rajatun näytteen avulla. Sisältöjen tarkastelussa painottuu pyrkimys kokonaisuuksien ymmärtämiseen. Musiikin vaikuttavuutta tutkitaan analysoimalla olemassa olevaa materiaalia tai tuottamalla sitä itse. Kurssin voi suorittaa myös taiteidenvälisenä tai monialaisena projektina.

Seudullinen opetussuunnitelma

MU1 Musiikki ja minä

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija löytää oman tapansa toimia musiikin alueella. Omakohtaisen musiikkisuhteen kautta opiskelija ymmärtää musiikin merkityksiä elämässä ja ihmisen välisessä vuorovaikutuksessa. Kurssilla opiskelija musisoi, syventää omaa osaamistaan ja pohtii asemaansa musiikin kuuntelijana, tulkitsijana, tekijänä ja kulttuuripalvelujen käyttäjänä.

MU2 Moniääninen Suomi

Kurssilla opiskellaan suomalaista musiikkia ja erilaisia Suomessa esiintyviä musiikkikulttuureja. Opiskelussa käytetään monipuolisia työtapoja, erityisesti musisointia ja kuuntelua. Musisoitaessa kiinnitetään huomiota oman taiteellisen ilmaisun sekä kuuntelu- ja vuorovaikutustaitojen kehittämiseen. Ohjelmistoon valitaan eri musiikinlajeja populaari- ja taidemusiikista perinnemusiikkiin.

Valtakunnalliset syventävät

MU3 Ovet auki musiikille

Kurssilla opiskelija oppii tuntemaan erilaisia musiikkikulttuureja sekä ymmärtää musiikin kulttuurisidonnaisuutta. Kurssilla tutustutaan syvällisesti joihinkin musiikinlajeihin tai -kulttuureihin laulaen, soittaen ja kuunnellen. Opiskelija kehittää musisointi- ja kuuntelutaitojaan sekä taitojaan hankkia ja käsitellä tietoa.

MU4 Musiikki viestii ja vaikuttaa

Kurssilla tutustutaan musiikin käyttöön ja vaikutusmahdollisuuksiin eri taidemuodoissa, monimediaisissa tieto- ja viestintäympäristöissä sekä yhteiskunnassa. Opiskelija tutkii musiikin yhteyttä tekstiin, kuvaan ja liikkeeseen ja perehtyy tarkemmin musiikin käyttötapoihin esimerkiksi elokuvassa, näyttämöllä, joukkoviestimissä tai verkkoympäristöissä.

5. Bändikurssi (MU5)

Kurssilla tutustutaan monipuolisesti perinteisiin bändisoittimiin soittamisen ja laulamisen kautta. Kurssilla keskitytään myös mahdollisen oman instrumentin hallintaan syvällisemmin sekä yhteissoittamisen perusteisiin. Ohjelmistoa kootaan laajasti eri musiikkityyleistä ja eri aikakausilta. Kurssilla opetellaan myös äänentoiston perusteita.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- syventää omaa osaamistaan soittamisessa ja laulamisessa
- oppii kuuntelemaan toisia soittajia yhteissoittamisen avulla
- kartuttaa monipuolista ohjelmistoa
- saa positiivisia kokemuksia musisoinnista
- oppii ymmärtämään oman asemansa musiikillisessa yhteisössä

Keskeiset sisällöt
- tutustutaan ohjelmistoon soittamalla ja laulamalla kappaleita eri vuosikymmeniltä ja eri musiikkityyleistä
- syvennetään musiikin ja musiikkikäsitteiden tuntemusta käytännön musisoinnin avulla
- käytetään monipuolisia työtapoja, erityisesti musisointia ja kuuntelua
- opetellaan käyttämään äänentoistoon liittyviä laitteita

5.20 Kuvataide

Kuvataideopetuksen lähtökohtana on kulttuurisesti monimuotoinen todellisuus, jota tutkitaan kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla. Opiskelijoiden kokemukset, mielikuvitus, luova ajattelu ja tavoitteellinen työskentely luovat perustan moniaistiselle taideoppimiselle. Opetuksen keskeisenä tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ilmiöitä omassa elämässään ja yhteiskunnassa. Kulttuuriperinnön tuntemusta vahvistetaan oppimalla vastaanottamaan, ymmärtämään ja uudistamaan traditioita. Opiskelijat tarkastelevat taiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviä esteettisiä, ekologisia ja eettisiä arvoja. Opetus luo edellytyksiä kriittisen ajattelun kehittämiselle, elinympäristöön vaikuttamiselle ja kestävän elämäntavan edistämiselle.

Kuvataideopetuksessa havainnoidaan, tuotetaan, tulkitaan ja arvotetaan kuvia visuaalisuutta ja muita tiedon tuottamisen tapoja hyödyntämällä. Opetuksessa syvennetään opiskelijan monilukutaitoa. Opiskelijat tutkivat kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin henkilökohtaisia, yhteiskunnallisia ja globaaleja merkityksiä. Opetuksessa perehdytään erilaisiin taidekäsityksiin. Keskeisiä sisältöjä ovat opiskelijoiden omat kuvakulttuurit, ympäristön kuvakulttuurit ja taiteen maailmat, joita tutkitaan rakentamalla yhteyksiä niiden välille. Sisältöjä valitaan opiskelijoille merkityksellisistä ja vieraista kuvakulttuureista. Opiskelijat osallistuvat sisältöjen ja ilmaisun keinojen valintaan. Opetuksessa perehdytään ajankohtaisiin visuaalisen kulttuurin ilmiöihin, toimintatapoihin ja osallistumisen muotoihin.

Opetuksessa luodaan edellytyksiä työtapojen ja opiskeluympäristöjen monipuoliselle käytölle. Opiskelijoita kannustetaan välineiden, materiaalien ja ilmaisun keinojen kokeilemiseen sekä niiden luovaan soveltamiseen. Uudet teknologiat ja mediaympäristöt ovat sekä tutkittavia ilmiöitä että kuvallisen tuottamisen välineitä. Opiskelijoiden kulttuurista osaamista syvennetään yhdessä museoiden ja muiden paikallisten toimijoiden kanssa. Kuvataideopetus tarjoaa mahdollisuuksia lukion toimintakulttuurin kehittämiselle sekä luo valmiuksia opiskelijan lukion jälkeisille opinnoille.

Seudullinen opetussuunnitelma: opetuksen yleiset tavoitteet
Kuvataide on nyky-yhteiskunnan keskeinen yleissivistävä oppiaine, joka pohjautuu luovaan ajatteluun ja tavoitteelliseen työskentelyyn. Opetuksen tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ilmiöitä ja niiden merkitystä sekä omassa elämässään että yhteiskunnassa.

Seudullinen opetussuunnitelma: opiskeluympäristö ja -menetelmät
Kuvataideopetuksessa opiskelijan oma taiteellinen tekeminen on keskeistä. Kursseilla tutkitaan kuvia sekä tuottamalla että tulkitsemalla. Opiskelijoita kannustetaan välineiden, materiaalien ja ilmaisun keinojen kokeilemiseen sekä niiden soveltamiseen. Kuvataidetta on

luontevaa opiskella monimuotoisissa tiloissa ja ympäristöissä. Myös digitaalisia oppimisympäristöjä käytetään luovasti ja tarkoituksenmukaisesti. Yhteistyötä voidaan tehdä Pirkanmaan taidemuseoiden ja taiteen eri ammattilaisten kanssa.

Opetuksen tavoitteet

Kuvataiteen opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksen omassa elämässään, yhteiskunnassa ja globaalissa maailmassa
- rakentaa kulttuuri-identiteettiään erilaisia kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla
- syventää monilukutaitoaan ja kulttuurista osaamistaan kuvanlukutaitoa, medialukutaitoa ja ympäristönlukutaitoa kehittämällä
- ilmaisee havaintojaan, mielikuviaan ja ajatuksiaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen
- syventää kuvallisen tuottamisen taitojaan materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja tarkoituksenmukaisesti käyttäen
- harjaantuu tavoitteelliseen, teemalliseen ja prosessinomaiseen työskentelyyn, itsearviointiin ja yhteistyöhön
- ymmärtää työskentelyyn sisältyvien aistinautintojen, tunteiden, kauneuden elämyksien ja luovan ajattelun merkityksen omalle oppimiselle
- käyttää tutkivaa lähestymistapaa itsenäisessä ja yhteistoiminnallisessa kuvallisessa työskentelyssä
- soveltaa kuvallisen viestinnän keinoja osallistuessaan ja vaikuttaessaan kuvien avulla
- tulkitsee kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria erilaisia kuvatulkinnan menetelmiä ja käsitteistöjä käyttäen
- tarkastelee taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle eri aikoina ja eri kulttuureissa
- tutkii kuvailmaisussaan nykyisyyttä ja tulevaisuutta kulttuurisen moninaisuuden ja kestävän kehityksen näkökulmista.

Arviointi

Kuvataiteen arviointi on kannustavaa, pitkäkestoista, vuorovaikutteista ja opiskelijan kuvataiteellista osaamista kehittävää. Arviointi tukee opiskelijan omakohtaista suhdetta kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin. Monipuolinen arviointi edistää opiskelulle asetettujen tavoitteiden toteutumista kaikissa oppimisprosessin vaiheissa. Näin arvioinnilla tuetaan opiskelijan oppimaan oppimisen taitojen syventämistä. Arvioinnin kokonaisuuteen kuuluu myös itsearviointia ja vertaisarviointia. Arviointi kohdistuu visuaaliseen havaitsemiseen ja ajatteluun, kuvalliseen tuottamiseen, visuaalisen kulttuurin tulkintaan sekä esteettiseen, ekologiseen ja eettiseen arvottamiseen. Kurssien arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kuvataiteellisen osaamisen kehittyminen, erilaiset työskentelyprosessit ja työskentelyn tulokset. Arvioinnilla ohjataan työtapojen ja opiskeluympäristöjen tarkoituksenmukaiseen käyttöön yksin ja ryhmässä.

Seudullinen opetussuunnitelma: arviointi
Kuvataiteen arviointi on kannustavaa, pitkäkestoista, vuorovaikutteista ja opiskelijan kuvataiteellista osaamista kehittävää. Kurssien arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kuvataiteellisen osaamisen kehittyminen, erilaiset työskentelyprosessit ja työskentelyn tulokset. Arviointiin kuuluu myös itsearviointi ja vertaisarviointi. Arvioinnissa huomioidaan tehtäville asetetut tavoitteet.

Pakolliset kurssit

1. Kuvat ja kulttuurit (KU1)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- tutkii kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin sisältöjä, ilmiöitä, prosesseja ja toimintatapoja
- käyttää kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin keinoja kuvailmaisussaan ja tekee omakohtaisia ratkaisuja
- tarkastelee omia ja muiden kuvakulttuureja sekä taiteen, median ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaisia ilmiöitä
- tutkii kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan näkökulmista itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä
- tarkastelee erilaisia kuvia teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista kuvatulkinnan menetelmiä käyttäen
- ymmärtää kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksen omassa elämässään, yhteiskunnassa ja globaalissa maailmassa.

Keskeiset sisällöt
- omat kuvat identiteettien rakentajina, kulttuurisen moninaisuuden ilmentäjinä ja kulttuuriperinnön uudistajina
- vaikuttaminen omissa ja muiden kuvissa, taiteessa, mediassa ja muissa ympäristöissä
- erilaiset käsitykset taiteesta ja muusta visuaalisesta kulttuurista
- kuvataiteen käsitteistö, kuvatyypit ja kuvastot
- kuvalliset, sanalliset ja muut kuvatulkinnan keinot
- taiteen, median ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaiset ilmiöt

2. Muotoillut ja rakennetut ympäristöt (KU2)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- tutkii ympäristön kuvakulttuurien yhteyksiä omiin kuviin, taiteeseen ja kulttuuriperintöön kuvailmaisun taitojaan syventäen
- tarkastelee rakennettuja ja luonnon ympäristöjä kulttuurisen moninaisuuden ja kestävän kehityksen kannalta

- käyttää arkkitehtuurin, muotoilun ja tuotteistamisen sisältöjä, prosesseja ja toimintatapoja kuvallisen tuottamisen lähtökohtana
- osallistuu ja vaikuttaa erilaisiin ympäristöihin visuaalisuutta ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen
- tarkastelee luonnon, arkkitehtuurin ja muotoilun henkilökohtaisia, yhteisöllisiä, yhteiskunnallisia ja globaaleja merkityksiä
- ymmärtää taiteen merkityksen erilaisissa ympäristöissä ja niiden suunnittelussa sekä ajankohtaisissa yhteiskunnallisissa kysymyksissä.

Keskeiset sisällöt
- ympäristön kuvakulttuurit identiteettien rakentajina ja kulttuuriperinnön uudistajina
- luonto, rakennettu ympäristö, muotoilu, tuotteistaminen, palvelut, mediaympäristöt ja virtuaalimaailmat kuvallisen tuottamisen lähtökohtana
- ympäristön suunnittelun ja muotoilun käsitteistö ja kuvastot
- ympäristön kuvakulttuurien tulkinnan keinot
- luonnon, arkkitehtuurin ja muotoilun ajankohtaiset ilmiöt

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Osallisena mediassa (KU3)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- tutkii median yhteyksiä muihin ympäristöihin, omiin kuviin, taiteeseen ja kulttuuriperintöön kuvallisen viestinnän sekä tieto- ja viestintäteknologian osaamistaan syventäen
- tarkastelee mediakulttuureja kulttuurisen moninaisuuden ja kestävän kehityksen kannalta
- käyttää median sisältöjä, ilmiöitä, suunnitteluprosesseja ja toimintatapoja kuvallisen tuottamisen lähtökohtana
- osallistuu ja vaikuttaa mediaympäristöihin visuaalisuutta ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen
- tarkastelee mediakulttuurien henkilökohtaisia, yhteisöllisiä, yhteiskunnallisia ja globaaleja merkityksiä
- ymmärtää visuaalisuuden merkityksen mediaviestinnässä, mediaympäristöissä ja mediaesityksissä sekä niiden suunnittelussa ja tuottamisessa.

Keskeiset sisällöt
- mediakulttuurit identiteettien rakentajina ja kulttuuriperinnön uudistajina
- median sisällöt, tuotteet, palvelut, ilmiöt ja ympäristöt kuvallisen tuottamisen lähtökohtana
- median käsitteistö, kuvatyypit ja kuvastot
- mediaesitysten tulkinnan keinot
- median ajankohtaiset ilmiöt ja kysymykset

4. Taiteen monet maailmat (KU4)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutkii taiteen sisältöjen, ilmiöiden ja toimintatapojen yhteyksiä omiin kuviin, ympäristöön ja kulttuuriperintöön ilmiökeskeistä lähestymistapaa hyödyntäen
- tarkastelee eri aikoina ja eri ympäristöissä tuotettua kuvataidetta kulttuurisen moninaisuuden ja kestävän kehityksen kannalta
- soveltaa erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja itsenäisessä ja yhteistoiminnallisessa kuvallisessa työskentelyssä
- tarkastelee kuvataiteen merkityksiä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle soveltamalla kuvatulkinnan menetelmiä
- tutkii omaan elinympäristöön ja yhteiskuntaan liittyviä ilmiöitä kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen
- ymmärtää taiteen merkityksen rakennetuissa ja luonnon ympäristöissä, omissa kuvissa sekä vaikuttamisessa ja osallistumisessa.

Keskeiset sisällöt

- taiteen maailmat identiteettien rakentajina, kulttuurisen moninaisuuden ilmentäjinä ja kulttuuriperinnön uudistajina
- eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotettu kuvataide
- kuvataiteen käsitteistö, kuvatyypit ja kuvastot
- kuvalliset, sanalliset ja muut taiteen tulkinnan keinot
- taiteen ajankohtaiset ilmiöt ja kysymykset

Seudullinen opetussuunnitelma

KU1 Kuvat ja kulttuurit

Kurssilla keskitytään omaan kuvataiteelliseen tekemiseen ja tutustutaan ajankohtaisiin ilmiöihin taiteen keinoin. Opiskelija ymmärtää kuvataiteen merkityksen omassa elämässään, globaalissa maailmassa ja historiallisena jatkumona. Opiskelija käyttää ja kokeilee monipuolisesti erilaisia työvälineitä ja menetelmiä. Kurssilla opitaan katsomaan, analysoimaan ja ymmärtämään omaa ja muiden tuottamaa kuvaa.

KU2 Muotoilut ja rakennetut ympäristöt

Design ja arkkitehtuuri

Kurssilla opiskelija tutustuu rakennettuun ja luonnonympäristöön sekä muotoiluun. Opiskelijan oma ympäristö on lähtökohtana tilan, paikan ja muotoilun tutkimiselle. Kurssilla ideoidaan ja tehdään luovia materiaalikokeiluja, esim. pienoismalleja ja esinesuunnittelua. Mikä tekee paikasta viihtyisän, tavarasta toimivan?

Valtakunnalliset syventävät

KU3 Osallisena mediassa

Kuvallinen viestintä

Kurssin tavoitteena on että opiskelija ymmärtää visuaalisuuden merkityksen viestinnässä. Kulttuuriperintö, nykymedia ja omat kuvat ovat kurssin keskeistä sisältöä. Kurssilla on mahdollista tutustua valokuvaan, elokuvaan, mainontaan, graafiseen suunnitteluun, verkkoympäristöön ja sosiaaliseen mediaan. Millainen kuva vaikuttaa, koskettaa, pysäyttää? Millaista viestiä välität?

KU4 Taiteen monet maailmat

Kurssilla tarkastellaan eri aikoina ja eri ympäristöissä tehtyä kuvataidetta. Oman kuvantekemisen kautta tutkitaan sekä ajankohtaisia että historiallisia ilmiöitä. Kurssilla opitaan myös kuvantulkinnan keinoja. Miten esimerkiksi ihmisen kuvaaminen on muuttunut aikojen kuluessa? Miten taidehistoria vaikuttaa omaan kuvalliseen ilmaisuun?

5.Valokuvaus ja digitaaliset tekniikat (KU5)

Kurssilla perehdytään valokuvaukseen taide- ja ilmaisumuotona. Opiskelija kuvaa itsenäisesti tai parin kanssa erilaisia kuvasarjoja kameralla, kännykällä tai vaikka tabletilla ja harjoittelee muokkaamaan kuviaan digitaalisesti. Kurssilla voi niin ikään kokeilla digitaalista piirtämistä ja maalaamista.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittyy kuvallisessa ajattelussaan ja etsii omaa ilmaisutyyliään valokuvauksen avulla
- oppii kertomaan valokuvalla tarinaa ja hyödyntämään tarvittavia kuvanmuokkauksen keinoja lopputuloksen viimeistelyssä
- oppii taidevalokuvan suunnittelua, kuvaamista ja tulkintaa
- hyödyntää digitaalisuutta kuvien jakamisessa ja esillepanossa

Keskeiset sisällöt

- luovan kuvailmaisun, taidevalokuvauksen ja digitaalisten tekniikoiden harjoittelu
- taidevalokuvan elementit: henkilöhahmo, esine/objekti, lokaatio, valo ja tunnetila.

- digitaaliset tekniikat, esimerkiksi kuvankäsittely ja digitaalinen piirtäminen
- töiden esille saattaminen: opiskelija kokoaa töistään esimerkiksi nettitaidenäyttelyn, blogin tai digitaalisen portfolion. Töiden esillepanossa voi yhtä lailla hyödyntää Internetin kuvien jakopalveluja ja yhteisöpalveluja.

6. Oma taideprojekti (KU6)

Opiskelija toteuttaa yksin, parin kanssa tai ryhmässä oman taideprojektin kouluun, lähiympäristöön tai julkisiin tiloihin. Projekti voi olla esimerkiksi seinämaalaus, jonkin tapahtuman lavastus, valotaideteos, veistos, videoteos, performanssi, johonkin tilaan rakennettu installaatio, ympäristötaideteos tai vaikkapa teossarjasta koostettu näyttely.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii ideoimaan, suunnittelemaan ja toteuttamaan oman taideprojektin
- huomioi projektin kannalta oleelliset taustatiedot, esimerkiksi siihen liittyvän paikan tai yhteisön, ja tekee mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä paikallisten toimijoiden kanssa
- työskentelee tavoitteellisesti valitsemillaan materiaaleilla ja tekniikoilla
- dokumentoi projektinsa kulkua ja arvioi onnistumistaan

Keskeiset sisällöt

- taideprojektin suunnittelu: projektin ja teoksen nimeäminen, ydinajatus, perustelu projektin tarpeellisuudesta sekä tavoitteiden asettelu
- taiteellinen työskentely: luonnokset, pienoismallit tai kokeilut, työn toteutus
- projektin visuaalinen dokumentointi ja sanallinen raportointi

7. Keramiikka (KU7)

Kurssilla opiskellaan keramiikanteon perusteita muotoilemalla savesta koriste-esineitä, veistoksia ja tauluja. Pääpaino kurssilla on opiskelijan omassa taiteellisessa työskentelyssä.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää muotoilun ja plastisen sommittelun taitojaan
- harjaantuu saven käsinrakennustekniikoissa
- oppii käyttämään savelle eri pinnantyöstötapoja
- raaka- ja lasitepolttaa esineensä

Keskeiset sisällöt

- savimassat
- käsinrakennustekniikat: esimerkiksi nipistelytekniikka, levytekniikka ja makkaratekniikka
- savitöiden kuivatus
- koristelutekniikat: esimerkiksi leimasin-, oksidi-, vaha-, saviliete- ja raapekoristelu.
- esineiden värjäys savilietteellä tai alilasitteella, raaka- ja lasituspoltto

8. Ulkoeurooppalainen taide (KU8)

Kurssilla etsitään virkistäviä vaikutteita omaan taiteelliseen työskentelyyn esimerkiksi Intian, Afrikan, Kiinan, Japanin, Australian tai Etelä-Amerikan kulttuurista ja taiteesta. Millaisista väreistä, tuoksuista ja rytmeistä tavoittaa Intian? Kuinka piirretään japanilaista mangaa? Millaista symboliikkaa liittyy meksikolaiseen alkuperäiskulttuuriin? Mitä kiinan perinteistä voi ammentaa tämän päivän puu- ja linopiirroksiin?

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- inspiroituu ja saa uusia virikkeitä taiteelliseen työskentelyynsä
- lähestyy ja käsittelee taidetta moniaistisesti ja monipuolisin tekniikoin
- tutustuu taiteellisen työskentelyn kautta jonkin ulkoeurooppalaisen maan kulttuuriin ja taiteeseen

Keskeiset sisällöt

- taiteellisen inspiraation etsintä ja oma taiteellinen työskentely
- ulkoeurooppalaisten maiden kulttuuri ja taide lähtökohtana omalle työskentelylle
- yhdellä tai useammalla tekniikalla työskentely: grafiikka, kuvanveisto, maalaus, keramiikka, puu- ja linopiirros, moniaistinen installaatio, kollaasi, video, valokuvaus jne.

5.21 Teatteri-ilmaisu

Teatteri-ilmaisu on Nokian lukion oma oppiaine, jota ei määritellä valtakunnallisessa lukion opetussuunnitelmassa. Tavoitteena on rohkaista opiskelijaa ilmaisemaan ja välittämään kokemuksiaan, mielipiteitään, aistimuksiaan ja tunteitaan. Opetuksen tarkoituksena on lisätä opiskelijan mielikuvitusta sekä kykyä nähdä ja oivaltaa ympärillä tapahtuvia asioita ja ilmiöitä. Teatteri-ilmaisun opiskelussa kehittyy opiskelijan eläytymis- ja keskittymiskyky sekä taito toimia vuorovaikutuksessa ryhmän kanssa.
Teatteri-ilmaisussa tuetaan opiskelijan omaa, persoonallista luovuutta. Tavoitteena on kehittää tilanteessa olemisen kykyä: herkkyyttä aistia, tuntea, kokea ja eläytyä tilanteessa. Opetuksen

tarkoituksena on myös tarjota opiskelijalle välineitä, joiden avulla hän osaa havaita ja tulkita ihmisen kokonaisviestintää sekä fyysisiä että verbaalisia viestejä.
Lisäksi teatteri-ilmaisun tavoitteena on kehittää oppilaan kykyä ymmärtää teatterin taiteellista luomisprosessia ja kykyä hyväksyä ja vastaanottaa erilaisia taidemuotoja.

1. Teatteri-ilmaisun peruskurssi (TI1)

Harjoitellaan teatteri-ilmaisun perusteita ja ryhmässä toimimista.

Tavoitteet
- Opiskelija löytää ja kehittää omia ilmaisukeinojaan.
- Opiskelija oppii toimimaan erilaisten ihmisten kanssa ryhmässä tavoitteellisesti.

Keskeiset sisällöt
- liikunta- ja rytmiharjoitteita
- draamallisia leikkejä ja pelejä
- aisti- ja tunneharjoitteita
- mielikuvituksen avaamista
- vuorovaikutus- ja keskittymisharjoitteita

2. Draama ja minä (TI2)

Tutustutaan teatteriesityksen tekoprosessiin ja tuotetaan oma pienimuotoinen esitys.

Tavoitteet
- hahmotetaan teatteriesityksen tekeminen prosessina
- ymmärretään näytelmän eri osa-alueiden merkitys esityksen kokonaisuuden kannalta.
- erilaisiin teatterimenetelmiin tutustuminen

Keskeiset sisällöt
- harjoitellaan teatteriesityksen tekemistä näytelmätekstistä
- tutustutaan teatteriesityksen tekemisen eri osa-alueisiin, esim. lavastus, puvustus ja valaistus
- kokeillaan erilaisia teatterimuotoja, esim. foorumteatteria ja tarinateatteria

3. Teatteritaiteen suuntia (TI3)

Tutustutaan teatteritaiteen suuntiin ja ilmiöihin historiassa ja nykypäivässä.

Tavoitteet

- tunnetaan eri aikakausien keskeiset näytelmätekstit
- saadaan kokonaiskuva teatterin maailmasta

Sisällöt
- dramatisoidaan katkelmia näytelmäteksteistä
- luetaan ja analysoidaan näytelmätekstejä

4. Teatteria tekemään (TI4)

Tehdään yleisölle esitettävä näytelmä tai muu tuotos.

Tavoitteet
- opitaan dramatisoimaan ja/tai kirjoittamaan näytelmätekstiä
- ymmärretään teatteriesityksen kokonaisuuteen kuuluvien osien merkitys kokonaisuuden kannalta
- valmistetaan ja toteutetaan esitys sovitussa aikataulussa

Sisällöt
- kirjoitetaan näytelmätekstiä ja/tai dramatisoidaan muuta tekstiä
- sovitaan opiskelijoiden vastuualueet produktiossa
- harjoitellaan ja toteutetaan esitys

5.22 Opinto-ohjaus

Opinto-ohjauksen tehtävänä on tukea opiskelijaa opinnoissa lukioaikana ja huolehtia siitä, että opiskelijalle karttuu riittävästi sellaisia tietoja ja taitoja, joita hän tarvitsee elämään liittyvissä siirtymä- ja muutostilanteissa, kuten siirtyessään jatko-opintoihin ja työelämään sekä kohti täysivaltaista ja aktiivista yhteiskunnan jäsenyyttä.

Ohjaustoiminta muodostaa koko lukiokoulutuksen ajan kestävän jatkumon, jonka aikana opinto-ohjauksen kurssit ja muu ohjaus tarjoavat opiskelijalle mahdollisuuden hankkia perustiedot ja -taidot, joiden varassa hänen on mahdollista suunnitella lukio-opintojaan ja jatko-opintojaan sekä pohtia urasuuntautumistaan. Henkilökohtainen, luokkamuotoinen, pienryhmä- ja vertaisohjaus tukevat opiskelijaa kiinnostusten kartoittamisessa, vahvuuksien tunnistamisessa, urasuunnittelussa sekä valinta- ja ongelmatilanteiden ratkaisemisessa. Henkilökohtaisessa ohjauksessa opiskelijan tulee voida keskustella lukio-opintoihinsa, urasuunnitteluunsa, jatkokoulutusvalintoihinsa sekä elämäntilanteeseensa ja tulevaisuuteensa liittyvistä kysymyksistä. Pienryhmissä opiskelijalla on mahdollisuus käsitellä asioita, jotka ovat jaettavissa muiden opiskelijoiden kanssa ja joiden esille ottaminen ryhmässä on mielekästä.

Seudullinen opetussuunnitelma:
Opinto-ohjauksen kurssit ovat osa koko lukioajan kestävää ohjauksen prosessia.
Kurssit toteutetaan monimuotoisesti, eivätkä kaikki tunnit ole luokkamuotoisia. Ohjauksen tunteja tulee kuitenkin sijoittaa kurssitarjottimelle. Kurssien sisältö muotoutuu osittain kunkin opiskelijan tarpeiden mukaan.
Opinto-ohjaaja vastaa kurssien kokonaissuunnittelusta, mutta ohjausta toteutetaan eri toimijoiden yhteistyönä. Opiskelija saa ohjausta vähintään kahden kurssin verran lukio-opintojensa aikana.
OP1 -kurssilla keskitytään lukion alkuvaiheeseen, orientoitumiseen ja lukio-opintojen suorittamiseen. Kurssi toteutetaan moniammatillisesti. Jatko-opintoihin liittyviä asioita painotetaan OP1 -kurssilla sen mukaan kuin ne liittyvät lukio-opintojen kannalta keskeisiin kysymyksiin.

- *OP1-kurssin suoritettuaan opiskelijalla on*
  - *henkilökohtainen opiskelusuunnitelma lukioajalle*
  - *alustava ylioppilaskirjoitussuunnitelma*
  - *alustava jatko-opintosuunnitelma*

OP2 -kurssilla syvennetään ja laajennetaan tietoja jatko-opintomahdollisuuksista ja työelämästä. Opiskelija pääsee tutustumaan lukion jälkeisiin eri koulutusvaihtoehtoihin. Opiskelija saa valmiuksia tulevaisuutensa suunnitteluun.

- *OP2-kurssin suoritettuaan opiskelijalla on*
  - *päivitetty ylioppilaskirjoitussuunnitelma*
  - *jatko-opinto- ja urasuunnitelma*

Opinto-ohjauksen tavoitteet

Ohjaus toteutetaan tavalla, joka vahvistaa opiskelijoiden aktiivista toimijuutta, osallisuutta ja vastuullisuutta. Tavoitteena on, että opiskelija löytäisi omat yksilölliset, myös elinikäistä oppimista tukevat tapansa oppia. Opiskelijaa tuetaan tunnistamaan vahvuutensa ja kehittämisen kohteensa sekä etsimään tietoa siitä, miten ja mistä hän saa apua mahdollisiin opiskelun haasteisiin. Ohjauksella edistetään opiskeluvalmiuksien kehittymistä ja opintojen sujumista sekä tuetaan nuorta elämänsuunnittelun ja -hallinnan taidoissa sekä koulutukseen ja uravalintoihin liittyvissä päätöksissä. Tavoitteena on, että opiskelija pystyy urasuunnittelussaan ja päätöksenteossaan arvioimaan realistisesti omia edellytyksiään ja mahdollisuuksiaan.

Opiskelijan tiedonhakutaitoja vahvistetaan ohjaamalla häntä monipuolisesti erilaisia opiskeluympäristöjä hyödyntäväksi, aktiiviseksi ja kriittiseksi tiedonetsijäksi, joka osaa myös soveltaa etsimäänsä tietoa. Tavoitteena on, että opiskelija tuntee keskeiset jatkokoulutuksiin, ammattialoihin ja urasuunnitteluun liittyvät tietolähteet, ohjauspalvelut ja sähköiset hakujärjestelmät sekä osaa käyttää niissä olevaa informaatiota urasuunnittelun ja jatko-opintoihin hakeutumisen tukena.

Opinto-ohjauksen avulla opiskelija saa tietoa opiskelusta muissa oppilaitoksissa, lukion jälkeisistä jatko-opiskeluvaihtoehdoista, työ- ja elinkeinoelämästä sekä yrittäjyydestä. Opiskelijalle tarjotaan mahdollisuus tutustua monipuolisesti ammatteihin ja työelämään sekä kansanopistojen, toisen asteen ammatillisten oppilaitosten, ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen koulutustarjontaan. Opiskelijaa ohjataan siten, että hän osaa etsiä tietoa myös muiden maiden tarjoamista opiskelumahdollisuuksista ja työskentelystä ulkomailla.

Opiskelija saa ohjausta jatko-opintojensa suunnittelussa sekä opintoihin hakeutumisessa. Tavoitteena on, että opiskelija suunnittelee lukio-opintojaan ja tekee valintojaan siten, että hänellä on valmiudet hakeutua jatko-opintoihin välittömästi lukio-opintojen jälkeen. Opiskelijaa tuetaan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman laatimisessa ja suunnitelmien päivittämisessä.

Pakolliset kurssit

1. Minä opiskelijana (OP1)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu lukio-opintojen käytänteisiin, opintojen rakenteeseen sekä ylioppilastutkintoon

- harjaantuu lukiossa vaadittaviin opiskelutaitoihin sekä omien vahvuuksien ja kiinnostusten kohteiden kartoittamiseen liittyvissä keskeisissä tiedoissa ja taidoissa
- pohtii elinikäiseen oppimiseen ja itsensä kehittämiseen liittyviä kysymyksiä.

Keskeiset sisällöt
- opiskelu- ja tiedonhankintataidot, oppimaan oppiminen
- lukio-opintojen ja ylioppilastutkinnon suunnittelu; henkilökohtainen opiskelusuunnitelma ja ylioppilastutkintosuunnitelma
- jatko-opintojen pohtiminen ja ammatillinen suuntautuminen; jatko-opinto- ja urasuunnitelma
- itsetuntemus ja sen kehittäminen
- elämänhallintataidot
- oman oppimisen arviointi
- jatko-opintoihin ja tulevaisuuden suunnitteluun liittyvät tietolähteet, sähköiset ohjauspalvelut ja hakujärjestelmät
- työelämään sekä toisen ja korkea-asteen koulutuspaikkoihin tutustuminen
- lukio-opintojen kannalta kulloinkin ajankohtaiset asiat

2. Jatko-opinnot ja työelämä (OP2)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- kehittää edelleen itsetuntemustaan sekä elämänsuunnittelu- ja elämänhallintataitojaan
- perehtyy jatkokoulutuksen ja työelämän kannalta sellaisiin keskeisiin teemoihin, jotka auttavat ura- ja elämänsuunnittelutaidoissa sekä antavat valmiudet jatko-opintoihin ja työelämään siirtymiselle
- tutustuu toisen ja korkea-asteen erilaisiin koulutusvaihtoehtoihin sekä muuhun koulutustarjontaan
- lisää työelämätaitojaan sekä syventää työelämätuntemustaan.

Keskeiset sisällöt
- jatko-opintomahdollisuudet Suomessa ja ulkomailla
- työelämätietous, muuttuva ja monimuotoinen työelämä
- yrittäjyys
- työelämä- ja työnhakutaidot
- työelämään sekä jatko-opintoihin tutustuminen
- jatko-opintojen ja tulevaisuuden suunnittelu, jatko-opintoihin hakeutuminen
- henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman päivittäminen
- lukio-opintojen kannalta kulloinkin ajankohtaiset asiat

Seudullinen opetussuunnitelma

OP1 Minä opiskelijana

Kurssilla keskitytään lukio-opiskelun alkuvaiheeseen, orientoitumiseen ja lukio-opintojen suorittamiseen. Kurssi toteutetaan moniammatillisesti. Jatko-opintoihin liittyviä asioita painotetaan OP1 -kurssilla sen mukaan kuin ne liittyvät lukio-opintojen kannalta keskeisiin kysymyksiin.

- *OP1-kurssin suoritettuaan opiskelijalla on*
    - *henkilökohtainen opiskelusuunnitelma lukioajalle*
    - *alustava ylioppilaskirjoitussuunnitelma*
    - *alustava jatko-opintosuunnitelma*

OP2 Jatko-opinnot ja työelämä

Kurssilla syvennetään ja laajennetaan tietoja jatko-opintomahdollisuuksista ja työelämästä. Opiskelija pääsee tutustumaan lukion jälkeisiin eri koulutusvaihtoehtoihin. Opiskelija saa valmiuksia tulevaisuutensa suunnitteluun.

- *OP2-kurssin suoritettuaan opiskelijalla on*
    - *päivitetty ylioppilaskirjoitussuunnitelma*
    - *jatko-opinto- ja urasuunnitelma*

5.23 Tietotekniikka

1. **Tietotekniikan perusteet (TT1)**
   Kurssilla opitaan tietotekniikan peruskäsitteitä ja perustaidot keskeisimmistä hyötyohjelmista. Kurssi antaa valmiudet tietotekniikan hyödyntämiseen opiskelussa ja työelämässä. Kurssi sopii varsinkin niille, jotka eivät ole peruskoulussa opiskelleet tietotekniikkaa.

Tavoitteet

- oppia tietotekniikan peruskäsitteistöä ja toimintaperiaatteita
- antaa hyvät valmiudet opiskelussa tarvittavien perusohjelmien käyttöön
- auttaa ymmärtämään tietotekniikan hyötyjä ja mahdollisuuksia opiskelussa sekä työelämässä

Keskeiset sisällöt

- tietokoneen hallinta
- tiedostojen hallinta ja pilvipalvelun käyttö (Office365)
- tiedonhankinta, tekijänoikeudet ja tietoturva
- tekstinkäsittely, esitysgrafiikka ja taulukkolaskenta (LibreOffice)
- kuvankäsittely (GIMP)
- sähköisiin kokeisiin vastaaminen (Digabi)

2. Kotisivukurssi (TT2)

Kurssilla tutustutaan www-sivujen perusrakenteisiin sekä opetellaan tekemään sivuja HTML- ja CSS-kielien avulla. Kurssisuoritukseen kuuluvat annettujen tuntitehtävien tekeminen sekä harjoitustyönä laadittavat www-sivut itse valitusta aiheesta. Kurssilla ei vaadita esitietoja, mutta tietotekniikan perustaidoista on hyötyä.

Tavoitteet

- antaa käsitys nykyaikaisten verkkosivujen perusrakenteista
- oppia verkkosivujen koodaamisessa käytettävien HTML5- ja CSS3-kielien perusteet
- antaa valmiudet omien verkkosivujen luomiseen

Keskeiset sisällöt

- www-sivujen perusrakenteet
- HTML5-kielen perusteet
- CSS3-kielen perusteet
- omien verkkosivujen laatiminen

5.24 Teemaopinnot

Teemaopinnot ovat eri tiedonaloja yhdistäviä opintoja. Ne eheyttävät opetusta ja kehittävät opiskelijoiden taitoja hahmottaa ja ymmärtää yksittäistä oppiainetta laajempia kokonaisuuksia. Teemaopintojen keskeisenä tehtävänä on tarjota mahdollisuuksia usean eri oppiaineen tietojen ja taitojen yhdistämiseen ja soveltamiseen. Teemaopintojen tavoitteet ja sisällöt tarkennetaan ja konkretisoidaan opetussuunnitelmassa.

Opetuksen tavoitteet

Teemaopintojen tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu etsimään eri tieteen- ja taiteenalojen keskeisten käsitteiden ja näkökulmien välisiä yhteyksiä ja muodostaa niiden pohjalta kokonaisuuksia
- hahmottaa ongelmia, ilmiöitä tai kysymyksiä sekä innostuu etsimään niihin ratkaisuja yksin ja yhteistyössä muiden kanssa
- hyödyntää eri aloilta hankkimiaan tietoja ja taitoja
- hakee informaatiota eri lähteistä ja arvioi tietolähteiden luotettavuutta
- soveltaa osaamistaan ja kehittää tieto- ja viestintäteknologisia taitojaan käytännön toiminnassa
- työskentelee tavoitteellisesti ja toimii rakentavasti ryhmän jäsenenä.

Arviointi

Teemaopintojen arviointi perustuu opiskelijan taitoihin hakea tietoa, arvioida ja soveltaa sitä sekä tuottaa luotettavien lähteiden pohjalta jäsentyneitä kokonaisuuksia. Olennaisia arvioinnin kohteita ovat opiskelijan taidot arvioida kriittisesti tietolähteitä sekä ymmärtää eri tietojen ja taitojen välisiä yhteyksiä. Työskentelyn arviointi kohdistuu sen tavoitteellisuuteen ja suunnitelmallisuuteen. Opiskelijoille annetaan ohjaavaa palautetta myös vuorovaikutus- ja yhteistyötaidoista sekä työvälineiden käytöstä. Teemaopintojen arvioinnissa käytetään monipuolisia arviointimenetelmiä.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

1. Monitieteinen ajattelu (TO1)

Kurssin tavoitteena on tarjota tilaisuuksia ajattelun taitojen kehittämiseen laaja-alaisesti ja oppiainerajat ylittävästi. Opiskelijat oppivat hahmottamaan eri tieteen- ja taiteenalojen välisiä yhteyksiä sekä niiden keskeisten periaatteiden ja käsitteiden vuorovaikutusta yhtä tiedonalaa laajemmissa kokonaisuuksissa. Kurssin aikana opiskelijat kehittävät kriittistä ja luovaa ajatteluaan itsenäisesti ja yhteistoiminnassa muiden kanssa. He analysoivat ja arvioivat erilaisia käsitejärjestelmiä ja näkökulmia ja käyttävät niitä johtopäätösten ja ratkaisujen tekemiseen. Kurssin keskeiset sisällöt valitaan vähintään kahdesta eri oppiaineesta tai aihekokonaisuudesta.

Kieli kuntoon (TO1)

Kerrataan keskeisiä kieliopin ja kielentuntemuksen käsitteitä äidinkielen ja ruotsin kielen näkökulmasta. Alussa kartoitetaan opiskelijoiden taidot ja opetus suunnitellaan tarpeen mukaan. Kurssin lopussa pidetään lopputesti.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa kielten rakenteiden peruskäsitteet
- saa tietoja ja taitoja kielten opiskeluun yleensä
- pystyy vertailemaan eri kielten kielenkäyttötapoja

Keskeiset sisällöt

- sanaluokat
- verbien aikamuodot
- pronominit
- adjektiivin taivutus
- lauseenjäsenet
- virkkeen rakenne
- tarpeen mukaan muita keskeisiä käsitteitä

Yhdysvaltain historia/American History (TO1)

Perehdytään Yhdysvaltain historiaan suomeksi ja englanniksi.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää tietojaan Yhdysvaltain historian keskeisistä tapahtumista
- kehittää samalla englannin taitojaan monipuolisesti.

Keskeiset sisällöt

- ”All men are created equal”: Kansakunnan synty
- ”Manifest destiny”: Yhdysvallat maailmanpolitiikassa
- ”The dollar makes the world go round”: Maailmantalouden ykkösmahti
- “USA today”

Kansainvälisyyskasvatus (TO1)

Kurssilla perehdytään sekä suomalaisen kulttuurin moninaisuuteen että useiden muiden maiden eri kulttuureihin. Suomessa asuvat ulkomaalaiset sekä muut ko. kulttuurin tuntijat vierailevat oppitunneilla.

Tavoitteet

- eri kulttuureista saadun tietämyksen syventäminen
- stereotypioiden murtaminen
- kulttuurien välisten törmäysten ennaltaehkäiseminen
- suvaitsevaisuuden lisääminen

Keskeiset sisällöt

- omaan lähikulttuuriin ja eri maiden kulttuureihin perehtyminen
- monikulttuurisuus käsitteenä
- kestävä kehitys osana kulttuurien välistä yhteistyötä

2. Tutkiva työskentely teknologialla (TO2)

Tieto- ja viestintäteknologian kurssin tavoitteena on, että opiskelija suunnittelee, toteuttaa ja esittää yksin tai yhteistyössä muiden opiskelijoiden kanssa johonkin ilmiöön tai aihepiiriin liittyvän dokumentoidun projektin, tutkielman, keksinnön tai muun tuotoksen. Samalla hän kehittää osaamistaan tieto- ja viestintäteknologiassa. Lisäksi tavoitteena on, että opiskelija saa tilaisuuksia oppiainerajat ylittävään työskentelyyn ja yhteistyöhön. Kurssin keskeisillä sisällöillä on yhteys kahden tai useamman eri oppiaineen tietoihin ja taitoihin sekä aihekokonaisuuksiin.

Mediakurssi (TO2)

Harjoitellaan ja syvennetään ylioppilaskirjoituksissa tarvittavia taitoja ajankohtaisen materiaalin avulla. Opiskelija suunnittelee, toteuttaa ja esittää yksin tai ryhmässä projektin, tutkielman tai muun tuotoksen mediaan liittyen käyttäen apuna tieto- ja viestintäteknologiaa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu monipuolisesti suomen- ja englanninkieliseen mediaan
- harjoittelee mediakriittisyyttä ja monilukutaitoa
- kehittää tieto- ja viestintäteknologiataitojaan kurssin lopputyötä tehdessään

Keskeiset sisällöt

- englanninkielinen uutisointi
- suomenkielisiä mediatekstilajeja
- mediakriittisyys ja monilukutaito
- tieto - ja viestintäteknologiataidot
- mahdollinen opintovierailu

3. Osaaminen arjessa (TO3)

Vapaaehtoistoiminnan, työelämän, liikennekasvatuksen tai kansainvälisen toiminnan kurssilla opiskelija saa tilaisuuksia tietojensa ja taitojensa soveltamiseen käytännön työtehtävissä ja tilanteissa. Tarkoituksena on vahvistaa opiskelijoiden koulussa hankkiman osaamisen ja arkielämän välistä yhteyttä. Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii ymmärtämään yhteiskunnan toimintaperiaatteita ja kehittää työelämässä tarvittavaa osaamista koulun ulkopuolisissa toimintaympäristöissä. Hän saa mahdollisuuksien mukaan tilaisuuksia osaamisensa syventämiseen myös kansainvälisessä yhteistyössä. Opiskelijalle voidaan lukea hyväksi kokonaan tai osin kurssin tavoitteiden ja sisältöjen mukainen muualla hankittu osaaminen.

Opiskelijatoiminnan kurssi (TO3)

Opiskelijatoiminta tutoreissa tai opiskelijakunnan hallituksessa kasvattaa opiskelijaa vastuullisuuteen ja tiimityöskentelyyn. Hän oppii kokoustekniikkaa ja vaikuttamisen mahdollisuuksia sekä pääsee toteuttamaan ja kehittämään vahvuuksia, joista on hyötyä esimerkiksi järjestötoiminnassa ja muussa yhteisöllisessä työskentelyssä. Samalla opiskelija on mukana parantamassa koulumme viihtyvyyttä ja yhteishenkeä sekä luomassa turvallista, kunnioittavaa ja kannustavaa opiskeluilmapiiriä.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa toimia tiimin jäsenenä
- on mukana parantamassa koulumme viihtyvyyttä ja yhteishenkeä
- ymmärtää kansalaisen vaikutusmahdollisuudet
- tuntee kokouskäytänteet
- toimii Nokian lukion ja sen opiskelijakunnan esimerkillisenä edustajana

Keskeiset sisällöt

- tapahtumien ja projektien suunnittelu ja toteutus
- kouluviihtyvyyden parantaminen
- opiskelijoiden ryhmäyttäminen ja yhteishengen vahvistaminen
- Nokian lukion ja sen opiskelijakunnan edustaminen
- tiedottaminen ja verkostoituminen

Kansainvälinen projekti (TO3)

Opiskelija suorittaa kurssin osallistumalla kansainväliseen projektiin.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- saa tietoa ja kokemuksia muista kulttuureista
- oppii kertomaan omasta kulttuuristaan muille

Keskeiset sisällöt

- opiskelija osallistuu opintomatkalle ulkomaille yksin tai ryhmän mukana
- opiskelija toimii kansainvälisen opiskelijan isäntänä tai emäntänä

5.25 Lukiodiplomit

Lukion opetussuunnitelmassa määriteltäviin soveltaviin kursseihin voivat kuulua eri aineissa ja aineryhmissä suoritettavat lukiodiplomit. Lukiodiplomien tehtävänä on antaa opiskelijalle mahdollisuus osoittaa erityistä osaamistaan ja harrastuneisuuttaan pitkäkestoisen näytön avulla. Lukiodiplomi kuvaa monipuolisesti opiskelijan tavoitteellista työskentelyä, kehittyneitä taitoja ja syvällistä osaamista. Opiskelija tutkii ja ilmaisee kulttuurisesti moninaista todellisuutta eri oppiaineille ominaisin keinoin. Lukiodiplomi ilmentää opiskelijan ajattelun, tuottamisen, tulkinnan ja arvottamisen taitoja sekä omaehtoista harrastuneisuutta.

Lukiodiplomeja on mahdollista suorittaa kotitaloudessa, kuvataiteessa, käsityössä, liikunnassa, mediassa, musiikissa, tanssissa ja teatterissa. Lukiodiplomit tarjoavat opiskelijalle mahdollisuuden arvioida lukio-opintojen aikana karttunutta osaamistaan ja vahvuuksiaan jatko-opintojen näkökulmasta. Lukiodiplomit täydentävät lukion päättötodistuksen ja ylioppilastutkintotodistuksen osoittamaa osaamista.

Lukiodiplomeja on koulutuksen järjestäjän päätöksellä mahdollista suorittaa lukiossa yhdessä tai useammassa aineessa ja aineryhmässä. Opetushallitus antaa ohjeet kunkin lukiodiplomin suorittamisesta.

Opetuksen tavoitteet

Kaikkia lukiodiplomeja yhdistävinä tavoitteina on, että opiskelija

- asettaa lukiodiplomin suorittamiselle omat lähtökohdat ja tavoitteet
- työskentelee tavoitteellisella otteella itsenäisesti ja vuorovaikutuksessa toisten kanssa
- tutkii ja ilmaisee kulttuurista todellisuutta eri tiedonaloille ominaisilla tavoilla
- soveltaa lukioaikana karttunutta osaamista ja omaehtoista harrastuneisuutta
- valitsee tarkoituksenmukaisia opiskeluympäristöjä, työtapoja ja ilmaisun keinoja
- arvioi asetettujen tavoitteiden saavuttamista, työskentelyä, lopputulosta ja kokonaisuutta.

Arviointi

Lukiodiplomin arviointi perustuu opiskelijan tai opiskelijoiden ryhmänä itsenäisesti toteuttamaan lukioaikaisen erityisen osaamisen ja harrastuneisuuden näyttöön. Opiskelijan toteuttama lukiodiplomi arvioidaan kokonaisuutena kurssin päätyttyä. Lukiodiplomin arvioinnissa annetaan palautetta lukiodiplomille asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta. Lukiodiplomin arviointi on monipuolista ja luotettavaa, ja se vastaa opiskelijan aineessa tai aineryhmässä osoittamaa osaamisen tasoa. Lukiodiplomin suorittamiseen sisältyy opiskelijan itsearviointia.

Valtakunnalliset soveltavat kurssit

1. Kotitalouden lukiodiplomi (KOLD1)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan kotitaloudessa. Kotitalouden lukiodiplomin tavoitteena on vuorovaikutteinen toiminta, yhteisöllinen tiedon rakentaminen ja osaamisen jakaminen, tutkiva ja soveltava opiskelu sekä työskentelyn arviointi. Kurssin keskeiset sisällöt perustuvat opiskelijan valitsemaan teemaan, tehtäväideaan ja suunnittelu- ja toteutusprosessiin. Kotitalouden lukiodiplomi muodostuu lukiodiplomityöstä, esseestä ja portfoliosta.

2. Kuvataiteen lukiodiplomi (KULD2)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan kuvataiteessa. Kuvataiteen lukiodiplomin tavoitteena on, että opiskelija osoittaa kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin laaja-alaista osaamistaan tuottamalla, tulkitsemalla ja arvottamalla monipuolisesti erilaisia kuvia. Kurssin keskeiset sisällöt perustuvat opiskelijan lukiodiplomille asettamiin tavoitteisiin sekä hänen valitsemaansa tehtävään, näkökulmaan ja toteutustapaan. Kuvataiteen lukiodiplomi muodostuu teoksesta sekä työskentelyprosessia, itsearviointia ja kuvataiteen tuntemusta kuvaavasta portfoliosta.

3. Käsityön lukiodiplomi (KÄLD3)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan käsityössä. Käsityön lukiodiplomin tavoitteena on, että opiskelija kehittää osaamistaan laadukkaiden käsityötuotteiden omaehtoisessa suunnittelussa, valmistuksessa sekä osaamisen arvioinnissa. Kurssin keskeiset sisällöt perustuvat opiskelijan valitsemaan tehtävään, ideaan ja suunnittelu- ja valmistusprosessiin sekä niiden itsearviointiin. Käsityön lukiodiplomi muodostuu käsityötuotteesta tai käsityöteoksesta sekä sen suunnittelu- ja valmistusprosessia ja itsearviointia kuvaavasta portfoliosta.

4. Liikunnan lukiodiplomi (LILD4)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan liikunnassa. Liikunnan lukiodiplomin tavoitteena on, että opiskelija pohtii monipuolisesti liikunnan merkitystä elämässään samalla kehittäen fyysistä toimintakykyään, liikunnallista erityisosaamistaan, harrastuneisuuttaan ja yhteistyökykyjään. Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat liikunnan osioiden lisäksi liikunnallisen tutkielman sekä portfolion tekeminen. Liikunnan lukiodiplomi muodostuu liikuntakykyisyyden, liikuntatietojen, erityisosaamisen,

harrastuneisuuden ja yhteistyötaitojen sekä portfolion muodossa tehtävän itsearvioinnin muodostamasta kokonaisuudesta.

5. Median lukiodiplomi (MELD5)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija antaa erityisen näytön lukioaikaisesta mediaosaamisestaan ja harrastuneisuudestaan. Median lukiodiplomin tavoitteena on edistää opiskelijan monipuolisia media- ja vuorovaikutustaitoja sekä median välineiden, ilmaisukeinojen ja mahdollisuuksien luovaa käyttöä. Lisäksi edellytetään informaation kriittisen valinnan, tulkinnan, arvioinnin ja jäsentelyn taitoa, mediasuhteen pohdintaa ja median toimintaympäristön hahmottamista. Kurssin keskeiset sisällöt perustuvat opiskelijan valitsemaan tehtävään, näkökulmaan ja toteutustapaan. Median lukiodiplomi on portfolion ja mediaesityksen muodostama kokonaisuus.

6. Musiikin lukiodiplomi (MULD6)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija antaa lukioaikanaan näytön musiikillisesta erityisosaamisestaan ja erityisestä harrastuneisuudestaan musiikissa. Opiskelija osoittaa musiikillista osaamistaan ja harrastuneisuuttaan valmistamalla musiikin taidollista ja tiedollista hallintaa osoittavan projektin tai kokoamalla näytesalkun lukioaikaisista musiikkiopinnoistaan ja -toiminnastaan. Musiikin lukiodiplomin voi toteuttaa joko yksin tai ryhmän jäsenenä. Kurssin keskeiset sisällöt perustuvat musiikin lukiodiplomin erilaisiin toteutustapoihin ja osa-alueisiin. Musiikin lukiodiplomi muodostuu neljästä osasta, jotka ovat opiskelijan musiikillinen omaelämäkerta, musiikkiprojekti tai musiikillinen näytesalkku, yhteenveto ja arvioitsijoiden lausunto.

7. Tanssin lukiodiplomi (TALD7)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan tanssissa. Tanssin lukiodiplomin suorittamisen tavoitteena on tukea ja kuvata opiskelijan pitkäaikaista tanssin opiskelua lukion aikana. Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat opiskelijan valitsema tanssillinen tehtävä, sen valmistelu ja kirjallinen työ. Tanssillisen tehtävän opiskelija voi suorittaa joko esiintymällä tanssijana tai tekemällä koreografian. Tehtävä voi olla soolo- tai ryhmäteos. Tanssin lukiodiplomi on tanssillisen tehtävän ja tutkielman muodostama kokonaisuus.

8. Teatterin lukiodiplomi (TELD8)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan teatterissa. Teatterin lukiodiplomin

tavoitteena on vahvistaa draamallisia ja teatteri-ilmaisullisia taitoja sekä kartuttaa vuorovaikutuksen ja itsearvioinnin taitoja. Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat opiskelijan itse määrittelemä työn aihe joltakin teatterin alalta, siihen liittyvä esitys ja työskentely- ja arviointiprosessi. Teatterin lukiodiplomi on esityksen ja portfolion muodostama kokonaisuus.

Tampereen kaupunkiseudun lukioissa lukiodiplomeja tarjotaan seuraavasti

LUKIO	KOL D1	KULD2	KÄLD3	LILD4	MELD5	MULD6	TALD7	TELD8
Hatanpään lukio		x		x		x		x
Kangasalan lukio		x		x	x	x	x	x
Lempäälän lukio		x		x	x	x	x	x
Nokian lukio		x		x		x		x
Oriveden lukio		x		x		x		
Pirkkalan lukio		x		x		x		
Pälkäneen lukio	x	x		x		x		
Sammon keskuslukio		x		x	x	x	x	x
Tampereen klassillinen lukio		x		x		x		
Tampereen lyseon lukio		x						
Tammerkosken lukio		x	x	x	x			
Tampereen yhteiskoulun lukio		x		x	x	x	x	x
Tampereen teknillinen lukio		x		x		x		
Yläjärven lukio		x		x		x		

Nokian lukiossa on mahdollisuus suorittaa kuvataiteen, liikunnan, musiikin ja teatterin lukiodiplomi.

6 OPISKELIJAN OPPIMISEN ARVIOINTI

6.1 Arvioinnin tavoitteet

”Opiskelijan arvioinnilla pyritään ohjaamaan ja kannustamaan opiskelua sekä kehittämään opiskelijan edellytyksiä itsearviointiin. Opiskelijan oppimista ja työskentelyä tulee arvioida monipuolisesti.”
(Lukiolaki 629/1998, 17 § 1 mom., muutettu lailla 1116/2008)

Opiskelijan oppimisen arvioinnin tehtävänä on edistää opiskelijan oppimista. Lähtökohtana on, että opiskelijat ymmärtävät, mitä heidän on tarkoitus oppia ja miten oppimista arvioidaan. Arvioinnilla opiskelijaa kannustetaan omien tavoitteiden asettamiseen ja tarkoituksenmukaisten työskentelytapojen valintaan. Opintojen aikainen arviointi ja palautteen antaminen ovat osa opiskelijan ja opettajan välistä vuorovaikutusta. Palaute sekä itse- ja vertaisarviointi ohjaavat opiskelijaa tarkentamaan asetettuja tavoitteita ja kehittämään työskentelyään tavoitteiden suuntaisesti.

Opiskelijan oppimisen arviointi antaa opiskelijalle palautetta opintojen edistymisestä ja oppimistuloksista sekä lukio-opintojen aikana että opiskelun päättyessä. Lisäksi arviointi antaa tietoja opiskelijan huoltajalle sekä jatko-opintojen järjestäjien, työelämän ja muiden vastaavien tahojen tarpeita varten. Opiskelijan oppimisen arviointi auttaa myös opettajaa ja kouluyhteisöä opetuksen vaikuttavuuden arvioinnissa. Arvosanan antaminen on yksi arvioinnin muoto.

6.2 Kurssisuorituksen arviointi

Opiskelijan oppimista arvioidaan kurssin aikana. Arvioinnilla edistetään opiskelijan oppimista ja annetaan palautetta opiskelijalle kurssin tavoitteiden saavuttamisesta.

Opiskelijan kurssisuorituksesta annetaan arvosana kurssin päätyttyä. Annettavan arvosanan tulee perustua monipuoliseen näyttöön oppiaineen ja kurssin tavoitteiden saavuttamisesta. Erilaisten tuotosten lisäksi käytetään opiskelijan oppimisen ja työskentelyn havainnointia. Arvosanan antamisen tukena voidaan käyttää opettajan ja opiskelijan välisiä keskusteluja sekä opiskelijoiden itse- ja vertaisarviointia. Arvioinnin kohteina ovat opiskelijan tiedot ja taidot. Arviointi ei kohdistu opiskelijoiden arvoihin, asenteisiin tai henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Arvioinnin menetelmistä ja käytänteistä päätetään tarkemmin opetussuunnitelmassa.

"Opiskelijalla on oikeus saada tieto arviointiperusteista ja niiden soveltamisesta häneen." (Lukiolaki 629/1998, 17 § 2 mom., muutettu lailla 1116/2008)

Yleisten arviointiperusteiden lisäksi kunkin kurssin tavoitteet ja arviointiperusteet on selvitettävä opiskelijalle kurssin alussa, jolloin niistä keskustellaan opiskelijoiden

kanssa. Arviointiperusteista tiedottaminen parantaa opiskelijoiden ja opettajien oikeusturvaa ja tukee opiskelijaa työskentelyn suunnittelussa.

Diagnosoidut vammat tai niihin rinnastettavat vaikeudet, kuten lukemis- ja kirjoittamishäiriö, maahanmuuttajien kielelliset vaikeudet sekä muut syyt, jotka vaikeuttavat osaamisen osoittamista, tulee ottaa huomioon arvioinnissa siten, että opiskelijalla on mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoisiin tapoihin osoittaa osaamisensa. Kyseiset vaikeudet voidaan ottaa huomioon määrättäessä opiskelijan kurssiarvosanaa.

Seudullinen opetussuunnitelma

Kurssin alussa opiskelijoille tulee ilmoittaa, millaisia näyttöjä vaaditaan arvioinnin edellytysten täyttämiseksi ja mitkä ovat vähimmäisvaatimukset kurssin hyväksyttäväksi suoritukseksi. Kurssin arviointiperusteissa tulee tiedottaa mahdollisesta puuttuvien näyttöjen arvosanaa alentavasta vaikutuksesta sekä kurssin keskeytymisen perusteet. Opiskelija voi myös itse keskeyttää kurssin opiskelun perustellusta syystä sovittuaan asiasta opinto-ohjaajan tai rehtorin kanssa.

Arviointi ei saa perustua ainoastaan kokeissa annettuihin näyttöihin.

Myös arvosana 4 edellyttää aina, että arvioinnin edellytykset täyttyvät riittävästi.

Arvioinnin edellytyksiä ovat mm.:

o osallistuminen opetukseen
o kurssiin liittyvien tehtävien suorittaminen
o kurssin koe ja/tai muut ilmoitetut näytöt

Opiskelijan tulee osallistua opetukseen, jollei hänelle ole myönnetty siitä vapautusta (LL 25 §).

6.2.1 Numeroarvosanat ja suoritusmerkinnät

"Edellä 1 momentissa tarkoitettu arvostelu annetaan numeroin tai muulla opetussuunnitelmassa määrätyllä tavalla. Numeroarvostelussa käytetään asteikkoa 4–10. Arvosana 5 osoittaa välttäviä, 6 kohtalaisia, 7 tyydyttäviä, 8 hyviä, 9 kiitettäviä ja 10 erinomaisia tietoja ja taitoja. Hylätty suoritus merkitään arvosanalla 4…"
(Lukioasetus 810/1998, 6 § 2 mom.)

Pakollisten ja opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjen valtakunnallisten syventävien kurssien arvosana annetaan numeroin lukuun ottamatta opinto-ohjauksen kursseja ja teemaopintojen kursseja, joista annetaan suoritusmerkintä (S = suoritettu, H = hylätty). Valtakunnalliset soveltavat kurssit arvioidaan suoritusmerkinnällä (S = suoritettu, H = hylätty). Paikallisesta syventävästä tai soveltavasta kurssista voidaan antaa arvosanaksi opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla numeroarvosana tai suoritusmerkintä (S = suoritettu, H = hylätty). Paikallisten syventävien ja soveltavien kurssien arvioinnista päätetään opetussuunnitelmassa.

Kirjallisesti annettu sanallinen arviointi ja suullisesti arviointikeskustelussa annettu palaute voivat täydentää ja täsmentää arvosanaa. Kesken olevan kurssisuorituksen merkintätavasta ja suorituksen täydentämiskäytännöistä voidaan päättää opetussuunnitelmassa.

Seudullinen opetussuunnitelma

Numeroarviointi ja suoritusmerkinnät

o keskeytetty kurssi = K
o Keskeytettyä kurssia ei voi täydentää, vaan se on opiskeltava uudelleen kurssisuorituksen saamiseksi
o täydennettävä kurssi = T
o Vaadittavat täydennykset on suoritettava viimeistään seuraavan jakson aikana.
o hylätty kurssi = H
o suoritettu kurssi = S

Kurssikertymään ei lasketa keskeytettyä (K), täydennettävää (T) eikä hylättyä (H) kurssia. Arvosanalla neljä (4) suoritettu valtakunnallinen kurssi lasketaan kurssikertymään, jos oppiaineen oppimäärä täyttyy hyväksyttävästi.

Koulukohtaiset kurssit (koulukohtaiset syventävät ja soveltavat) arvioidaan merkinnällä S/H, lukuun ottamatta erityistehtävälukioiden ja painotuslukioiden tehtävään liittyvien kurssien arviointia.

6.2.2 Itsenäisesti suoritettu kurssi

"Osa opinnoista voidaan edellyttää opiskeltavaksi itsenäisesti."
(Lukioasetus 810/1998, 4 § 1 mom.)

"Opiskelijalle voidaan hakemuksesta myöntää lupa suorittaa opintoja opetukseen osallistumatta." (Lukioasetus 810/1998, 4 § 2 mom.)

Itsenäisesti opiskellusta kurssista edellytetään hyväksytty arvosana. Opetussuunnitelmassa tulee päättää tarkemmin opinnoista, jotka edellytetään itsenäisesti opiskeltaviksi, ja niiden suoritusperiaatteista.

Jos opiskelija opiskelee kurssin kokonaan tai osittain itsenäisesti, noudatetaan soveltuvin osin edellä mainittuja arviointiperiaatteita. Tavoitteiden saavuttamista ja niiden suuntaista edistymistä on myös tällöin arvioitava riittävän laaja-alaisesti kurssin kokonaisuuden kannalta.

Seudullinen opetussuunnitelma

Opiskelija laatii opettajan antamien ohjeiden pohjalta itsenäisesti suoritettavan kurssin opiskelusuunnitelman, jonka opettaja hyväksyy. Suunnitelmassa määritellään kurssin suorittamisen menettelytavat ja aikataulu. Tärkeätä on, että opiskelija ymmärtää oman vastuunsa kurssin itsenäisestä suorittamisesta.

6.2.3 Suullisen kielitaidon kurssien arviointi

Toisen kotimaisen kielen A-oppimäärän syventävän kurssin 8, B1-oppimäärän syventävän kurssin 6 ja äidinkielenomaisen oppimäärän syventävän kurssin 8 sekä vieraiden kielten A-oppimäärän syventävän kurssin 8 ja B1-oppimäärän syventävän

kurssin 6 suorituksen arviointi perustuu Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta saatuun arvosanaan ja muihin kurssin aikaisiin näyttöihin. Kursseista annetaan numeroarvosana käyttäen asteikkoa 4–10. Myös kurssiin kuuluvasta suullisen kielitaidon kokeesta annetaan numeroarvosana käyttäen asteikkoa 4–10.

”Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa arvioidaan erillisellä kokeella, jonka laatimisesta vastaa opetushallitus. Suullisen kielitaidon kokeen sisällöstä säädetään valtioneuvoston asetuksella.” (Lukiolaki 629/1998, 17 § 3 mom., muutettu lailla 1116/2008)

”Lukiolain 17 §:n 3 momentissa tarkoitettu suullisen kielitaidon koe koostuu tehtävistä, joissa arvioidaan opiskelijan ääntämistä sekä kerronta- ja keskustelutaitoa. Koe arvioidaan numeroin käyttäen 2 momentissa tarkoitettua asteikkoa. Suullisen kielitaidon kurssin arvosana perustuu suullisen kielitaidon kokeeseen sekä muihin kurssin aikaisiin näyttöihin.” (Lukioasetus 810/1998, 6 § 4 mom., muutettu valtioneuvoston asetuksella 1117/2008)

Kurssiin kuuluvan suullisen kielitaidon kokeen suoritus ja muut kurssin aikaiset näytöt arvioidaan asianomaiselle kielelle ja oppimäärälle opetussuunnitelman perusteissa asetettuja tavoitteita vasten. Kurssin arvioinnin edellytykset täyttyvät, kun opiskelija on antanut kurssin suorittamiseksi sovitut näytöt ja suorittanut kurssiin kuuluvan suullisen kielitaidon kokeen.

6.2.4 Opinnoissa edistyminen

"Opiskelijan työskentelystä ja opintojen edistymisestä on annettava riittävän usein tietoa opiskelijalle ja hänen huoltajalleen. Tietojen antamisesta määrätään tarkemmin opetussuunnitelmassa." (Lukioasetus 810/1998, 6 § 1 mom.)

Jotta oppilaitos voisi varmistaa, että huoltajat saavat asetuksen mukaisen tiedon opiskelijan työskentelystä ja opintojen edistymisestä, lukio voi edellyttää huoltajan allekirjoitusta tai vastaavaa sähköistä kuittausta tiedotteisiin sellaisilta opiskelijoilta, jotka eivät vielä ole täysi-ikäisiä.

"Opetussuunnitelmassa määrätään oppiaineittain tai aineryhmittäin kursseista, joiden suorittaminen hyväksytysti on edellytyksenä asianomaisen aineen tai aineryhmän opinnoissa etenemiseen. Opiskelijalle, joka ei ole suorittanut edellä mainittuja opintoja hyväksytysti, tulee varata mahdollisuus osoittaa saavuttaneensa sellaiset tiedot ja taidot, jotka mahdollistavat opinnoissa etenemisen." (Lukioasetus 810/1998, 7 § 1 mom.)

Opiskelijan opintojen etenemistä tulee seurata. Menettelystä, kuten esimerkiksi mahdollisen etenemisesteen käytöstä, päätetään opetussuunnitelmassa. Opintojen

etenemisen määrittelyllä ei voida kuitenkaan tiukentaa näissä lukion opetussuunnitelman perusteissa määrättyä oppiaineen oppimäärän suoritusvaatimusta.

Etenemisestettä ei määritellä erikseen. Opiskelijaa on ohjattava opinnoissaan niin, että oppiaineen oppimäärän suoritusvaatimukset tulee täytettyä.

Opiskelijalle tulee pyynnöstä antaa mahdollisuus hylätyn kurssiarvosanan korottamiseen osoittamalla osaamista kurssin keskeisissä tiedoissa ja taidoissa. Opetussuunnitelmassa määrätään tarkemmin uusimisen tavoista.

Opiskelijalle voidaan varata mahdollisuus uusia hylätty kurssisuoritus suorittamalla mahdolliset kurssin hyväksyttävästä suorittamisesta puuttuvat näytöt.

Opiskelijalla on mahdollisuus yhden kerran yrittää korottaa hylättyä kurssiarvosanaa. Tämä tulee pääsääntöisesti tehdä seuraavassa uusintakokeessa. Mikäli opiskelija haluaa yrittää korottaa hylättyä kurssiarvosanaa muulloin kuin seuraavassa uusintakokeessa, hänen tulee sopia asiasta ao. kurssin opettajan kanssa. Jos kurssiin ei kuulu koetta, opiskelijan tulee suorittaa opettajan määräämät tehtävät uusiakseen kurssin.

Opetussuunnitelmassa määrätään, millä tavoin opiskelijalle annetaan mahdollisuus korottaa myös hyväksyttyä kurssiarvosanaa. Arvioinnin tulee olla tällöinkin monipuolista. Lopulliseksi kurssiarvosanaksi tulee kyseisistä suorituksista parempi.

Opiskelijalla on mahdollisuus yrittää korottaa hyväksyttyä kurssiarvosanaa joko osallistumalla kurssin opetukseen tai suorittaa kurssi itsenäisesti.

6.2.5 Osaamisen tunnustaminen ja opintojen hyväksilukeminen

"Opiskelijalla on oikeus saada opetussuunnitelman tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä vastaavat aikaisemmin suorittamansa opinnot tai muutoin hankittu osaaminen arvioiduksi ja tunnustetuksi. Osaamisen tunnustamisella voidaan opiskelijalle lukea hyväksi ja korvata lukion oppimäärään kuuluvia pakollisia, syventäviä tai soveltavia opintoja. Opiskelijan osaamisen tunnustamisessa noudatetaan, mitä 17 ja 17 a §:ssä säädetään opiskelijan arvioinnista ja siitä päättämisestä. Tarvittaessa osaaminen on osoitettava koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla."
(Lukiolaki 629/1998, 23 § 1 mom., muutettu lailla 1116/2008)

"Päätös osaamisen tunnustamisesta tehdään sitä erikseen pyydettäessä ennen mainittujen opintojen tai hyväksiluettavaa osaamista koskevan opintokokonaisuuden alkamista." (Lukiolaki 629/1998, 23 § 2 mom., muutettu lailla 1116/2008)

Sen lisäksi, mitä lukiolaissa (629/1998, 23 §, muutettu lailla 1116/2008) säädetään, tulee opintojen hyväksilukemisella ja muutoin hankitun osaamisen tunnustamisella välttää opintojen päällekkäisyyttä ja lyhentää opiskeluaikaa.

Opiskelija hakee muualla suorittamiensa opintojen tai muutoin hankkimansa osaamisen tunnustamista. Opiskelijan tulee esittää selvitys opinnoistaan tai osaamisestaan. Lukio voi pyytää opiskelijaa täydentämään näyttöä suhteessa lukiokoulutuksen tavoitteisiin. Myös opintojen laajuuteen kiinnitetään huomiota. Opiskelijoille annetaan tietoa osaamisen tunnustamisen käytännöistä.

Muualla suoritettuja opintoja tai muutoin hankittua osaamista voidaan lukea hyväksi lukio-opintoihin pakollisiksi, syventäviksi tai soveltaviksi kursseiksi. Mikäli opinnot tai muutoin hankittu osaaminen luetaan hyväksi opetussuunnitelman perusteiden mukaan numerolla arvioitavaan kurssiin, tulee kurssista antaa numeroarvosana. Arvosanan määrittelyn tueksi voidaan tarvittaessa edellyttää lisänäyttöjä. Muutoin hankitun osaamisen arvioinnissa menetellään kuten opetussuunnitelman perusteissa ja opetussuunnitelmassa kurssien ja oppimäärän arvioinnista määrätään.

Luettaessa opiskelijalle hyväksi opintoja muista oppilaitoksista pitäydytään suoritusoppilaitoksen antamaan arviointiin. Jos kyseessä on lukion

opetussuunnitelmassa numeroin arvioitava kurssi, sen arvosana muutetaan lukion arvosana-asteikolle seuraavan vastaavuusasteikon mukaisesti:

asteikko 1–5	lukioasteikko	asteikko 1–3
1 (tyydyttävä)	5 (välttävä)	1
2 (tyydyttävä)	6 (kohtalainen)	1
3 (hyvä)	7 (tyydyttävä)	2
4 (hyvä)	8 (hyvä)	2
5 (kiitettävä)	9 (kiitettävä), 10 (erinomainen)	3

Tapauksissa, joissa lukio ei voi päätellä, kumpaa lukion arvosanaa toisessa oppilaitoksessa suoritettu kurssi vastaa, ylempää vai alempaa, on vastaavuus määriteltävä opiskelijan eduksi.

Ulkomailla suoritettujen opintojen hyväksilukemisessa ja osaamisen tunnustamisessa noudatetaan samoja periaatteita kuin kotimaassa suoritettujen opintojen osalta.

Lukiolain 34 §:n mukaan muualla suoritettujen opintojen hyväksi lukemista koskevaan päätökseen saa vaatia oikaisua aluehallintovirastolta siten kuin hallintolaissa säädetään. Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa siitä, kun päätös on annettu opiskelijalle tiedoksi. (Lukiolaki 629/1998, 34 § ja 34 b §, muutettu lailla 958/2015.)

Lukiolain 34 §:ssä tarkoitettuun oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jollei muualla laissa toisin säädetä. Valitus tulee tehdä 14 päivän kuluessa siitä, kun päätös on annettu opiskelijalle tiedoksi. (Lukiolaki 629/1998, 34 a § 2 mom. ja 34 b §, muutettu lailla 958/2015.)

Opiskelijalla voi olla päättötodistuksessaan oppiaineesta vain yhden laajuinen oppimäärä. Opiskelijan siirtyessä oppiaineen pitkästä oppimäärästä lyhyempään hänen suorittamansa pitkän oppimäärän opinnot luetaan hyväksi lyhyemmässä oppimäärässä siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Näitä vastaavuuksia on määritelty tarkemmin oppiaineiden oppimäärien yhteydessä. Tällöin pitkän oppimäärän kurssien arvosanat siirtyvät suoraan lyhyiden kurssien arvosanoiksi. Muut pitkän oppimäärän mukaiset opinnot voivat olla lyhyen oppimäärän syventäviä tai soveltavia kursseja opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Jos opiskelija pyytää, tulee hänelle järjestää mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteamiseksi. Siirryttäessä kesken oppimäärän lyhyemmästä pitempään oppimäärään menetellään edellä olevien periaatteiden mukaisesti. Tällöin voidaan edellyttää lisänäyttöjä, ja tässä yhteydessä myös arvosana harkitaan uudelleen.

Jos opiskelijan äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimääränä on suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus, häntä arvioidaan tämän oppimäärän mukaan huolimatta

siitä, onko hänelle järjestetty erillistä suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaista opetusta vai ei tai onko lukio voinut tarjota vain osan suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän kursseista. Suomen/ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaisesti suoritetut kurssit luetaan hyväksi täysmääräisesti suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän kursseihin, ja niistä saatu arvosana siirtyy suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -kurssin arvosanaksi. Suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -kurssit korvaavat suomen/ruotsin kielen ja kirjallisuuden -oppimäärän kurssit siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Opiskelijalla voi olla todistuksessaan arvosana vain joko suomen/ruotsin äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärästä tai suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärästä, mutta ei molemmista.

Seudullinen opetussuunnitelma

Vaihto-opiskelijoilla on oikeus lukea hyväkseen vaihto-opiskelijavuotena suorittamiaan opintoja. Suoritusten määrä ja vastaavuus arvioidaan tapauskohtaisesti. Pakollisten ja valtakunnallisten syventävien kurssien kohdalla voidaan edellyttää lisänäyttöä arvosanan määrittämiseksi. Hyväksiluettavien suoritusten arvioinnin tulee perustua vaihto-opiskelijavuoden oppilaitoksen antamaan arviointiin.

6.3 Oppiaineen oppimäärän arviointi

"Kunkin oppiaineen tai aineryhmän arvioinnista päättää opiskelijan opettaja tai, jos opettajia on useita, opettajat yhdessä. Päättöarvioinnista päättävät rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä." (Lukiolaki 629/1998, 17 a §, muutettu lailla 1116/2008)

Oppiaineen oppimäärä muodostuu opiskelijan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisesti opiskelemista oppiaineen kursseista. Opiskelijan opiskelusuunnitelma tarkentuu lukio-opintojen aikana. Sen laatiminen ja seuranta ohjaavat opiskelijaa tavoitteellisiin kurssivalintoihin. Samassa oppiaineessa eri opiskelijoilla voi olla erilaajuiset oppimäärät.

Eri oppiaineiden pakolliset ja valtakunnalliset syventävät kurssit on kuvattu lukion opetussuunnitelman perusteissa. Matematiikan yhteinen kurssi luetaan opiskelijan suorittamaan matematiikan oppimäärään mukaan. Teemaopintojen valtakunnalliset syventävät kurssit eivät muodosta oppimäärää, vaan ne ovat erillisiä kursseja.

Opiskelijan opiskelemia pakollisia ja valtakunnallisia syventäviä kursseja ei voi jälkikäteen poistaa lukuun ottamatta hylättyjä teemaopintokursseja.

Paikallisten syventävien, valtakunnallisten soveltavien ja paikallisten soveltavien kurssien mahdollisesta kuulumisesta jonkin oppiaineen oppimäärään määrätään opetussuunnitelmassa. Paikallisista syventävistä, valtakunnallisista soveltavista ja paikallisista soveltavista kursseista luetaan oppiaineen oppimäärään vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat kurssit.

Oppiaineen oppimäärässä opiskelijalla saa olla hylättyjä kurssiarvosanoja enintään seuraavasti:

Opiskelijan opiskelemia pakollisia ja valtakunnallisia syventäviä kursseja,	joista voi olla hylättyjä kurssi-arvosanoja enintään
1–2 kurssia	0
3–5 kurssia	1
6–8 kurssia	2
9 kurssia tai enemmän	3

Oppiaineen oppimäärän arvosana määräytyy opiskelijan opiskelemien pakollisten ja valtakunnallisten syventävien kurssien kurssiarvosanojen aritmeettisena keskiarvosanana.

"Opiskelijalle, joka ei ole tullut hyväksytyksi jossakin oppiaineessa tai joka haluaa korottaa saamaansa arvosanaa, on järjestettävä mahdollisuus erillisessä kuulustelussa arvosanan korottamiseen." (Lukioasetus 810/1998, 8 § 3 mom.)

Mikäli opiskelija osoittaa erillisessä kuulustelussa suurempaa kypsyyttä ja parempaa oppiaineen hallintaa kuin kurssien arvosanoista määräytyvä oppiaineen arvosana edellyttää, tulee arvosanaa korottaa.

Oppiaineen oppimäärän arvosanaa on mahdollista korottaa edellä mainitun erillisen kuulustelun lisäksi

- paikallisten syventävien, valtakunnallisten soveltavien ja paikallisten soveltavien kurssien pohjalta annetulla lisänäytöllä
- mikäli opiskelijan arvioinnista päättävät harkitsevat, että opiskelijan tiedot ja taidot ovat oppiaineen päättövaiheessa kurssiarvosanojen perusteella määräytyvää arvosanaa paremmat.

Päättötodistuksessa numeroin arvioitavat oppiaineet

Pakollisten oppiaineiden ja valinnaisten vieraiden kielten oppimääristä annetaan lukioasetuksen mukainen numeroarvosana. Opinto-ohjauksesta ja teemaopintojen kursseista annetaan suoritusmerkintä. Mikäli opiskelija pyytää, hän on oikeutettu saamaan suoritusmerkinnän liikunnasta ja sellaisista oppiaineista, joissa opiskelijan suorittama oppimäärä käsittää vain yhden kurssin, sekä valinnaisista vieraista kielistä, mikäli opiskelijan suorittama oppimäärä niissä käsittää vain kaksi kurssia.

Opetussuunnitelmassa määritellyt muut lukion tehtävään soveltuvat opinnot arvioidaan siten kuin opetussuunnitelmassa määrätään.

6.4 Lukion oppimäärän suoritus

"Lukion oppimäärä sisältää vähintään 75 kurssia. Opetusta eri oppiaineissa ja opinto-ohjausta annetaan keskimäärin 38 tuntia kestävinä kursseina. Opiskelijalle vapaaehtoiset opinnot voivat olla kestoltaan edellä mainittuja lyhyempiä tai pitempiä. Lähiopetuksessa opetukseen tulee tuntia kohti käyttää vähintään 45 minuuttia." (Lukioasetus 810/1998, 1 § 1 mom., muutettu valtioneuvoston asetuksella 52/2014)

Opiskelija opiskelee oman opiskelusuunnitelmansa mukaan pakollisia, syventäviä ja soveltavia kursseja lukion oppimäärän suorittamiseksi. Opiskelijan tulee suorittaa pakollisia ja valtakunnallisia syventäviä kursseja vähintään siinä laajuudessa, kuin määrätään lukion tuntijakoa koskevassa valtioneuvoston asetuksessa (Valtioneuvoston asetus 942/2014).

Opiskelija on suorittanut lukion oppimäärän silloin, kun hän on suorittanut oppiaineiden oppimäärät hyväksytysti ja valtakunnallisten syventävien kurssien määrä on vähintään 10 ja lukion vähimmäiskurssimäärä 75 kurssia täyttyy. Valtakunnallisina syventävinä kursseina tarjottavista teemaopintojen kursseista, paikallisista syventävistä, valtakunnallisista soveltavista ja paikallisista soveltavista kursseista voidaan lukea mukaan lukion oppimäärään vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat kurssit.

Jos opiskelija vapautetaan lukiolain 13 §:n mukaan jonkin oppiaineen opiskelusta, hänen tulee valita sen tilalle muita opintoja niin, että säädetty kurssien vähimmäismäärä täyttyy.

Arvioinnin uusiminen ja oikaisu

”Edellä 17 §:ssä tarkoitettuun opiskelijan arviointia koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Opiskelija voi pyytää rehtorilta opinnoissa etenemistä koskevan päätöksen tai päättöarvioinnin uusimista kahden kuukauden kuluessa tiedon

saamisesta. Uudesta arvioinnista päättävät koulun rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä." (Lukiolaki 629/1998, 34 d § 1 mom., muutettu lailla 958/2015)

"Opiskelija saa vaatia oikaisua pyynnöstä tehtyyn uuteen arviointiin tai ratkaisuun, jolla pyyntö on hylätty, aluehallintovirastolta 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista siten kuin hallintolaissa säädetään. Otettuaan oikaisuvaatimuksen tutkittavakseen aluehallintovirasto voi muuttaa hallintopäätöstä, kumota päätöksen, hylätä oikaisuvaatimuksen tai palauttaa asian rehtorille uudelleen käsiteltäväksi." (Lukiolaki 629/1998, 34 d 2 mom., muutettu lailla 958/2015)

Aluehallintoviraston päätökseen, jolla on ratkaistu 34 d §:ssä tarkoitettua asiaa koskeva oikaisuvaatimus, ei saa hakea muutosta valittamalla (lukiolaki 629/1998, 34 e § 2 mom., muutettu lailla 958/2015).

Lukiokoulutuksen järjestäjän tulee tiedottaa opiskelijoille arvioinnin uusimis- ja oikaisumahdollisuudesta.

6.5 Todistukset ja niihin merkittävät tiedot

"Lukion koko oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus. Kesken lukion oppimäärän suorittamista eroavalle opiskelijalle annetaan erotodistus, johon merkitään arvostelu suoritetuista opinnoista. Yhden tai useamman aineen oppimäärän suorittaneelle annetaan todistus oppimäärän suorittamisesta." (Lukioasetus 810/1998, 8 § 1 mom., muutettu valtioneuvoston asetuksella 52/2014)

"Päättö- ja erotodistukseen sekä yhden tai useamman aineen suorittamisesta annettavaan todistukseen sovelletaan mitä 6 §:ssä säädetään. Todistus suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta annetaan päättötodistuksen liitteenä." (Lukioasetus 810/1998, 8 § 2 mom., muutettu valtioneuvoston asetuksella 52/2014)

Lukiossa käytetään seuraavia todistuksia:

1. Lukion päättötodistus annetaan opiskelijalle, joka on suorittanut lukion koko oppimäärän. Lukioasetuksessa säädetty todistus suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta annetaan päättötodistuksen liitteenä.
2. Todistus oppimäärän suorittamisesta annetaan, kun opiskelija on suorittanut yhden tai useamman lukion oppiaineen oppimäärän.
3. Todistus lukiosta eroamisesta (erotodistus) annetaan opiskelijalle, joka eroaa lukiosta ennen lukion koko oppimäärän suorittamista.

Lukion todistusten tulee sisältää seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi

- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- suoritetut opinnot
- paikkakunta, todistuksen antamispäivämäärä ja rehtorin allekirjoitus
- arvosana-asteikko
- selvitys kielten oppimääristä
  S2/R2 = äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä
  A = perusopetuksen vuosiluokilla 1–6 alkaneen A-kielen oppimäärä
  B1 = perusopetuksessa alkaneen B1-kielen oppimäärä
  B2 = perusopetuksessa alkaneen valinnaisen B2-kielen oppimäärä
  B3 = lukiossa alkaneen valinnaisen B3-kielen oppimäärä
  ÄO/M = äidinkielenomainen oppimäärä toisessa kotimaisessa kielessä (ruotsi/suomi)
- merkintä, että todistus on Opetushallituksen päättämien lukion opetussuunnitelman perusteiden 2015 mukainen.

Uskonnon ja elämäkatsomustiedon arvosana merkitään todistuksissa ”uskonto/elämänkatsomustieto” erittelemättä, mihin opetukseen opiskelija on osallistunut.

Suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus merkitään todistuksessa äidinkieli ja kirjallisuus -kohtaan.

Lukion päättötodistukseen ja todistukseen oppimäärän suorittamisesta merkitään opiskelijan opiskelemat oppiaineet, niissä suoritettujen kurssien määrä sekä kunkin oppiaineen arvosana sanallisesti ja numeroin (esimerkiksi: kiitettävä…9) tai merkintä oppiaineen hyväksytystä suorittamisesta (suoritettu).

Teemaopinnoista merkitään hyväksytysti suoritetut kurssit käyttäen kurssien nimiä ja niistä saatua suoritusmerkintää (suoritettu).

Päättötodistukseen ja todistukseen oppimäärän suorittamisesta kuuluu myös kohta lisätietoja. Tähän kohtaan merkitään päättötodistuksen liitteenä annettavat ja sitä täydentävät todistukset lukio-opintoihin liittyvistä näytöistä, kuten esimerkiksi suoritetut lukiodiplomit, suullisen kielitaidon kokeet sekä erittely muista lukion oppimäärään kuuluneista opinnoista, jotka eivät sisälly oppiaineiden oppimääriin.

Mikäli opiskelija on opiskellut yli puolet oppiaineen oppimäärän kursseista muulla kuin koulun varsinaisella opetuskielellä, tulee siitä tehdä merkintä todistuksen lisätietoihin.

Lukion erotodistukseen merkitään oppiaineet ja niissä suoritetut kurssit sekä muut opiskelijan suorittamat lukio-opinnot. Todistukseen merkitään kunkin kurssin numeroarvosana tai merkintä kurssin suorittamisesta (S = suoritettu, H = hylätty).

Lukiossa pidetään opiskelijan opinnoista rekisteriä, josta ilmenevät suoritetut kurssit ja niiden arvosanat.

Lukion koko oppimäärän suorittamisesta ei anneta yhteistä arvosanaa oppiaineiden arvosanojen keskiarvona eikä muullakaan tavalla.

Todistukseen merkitään opiskelijan suorittama kokonaiskurssimäärä. Kokonaiskurssimäärään ei lasketa valtakunnallisina syventävinä kursseina suoritettuja hylättyjä teemaopintokursseja, hylättyjä paikallisia syventäviä, hylättyjä valtakunnallisia soveltavia eikä hylättyjä paikallisia soveltavia kursseja.

Lukiokoulutuksen järjestäjä päättää todistusten ulkoasusta.

Todistus suullisen kielitaidon kokeesta ja lukiodiplomitodistus annetaan lukion päättötodistuksen liitteinä.

Todistus suullisen kielitaidon kokeesta

Lukioasetuksella säädetyn suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta annettavaan todistukseen merkitään seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi
- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- kokeessa suoritettu kieli ja sen oppimäärä ja kokeesta saatu arvosana
- paikkakunta, todistuksen antamispäivämäärä (lukion päättötodistuksen päivämäärä) ja rehtorin allekirjoitus
- arvosana-asteikko.

Lukiodiplomitodistus

Lukiodiplomitodistus on lukion päättötodistuksen liite, ja se merkitään lisätietoja-kohtaan. Lukiodiplomitodistukseen merkitään seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi
- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi

- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- oppiaine tai vastaava, jonka lukiodiplomitodistuksesta on kyse
- arvosana
- lukiodiplomiaineessa suoritettujen kurssien määrä mukaan lukien lukiodiplomikurssi
- paikkakunta, todistuksen päivämäärä (sama kuin lukion päättötodistuksen päivämäärä) ja rehtorin allekirjoitus
- arvosana-asteikko.

KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO

Kuvausasteikko on Suomessa laadittu sovellus asteikoista, jotka sisältyvät Euroopan neuvoston toimesta kehitettyyn Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteiseen eurooppalaiseen viitekehykseen.

KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO					
Taito-taso	**Taito toimia vuorovaikutuksessa**			**Taito tulkita tekstejä**	**Taito tuottaa tekstejä**
	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	***Viestintästrategioiden käyttö***	***Viestinnän kulttuurinen sopivuus***	***Tekstien tulkintataidot***	***Tekstien tuottamistaidot***
A1.1 **Kielitaidon alkeiden hallinta**	Opiskelija selviytyy satunnaisesti viestintäkumppanin tukemana muutamasta, kaikkein yleisimmin toistuvasta ja rutiininomaisesta viestintätilanteesta.	Opiskelija tarvitsee paljon apukeinoja (esim. eleet, piirtäminen, sanastot, netti). Opiskelija osaa joskus arvailla tai päätellä yksittäisten sanojen merkityksiä asiayhteyden, yleistiedon tai muun kielitaitonsa perusteella. Opiskelija osaa ilmaista, onko ymmärtänyt.	Opiskelija osaa käyttää muutamia kielelle ja kulttuurille tyypillisimpiä kohteliaisuuden ilmauksia (tervehtiminen, hyvästely, kiittäminen) joissakin kaikkein rutiininomaisimmissa sosiaalisissa kontakteissa.	Opiskelija ymmärtää vähäisen määrän yksittäisiä puhuttuja ja kirjoitettuja sanoja ja ilmauksia. Opiskelija tuntee kirjainjärjestelmän tai hyvin rajallisen määrän kirjoitusmerkkejä.	Opiskelija osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opeteltuja vakioilmaisuja. Opiskelija ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi ja osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja.

KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO					
Taito-taso	**Taito toimia vuorovaikutuksessa**			**Taito tulkita tekstejä**	**Taito tuottaa tekstejä**
	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	***Viestintästrategioiden käyttö***	***Viestinnän kulttuurinen sopivuus***	***Tekstien tulkintataidot***	***Tekstien tuottamistaidot***
A1.2	Opiskelija selviytyy satunnaisesti yleisimmin toistuvista, rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen vielä enimmäkseen viestintäkumppaniin.	Opiskelija tukeutuu viestinnässään kaikkein keskeisimpiin sanoihin ja ilmauksiin. Opiskelija tarvitsee paljon apukeinoja. Opiskelija osaa pyytää toistamista tai hidastamista.	Opiskelija osaa käyttää muutamia kaikkein yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Opiskelija ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muutaman sanan mittaista kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Opiskelija tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.	Opiskelija pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Opiskelija ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi ja hallitsee hyvin suppean perussanaston, muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja peruskieliopin aineksia.
Kehittyvä alkeiskielitaito					

KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO					
Taito-taso	**Taito toimia vuorovaikutuksessa**			**Taito tulkita tekstejä**	**Taito tuottaa tekstejä**
	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	***Viestintästrategioiden käyttö***	***Viestinnän kulttuurinen sopivuus***	***Tekstien tulkintataidot***	***Tekstien tuottamistaidot***
A1.3 **Toimiva alkeiskielitaito**	Opiskelija selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.	Opiskelija osallistuu viestintään, mutta tarvitsee edelleen usein apukeinoja. Opiskelija osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Opiskelija joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.	Opiskelija osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Opiskelija ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Opiskelija pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.	Opiskelija osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Opiskelija pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä ja ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.

KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO					
Taito-taso	**Taito toimia vuorovaikutuksessa**			**Taito tulkita tekstejä**	**Taito tuottaa tekstejä**
	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	***Viestintästrategioiden käyttö***	***Viestinnän kulttuurinen sopivuus***	***Tekstien tulkintataidot***	***Tekstien tuottamistaidot***
A2.1 **Peruskielitaidon alkuvaihe**	Opiskelija pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa sekä toisinaan ylläpitämään viestintätilannetta.	Opiskelija osallistuu enenevässä määrin viestintään turvautuen harvemmin ei-kielellisiin ilmaisuihin. Opiskelija joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä melko usein ja osaa jonkin verran soveltaa viestintäkumppanin ilmaisuja omassa viestinnässään.	Opiskelija selviytyy lyhyistä sosiaalisista tilanteista ja osaa käyttää yleisimpiä kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelumuotoja sekä esittää kohteliaasti esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia ja anteeksipyyntöjä ja vastata sellaisiin.	Opiskelija ymmärtää helppoja, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä selkeää puhetta sisältäviä tekstejä. Opiskelija ymmärtää lyhyiden, yksinkertaisten, itseään kiinnostavien viestien ydinsisällön ja tekstin pääajatukset tuttua sanastoa sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä. Opiskelija pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn asiayhteyden tukemana.	Opiskelija pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Opiskelija osaa helposti ennakoitavan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita. Opiskelija osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.

KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO					
Taito-taso	**Taito toimia vuorovaikutuksessa**			**Taito tulkita tekstejä**	**Taito tuottaa tekstejä**
	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	***Viestintästrategioiden käyttö***	***Viestinnän kulttuurinen sopivuus***	***Tekstien tulkintataidot***	***Tekstien tuottamistaidot***
A2.2 **Kehittyvä peruskielitaito**	Opiskelija selviää kohtalaisesti monenlaisista jokapäiväisistä viestintätilanteista ja pystyy enenevässä määrin olemaan aloitteellinen viestintätilanteessa.	Opiskelija osallistuu enenevässä määrin viestintään käyttäen tarvittaessa vakiosanontoja pyytäessään tarkennusta avainsanoista. Opiskelija joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä silloin tällöin. Opiskelija käyttää esim. lähikäsitettä tai yleisempää käsitettä, kun ei tiedä täsmällistä (koira/eläin tai talo/mökki)	Opiskelija osaa käyttää kieltä yksinkertaisella tavalla kaikkein keskeisimpiin tarkoituksiin, kuten tiedonvaihtoon sekä mielipiteiden ja asenteiden asianmukaiseen ilmaisemiseen. Opiskelija pystyy keskustelemaan kohteliaasti käyttäen tavanomaisia ilmauksia ja perustason viestintärutiineja.	Opiskelija pystyy seuraamaan hyvin summittaisesti selväpiirteisen asiapuheen pääkohtia, tunnistaa usein ympärillään käytävän keskustelun aiheen, ymmärtää pääasiat tuttua sanastoa sisältävästä yleiskielisestä tekstistä tai hitaasta puheesta. Opiskelija osaa päätellä tuntemattomien sanojen merkityksiä asiayhteydestä.	Opiskelija osaa kuvata luettelomaisesti (ikäkaudelleen tyypillisistä) jokapäiväiseen elämään liittyviä asioita käyttäen tavallista sanastoa ja joitakin idiomaattisia ilmauksia sekä perustason rakenteita ja joskus hiukan vaativampiakin. Opiskelija osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.

KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO					
Taito-taso	**Taito toimia vuorovaikutuksessa**			**Taito tulkita tekstejä**	**Taito tuottaa tekstejä**
	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	***Viestintästrategioiden käyttö***	***Viestinnän kulttuurinen sopivuus***	***Tekstien tulkintataidot***	***Tekstien tuottamistaidot***
B1.1 **Toimiva peruskielitaito**	Opiskelija pystyy viestimään, osallistumaan keskusteluihin ja ilmaisemaan mielipiteitään melko vaivattomasti jokapäiväisissä viestintätilanteissa.	Opiskelija pystyy jossain määrin olemaan aloitteellinen viestinnän eri vaiheissa ja osaa varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin. Opiskelija osaa kiertää tai korvata tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen. Opiskelija pystyy neuvottelemaan tuntemattomien ilmauksien merkityksistä.	Opiskelija osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuussäännöt. Opiskelija pystyy ottamaan vuorovaikutuksessaan huomioon joitakin tärkeimpiä kulttuurisiin käytänteisiin liittyviä näkökohtia.	Opiskelija ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia selkeästä ja lähes normaalitempoisesta yleiskielisestä puheesta tai yleistajuisesta kirjoitetusta tekstistä. Opiskelija ymmärtää yhteiseen kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Opiskelija löytää pääajatukset, avainsanat ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta.	Opiskelija osaa kertoa ydinkohdat ja myös hiukan yksityiskohtia erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista. Opiskelija käyttää melko laajaa sanastoa ja rakennevalikoimaa sekä joitakin yleisiä fraaseja ja idiomeja. Opiskelija osaa soveltaa useita ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.

KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO					
Taito-taso	**Taito toimia vuorovaikutuksessa**			**Taito tulkita tekstejä**	**Taito tuottaa tekstejä**
	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	***Viestintästrategioiden käyttö***	***Viestinnän kulttuurinen sopivuus***	***Tekstien tulkintataidot***	***Tekstien tuottamistaidot***
B1.2	Opiskelija pystyy osallistumaan viestintään melko vaivattomasti myös joissakin vaativammissa viestintätilanteissa kuten viestittäessä ajankohtaisesta tapahtumasta.	Opiskelija pystyy olemaan aloitteellinen tuttua aihetta käsittelevässä vuorovaikutustilanteessa käyttäen sopivaa ilmausta. Opiskelija pystyy korjaamaan väärinymmärryksiä melko luontevasti ja neuvottelemaan myös melko mutkikkaiden asioiden merkityksestä.	Opiskelija osaa käyttää erilaisiin tarkoituksiin kieltä, joka ei ole liian tuttavallista eikä liian muodollista. Opiskelija tuntee tärkeimmät kohteliaisuussäännöt ja toimii niiden mukaisesti. Opiskelija pystyy ottamaan vuorovaikutuksessaan huomioon tärkeimpiä kulttuurisiin käytänteisiin liittyviä näkökohtia.	Opiskelija ymmärtää selväpiirteistä asiatietoa sisältävää puhetta tutuista tai melko yleisistä aiheista ja selviää myös jonkin verran päättelyä vaativista teksteistä. Opiskelija ymmärtää pääkohdat ja tärkeimmät yksityiskohdat ympärillään käytävästä laajemmasta muodollisesta tai epämuodollisesta keskustelusta.	Opiskelija osaa kertoa tavallisista, konkreeteista aiheista kuvaillen, eritellen ja vertaillen. Opiskelija ilmaisee itseään suhteellisen vaivattomasti ja pystyy kirjoittamaan henkilökohtaisia ja julkisempiakin viestejä ja ilmaisemaan ajatuksiaan myös joistakin kuvitteellisista aiheista. Opiskelija käyttää kohtalaisen laajaa sanastoa ja tavallisia idiomeja sekä monenlaisia rakenteita ja mutkikkaitakin lauseita. Opiskelija hallitsee ääntämisen perussäännöt muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.
Sujuva peruskielitaito					

KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO					
Taito-taso	**Taito toimia vuorovaikutuksessa**			**Taito tulkita tekstejä**	**Taito tuottaa tekstejä**
	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	***Viestintästrategioiden käyttö***	***Viestinnän kulttuurinen sopivuus***	***Tekstien tulkintataidot***	***Tekstien tuottamistaidot***
B2.1	Opiskelija pystyy viestimään sujuvasti myös joissakin itselleen uusissa viestintätilanteissa, joissa käytetään joskus käsitteellistä, mutta kuitenkin selkeää kieltä.	Opiskelija pystyy tuomaan oman kantansa esille ja toisinaan käyttämään vakiofraaseja, kuten ”Tuo on vaikea kysymys” voittaakseen itselleen aikaa. Opiskelija pystyy neuvottelemaan myös mutkikkaiden asioiden ja käsitteiden merkityksestä. Opiskelija pystyy tarkkailemaan omaa ymmärtämistään ja viestintäänsä sekä korjaamaan kieltään.	Opiskelija pyrkii ilmaisemaan ajatuksiaan asianmukaisesti ja viestintäkumppania kunnioittaen ottaen huomioon erilaisten tilanteiden asettamat vaatimukset.	Opiskelija ymmärtää asiallisesti ja kielellisesti kompleksista puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Opiskelija pystyy seuraamaan laajaa puhetta ja monimutkaista argumentointia sekä ilmaisemaan kuulemastaan pääkohdat. Opiskelija ymmärtää suuren osan ympärillään käydystä keskustelusta. Opiskelija ymmärtää monenlaisia kirjoitettuja tekstejä, jotka voivat käsitellä myös abstrakteja aiheita ja joissa on tosiasioita, asenteita ja mielipiteitä.	Opiskelija osaa ilmaista kohtuullisen selkeästi ja täsmällisesti itseään monista kokemuspiiriinsä liittyvistä asioista käyttäen monipuolisia rakenteita ja laajahkoa sanastoa, johon sisältyy myös idiomaattisia ja käsitteellisiä ilmauksia. Opiskelija pystyy osallistumaan myös melko muodollisiin keskusteluihin ja hallitsee kohtalaisen laajan sanaston ja vaativiakin lauserakenteita. Ääntäminen on selkeää, sanojen pääpaino oikealla tavulla ja puhe sisältää joitakin kohdekielelle tyypillisiä intonaatiomalleja.
Itsenäisen kielitaidon perustaso					

KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO					
Taito-taso	**Taito toimia vuorovaikutuksessa**			**Taito tulkita tekstejä**	**Taito tuottaa tekstejä**
	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	***Viestintästrategioiden käyttö***	***Viestinnän kulttuurinen sopivuus***	***Tekstien tulkintataidot***	***Tekstien tuottamistaidot***
B2.2	Opiskelija pystyy käyttämään kieltä monenlaisissa myös itselleen uusissa viestintätilanteissa, joissa tarvitaan monipuolista kieltä.	Opiskelija pyrkii antamaan palautetta, esittämään täydentäviä näkökohtia tai johtopäätöksiä. Opiskelija pystyy edistämään viestinnän sujumista sekä tarvittaessa käyttämään kiertoilmaisuja ja pystyy neuvottelemaan myös mutkikkaiden asioiden ja käsitteiden merkityksestä. Opiskelija osaa käyttää ymmärtämistä tukevia strategioita, kuten pääkohtien poimimista ja esimerkiksi tekemään muistiinpanoja kuulemastaan.	Opiskelija pystyy ilmaisemaan ajatuksiaan luontevasti, selkeästi ja kohteliaasti sekä muodollisessa että epämuodollisessa tilanteessa ja valitsemaan kielenkäyttötavan tilanteiden ja niihin osallistuvien henkilöiden mukaan.	Opiskelija ymmärtää elävää tai tallennettua selkeästi jäsennettyä yleiskielistä puhetta kaikenlaisissa tilanteissa ja ymmärtää jonkin verran myös vieraita kielimuotoja. Opiskelija pystyy lukemaan eri tarkoituksiin laadittuja kompleksisia tekstejä ja tiivistämään niiden pääkohdat. Hän pystyy tunnistamaan asenteita ja arvioimaan kriittisesti kuulemaansa ja tai lukemaansa.	Opiskelija osaa ilmaista itseään varmasti, selkeästi ja kohteliaasti. Hän hallitsee laajasti kielelliset keinot ilmaista konkreetteja ja käsitteellisiä, tuttuja ja tuntemattomia aiheita. Opiskelija osaa viestiä spontaanisti ja kirjoittaa selkeän ja jäsentyneen tekstin. Ääntäminen on hyvin selkeää, sanojen pääpaino oikealla tavulla ja puhe sisältää joitakin kohdekielelle tyypillisiä intonaatiomalleja.
Toimiva itsenäinen kielitaito					

KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO					
Taito-taso	**Taito toimia vuorovaikutuksessa**			**Taito tulkita tekstejä**	**Taito tuottaa tekstejä**
	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	***Viestintästrategioiden käyttö***	***Viestinnän kulttuurinen sopivuus***	***Tekstien tulkintataidot***	***Tekstien tuottamistaidot***
C1.1 **Taitavan kielitaidon perustaso**	Opiskelija pystyy vuorovaikutukseen monipuolisesti, sujuvasti ja täsmällisesti kaikenlaisissa viestintätilanteissa.	Opiskelija ottaa luontevasti vastuuta viestinnän etenemisestä. Opiskelija osaa muotoilla uudelleen, mitä haluaa ilmaista sekä pystyy perääntymään, kun kohtaa vaikeuksia ja käyttää taitavasti kieleen tai kontekstiin liittyviä vihjeitä tehdessään johtopäätöksiä tai ennakoidessaan tulevaa.	Opiskelija pystyy käyttämään kieltä joustavasti ja tehokkaasti sosiaalisiin tarkoituksiin, myös ilmaisemaan tunnetiloja, epäsuoria viittauksia, esim. ironiaa ja leikkimielisyyttä.	Opiskelija ymmärtää yksityiskohtaisesti myös pitempiä esityksiä tutuista ja yleisistä aiheista, vaikka puhe ei olisikaan selkeästi jäsenneltyä ja sisältäisi idiomaattisia ilmauksia tai rekisterin vaihdoksia. Opiskelija ymmärtää yksityiskohtaisesti monipolvisia käsitteellisiä kirjoitettuja tekstejä ja pystyy yhdistämään tietoa monimutkaisista teksteistä.	Opiskelija osaa ilmaista itseään sujuvasti, täsmällisesti ja jäsentyneesti monenlaisista aiheista tai pitämään pitkähkön, valmistellun esityksen. Opiskelija pystyy kirjoittamaan hyvin jäsentyneitä tekstejä monimutkaisista aiheista varmalla, persoonallisella tyylillä. Opiskelijan kielellinen ilmaisuvarasto on hyvin laaja. Ääntäminen on luontevaa ja vaivatonta kuunnella. Puherytmi ja intonaatio ovat kohdekielelle tyypilliset.

LIITE 2

VALTIONEUVOSTON ASETUS LUKIOLAISSA TARKOITETUN KOULUTUKSEN YLEISISTÄ VALTAKUNNALLISISTA TAVOITTEISTA JA TUNTIJAOSTA (942/2014)

942/2014

Valtioneuvoston asetus

lukiolaissa tarkoitetun koulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta

Annettu Helsingissä 13 päivänä marraskuuta 2014

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti säädetään lukiolain (629/1998) 10 §:n 1 momentin nojalla:

1 luku

1 §

Soveltamisala

Tässä asetuksessa säädetään lukiolaissa (629/1998) tarkoitetun lukiokoulutuksen sekä lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista samoin kuin opetukseen käytettävän ajan jakamisesta eri oppiaineiden ja aineryhmien opetukseen sekä opinto-ohjaukseen (tuntijako).

2 luku

2 §

Kasvu sivistyneeksi yhteiskunnan jäseneksi

Lukiokoulutuksen tavoitteena on tukea opiskelijan tasapainoista henkistä, fyysistä ja sosiaalista kasvua sekä edistää elämän, ihmisoikeuksien, kestävän kehityksen, ympäristön ja kulttuurien monimuotoisuuden kunnioittamista. Koulutus tukee kaikessa oppilaitoksen toiminnassa aktiivisesti tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.

Koulutus ohjaa opiskelijaa toimimaan demokraattisesti, vastuullisena ja aktiivisena osana paikallista, kansallista, eurooppalaista ja globaalia yhteisöä.

3 §

Tiedot ja taidot

Koulutus kehittää laaja-alaisesti opiskelijan valmiuksia omaksua, yhdistää ja käyttää tietojaan ja taitojaan sekä soveltaa oppimaansa monipuolisesti myös oppiainerajat ylittävästi. Koulutus vahvistaa ja syventää opiskelijan yleissivistystä muuttuvassa toimintaympäristössä ja antaa tietoja ja taitoja asetuksen tuntijakojen osoittamissa opinnoissa.

Koulutus kehittää opiskelijan jatkoopinto-, työelämä- yrittäjyys- ja yhteiskuntavalmiuksia.

Koulutus vahvistaa perustaa opiskelijan fyysiselle, henkiselle ja sosiaaliselle hyvinvoinnille ja antaa valmiuksia ja halua niiden

ylläpitämiselle elämän eri vaiheissa. Koulutus tukee opiskelijan eettisen pohdinnan kehittymistä.

Koulutus vahvistaa kokonaisuuksien hallintaa, oppimisen taitoja, tieteellistä ja siihen sisältyvää kriittistä ajattelua, luovuutta, työskentelyn taitoja, vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja, tiedon hankinta- ja hallintataitoja, tietoteknisiä käyttö- ja soveltamistaitoja sekä taitoa ilmaista itseänsä kirjallisesti ja suullisesti molemmilla kotimaisilla ja muilla kielillä sekä taiteen keinoin.

4 §

Elinikäinen oppiminen ja ohjaus

Koulutuksen tulee ohjata, innostaa ja luoda edellytyksiä elinikäiseen oppimiseen sekä parantaa opiskelijan tulevaisuuden hallinta- ja valintataitoja sekä valmiuksia ura- ja elämänsuunnitteluun.

Koulutus kehittää opiskelijan valmiuksia arvioida ja uudistaa osaamistaan sekä tunnistaa omat vahvuutensa ja kehittämistarpeensa.

Opiskelija kykenee hyödyntämään saamaansa opinto-ohjausta ja perehtyy monipuolisesti jatko-opintovaihtoehtoihin sekä osaa tehdä mielekkään urasuunnitelman lukio-opintojen aikana.

5 §

Opiskeluympäristöt ja toimintakulttuuri

Lukio-opinnoissa tulee hyödyntää monipuolisesti opiskeluympäristöjä, jotka lisäävät työelämän, jatko-opintojen sekä tieto- ja viestintäteknologian tuntemusta. Opiskeluympäristöjen tulee tukea opiskelijan opiskelumotivaatiota ja auttaa häntä löytämään omat vahvuutensa. Niiden tulee olla opiskelijan kokemuspiiriä monialaisesti rikastuttavia sekä pedagogisesti ja toiminnallisesti tarkoituksenmukaisia.

Lukion toimintakulttuurin tulee tukea opiskelijan omaa aktiivisuutta ja yhteisöllistä toimintaa, ja sen tulee edistää kaikkien opiskelijoiden mahdollisuuksia osallistua opiskeluympäristön ja toimintakulttuurin kehittämiseen. Opinnoissa tulee tavoitella myönteistä asennetta oppimiseen.

6 §

Aikuisopiskelijoille annettavan lukiokoulutuksen erityiset tavoitteet

Aikuisopiskelijoiden lukiokoulutuksessa otetaan huomioon opiskelijoiden aiemmin hankkimat tiedot, taidot ja osaaminen. Koulutuksen järjestämisessä otetaan huomioon aikuisopiskelun erityispiirteet.

Tavoitteena on, että aikuisopiskelija saa sellaisia opiskelu-, viestintä- ja kielellisiä taitoja sekä tietoteknisiä tietoja ja taitoja, joita tarvitaan sekä jatko-opintoihin että työllistymiseen ja työelämässä menestymiseen. Opetuksen tulee antaa valmiuksia elinikäiseen oppimiseen sekä tukea opiskelijan persoonallisuuden kasvua.

Tutkintotavoitteisen koulutuksen ohella opetuksessa voidaan ottaa huomioon yhtä tai useampaa lukion oppimäärään kuuluvaa oppiainetta suorittavat opiskelijat sekä muut erityisryhmät.

7 §

Valmistavan koulutuksen erityiset tavoitteet

Maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävän lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen tavoitteena on parantaa opiskelijan valmiuksia oppilaitoksen opetuskielessä sekä parantaa opiskelijan opiskelutaitoja. Lisäksi tavoitteena on antaa opiskelijalle valmiuksia toimia aktiivisena kansalaisena suomalaisessa yhteiskunnassa. Koulutuksen tavoitteena on myös mahdollisuuksien mukaan tukea ja edistää opiskelijoiden oman äidinkielen hallintaa.

3 luku

Lukio-opetuksen tuntijako

8 §

Nuorille annettavien opintojen rakenne

Lukion opinnot jaetaan kolmeen osaan: pakollisiin, syventäviin ja soveltaviin kursseihin.

Syventävät kurssit ovat pääasiassa pakollisiin kursseihin välittömästi liittyviä jatkokursseja, joita opiskelijalle tulee tarjota valittaviksi. Niillä on valtakunnallisesti yhteiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Teemaopinnot eheyttävät opetusta, vahvistavat opiskelijoiden yksittäistä oppiainetta laajempien kokonaisuuksien hallintaa ja lisäävät oppiaineiden välistä yhteistyötä. Syventävinä teemaopintokursseina tarjotaan 3 §:ssä tarkoitettuja ajattelun taitoja kehittävä kurssi sekä tieto- ja viestintäteknologian tietoja ja taitoja kehittävä ilmiöpohjainen kurssi. Lisäksi tarjotaan käytännön työssä suoritettava vapaaehtoistoiminta-, työelämä- liikennekasvatus- tai kansainvälisen toiminnan- kurssi, joka tulee voida lukiolain 23 §:n mukaisesti osittain tai kokonaan hyväksi lukea muutoin hankitulla osaamisella.

Soveltavat kurssit ovat menetelmäkursseja, saman tai muun koulutuksen järjestäjän tarjoamia ammatillisia opintoja, aineksia eri oppiaineista sisältäviä eheyttäviä kursseja tai muita lukion tehtävään soveltuvia opintoja. Soveltaviin kursseihin voivat kuulua eri aineissa ja aineryhmissä suoritettavat lukiodiplomit, joihin Opetushallitus laatii valtakunnalliset opetussuunnitelman perusteet. Soveltavina kursseina voidaan järjestää myös opiskelijoiden tarpeiden mukaisia tukikursseja. Soveltavat kurssit ovat opiskelijalle valinnaisia. Opiskelijalle tulee antaa mahdollisuus sisällyttää opintoihinsa soveltaviksi kursseiksi myös edellä tarkoitettuja muun koulutuksen järjestäjän järjestämiä opintoja ja saada muutoin hankittu osaaminen arvioiduksi tai tunnustetuksi.

Lisäksi on koulutuksen järjestäjän taideopintokursseja, joihin Opetushallitus laatii valtakunnalliset opetussuunnitelman perusteet. Näiden kurssien tarjoaminen on koulutuksen järjestäjälle vapaaehtoista.

9 §

Nuorille annettavan lukiokoulutuksen tuntijako

Oppiaine	**Pakolliset kurssit**	**Syventävinä opintoina tarjottavien valtakunnallisten kurssien määrä**
Äidinkieli ja kirjallisuus	6	3
A-kieli	6	2
B-kieli	5	2
Muut kielet		8+8
Matematiikka		
Yhteinen opintokokonaisuus	1	
lyhyt	5	2
pitkä	9	3
Ympäristö ja luonnontieteet		
Biologia	2	3
Maantiede	1	3
Fysiikka	1	6
Kemia	1	4

Humanistis-yhteiskunnalliset tieteet		
Filosofia	2	2
Psykologia	1	4
Historia	3	3
Yhteiskuntaoppi	3	1
Uskonto/elämänkatsomustieto	2	4
Terveystieto	1	2
Taito- ja taideaineet	5	
Liikunta	2	3
Musiikki	1—2	2
Kuvataide	1—2	2
Opinto-ohjaus	2	
Teemaopinnot		3
Pakolliset kurssit	47—51	
Syventävät kurssit vähintään	10	
Kurssit yhteensä vähintään	**75**	

Tuntijaon mukaisten pakollisten ja syventävien kurssien lisäksi voi olla koulutuksen järjestäjän päättämiä syventäviä ja soveltavia kursseja. Oppituntien lisäksi opinto-ohjauksessa opiskelijalle annetaan muuta ohjausta.

Saamenkieliselle, romanikieliselle tai vieraskieliselle opiskelijalle voidaan opettaa äidinkieltä ja kirjallisuutta suomi/ruotsi toisena kielenä -oppimäärän mukaan.

Jos saamenkieliselle, romanikieliselle tai vieraskieliselle opiskelijalle opetetaan hänen omaa äidinkieltään, opiskelijan äidinkielen ja kirjallisuuden ja muiden kielten pakollisten kurssien yhteismäärät sekä opiskelijalle pakollisten kurssien kokonaismäärä voivat olla 1 momentissa säädettyä pienemmät. Tässä tapauksessa toista kotimaista kieltä opiskellaan valinnaisena aineena.

Jos vieraskieliselle opiskelijalle opetetaan suomen tai ruotsin kieltä suomi/ruotsi toisena kielenä -oppimäärän mukaan, äidinkielen ja kirjallisuuden sekä toisen kotimaisen kielen tunnit saadaan jakaa mainittujen aineiden opetukseen siten kuin koulutuksen järjestäjä päättää.

Opiskelija voi opiskella useampaa kuin yhtä A-kieltä. Toisen kotimaisen kielen oppimäärä opiskellaan joko perusasteella alkavan B1-oppimäärän tai perusasteen vuosiluokilla 1—6 alkavan A-oppimäärän mukaisesti. Jos toista kotimaista kieltä opiskellaan A-oppimäärän mukaisesti, on pakollisten kurssien määrä kuusi. Opiskelijalle, joka on vapautettu lukiolain 13 §:n perusteella toisen kotimaisen kielen opiskelusta, voidaan järjestää toisen kotimaisen kielen opetusta lukiossa alkavan B-oppimäärän mukaisesti.

Koulutuksen järjestäjän tulee tarjota muita kieliä opiskelijalle valinnaisina opintoina vähintään kahdessa kielessä.

Opiskelijan tulee jakaa pakollisten liikunnan kurssien opiskelu useammalle lukuvuodelle.

10 §

Aikuisille annettavan koulutuksen tuntijako

Oppiaine tai aineryhmä	Pakolliset kurssit	Syventävät valtakunnalliset kurssit
Kieli- ja kommunikaatio-opinnot		
Äidinkieli ja kirjallisuus	5	1
A-kieli	6	2
B-kieli	5	2
Muut kielet		6
Matematiikka		
Yhteinen opintokokonaisuus	1	
pitkä oppimäärä	9	3
lyhyt	5	2
Luonnontieteelliset opinnot	**5**	**5**
fysiikka	1—2	
kemia	1—2	
biologia	1—2	
maantiede	1—2	
Humanistisyhteiskunnalliset ja katsomukselliset opinnot	**6**	**7**
uskonto/elämänkatsomustieto	1	
historia	2	
yhteiskuntaoppi	2	
filosofia	1	
psykologia		2
Teemaopinnot		**1**
Muut lukion tehtävään kuuluvat oppiaineet.		
Yhteensä vähintään	**44**	

Tuntijaon mukaisten pakollisten ja syventävien kurssien lisäksi voi olla koulutuksen järjestäjän päättämiä syventäviä kursseja sekä muita lukion tehtävään kuuluvia aineita ja aihekokonaisuuksia.

Teemaopinnot eheyttävät opetusta ja vahvistavat opiskelijoiden yksittäisiä oppiaineita laajempien kokonaisuuksien hallintaa ja lisäävät oppiaineiden välistä yhteistyötä.

Opiskelijan tulee opiskella vähintään yhtä kieltä A-oppimäärän tavoitteiden mukaisesti. Joko A-kielen tai B1-kielen tulee olla toinen kotimainen kieli. Opiskelijalle, joka on vapautettu lukiolain 13 §:n perusteella toisen kotimaisen kielen opiskelusta, voidaan järjestää toisen kotimaisen kielen opetusta lukiossa alkavan B-oppimäärän mukaisesti.

Opiskelijalle tulee varata mahdollisuus opiskella valinnaisena aineena yhtä tai useampaa kieltä.

Rangaistuslaitoksessa järjestettävässä opetuksessa voidaan poiketa 1 momentista sen mukaan, kuin opetussuunnitelmassa määrätään.

Oppiaineiden lisäksi opiskelijoille annetaan opintoihin liittyvää ohjausta. Ohjaukseen osallistuminen on vapaaehtoista.

Opiskelijan, joka on aloittanut lukio-opintonsa alle 18-vuotiaana, tulee opiskella 1 momentissa tarkoitettujen kurssien lisäksi vähin-

tään yksi kurssi liikuntaa ja yksi kurssi terveystietoa sekä kaksi kurssia kuvataidetta tai musiikkia tai yksi kurssi kumpaakin viimeksi mainittua ainetta.

Mitä 9 §:n 3—5 momentissa säädetään, koskee myös aikuisille annettavan opetuksen tuntijakoa.

11 §

Maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävän lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen tuntijako

Maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävän lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen tuntijako on seuraava:

Oppiaine ja aineryhmä	Pakolliset kurssit
Äidinkieli ja kirjallisuus	10
Muut kielet	3
Matemaattiset ja luonnontieteelliset opinnot	2
Matematiikka, fysiikka, kemia, biologia, maantiede	
Yhteiskuntatietous ja kulttuurintuntemus	2
Historia ja yhteiskuntaoppi	
Opinto-ohjaus	2
Valinnaiset opinnot	6

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaine opetetaan suomi toisena kielenä ja kirjallisuus tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan.

Muut kielet -aineryhmä jaetaan vieraiden kielten, toisen kotimaisen kielen sekä mahdollisesti opiskelijan oman äidinkielen välillä.

Matemaattiset ja luonnontieteelliset opinnot -aineryhmä sisältää matematiikkaa, fysiikkaa, kemiaa, biologiaa ja maantietoa. Yhteiskuntatietous ja kulttuurintuntemus -aineryhmä sisältää historiaa ja yhteiskuntaoppia.

Valinnaisiin opintoihin voi sisältyä 9 ja 10 §:ssä säädettyjä kursseja tai muita koulutuksen järjestäjän tarjoamia opiskelijan lukio-opintovalmiuksia edistäviä opintoja. Ne voivat olla myös perusopetuksen päättötodistuksen korottamiseen tarkoitettuja opintoja.

12 §

Erityisen koulutustehtävän saaneen koulutuksen järjestäjän antamaa koulutusta koskeva erityissäännös

Lukiolain 3 ja 4 §:n mukaisen erityisen koulutustehtävän saaneen koulutuksen järjestäjän antamassa opetuksessa voidaan poiketa asetuksen 8 tai 9 §:stä sen mukaan kuin koulutuksen järjestämistä koskevassa luvassa määrätään.

4 luku

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

13 §

Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan 1 päivänä joulukuuta 2014.

Tällä asetuksella kumotaan lukion tuntijaosta 14 päivänä marraskuuta 2002 annettu valtioneuvoston asetus (955/2002).

14 §

Siirtymäsäännökset

Edellä 13 §:n 2 momentissa mainitun säädöksen mukaan laadittua opetussuunnitelmaa voidaan noudattaa, kunnes Opetushallitus päättää tämän asetuksen mukaisten opetussuunnitelmien perusteista ja niiden mukaan laadittujen opetussuunnitelmien käyttöönotosta. Opetushallituksen tulee hyväksyä opetussuunnitelman perusteet niin, että tämän asetuksen mukaiset opetussuunnitelmat otetaan käyttöön viimeistään 1 päivänä elokuuta 2016.

Erityisen koulutustehtävän saaneelle koulutuksen järjestäjälle 13 §:n 2 momentissa mainittujen säädösten nojalla annetut määräykset raukeavat viimeistään 1 päivänä elokuuta 2016.

Helsingissä 13 päivänä marraskuuta 2014

Opetus- ja viestintäministeri *Krista Kiuru*

Hallitusneuvos Janne Öberg

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

OHJE

27.10.2015 8/012/2015

Lukiokoulutuksen järjestäjät

LUKIOKOULUTUSTA TÄYDENTÄVÄN SAAMEN KIELEN OPETUKSEN TAVOITTEET, KESKEISET SISÄLLÖT JA OPISKELIJAN OPPIMISEN ARVIOINTI

Opetushallitus antaa liitteenä olevan ohjeen lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteista, keskeisistä sisällöistä ja opiskelijan oppimisen arvioinnista. Ohje koskee erillisrahoitettuna järjestettävää lukiokoulutusta täydentävää saamen kielen opetusta [Opetusministeriön asetus vieraskielisten sekä saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden täydentävään opetukseen perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista (1777/2009)].

Opetus järjestetään tämän ohjeen mukaisesti 1.8.2016 lukien.

Lisätietoja ohjeesta ja siitä, mistä se on saatavissa, saa Opetushallituksen Yleissivistävä koulutus ja varhaiskasvatus sekä Ruotsinkielinen koulutus ja varhaiskasvatus -toimintayksiköistä.

AULIS PITKÄLÄ
Pääjohtaja Aulis Pitkälä

JORMA KAUPPINEN
Johtaja Jorma Kauppinen

LIITE Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

Opetushallitus
Hakaniemenranta 6, PL 380, 00531 Helsinki, puhelin 029 533 1000, faksi 029 533 1035, etunimi.sukunimi@oph.fi, www.oph.fi
Utbildningsstyrelsen
Hagnäskajen 6, PB 380, 00531 Helsingfors, telefon 029 533 1000, fax 029 533 1035, fornamn.efternamn@oph.fi, www.oph.fi

LIITE
Opetushallituksen ohjeeseen nro 8/012/2015

LUKIOKOULUTUSTA TÄYDENTÄVÄN SAAMEN KIELEN OPETUKSEN TAVOITTEET, KESKEISET SISÄLLÖT JA OPISKELIJAN OPPIMISEN ARVIOINTI

Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Saamen kielen opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan aktiivisen monikielisyyden kehittymistä sekä kiinnostusta kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Saamen kielen opetus tukee opiskelijan osallisuutta sekä oman kieli- ja kulttuuriyhteisönsä että suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiivisena ja tasapainoisena jäsenenä sekä globaalina toimijana.

Saamen kielen opetuksessa tehdään yhteistyötä suomen kieli ja kirjallisuus -opetuksen ja muiden aineiden opetuksen kanssa. Yhteinen kielikasvatus lisää opiskelijoiden ymmärrystä kieli- ja kulttuuritaustan merkityksestä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle sekä ohjaa heitä arvostamaan saamen kieltä ja muita kieliä. Opetus tukee ja rohkaisee opiskelijoita käyttämään saamen kieltä monipuolisesti. Opetuksessa hyödynnetään opiskelijoiden mahdollisuutta kehittää kielitaitoaan vapaa-aikanaan. Opetuksessa painotetaan vuorovaikutusta ja viestinnällisyyttä.

Saamen kielen opetuksessa otetaan huomioon opiskelijoiden lähtökohdat ja kielitaito. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti erilaisia kontakteja saamen kieleen esimerkiksi käyttäen tieto- ja viestintäteknologiaa sekä saamenkielisen yhteisön osaamista. Opiskelijaa rohkaistaan ja tuetaan sekä ajattelun kehittämiseen että persoonalliseen kielenkäyttöön. Opetuksessa ohjataan pohtimaan kieli- ja vuorovaikutustaitojen merkitystä jatko-opintojen kannalta.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt on määritelty koko lukiokoulutuksen ajan kaksi opetustuntia viikossa annettavaa saamen kielen opetusta varten. Koulutuksen järjestäjä laatii opetussuunnitelman, jolloin opetuksen tavoitteet määritellään ja sisällöt valitaan huomioiden saamen kielen erityispiirteet. Saamen kielen opetussuunnitelmat voidaan laatia myös koulutuksen järjestäjien yhteistyönä.

Opetuksen tehtävä

Saamen kielen opetuksen tehtävänä on laajentaa ja syventää opiskelijan saamen kielen taitoa. Opetuksen avulla opiskelija kehittää edelleen taitoaan toimia vuorovaikutustilanteissa, etsiä erilaista tietoa, arvioida tietoa kriittisesti, pohtia, argumentoida ja käydä rakentavaa debattia. Opiskelija laajentaa sana- ja käsitevarantoaan ja kehittää monilukutaitoaan. Opiskelijan saamen kielen rakennepiirteiden tuntemus ja monipuolinen käyttö laajenee, hän tuntee kielialueensa juuria ja kehittää taitoaan vertailla kielen eri piirteitä muiden osaamiensa kielten kanssa. Opiskelija kehittää taitoaan hyödyntää saamenkielisiä tekstejä ja tuottaa tekstejä eri tarkoituksiin. Opiskelijan tuntemus oman kulttuurialueensa

kirjallisuudesta, kertomaperinteestä, kuvallisesta kulttuurista ja draamasta syvenee. Opiskelijan arvostus saamen kieltä kohtaan syvenee, ja hän motivoituu kehittämään edelleen saamen kielen taitoaan.

Opetuksen tavoitteet

Opetuksen tavoitteena on, että opiskelija
- pystyy aktiiviseen vuorovaikutukseen saamen kielellä luontevasti erilaisissa tilanteissa
- osaa hyödyntää saamenkielisiä tekstejä ja tekstilajeja ja osaa tuottaa tilanteeseen sopivia tekstejä
- laajentaa sana- ja käsitevarantoaan ja kehittää monilukutaitoaan
- laajentaa ja syventää tietoisuutta saamen kielen rakenteesta ja käytöstä
- syventää oman kulttuurin ja kirjallisuuden tuntemustaan
- arvostaa omaa kieltään ja kulttuuriaan ja on motivoitunut kehittämään edelleen saamen kielen taitoaan.

Arviointi

Arviointi kohdistuu saamen kielen yleisten tavoitteiden saavuttamiseen kurssikohtaisia tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä painottaen. Kurssin tavoitteet kerrotaan opiskelijalle, jotta sekä opettaja että opiskelija voivat seurata kurssilla edistymistä. Oppimisprosessin aikainen arviointi, henkilökohtainen tavoitteenasettelu, itsearviointi, vertaisarviointi ja palaute tukevat opiskelijaa kehittämään osaamistaan. Kurssiarvosanaan vaikuttavat kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset sekä aktiivinen työskentely kurssin aikana. Arviointi on monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Itsearviointitaitojen avulla opiskelija rakentaa myönteistä ja realistista käsitystä itsestään puhujana ja kirjoittajana erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.

Kurssit

1. Tekstit ja vuorovaikutus (SÄI1)

Opiskelija harjaantuu erittelemään ja tulkitsemaan tekstien kieltä, merkityksiä ja rakenteita. Opiskelijan käsitys kielestä, teksteistä ja vuorovaikutuksesta syvenee. Hänen taitonsa tulkita ja tuottaa tekstejä sekä kykynsä toimia vuorovaikutustilanteissa lisääntyy. Hän harjaantuu tarkkailemaan ja kehittämään omia taitojaan kuuntelijana, puhujana, lukijana ja kirjoittajana erilaisissa viestintäympäristöissä. Saamen kielen rakenteiden hallinta vahvistuu.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- syventää luku- ja kirjoitustaitoa sekä persoonallista kielen tuottamista

- vakiinnuttaa taitoaan tulkita, tuottaa ja arvioida erilaisia tekstejä sekä syventää taitoa kirjoittaa aineiston pohjalta
- oppii yleiskielisen esitystavan sekä kirjallisesti että suullisesti sekä syventää käsitystään kirjoittamisesta ja puhumisesta vuorovaikutuksellisena, yhteisöllisenä ja yksilöllisenä prosessina
- vahvistaa rakenteiden hallintaa sekä oppii hahmottamaan tekstejä rakenteellisina kokonaisuuksina
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä pystyy asettamaan tavoitteita opiskelulleen
- harjaantuu hakemaan tietoa saamen kielellä tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen ja soveltamaan sitä.

Keskeiset sisällöt
- opiskelijoiden omat ja kieliyhteisön tekstit
- tekstilajit yhteisöllisinä ja funktionaalisina tuotteina (kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat) sekä erilaisten tekstien kielen ja sisällön havainnointia ja harjoittelua
- tekstien moniäänisyys, tekstien referointi ja kommentointi
- monilukutaito, monimuotoiset tekstit, erittelevä ja kriittinen lukeminen, lukustrategiat, kuvalukutaito
- kirjoitusprosessi, tekstikokonaisuus ja tiedon soveltaminen omaan ilmaisuun
- tiedonhankinta- ja hallintataidot saamen kielellä, verkkolukeminen, lähdekritiikki ja lähdeviittaukset
- kielitiedon kertausta ja kielenhuoltoa

2. Kirjallisuuden keinoja ja tulkintaa (SÄI2)

Opiskelijan käsitys kaunokirjallisuudesta, kertomaperinteestä ja taiteesta, kielen taiteellisesta tehtävästä ja sen kulttuurisesta merkityksestä syvenee. Opiskelijan ymmärrys ryhmädynamiikasta ja ryhmäviestinnän ilmiöistä syvenee ja hänen ryhmäviestintätaitonsa monipuolistuvat.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- syventää taitoaan eritellä ja tulkita kertomaperinnettä, kirjallisuutta, musiikkia ja muuta taidetta sopivaa käsitteistöä ja lähestymistapaa hyödyntäen
- oppii ymmärtämään kielen poeettista käyttöä, esimerkiksi kuvallisuutta ja monitulkintaisuutta
- harjaantuu lukemaan fiktiivisiä tekstejä
- oppii perustelemaan tulkintaansa teksteistä sekä suullisesti että kirjallisesti
- syventää ryhmäviestintätietojaan ja -taitojaan.

Keskeiset sisällöt
- taiteen ja kirjallisuuden lajit, niiden ominaispiirteitä ja kehitystä
- kielen kuvallisuus ja retoriset keinot kirjallisuudessa
- proosan, lyriikan ja draaman erittelyä ja tulkintaa

- monimuotoisten tekstien kerronnan ja ilmaisun tarkastelua
- kirjallisuuden keinojen käyttö omissa teksteissä, dramatisointi
- suulliset ja kirjalliset kirjallisuuden tulkinnat, verkkokeskustelu
- ongelmanratkaisu ryhmäviestinnässä
- tavoitteellinen taidekeskustelu sekä keskustelun erittelyä ja arviointia ryhmätaitojen ja -ilmiöiden näkökulmasta

3. Nykykulttuuri ja kertomukset (SÄI3)

Opiskelija oppii tarkastelemaan saamenkielistä nykykulttuuria ja ajankohtaisia ilmiöitä erilaisten lähestymistapojen ja erityisesti kertomusten näkökulmasta. Opiskelija syventää tietojaan vuorovaikutusetiikasta ja ymmärtää dialogiin pyrkivän, moniäänisyyttä kunnioittavan vuorovaikutuksen merkityksen.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- perehtyy nykykulttuurin ilmiöihin ja ajankohtaisiin tekstilajeihin
- syventää käsitystään kielen ja tekstien merkityksestä kulttuurissa
- syventää käsitystään kertomuksesta kulttuurien keskeisenä ilmiönä
- syventää tietämystään kulttuurista ja kielen ja kulttuurin merkityksestä identiteetille
- tuntee nykykulttuurin keskeisiä teemoja ja osaa arvioida niiden merkitystä oman kulttuurinsa näkökulmasta
- oppii ymmärtää vuorovaikutussuhteiden rakentumista ja jännitteisyyttä.

Keskeiset sisällöt
- kieli ja tekstit kulttuurisina ilmiöinä
- kielen sanasto kulttuurin kantajana
- tekstien ajankohtaiset lajit ja mediatekstit
- nykykulttuuri ja identiteetti
- kertomukset mediassa, musiikissa, elokuvissa, tv-sarjoissa ja peleissä (myytit, klassikoiden nykymuodot)
- monimuotoisten tekstien ajankohtaiset lajit, esimerkiksi teatteri, mediatekstit, laululyriikka, elokuva, pelit, kuvat
- saamenkielinen kerrontaperinne ennen ja nyt
- tietokirjan ja nykyromaanin tarkastelua
- dialoginen vuorovaikutus ja vuorovaikutusetiikka, vuorovaikutuksen moniäänisyys ja kulttuurisensitiivisyys
- dialogiin pyrkiviä keskusteluja, niiden erittelyä ja arviointia
- vuorovaikutustaidot ja -etiikka verkossa

4. Kieli, kulttuuri ja identiteetti (SÄI4)

Opiskelijan käsitys kielen ja muiden ilmaisutapojen merkityksiä rakentavasta luonteesta, kielen vaihtelusta, kulttuurin merkityksestä ja vuorovaikutuksesta

monipuolistuu. Opiskelija syventää tietämystään saamen kielen, saamenkielisen kirjallisuuden ja saamelaisen kulttuurin merkityksestä yksilön identiteetille ja yhteiskunnalle.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- vahvistaa kielitaitoaan ja syventää kieli- ja tekstitietoisuuttaan
- ymmärtää saamen kielen rakenteellisen luonteen, syventää tietojaan kirjakielen perusnormeista ja esimerkiksi uudissanoista sekä osaa soveltaa niitä omia tekstejä tuottaessaan
- ymmärtää kielen merkityksen ajattelun, vuorovaikutuksen ja identiteetin rakentamisen välineenä
- syventää näkemystään saamen kielen asemasta maailman kielten joukossa ja osaa vertailla eri kielten ominaispiirteitä
- syventää käsitystään äidinkielen ja kielitaidon merkityksestä ja arvostaa monikielisyyttä
- oppii analysoimaan omaa kielitaitoaan.

Keskeiset sisällöt
- kielen, kirjallisuuden, kulttuurin ja median merkitys identiteetin rakentamisessa ja ajattelussa
- yleiskuva omakielisestä kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista eri aikoina, saamenkielisen yhteisön juuret
- saamelaisuus, kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus
- kielen rakenteiden vakiinnuttamista ja kielenhuoltoa opiskelijan tarpeiden mukaan
- saamen kielen vertailu suomen kieleen ja muihin kieliin
- kuvien ja kuvallisen kulttuurin lukeminen ja tulkinta
- saamen kielen ominaispiirteet, puhuttu ja kirjoitettu kieli, murteet/saamen kielet eri alueilla

5. Teksti ja konteksti (SÄI5)

Opiskelija oppii tarkastelemaan saamenkielisiä kirjoitettuja ja kerrottuja tekstejä sekä tekstien piirteitä ja vuorovaikutusta. Opiskelija harjaantuu erittelemään, tulkitsemaan ja tuottamaan erityylisiä tekstejä.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- oppii tarkastelemaan tekstejä ja kertomaperinnettä niiden ajallisissa ja kulttuurisissa konteksteissa ja jatkumoissa ja suhteessa muihin teksteihin
- oppii erittelemään tekstien piirteitä
- pystyy itsenäiseen tekstin tuottamisen prosessiin ja kehittää omaa ilmaisutapaansa
- oppii valmistelemaan suullisen esityksen kirjallisuuden pohjalta yksin tai ryhmässä

- tuntee saamenkielisen kirjallisuuden ja saamelaisten kirjailijoiden keskeisiä teoksia ja suullista perinnettä sekä teemoja ja osaa arvioida niiden merkitystä oman kulttuurinsa näkökulmasta
- ymmärtää saamenkielisen ja saamelaisten kirjoittaman kirjallisuuden aseman osana maailman kirjallisuutta.

Keskeiset sisällöt
- erilaisia konteksteja: kirjallisuus maantieteellisesti, kielellisesti, median suhteen
- tekstien tarkastelua ihmiskuvan, maailmankuvan, arvo- ja aatemaailman ilmentäjinä sekä oman aikansa että nykyajan kontekstissa
- genre tai tyyli kirjoittamisen lähtökohtana, eläytyvää kirjoittamista
- kielenhuoltoa ja tyylipiirteitä
- saamenkielinen, saamelaisen kirjailijan tai saamelaisista kertovan kirjallisuuden tai suullisen perinteen teos
- suullinen esitys kirjallisuuden pohjalta

6. Tekstit ja vaikuttaminen (SÄI6)

Opiskelija oppii tarkastelemaan monimuotoisia tekstejä, niiden kieltä ja vuorovaikutusta erityisesti vaikuttamisen näkökulmasta. Hän perehtyy vaikuttamisen ja argumentoinnin keinoihin eri medioissa ja syventää niihin liittyviä tietoja ja taitoja. Opiskelija syventää puhumistaitojaan.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- harjaantuu viestimään tilanteen mukaisesti
- ymmärtää erilaisia suullisia ja kirjallisia asiatekstejä, erityisesti mielipidetekstejä, syventää lukutaitoaan ja oppii tarkastelemaan tekstien välittämiä arvoja
- oppii tunnistamaan, miten kielellä vaikutetaan
- osaa tarkastella tekstejä mielipiteiden ja maailmankuvan muokkaajana
- kehittää kykyään toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa sekä rakentaa ja ylläpitää vuorovaikutussuhteita ja rohkaistuu muodostamaan ja ilmaisemaan mielipiteitään perustellen
- kehittää puhumisrohkeuttaan ja ilmaisuvarmuuttaan sekä esiintymis- ja ryhmätaitojaan.

Keskeiset sisällöt
- kantaa ottavat ja vaikuttavat tekstit
- vaikuttamisen ja argumentoinnin keinot ja lajit
- kaunokirjallisuus ja media vaikuttajana
- vaikuttaminen arjen vuorovaikutussuhteissa sekä kannanottojen arviointi ja vaikutukset
- osallistuvan kansalaisen vaikuttamismahdollisuudet
- perustelemisen harjoittelemista sekä suullisesti että kirjallisesti

- ryhmäkeskustelutehtäviä, puhuttujen tekstien kriittinen arviointi, argumentointi, väittely
- viestijän vastuu; mediavalinnat ja verkkoetiikka, sananvapaus, sensuuri, yksityisyyden suoja, nettietiketti
- puhuttujen tekstien erittely, tulkinta, arviointi sekä puhekielen erityispiirteitä
- puheviestinnän kulttuurisia piirteitä, osallistuminen kieliyhteisön vuorovaikutukseen
- eläytyvää ilmaisua

Todistukset

Opiskelijalle annetaan osallistumistodistus lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opiskelusta. Todistukseen merkitään opetettava kieli, opetuksen laajuus ja sanallinen arvio tai numeroarvosana koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Muuten noudatetaan lukion opetussuunnitelman perusteiden määräyksiä todistuksiin merkittävistä tiedoista.

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

OHJE

27.10.2015 9/012/2015

Lukiokoulutuksen järjestäjät

LUKIOKOULUTUSTA TÄYDENTÄVÄN ROMANIKIELEN OPETUKSEN TAVOITTEET, KESKEISET SISÄLLÖT JA OPISKELIJAN OPPIMISEN ARVIOINTI

Opetushallitus antaa liitteenä olevan ohjeen lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteista, keskeisistä sisällöistä ja opiskelijan oppimisen arvioinnista. Ohje koskee erillisrahoitettuna järjestettävää lukiokoulutusta täydentävää romanikielen opetusta [Opetusministeriön asetus vieraskielisten sekä saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden täydentävään opetukseen perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista (1777/2009)].

Opetus järjestetään tämän ohjeen mukaisesti 1.8.2016 lukien.

Lisätietoja ohjeesta ja siitä, mistä se on saatavissa, saa Opetushallituksen Yleissivistävä koulutus ja varhaiskasvatus sekä Ruotsinkielinen koulutus ja varhaiskasvatus -toimintayksiköistä.

AULIS PITKÄLÄ
Pääjohtaja Aulis Pitkälä

JORMA KAUPPINEN
Johtaja Jorma Kauppinen

LIITE Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

Opetushallitus
Hakaniemenranta 6, PL 380, 00531 Helsinki, puhelin 029 533 1000, faksi 029 533 1035, etunimi.sukunimi@oph.fi, www.oph.fi
Utbildningsstyrelsen
Hagnäskajen 6, PB 380, 00531 Helsingfors, telefon 029 533 1000, fax 029 533 1035, fornamn.efternamn@oph.fi, www.oph.fi

LIITE
Opetushallituksen ohjeeseen nro 9/012/2015

LUKIOKOULUTUSTA TÄYDENTÄVÄN ROMANIKIELEN OPETUKSEN TAVOITTEET, KESKEISET SISÄLLÖT JA OPISKELIJAN OPPIMISEN ARVIOINTI

Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Romanikielen opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan aktiivisen monikielisyyden kehittymistä sekä kiinnostusta kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Romanikielen opetus tukee opiskelijan osallisuutta sekä oman kieli- ja kulttuuriyhteisönsä että suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiivisena ja tasapainoisena jäsenenä sekä globaalina toimijana.

Romanikielen opetuksessa tehdään yhteistyötä suomen kieli ja kirjallisuus -opetuksen ja muiden aineiden opetuksen kanssa. Yhteinen kielikasvatus lisää opiskelijoiden ymmärrystä kieli- ja kulttuuritaustan merkityksestä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle sekä ohjaa heitä arvostamaan romanikieltä ja muita kieliä. Opetus tukee ja rohkaisee opiskelijoita käyttämään romanikieltä monipuolisesti. Opetuksessa hyödynnetään opiskelijoiden mahdollisuutta kehittää kielitaitoaan vapaa-aikanaan. Opetuksessa painotetaan vuorovaikutusta ja viestinnällisyyttä.

Romanikielen opetuksessa otetaan huomioon opiskelijoiden lähtökohdat, kielitaito ja elämäntilanteeseen liittyvät velvoitteet. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti erilaisia kontakteja romanikieleen esimerkiksi käyttäen tieto- ja viestintäteknologiaa sekä romanikielisen yhteisön osaamista. Opiskelijaa rohkaistaan ja tuetaan sekä ajattelun kehittämiseen että persoonalliseen kielenkäyttöön. Opetuksessa ohjataan pohtimaan kieli- ja vuorovaikutustaitojen merkitystä jatko-opintojen kannalta.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt on määritelty koko lukiokoulutuksen ajan kaksi opetustuntia viikossa annettavaa romanikielen opetusta varten. Koulutuksen järjestäjä laatii opetussuunnitelman, jolloin opetuksen tavoitteet määritellään ja sisällöt valitaan huomioiden romanikielen erityispiirteet. Romanikielen opetussuunnitelmat voidaan laatia myös koulutuksen järjestäjien yhteistyönä.

Opetuksen tehtävä

Romanikielen opetuksen tehtävänä on laajentaa ja syventää opiskelijan romanikielen taitoa. Opetuksen avulla opiskelija kehittää edelleen taitoaan toimia vuorovaikutustilanteissa, etsiä erilaista tietoa, arvioida tietoa kriittisesti, pohtia, argumentoida ja käydä rakentavaa debattia. Opiskelija laajentaa sana- ja käsitevarantoaan ja kehittää monilukutaitoaan. Opiskelijan romanikielen rakennepiirteiden tuntemus ja monipuolinen käyttö laajenee, hän tuntee kielialueensa juuria ja kehittää taitoaan vertailla kielen eri piirteitä muiden osaamiensa kielten kanssa. Opiskelija kehittää taitoaan hyödyntää romanikielisiä tekstejä ja tuottaa tekstejä eri tarkoituksiin. Opiskelijan tuntemus oman kulttuurialueensa kirjallisuudesta, kertomaperinteestä, kuvallisesta kulttuurista ja draamasta syvenee.

Opiskelijan arvostus romanikieltä kohtaan syvenee, ja hän motivoituu kehittämään edelleen romanikielen taitoaan.

Opetuksen tavoitteena on, että opiskelija
- pystyy aktiiviseen vuorovaikutukseen romanikielellä luontevasti erilaisissa tilanteissa
- osaa hyödyntää romanikielisiä tekstejä ja tekstilajeja ja osaa tuottaa tilanteeseen sopivia tekstejä
- laajentaa sana- ja käsitevarantoaan ja kehittää monilukutaitoaan
- laajentaa ja syventää tietoisuutta romanikielen rakenteesta ja käytöstä
- syventää oman kulttuurin ja kirjallisuuden tuntemustaan
- arvostaa omaa kieltään ja kulttuuriaan ja on motivoitunut kehittämään edelleen romanikielen taitoaan.

Arviointi

Arviointi kohdistuu romanikielen yleisten tavoitteiden saavuttamiseen kurssikohtaisia tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä painottaen. Kurssin tavoitteet kerrotaan opiskelijalle, jotta sekä opettaja että opiskelija voivat seurata kurssilla edistymistä. Oppimisprosessin aikainen arviointi, henkilökohtainen tavoitteenasettelu, itsearviointi, vertaisarviointi ja palaute tukevat opiskelijaa kehittämään osaamistaan. Kurssiarvosanaan vaikuttavat kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset sekä aktiivinen työskentely kurssin aikana. Arviointi on monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Itsearviointitaitojen avulla opiskelija rakentaa myönteistä ja realistista käsitystä itsestään puhujana ja kirjoittajana erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.

Kurssit

1. Tekstit ja vuorovaikutus (RÄI1)

Opiskelija harjaantuu erittelemään ja tulkitsemaan tekstien kieltä, merkityksiä ja rakenteita. Opiskelijan käsitys kielestä, teksteistä ja vuorovaikutuksesta syvenee. Hänen taitonsa tulkita ja tuottaa tekstejä sekä kykynsä toimia vuorovaikutustilanteissa lisääntyy. Hän harjaantuu tarkkailemaan ja kehittämään omia taitojaan kuuntelijana, puhujana, lukijana ja kirjoittajana erilaisissa viestintäympäristöissä. Romanikielen rakenteiden hallinta vahvistuu.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- syventää luku- ja kirjoitustaitoa sekä persoonallista kielen tuottamista
- vakiinnuttaa taitoaan tulkita, tuottaa ja arvioida erilaisia tekstejä sekä syventää taitoa kirjoittaa aineiston pohjalta
- oppii yleiskielisen esitystavan sekä kirjallisesti että suullisesti sekä syventää käsitystään kirjoittamisesta ja puhumisesta vuorovaikutuksellisena, yhteisöllisenä ja yksilöllisenä prosessina

- vahvistaa rakenteiden hallintaa sekä oppii hahmottamaan tekstejä rakenteellisina kokonaisuuksina
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä pystyy asettamaan tavoitteita opiskelulleen
- harjaantuu hakemaan tietoa romanikielellä ja romanikielestä tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen ja soveltamaan sitä.

Keskeiset sisällöt
- opiskelijoiden omat ja kieliyhteisön tekstit
- tekstilajit yhteisöllisinä ja funktionaalisina tuotteina (kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat) sekä erilaisten tekstien kielen ja sisällön havainnointia ja harjoittelua
- tekstien moniäänisyys, tekstien referointi ja kommentointi
- monilukutaito, monimuotoiset tekstit, erittelevä ja kriittinen lukeminen, lukustrategiat, kuvalukutaito
- kirjoitusprosessi, tekstikokonaisuus ja tiedon soveltaminen omaan ilmaisuun
- tiedonhankinta- ja hallintataidot romanikielellä, verkkolukeminen, lähdekritiikki ja lähdeviittaukset
- kielitiedon kertausta ja kielenhuoltoa

2. Kirjallisuuden keinoja ja tulkintaa (RÄI2)

Opiskelijan käsitys kaunokirjallisuudesta, kertomaperinteestä ja taiteesta, kielen taiteellisesta tehtävästä ja sen kulttuurisesta merkityksestä syvenee. Opiskelijan ymmärrys ryhmädynamiikasta ja ryhmäviestinnän ilmiöistä syvenee ja hänen ryhmäviestintätaitonsa monipuolistuvat.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- syventää taitoaan eritellä ja tulkita kertomaperinnettä, kirjallisuutta, musiikkia ja muuta taidetta sopivaa käsitteistöä ja lähestymistapaa hyödyntäen
- oppii ymmärtämään kielen poeettista käyttöä, esimerkiksi kuvallisuutta ja monitulkintaisuutta
- harjaantuu lukemaan fiktiivisiä tekstejä
- oppii perustelemaan tulkintaansa teksteistä sekä suullisesti että kirjallisesti
- syventää ryhmäviestintätietojaan ja -taitojaan.

Keskeiset sisällöt
- taiteen ja kirjallisuuden lajit, niiden ominaispiirteitä ja kehitystä
- kielen kuvallisuus ja retoriset keinot kirjallisuudessa
- proosan, lyriikan ja draaman erittelyä ja tulkintaa
- monimuotoisten tekstien kerronnan ja ilmaisun tarkastelua
- kirjallisuuden keinojen käyttö omissa teksteissä, dramatisointi
- suulliset ja kirjalliset kirjallisuuden tulkinnat, verkkokeskustelu
- ongelmanratkaisu ryhmäviestinnässä

- tavoitteellinen taidekeskustelu sekä keskustelun erittelyä ja arviointia ryhmätaitojen ja -ilmiöiden näkökulmasta

3. Nykykulttuuri ja kertomukset (RÄI3)

Opiskelija oppii tarkastelemaan romanikielistä nykykulttuuria ja ajankohtaisia ilmiöitä erilaisten lähestymistapojen ja erityisesti kertomusten näkökulmasta. Opiskelija syventää tietojaan vuorovaikutusetiikasta ja ymmärtää dialogiin pyrkivän, moniäänisyyttä kunnioittavan vuorovaikutuksen merkityksen.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- perehtyy nykykulttuurin ilmiöihin ja ajankohtaisiin tekstilajeihin
- syventää käsitystään kielen ja tekstien merkityksestä kulttuurissa
- syventää käsitystään kertomuksesta kulttuurien keskeisenä ilmiönä
- syventää tietämystään kulttuurista ja kielen ja kulttuurin merkityksestä identiteetille
- tuntee nykykulttuurin keskeisiä teemoja ja osaa arvioida niiden merkitystä oman kulttuurinsa näkökulmasta
- oppii ymmärtää vuorovaikutussuhteiden rakentumista ja jännitteisyyttä.

Keskeiset sisällöt
- kieli ja tekstit kulttuurisina ilmiöinä
- kielen sanasto kulttuurin kantajana
- tekstien ajankohtaiset lajit ja mediatekstit
- nykykulttuuri ja identiteetti
- kertomukset mediassa, musiikissa, elokuvissa, tv-sarjoissa ja peleissä (myytit, klassikoiden nykymuodot)
- monimuotoisten tekstien ajankohtaiset lajit, esimerkiksi teatteri, mediatekstit, laululyriikka, elokuva, pelit, kuvat
- romanien kerrontaperinne ennen ja nyt
- tietokirjan ja nykyromaanin tarkastelua
- dialoginen vuorovaikutus ja vuorovaikutusetiikka, vuorovaikutuksen moniäänisyys ja kulttuurisensitiivisyys
- dialogiin pyrkiviä keskusteluja, niiden erittelyä ja arviointia
- vuorovaikutustaidot ja -etiikka verkossa

4. Kieli, kulttuuri ja identiteetti (RÄI4)

Opiskelijan käsitys kielen ja muiden ilmaisutapojen merkityksiä rakentavasta luonteesta, kielen vaihtelusta, kulttuurin merkityksestä ja vuorovaikutuksesta monipuolistuu. Opiskelija syventää tietämystään romanikielen, romanikielisen kirjallisuuden ja romanikulttuurin merkityksestä yksilön identiteetille ja yhteiskunnalle.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- vahvistaa kielitaitoaan ja syventää kieli- ja tekstitietoisuuttaan
- ymmärtää romanikielen rakenteellisen luonteen, syventää tietojaan kirjakielen perusnormeista ja esimerkiksi uudissanoista sekä osaa soveltaa niitä omia tekstejä tuottaessaan
- ymmärtää kielen merkityksen ajattelun, vuorovaikutuksen ja identiteetin rakentamisen välineenä
- syventää näkemystään romanikielen asemasta maailman kielten joukossa ja osaa vertailla eri kielten ominaispiirteitä
- syventää käsitystään äidinkielen ja kielitaidon merkityksestä ja arvostaa monikielisyyttä
- oppii analysoimaan omaa kielitaitoaan.

Keskeiset sisällöt
- kielen, kirjallisuuden, kulttuurin ja median merkitys identiteetin rakentamisessa ja ajattelussa
- yleiskuva omakielisestä kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista eri aikoina, romanikielisen yhteisön juuret
- romanius, kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus
- kielen rakenteiden vakiinnuttamista ja kielenhuoltoa opiskelijan tarpeiden mukaan
- romanikielen vertailu suomen kieleen ja muihin kieliin
- kuvien ja kuvallisen kulttuurin lukeminen ja tulkinta
- romanikielen ominaispiirteet, puhuttu ja kirjoitettu kieli, murteet/romanikieli eri alueilla

5. Teksti ja konteksti (RÄI5)

Opiskelija oppii tarkastelemaan romanikielisiä kirjoitettuja ja kerrottuja tekstejä sekä tekstien piirteitä ja vuorovaikutusta. Opiskelija harjaantuu erittelemään, tulkitsemaan ja tuottamaan erityylisiä tekstejä.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- oppii tarkastelemaan tekstejä ja kertomaperinnettä niiden ajallisissa ja kulttuurisissa konteksteissa ja jatkumoissa ja suhteessa muihin teksteihin
- oppii erittelemään tekstien piirteitä
- pystyy itsenäiseen tekstin tuottamisen prosessiin ja kehittää omaa ilmaisutapaansa
- oppii valmistelemaan suullisen esityksen kirjallisuuden pohjalta yksin tai ryhmässä
- tuntee romanikielisen kirjallisuuden ja romanikirjailijoiden keskeisiä teoksia ja suullista perinnettä sekä teemoja ja osaa arvioida niiden merkitystä oman kulttuurinsa näkökulmasta

- ymmärtää romanikielisen ja romanien kirjoittaman kirjallisuuden aseman osana maailman kirjallisuutta.

Keskeiset sisällöt
- erilaisia konteksteja: kirjallisuus maantieteellisesti, kielellisesti, median suhteen
- tekstien tarkastelua ihmiskuvan, maailmankuvan, arvo- ja aatemaailman ilmentäjinä sekä oman aikansa että nykyajan kontekstissa
- genre tai tyyli kirjoittamisen lähtökohtana, eläytyvää kirjoittamista
- kielenhuoltoa ja tyylipiirteitä
- romanikielinen, romanikirjailijan tai romaneista kertovan kirjallisuuden tai suullisen perinteen teos
- suullinen esitys kirjallisuuden pohjalta

6. Tekstit ja vaikuttaminen (RÄI6)

Opiskelija oppii tarkastelemaan monimuotoisia tekstejä, niiden kieltä ja vuorovaikutusta erityisesti vaikuttamisen näkökulmasta. Hän perehtyy vaikuttamisen ja argumentoinnin keinoihin eri medioissa ja syventää niihin liittyviä tietoja ja taitoja. Opiskelija syventää puhumistaitojaan.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- harjaantuu viestimään tilanteen mukaisesti
- ymmärtää erilaisia suullisia ja kirjallisia asiatekstejä, erityisesti mielipidetekstejä, syventää lukutaitoaan ja oppii tarkastelemaan tekstien välittämiä arvoja
- oppii tunnistamaan, miten kielellä vaikutetaan
- osaa tarkastella tekstejä mielipiteiden ja maailmankuvan muokkaajana
- kehittää kykyään toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa sekä rakentaa ja ylläpitää vuorovaikutussuhteita ja rohkaistuu muodostamaan ja ilmaisemaan mielipiteitään perustellen
- kehittää puhumisrohkeuttaan ja ilmaisuvarmuuttaan sekä esiintymis- ja ryhmätaitojaan.

Keskeiset sisällöt
- kantaa ottavat ja vaikuttavat tekstit
- vaikuttamisen ja argumentoinnin keinot ja lajit
- kaunokirjallisuus ja media vaikuttajana
- vaikuttaminen arjen vuorovaikutussuhteissa sekä kannanottojen arviointi ja vaikutukset
- osallistuvan kansalaisen vaikuttamismahdollisuudet
- perustelemisen harjoittelemista sekä suullisesti että kirjallisesti
- ryhmäkeskustelutehtäviä, puhuttujen tekstien kriittinen arviointi, argumentointi, väittely
- viestijän vastuu; mediavalinnat ja verkkoetiikka, sananvapaus, sensuuri, yksityisyyden suoja, nettietiketti

- puhuttujen tekstien erittely, tulkinta, arviointi sekä puhekielen erityispiirteitä
- puheviestinnän kulttuurisia piirteitä, osallistuminen kieliyhteisön vuorovaikutukseen
- ei-kielellinen, esimerkiksi tilankäyttöön liittyvä, viestintä romanien näkökulmasta
- eläytyvää ilmaisua

Todistukset

Opiskelijalle annetaan osallistumistodistus lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opiskelusta. Todistukseen merkitään opetettava kieli, opetuksen laajuus ja sanallinen arvio tai numeroarvosana koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Muuten noudatetaan lukion opetussuunnitelman perusteiden määräyksiä todistuksiin merkittävistä tiedoista.

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

LIITE 5 326
OHJE

27.10.2015 10/012/2015

Lukiokoulutuksen järjestäjät

LUKIOKOULUTUSTA TÄYDENTÄVÄN OPISKELIJAN OMAN ÄIDINKIELEN OPETUKSEN TAVOITTEET, KESKEISET SISÄLLÖT JA OPISKELIJAN OPPIMISEN ARVIOINTI

Opetushallitus antaa liitteenä olevan ohjeen lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteista, keskeisistä sisällöistä ja opiskelijan oppimisen arvioinnista. Ohje koskee erillisrahoitettuna järjestettävää lukiokoulutusta täydentävää opiskelijan oman äidinkielen opetusta [Opetusministeriön asetus vieraskielisten sekä saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden täydentävään opetukseen perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista (1777/2009)].

Tämä ohje korvaa Lukion opetussuunnitelman perusteiden 2003 (Opetushallituksen määräys 33/011/2003) liitteenä 4 olevan Opetushallituksen suosituksen lukiokoulutuksessa opiskelevien maahanmuuttajien äidinkielen opetuksen perusteiksi.

Opetus järjestetään tämän ohjeen mukaisesti 1.8.2016 lukien.

Lisätietoja ohjeesta ja siitä, mistä se on saatavissa, saa Opetushallituksen Yleissivistävä koulutus ja varhaiskasvatus sekä Ruotsinkielinen koulutus ja varhaiskasvatus -toimintayksiköistä.

AULIS PITKÄLÄ
Pääjohtaja Aulis Pitkälä

JORMA KAUPPINEN
Johtaja Jorma Kauppinen

LIITE Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

Opetushallitus
Hakaniemenranta 6, PL 380, 00531 Helsinki, puhelin 029 533 1000, faksi 029 533 1035, etunimi.sukunimi@oph.fi, www.oph.fi
Utbildningsstyrelsen
Hagnäskajen 6, PB 380, 00531 Helsingfors, telefon 029 533 1000, fax 029 533 1035, fornamn.efternamn@oph.fi, www.oph.fi

LUKIOKOULUTUSTA TÄYDENTÄVÄN OPISKELIJAN OMAN ÄIDINKIELEN OPETUKSEN TAVOITTEET, KESKEISET SISÄLLÖT JA OPISKELIJAN OPPIMISEN ARVIOINTI

Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan aktiivisen monikielisyyden kehittymistä sekä kiinnostusta kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Opiskelijan oman äidinkielen opetus tukee opiskelijan osallisuutta sekä oman kieli- ja kulttuuriyhteisönsä että suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiivisena ja tasapainoisena jäsenenä sekä globaaliksi toimijana.

Opiskelijan oman äidinkielen opetuksessa tehdään yhteistyötä suomen kieli ja kirjallisuus -opetuksen ja suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetuksen sekä muiden aineiden opetuksen kanssa. Yhteinen kielikasvatus lisää opiskelijoiden ymmärrystä kieli- ja kulttuuritaustan merkityksestä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle sekä ohjaa heitä arvostamaan omaa äidinkieltään ja muita kieliä. Opetus tukee ja rohkaisee opiskelijoita käyttämään omaa kieltään monipuolisesti eri oppiaineiden tunneilla ja muussa lukion toiminnassa. Näin opiskelijan oman äidinkielen oppiminen ja käyttö tukevat eri oppiaineiden sisällön omaksumista ja opiskelijat oppivat viestimään lukiokoulutuksen oppiainesisällöistä omalla äidinkielellään. Opetuksessa hyödynnetään opiskelijoiden mahdollisuutta kehittää kielitaitoaan vapaa-aikanaan. Opetuksessa painotetaan vuorovaikutusta ja viestinnällisyyttä.

Opiskelijan oman äidinkielen opetuksessa otetaan huomioon opiskelijoiden lähtökohdat ja kielitaito. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti erilaisia kontakteja kyseiseen kieleen esim. käyttäen tieto- ja viestintäteknologiaa sekä kyseistä kieliyhteisöä. Opiskelijaa rohkaistaan ja tuetaan persoonalliseen kielenkäyttöön. Opetuksessa ohjataan pohtimaan kieli- ja vuorovaikutustaitojen merkitystä jatko-opintojen kannalta.

Tämä ohje on laadittu kaikille niille kielille, joita opetetaan opiskelijan omana äidinkielenä. Tavoitteet ja sisällöt on määritelty koko lukiokoulutuksen ajan kaksi opetustuntia viikossa annettavaa opiskelijan oman äidinkielen opetusta varten. Koulutuksen järjestäjä laatii opetussuunnitelman, joka voi olla myös kielikohtainen. Tällöin opetuksen tavoitteet määritellään ja sisällöt valitaan huomioiden opetettavan kielen erityispiirteet, muun muassa kirjoitusjärjestelmä. Opetussuunnitelma voidaan laatia myös koulutuksen järjestäjien yhteistyönä.

Opetuksen tehtävä

Opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tehtävänä on laajentaa ja syventää opiskelijoiden oman äidinkielen taitoa. Opetuksen avulla opiskelija kehittää edelleen taitoaan toimia vuorovaikutustilanteissa, etsiä erilaista tietoa, arvioida tietoa kriittisesti, pohtia, argumentoida ja käydä rakentavaa debattia. Opiskelija laajentaa sana- ja käsitevarantoaan ja kehittää monilukutaitoaan. Opiskelijan oman

äidinkielensä rakennepiirteiden tuntemus ja monipuolinen käyttö laajenee, hän tuntee kielialueensa juuria ja kehittää taitoaan vertailla kielen eri piirteitä muiden osaamiensa kielten kanssa. Opiskelija kehittää taitoaan hyödyntää omakielisiä tekstejä ja tuottaa tekstejä eri tarkoituksiin. Opiskelijan tuntemus oman kulttuurialueensa kirjallisuudesta, kertomaperinteestä, kuvallisesta kulttuurista ja draamasta syvenee. Opiskelijan arvostus omaa äidinkieltään kohtaan syvenee, ja hän motivoituu kehittämään edelleen oman äidinkielen taitoaan.

Opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy aktiiviseen vuorovaikutukseen omalla äidinkielellään luontevasti erilaisissa tilanteissa
- osaa hyödyntää omakielisiä tekstejä ja tekstilajeja ja osaa tuottaa tilanteeseen sopivia tekstejä
- laajentaa sanavarastoaan ja kehittää monilukutaitoaan
- laajentaa ja syventää tietoisuutta äidinkielensä rakenteesta ja käytöstä
- syventää oman kulttuurin ja kirjallisuuden tuntemustaan
- arvostaa omaa kieltään ja kulttuuriaan ja on motivoitunut kehittämään edelleen äidinkielen taitoaan.

Arviointi

Arviointi kohdistuu opiskelijan oman äidinkielen yleisten tavoitteiden saavuttamiseen kurssikohtaisia tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä painottaen. Kurssin tavoitteet kerrotaan opiskelijalle, jotta sekä opettaja että opiskelija voivat seurata kurssilla edistymistä. Oppimisprosessin aikainen arviointi, henkilökohtainen tavoitteenasettelu, itsearviointi, vertaisarviointi ja palaute tukevat opiskelijaa kehittämään osaamistaan. Kurssiarvosanaan vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset sekä aktiivinen työskentely kurssin aikana. Arviointi on monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Itsearviointitaitojen avulla opiskelija rakentaa myönteistä ja realistista käsitystä itsestään puhujana ja kirjoittajana erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.

Kurssit

1. Tekstit ja vuorovaikutus (OÄI1)

Opiskelija harjaantuu erittelemään ja tulkitsemaan tekstien kieltä, merkityksiä ja rakenteita. Opiskelijan käsitys kielestä, teksteistä ja vuorovaikutuksesta syvenee. Hänen taitonsa tulkita ja tuottaa tekstejä sekä kykynsä toimia vuorovaikutustilanteissa lisääntyy. Hän harjaantuu tarkkailemaan ja kehittämään omia taitojaan kuuntelijana, puhujana, lukijana ja kirjoittajana erilaisissa viestintäympäristöissä. Oman äidinkielen rakenteiden hallinta vahvistuu.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää luku- ja kirjoitustaitoa sekä persoonallista kielen tuottamista

- vakiinnuttaa taitoaan tulkita, tuottaa ja arvioida erilaisia tekstejä sekä syventää taitoa kirjoittaa aineiston pohjalta
- oppii yleiskielisen esitystavan sekä kirjallisesti että suullisesti sekä syventää käsitystään kirjoittamisesta ja puhumisesta vuorovaikutuksellisena, yhteisöllisenä ja yksilöllisenä prosessina
- vahvistaa rakenteiden hallintaa sekä oppii hahmottamaan tekstejä rakenteellisina kokonaisuuksina
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä pystyy asettamaan tavoitteita opiskelulleen
- harjaantuu hakemaan tietoa omalla äidinkielellä tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen ja soveltamaan sitä.

Keskeiset sisällöt
- opiskelijoiden omat ja kieliyhteisön tekstit
- tekstilajit yhteisöllisinä ja funktionaalisina tuotteina (kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat) sekä erilaisten tekstien kielen ja sisällön havainnointia ja harjoittelua
- tekstien moniäänisyys, tekstien referointi ja kommentointi
- monilukutaito, monimuotoiset tekstit, erittelevä ja kriittinen lukeminen, lukustrategiat, kuvalukutaito
- kirjoitusprosessi, tekstikokonaisuus ja tiedon soveltaminen omaan ilmaisuun
- tiedonhankinta- ja hallintataidot omalla äidinkielellä, verkkolukeminen, lähdekritiikki ja lähdeviittaukset
- kielitiedon kertausta ja kielenhuoltoa

2. Kirjallisuuden keinoja ja tulkintaa (OÄI2)

Opiskelijan käsitys kaunokirjallisuudesta, kertomaperinteestä ja taiteesta, kielen taiteellisesta tehtävästä ja sen kulttuurisesta merkityksestä syvenee. Opiskelijan ymmärrys ryhmädynamiikasta ja ryhmäviestinnän ilmiöistä syvenee ja hänen ryhmäviestintätaitonsa monipuolistuvat.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- syventää taitoaan eritellä ja tulkita kertomaperinnettä, taidetta ja kirjallisuutta sopivaa käsitteistöä ja lähestymistapaa hyödyntäen
- oppii ymmärtämään kielen poeettista käyttöä, esimerkiksi kuvallisuutta ja monitulkintaisuutta
- harjaantuu lukemaan fiktiivisiä tekstejä
- oppii perustelemaan tulkintaansa teksteistä sekä suullisesti että kirjallisesti
- syventää ryhmäviestintätietojaan ja -taitojaan.

Keskeiset sisällöt
- taiteen ja kirjallisuuden lajit, niiden ominaispiirteitä ja kehitystä
- kielen kuvallisuus ja retoriset keinot kirjallisuudessa
- proosan, lyriikan ja draaman erittelyä ja tulkintaa

- monimuotoisten tekstien kerronnan ja ilmaisun tarkastelua
- kirjallisuuden keinojen käyttö omissa teksteissä, dramatisointi
- suulliset ja kirjalliset kirjallisuuden tulkinnat, verkkokeskustelu
- ongelmanratkaisu ryhmäviestinnässä
- tavoitteellinen taidekeskustelu sekä keskustelun erittelyä ja arviointia ryhmätaitojen ja -ilmiöiden näkökulmasta

3. Nykykulttuuri ja kertomukset (OÄI3)

Opiskelija oppii tarkastelemaan omakielistä nykykulttuuria ja ajankohtaisia ilmiöitä erilaisten lähestymistapojen ja erityisesti kertomusten näkökulmasta. Opiskelija syventää tietojaan vuorovaikutusetiikasta ja ymmärtää dialogiin pyrkivän, moniäänisyyttä kunnioittavan vuorovaikutuksen merkityksen.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- perehtyy nykykulttuurin ilmiöihin ja ajankohtaisiin tekstilajeihin
- syventää käsitystään kielen ja tekstien merkityksestä kulttuurissa
- syventää käsitystään kertomuksesta kulttuurien keskeisenä ilmiönä
- syventää tietämystään kulttuurista ja kielen ja kulttuurin merkityksestä identiteetille
- tuntee nykykulttuurin keskeisiä teemoja ja osaa arvioida niiden merkitystä oman kulttuurinsa näkökulmasta
- oppii ymmärtää vuorovaikutussuhteiden rakentumista ja jännitteisyyttä.

Keskeiset sisällöt
- kieli ja tekstit kulttuurisina ilmiöinä
- kielen sanasto kulttuurin kantajana
- tekstien ajankohtaiset lajit ja mediatekstit
- nykykulttuuri ja identiteetti
- kertomukset mediassa, elokuvissa ja tv-sarjoissa (myytit, klassikoiden nykymuodot)
- monimuotoisten tekstien ajankohtaiset lajit, esimerkiksi teatteri, mediatekstit, elokuva, kuvat
- kulttuurikonteksti suullisessa traditiossa kansanrunoudesta nykysuullisuuden lajeihin
- tietokirjan ja nykyromaanin tarkastelua
- dialoginen vuorovaikutus ja vuorovaikutusetiikka, vuorovaikutuksen moniäänisyys ja kulttuurisensitiivisyys
- dialogiin pyrkiviä keskusteluja, niiden erittelyä ja arviointia
- vuorovaikutustaidot ja -etiikka verkossa

4. Kieli, kulttuuri ja identiteetti (OÄI4)

Opiskelijan käsitys kielen ja muiden ilmaisutapojen merkityksiä rakentavasta luonteesta, kielen vaihtelusta, kulttuurin merkityksestä ja vuorovaikutuksesta

monipuolistuu. Opiskelija syventää tietämystään oman äidinkielen, omakielisen kirjallisuuden ja kulttuurin merkityksestä yksilön identiteetille ja yhteiskunnalle.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- vahvistaa kielitaitoaan ja syventää kieli- ja tekstitietoisuuttaan
- ymmärtää äidinkielensä rakenteellisen luonteen sekä syventää tietojaan kirjakielen perusnormeista ja osaa soveltaa niitä omia tekstejä tuottaessaan
- ymmärtää kielen merkityksen ajattelun, vuorovaikutuksen ja identiteetin rakentamisen välineenä
- syventää näkemystään oman äidinkielen asemasta maailman kielten joukossa ja osaa vertailla eri kielten ominaispiirteitä
- syventää käsitystään äidinkielen ja kielitaidon merkityksestä ja arvostaa monikielisyyttä
- oppii analysoimaan omaa kielitaitoaan.

Keskeiset sisällöt
- kielen, kirjallisuuden, kulttuurin ja median merkitys identiteetin rakentamisessa ja ajattelussa
- yleiskuva omakielisestä kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista eri aikoina, omakielisen yhteisön juuret
- kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus
- kielen rakenteiden vakiinnuttamista ja kielenhuoltoa opiskelijan tarpeiden mukaan
- oman äidinkielen vertailu suomen kieleen ja muihin kieliin
- kuvien ja kuvallisen kulttuurin lukeminen ja tulkinta
- oman äidinkielen ominaispiirteet, puhuttu ja kirjoitettu kieli, murteet/kielet eri alueilla

5. Teksti ja konteksti (OÄI5)

Opiskelija oppii tarkastelemaan oman kielialueen ja kertomusperinteen tekstejä sekä tekstien piirteitä ja vuorovaikutusta. Opiskelija harjaantuu erittelemään, tulkitsemaan ja tuottamaan erityylisiä, myös eri tiedon- ja tieteenalojen tekstejä.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- oppii tarkastelemaan tekstejä ja kertomaperinnettä niiden ajallisissa ja kulttuurisissa konteksteissa ja jatkumoissa ja suhteessa muihin teksteihin
- oppii erittelemään tekstien piirteitä
- pystyy itsenäiseen tekstin tuottamisen prosessiin ja kehittää omaa ilmaisutapaansa
- oppii valmistelemaan suullisen esityksen kirjallisuuden pohjalta yksin tai ryhmässä
- tuntee oman kielialueen kirjallisuuden keskeisiä teoksia ja suullista perinnettä sekä teemoja ja osaa arvioida niiden merkitystä oman kulttuurinsa näkökulmasta kulttuurisen ja yksilöllisen identiteetin rakentajana
- ymmärtää omakielisen kirjallisuuden aseman osana maailman kirjallisuutta
- pystyy ymmärtämään ja käyttämään suomeksi oppimaansa eri tiedon- ja tieteenalojen käsitteitä omalla äidinkielellä.

Keskeiset sisällöt

- erilaisia konteksteja: kirjallisuus maantieteellisesti, kielellisesti, median suhteen
- tekstien tarkastelua ihmiskuvan, maailmankuvan, arvo- ja aatemaailman ilmentäjinä sekä oman aikansa että nykyajan kontekstissa
- genre tai tyyli kirjoittamisen lähtökohtana, eläytyvää kirjoittamista
- kielenhuoltoa ja tyylipiirteitä
- omakielisen kirjallisuuden tai suullisen perinteen keskeinen teos
- suullinen esitys kirjallisuuden pohjalta
- eri tiedon- ja tieteenalojen keskeistä kieltä omalla äidinkielellä

6. Tekstit ja vaikuttaminen (OÄI6)

Opiskelija oppii tarkastelemaan monimuotoisia tekstejä, niiden kieltä ja vuorovaikutusta erityisesti vaikuttamisen näkökulmasta. Hän perehtyy vaikuttamisen ja argumentoinnin keinoihin eri medioissa ja syventää niihin liittyviä tietoja ja taitoja. Opiskelija syventää puhumistaitojaan.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu viestimään tilanteen mukaisesti
- ymmärtää erilaisia suullisia ja kirjallisia asiatekstejä, erityisesti mielipidetekstejä, syventää lukutaitoaan ja oppii tarkastelemaan tekstien välittämiä arvoja
- oppii tunnistamaan, miten kielellä vaikutetaan
- osaa tarkastella tekstejä mielipiteiden ja maailmankuvan muokkaajana
- kehittää kykyään toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa sekä rakentaa ja ylläpitää vuorovaikutussuhteita ja rohkaistuu muodostamaan ja ilmaisemaan mielipiteitään perustellen
- kehittää puhumisrohkeuttaan ja ilmaisuvarmuuttaan sekä esiintymis- ja ryhmätaitojaan.

Keskeiset sisällöt

- kantaa ottavat ja vaikuttavat tekstit
- vaikuttamisen ja argumentoinnin keinot ja lajit
- kaunokirjallisuus ja media vaikuttajana
- vaikuttaminen arjen vuorovaikutussuhteissa sekä kannanottojen arviointi ja vaikutukset
- osallistuvan kansalaisen vaikuttamismahdollisuudet
- perustelemisen harjoittelemista sekä suullisesti että kirjallisesti
- ryhmäkeskustelutehtäviä, puhuttujen tekstien kriittinen arviointi, argumentointi, väittely
- viestijän vastuu; mediavalinnat ja verkkoetiikka, sananvapaus, sensuuri, yksityisyyden suoja, nettietiketti
- puhuttujen tekstien erittely, tulkinta, arviointi sekä puhekielen erityispiirteitä
- puheviestinnän kulttuurisia piirteitä, osallistuminen kieliyhteisön vuorovaikutukseen
- eläytyvää ilmaisua

Todistukset

Opiskelijalle annetaan osallistumistodistus lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opiskelusta. Todistukseen merkitään opetettava kieli, opetuksen laajuus ja sanallinen arvio tai numeroarvosana koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Muuten noudatetaan lukion opetussuunnitelman perusteiden määräyksiä todistuksiin merkittävistä tiedoista.

LIITE 6. NOKIAN LUKION OHJAUKSEN KÄYTÄNTEET

Ohjauksen vaihe	Vastuuhenkilöt	Toimenpiteet
Siirtyminen lukioon		
• **Lukion esittelyilta**	• Markkinointiryhmä, opinto-ohjaajat, rehtorit, tutoreiden ohjaaja, aineenopettajat	• Tiedottaminen lukio-opinnoista.
• **Tutustumiskäynnit peruskoululaisille**	• Opinto-ohjaajat, markkinointiryhmä, tutoreiden ohjaaja, tutorit	• Tiedottaminen lukio-opinnoista.
• **Yhteistyö lähettävän koulun kanssa**	• Opinto-ohjaajat, erityisopettaja, terveydenhoitaja, kuraattori, psykologi	• Tiedonsiirto lähettävän koulun kanssa.
• **Lukioon ilmoittautuminen**	• Opinto-ohjaajat, rehtori, koulusihteerit	• Ainevalintojen tarkistaminen, yleisinfon antaminen.
Lukio-opintojen alkuvaiheen ohjaus	**Vastuuhenkilöt**	**Toimenpiteet**
• **Tutustuminen lukioon opiskeluyhteisönä**	• Ryhmänohjaajat, tutoreiden ohjaaja, tutorit, opinto-ohjaajat	• Uusien opiskelijoiden ryhmäyttäminen lukuvuoden alussa.
• **Lukio-opintoihin perehdyttäminen**	• Ryhmänohjaajat, opinto-ohjaajat, aineenopettajat	• Lukio-opintojen käytänteistä kertominen uusille opiskelijoille.
	• Opiskelija, opinto-ohjaaja	• Opiskelija laatii itselleen henkilökohtaisen

• **Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laatiminen** • **Eri aineiden opiskelun ohjaus**	• Aineenopettaja	opiskelusuunnitelman opinto-ohjaajan avustamana. • Eri oppiaineissa opiskelija saa ohjausta kunkin aineen opettajalta.
Lukio-opintojen suorittamisen ohjaus	**Vastuuhenkilöt**	**Toimenpiteet**
• **Luokka-, pienryhmä- ja henkilökohtainen ohjaus** • **Opintojen eteneminen**	• Opinto-ohjaaja • Ryhmänohjaaja • Aineenopettaja • Opiskelija, ryhmänohjaaja, aineenopettaja, opinto-ohjaaja	• Antaa henkilökohtaista ja pienryhmäohjausta. • Pitää opinto-ohjauksen oppitunteja. • Toimii ryhmänsä opiskelijoiden lähiohjaajana. • Tapaa opiskelijat säännöllisesti ryhmänohjauksen tuokioissa. • Käy henkilökohtaisen keskustelun opiskelijan kanssa ensimmäisen lukukauden aikana. • Ohjaa opiskelijaa omaan oppiaineeseensa liittyvissä kysymyksissä. • Opiskelijalla on vastuu opintojensa etenemisestä. • Ryhmänohjaaja seuraa opiskelijansa opintojen etenemistä, poissaoloja ja opiskelijan kokonaistilannetta ja ohjaa opiskelijan tarvittaessa opinto-ohjaajalle. • Ryhmänohjaaja ja opinto-ohjaaja tekevät säännöllistä yhteistyötä opiskelijan opintojen seuraamisessa.

• **Kodin ja koulun välinen yhteistyö**	• Ryhmänohjaaja	• Aineenopettaja seuraa opintoja omassa aineessaan. • Ryhmänohjaaja on ensisijainen yhteyshenkilö koulun ja kodin välillä.
• **Tiedotustilaisuudet ja vanhempainillat** • **Yhteistyö opiskelijahuollon kanssa**	• Rehtorit, markkinointiryhmä, opinto-ohjaajat, ryhmänohjaaja, aineenopettajat • Ryhmänohjaaja, aineenopettajat, opinto-ohjaajat	• Rehtori vastaa tiedotustilaisuuksien ja vanhempainiltojen järjestämisestä. • Markkinointiryhmä ja muu henkilöstö osallistuu niiden suunnitteluun ja toteuttamiseen. • Pedagogisen tuen tiimit. • Opiskelijahuollon asiantuntijoiden konsultaatioapu. • Monialaisen asiantuntijaryhmän kokoontuminen tarvittaessa.
Ylioppilastutkinnon suorittamisen ohjaus	**Vastuuhenkilöt**	**Toimenpiteet**
• **Ylioppilaskirjoitussuunnitelma**	• Opiskelija, opinto-ohjaaja, ryhmänohjaaja	• Opiskelija suunnittelee yo-tutkinnon suorittamisen aikataulun opinto-ohjaajan ohjauksella ensimmäisen vuoden aikana. • Suunnitelmaa tarkistetaan ja täydennetään opintojen aikana.
• **Yo-tutkinto**	• Opiskelija, rehtori, aineenopettaja	• Rehtori vastaa yo-tutkintoon liittyvästä tiedottamisesta. • Opiskelija huolehtii yo-kirjoituksiin ilmoittautumisesta. • Aineenopettajat ohjaavat omaan oppiaineeseensa liittyvissä kysymyksissä.
• **Lukion erityisopetus, lukilausunnot ja erityisjärjestelyt**	• Erityisopettaja, rehtorit	• Tuen tarpeen arviointi, suunnittelu ja ohjaus.

		• Lukilausuntojen laatiminen yhteistyössä aineenopettajien kanssa. • Yo-kirjoitusten erityisjärjestelyistä vastaavat rehtorit.
Jatko-opintoihin ohjaus		
• Jatko-opintomahdollisuudet ja tuki lukion jälkeen	• Opinto-ohjaajat, aineenopettajat	• Opiskelijoille esitellään monipuolisesti jatko-opintomahdollisuuksia. • Opiskelijoille järjestetään tilaisuuksia tutustua erilaisten oppilaitosten koulutustarjontaan. • Opinto-ohjaaja välittää opiskelijalle työvoimaviranomaisten antamaa tietoa työnhakijaksi ilmoittautumisesta sekä jatko-opintojen rahoitusmahdollisuuksista.
• **Jatko-opinto- ja urasuunnitelma**	• Opiskelija, opinto-ohjaaja	• Opiskelija laatii alustavan jatko-opinto ja urasuunnitelman ensimmäisen lukuvuoden aikana. Suunnitelmaa tarkistetaan ja täydennetään opintojen kuluessa. • Opinto-ohjaaja ohjaa ja auttaa suunnitelman laatimisessa.
• **Jatko-opintokeskustelut**	• Opiskelija, opinto-ohjaaja	• Opiskelija käy jatko-opintokeskustelun opinto-ohjaajan kanssa viimeistään abi-vuonna.